

บทที่ ๔

ปริวรรตและตรวจชำระคำภีร์สาวกนิพพานเป็นอักษรไทย

๑. กจจายนตเถรนิพพานกถา

เอกสมิ กิร สมเย เอโก มหาเถโร พุทฺทมปฺตุโต นาม สีลสมาธิปญฺญา ยสมนฺนาโคโต
เหมภฺมมึ นาม นครํ อุปนิสฺสาย ปชฺชลิตปฺพเพ เต สุนฺทรวนาวาเส วิหรนฺโต ฌมฺมครุโก
กฺลฺยาณฌมฺโม มหาสาวโก อสีติมหาเถรสฺส ปากฺกฺว เทวมนุสฺเสหิ ปุชฺชิตฺโต มหาสาวกานํ
สกุการํ อธิโคโต สพุพฺพลิตฺติ มหาปญฺโญ อิทฺธิพลธโร สพุพฺพลิตฺตานํ ทยาย สมฺปนฺโน
อภิวโร สพุพฺพลิตฺติ จเปตฺวา อญฺโญ เถเรน สทิสํ นาม นตฺติ ๕ ยตฺถ ยตฺถ ปเทเส
เถโร อนุปฺตฺโต เทวมนุสฺสา เถโร ปสฺสิตฺวา ตตฺถ ตตฺถ ปเทเส อมฺหากํ สตฺถา อากโตติ
ปสฺสฺนติ ๕ เถโร เตสํ วจฺนํ สุตฺวา จินฺเตตฺวา มหาชนํ มํ ปสฺสฺนติ อิทานิ อหํ อสฺสปริสฺสภูมึ
โมเจสฺสามิ หนฺนท อตฺตานํ ว รุปํ กตฺวา อญฺญํ เวสํ นิมนฺนิสฺสามีติ ๕ ตสฺมา เถรสฺส
ยาวชฺชตนา สพุพฺพลิตฺติ ภวติ ๕ ปุพฺเพ เถโร พุทฺทมปฺตุโต นาม อิทานิ กถํ ความปฺตีติ
วุจฺจเต ๕ สพุเพสํ สตฺตานํ มชฺฐวจฺเนน ฌมฺมํ โภเปติ ตสฺมา ความปฺตีติ วุจฺจติ ๕

อปรภาเค เถโร आयुสงฺขารํ โอลเณนฺโต ปริหีนภาวํ ฌตฺวา อหํ สตฺถารํ อาปุจฺจิตฺวา
ปรินิพฺพายิสฺสามีติ จินฺเตตฺวา ปตฺตจิวรํ คเหตุวา ปญฺจสตฺถิกขุปรึวาเรหิ สุนฺทรวนาวาสา
นิกฺขมฺนฺโต อนุกฺกเมน เซตวนํ ปตฺโต สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ฆนฺเต आयุสงฺขารो เม โอหายิ
อหํ ตุมฺหากํ อาปุจฺจามิติ ๕ ภควา เถโร อนุชานาติ ๕ เถโร ปุณฺ สุนฺทรวนาวาเสเยว
อาคฺนฺตฺวา สิสฺसानญจ อุปาสกานญจ นานานยปฏิมฺณฺชิตฺเตน มชฺฐรณฺเมน โอวทิตฺวา สพุเพ
นิสฺสิตเก จ อุปาสเก จ อปฺโลเกตฺวา ปุณฺ จินฺเตนฺโต มม อุปาสกานํ อุปฺภูจกานํ เอโก
มม อุปาสโก สมฺพโล นาม ททฺโธ มจฺเจโร พุพฺพทฺโธ มิจฺจาทิฏฺฐิกโก มया อนุสิฏฺฐโโจ จ เทสิโต
จ อนาทยิ มมจฺจเยน โโก ตํ สมฺพลํ ทเมตฺถ สมฺตโต นาม อิทานิ สาสนํ น ลภติ มํ
ปนฺ จเปตฺวา ปจฺจา ภควา สมฺพลํ อุปาสกํ ทเมนฺโต ภเวยฺย อปฺิจ มนุสฺสา นาม ชาติสฺสุ
ปฺชาทินิ อจฺจริยฺชฺฌายานํ มรณฺกาลาสนฺนเมว สพุพฺพา อนุสฺสรนฺติ มํ ตสฺมา ทานิ อุปาสเก
โอวทิตฺตุ วิชฺชตีติ อุปาสเก ปกฺโกสาเปตฺวา โภนฺโต อุปาสกา ये เกจิ ตุมฺहे สเจ สจฺจํ
มยฺหํ อุปาสกา โทถ มม วจฺนํ ตุมฺहे มนฺสิกรोถ มมจฺจเยน ทิสฺเส วนฺทถ อหํ ปน
ตุมฺหากํ อาปุจฺจามิติ ๕ สพุเพ สิสฺสา จ อุปาสกา จ เถโร ฆนฺเต กหํ คจฺจณฺตาติ ปุจฺจิสฺสุ ๕
เถโร อาห ตาตา อหํ มรณฺมุขํ คโต อิทานิ ปรินิพฺพายิสฺสามีติ ๕ สพุเพ นิสฺสิตกา จ
อุปาสกา จ เถรสฺส วจฺนํ สุตฺวา วิสฺมยฺมิ หุตฺวา สตสฺสสฺสอสนฺนินิ วิชิตฺกาลา วิย โสจฺนติ ๕
สกลสฺสุนฺทรวนาวาโส เถรสฺส ยุกฺคนฺตฺวาตปฺหตํ सालานํ วิย อโหสิ ๕ เตนฺ วุตฺถํ

๑.

ศาลาว น ปมทฺทิตา

มาลฺูเตน ปมชฺชิตา

เสนฺติ สิสฺสา วุฏฺฐากา

เถรสฺส ตตฺถ อสฺสเม ๕

๒.	สพฺพชาติ อุตฺตมอุฏฺฐกา พหฺวา ปคฺคยฺห ปกฺกณฺท์	เทวจฺจรา สฺมานกา กสฺมา โน วิชฺชหิสุสฺส ๕
๓.	ทาสีคณา คามวาสา พหฺวา ปคฺคยฺห ปกฺกณฺท์	เทวกณฺณว นนฺทวเน กสฺมา โน วิชฺชหิสุสฺส ๕
๔.	สฺมาคตา ปรีวารา พหฺวา ปคฺคยฺห ปกฺกณฺท์	สิสุสา เถรสฺส อาทโย (กสฺมา โน วิชฺชหิสุสฺส) ๕
๕.	ธมฺมคารโว ธมฺมรโต ธมฺมจารีสุ ธมฺมิโก พหฺวา ปคฺคยฺห ปกฺกณฺท์	ธมฺมานุธมฺมปคฺคโ ธมฺเมสุ จ สุวิสุสฺสโต กสฺมา โน วิชฺชหิสุสฺส ๕
เถโร เตสํ นิวาเรนฺโต คาทมาห	อุฏฺฐจกานํ อเนตฺวาสิกานํ จ วิลาลปี สุตฺวา อุปาสเก อนิจฺจกถาย	
๖.	มา โสจิตฺถ มา โรทิตฺถ นตฺถิ โกจิ อมโต หุตฺวา	ทุกฺขภาวปิ เกวลา โรทนฺโต น ปฺนาคโต ๕
๗.	(สฺตฺตานํ มรณภาโว) เอกสฺมี ขเรปิจ	น เอกสฺมี คาเมปิ น เอกสฺมี จ รฏฺเฐ วา มรณญจ สภาวโต ๕
๘.	อนิจฺจา สพฺพสํขารา อุปฺปชฺชิตฺวา นีรชฺฌนฺตฺติ	สพฺพพฺพุเทหิ เทสิตา เอวํ ธมฺมาจ ปาณินํ
๙.	ยถาชิตฺตํ นเก เลณฺท์ ตเทว สพฺพโลกสฺส	ภูมิมิํ ปตฺติตํ ฐวํ ชีวิทํ มรณํ ฐวํ
๑๐.	ยถา นที ปพฺพเตยฺยา เอวมายู มนุสฺसानํ	คจฺฉํ น ปฏฺิวตฺตติ คจฺฉํ น ปฏฺิวตฺตติ
๑๑.	ทหฺราปิจ เย วุตฺตา อทุธา เจว ทลิตฺทา จ	เย พาลาเย จ ปณฺทิตา สพฺเพ มจฺจุปรายนา
๑๒.	พฺรหฺมาเนน ขตฺตฺติเย เวสฺเส น กิณฺจิจิ ปรีวชฺเชยฺย	สุทฺเท จณฺฑาทาลปฺกุกฺเส สพฺพเมวากิมทฺทติ
๑๓.	น ตตฺถ หตฺถินํ ภูมि น จาปี มนฺตยฺพุเทเน	น รถานํ น ปตฺติยา สภฺกา เชตฺตุ ธเนน วา
๑๔.	มจฺจุโน สงฺคโร นตฺถิ ไซตฺติโย ชฏฺฐิโล อุกฺโค	สพฺเพ มจฺจุปรายนา เมณฺฑาทโก อถ ปณฺณโก

๑๕.	เอเต ปญฺเจว เย โลก สพฺเพ มรณมาปฺนฺหา	มหาปญฺญาตี วิสฺสุตา ^๑ ๕ กถิ อญฺเณ น ปาปฺญาตี
๑๖.	พาลเทโว ภิมฺมเสโน จนฺทเทโว ยฺยฺเช จิตฺโต	สุริโย ว มหิทฺธิโก จตฺตารอฺปิ มหามลฺลา
๑๗.	(จตฺรโรปิ มหามจฺจา) สพฺเพ มรณมาปฺนฺหา	มหาเตชาตี วิสฺสุตา ^๒ กถิ อญฺเณ ปมฺญจิตฺตา
๑๘.	สกลเมทนี ภูตฺวา อตฺมมรณมตฺตอหนฺเต	ทตฺวา โกฏฺฐิตํ สุขํ มจฺจุอิสฺสรียํ คโต
๑๙.	เตเนว เทโว นนฺทเน มรณากิมฺไซ โสปี	ปฺญฺณมฺหิ ขยมาคเต อโสโก โสกมาคโตตี ^๓ ๕

เอวํ เถโร มรณธมฺเมเน อุปาสกานํ โอวทิตฺวา ปฺน อิมฺสฺส กายสฺส นีรตฺตภาเวเน
โอวทฺนโต อีมา คาคาโย อาห

๒๐.	ทพฺพลอวตายํ กาโย พหุตรา โส ชรา	สาธารณาปิจ อยํ โจรวิลุम्ปิโต พุยาธิ
๒๑.	พฺยคฺฆกฺลาวาโส โรทฺนโต ปาปพฺพลอ	โสภมจฺจุตฺตมทฺธโร ปริเทวพฺพทฺทโว
๒๒.	โมหภูตคณฺาติณฺโณ อลฺลจมฺมปฺฏิจฺจนฺโณ	โกชฺรฺกฺขสฺส เสวิตो นวทฺวารอ มหาวโณ
๒๓.	สมนฺตโต ปคฺขรติ ทฺคฺคฺนโร อสุจิกายो	อสุจิ ปฺุตติคฺคฺนโร ^๔ กฺุณโป อุกฺกฺรูปโม
๒๔.	นินฺทิตโต จกฺขฺภูเตหิ สเจ นิกฺขมตี อิมฺสฺส	กายโ พาลากินฺทิตโต กายสฺส อหนฺโต พาทฺริโต สียา
๒๕.	นฺน ทณฺฺ คเหตุวาน มา ปสฺสธ อิมํ กายํ	กาทฺเสนํ นีวาเรยฺย ^๕ อสารํ สุภฺวิชิตํ ๕
๒๖.	โย จ อิมํ กายํ นิสฺสาย อจฺจนฺตํ นิริยํ วเส	ปฺคฺคฺโล ปาปกํ กโรตี สเจ มยิ สีนโหว
๒๗.	มา ปริเทวถ คาคฺหิ กริตฺวา คารเว สทา	สีลทานํ สุจิกมฺมํ สมณพฺรหฺมณานญจ

^๑วิสฺสุติ. ๒/๖.

^๒ดัดแปลงวิสฺสุติ. ๒ /๖.

^๓วิสฺสุติ. ๒ /๕.

^๔ขุททกปาจวณฺณนา ทวัตติงสากการวณฺณนา.

^๕วิสฺสุติ. ๑/๒๕๑.

- ๒๘. มา จ สดุด์ วิหีเสยยาถ กีสั ฎลั มหนุตั รสัสั
 ตนะ ตถา สทา เมตตุตั วทุฒเยยยาถ กโรนตุ วจัน
 - ๒๙. มม ยถาปิ ยั คตตทานั ปรสตุตา ตทา ปิยั
 ปรปาณสัส หีเสยยุ มหาทุกขันนุกุยเยเส
 - ๓๐. ปิเยหิ สมบุโยโค จ วิบุโยโค สุขทุกขาทีหิ
 สมบุโยโค สุขทุกขา โหติ ยถาพีซั ปิยั
 - ๓๑. ปรปาณสัส กวิสสติ ตถาผลั กวิสสติ
 ตสุมมา ตุมเห มา กโรถ กิณฺจ สดุตวิหณฺณนั
 - ปรณหิปี สามิโน
 - ๓๒. กตฺวา อสามิโน กตฺวา ปรโกคั นิริยั วเช
 ปจฺฉา จ สามิโน อนเนก- ชาติสเต ปรทารั
 - ๓๓. น คจฺเจยฺย วิสรุกฺขั หิสฺสติ ปรทารัปิ
 น คจฺเจยฺย อุกฺยตฺถ กยั ลเก อธิ โลเก
 - ๓๔. ปรมฺหิ จ สรีรั วา วินสฺสติ ปจฺฉา จ นิริเย
 โย โฆเร อฺปฺปชฺชติ หิสฺสัสโย มุสฺสาวาทั
 - น วาเจยฺย เยน เตน
 - ๓๕. ทุพฺพลั วิญฺญาณั กตฺวา ธนเหตุญจ การณา
 ตุพฺพลั สดุด์ วิหีสิตฺวา อจฺจนตุตั นิริยั วเช
 - ๓๖. มิจฺฉา ปญฺจสตชาตีสฺ ทุพฺพลโ หติ สพฺพธา
 สเจ สดฺเต วิหีเสยฺย มหนตุตั ทุกขันนุกุยเยเส
 - ๓๗. สุราเมรยปฺานญจ โย นโร จ ปมชฺชติ
 ปญฺจชาติสตยกุโข โหติ ปญฺจชาติสตั
 - ๓๘. สฺกฺษา อุมฺมตฺตโก อนโรปิจ สุราปฺานาสฺส โทสกาติ ๕
 อนนโต อปริมาณา
- เอวั เถโร ปญฺจสีลาทิวเสน อฺปชฺฉากานั อนฺเตวาลิกาทีนั โอวทิตฺวา ปน
โลกจริตฺตวเสน โอวทฺนโต คาถาโย อาห
- ๓๙. ตุมฺเห ธมฺเมสุ วาณิซฺชั กสิกกมฺมํ กรา สทา
 มา กโรถ อธมฺเมน อจฺจนตุตั นิริยั วเช
 - ๔๐. มาสกุณฺฏั มาณกุณฺฏั เจ กโรถ สพฺพกมฺมํ
 โจรกกมฺมํ นาม โหติ อจฺจนตุตั นิริยั วเช
 - ๔๑. กสิกกมฺมํ อธมฺเมน โคมหิสนรึปี วา
 ทาสั ทาสี จ ปิเสตฺวา อจฺจนตุตั นิริยั วเช
 - ๔๒. กุกฺขกาเลน กิกฺขติ โมจนกาเลน โมเจยฺย

๔๓. เตสั โคณมหิสานั ปุตตั อปาเยตวา ชีรั
 อจจนตั นิริยั วเช ปจฉา อจจนตั นิริยั
 วเช ปจฉา เต สตตะตา ชายนุตตะ ปลั เอวัปิ
 ตสุมะ ตุมเห มา กโรถ ลภิตถ สขมุตตมหนุติ ฯ
 เอวั โส เถโร อุปาสกานั โอวทิตวา ราชัจริตตจระณวเสน อุปชฎากานั โอวทหนุโต
 คาถาโย อภาสิเยว

๔๔. เย โลเก อธิ สุขมิจฉา นรา จ อถ นาริโย
 ราชานั สุตฺตจิตฺเตน สทา เสวนุติ ภตฺติยา
 ๔๕. มา กโรถ ภิกฺขุจิ กมมัม ปมาเทน ราชกิจฺเจ
 รมฺโวย หิตั สุขั รมฺโวย เสวนุติ ภตฺติยา
 ๔๖. ราชาปิ เทโว ปวโร สมฺปตฺตี ททาติ
 สพฺพทฺทุกฺชาว โมเจนุโต สพฺเพ ปจฉาเยว ทายโก
 ๔๗. ตุมฺเหปิ มาวมณฺเณถ มหาวินาสั ลภิสฺสถ
 ยถาปิ อคฺคิชฺลิตุ วนรฺกฺขัปิ ทยฺหติ
 ๔๘. ปนฺ คิชฺฌัปิ อุปฺปชฺชช ชนฺธั ปุปฺผั ชลั ผลปิตฺวา
 เย รมฺโวย อาถนั อวมณฺเณหนุติ ราชกิจฺเจสุ นครา
 ๔๙. รมฺโวย กุญฺเญ วินสฺสนุติ ปนฺนารุยฺห สมฺภเว
 ราชา เทโว มหาเตโช สพฺเพ ปจฉาเยว ทายโก
 ๕๐. เทวาริโกปิ ภวติ สพฺพโลเกสุ ปากโฏ
 เย เกจิ สุขมิจฉนุติ เทวารานนั กรา สทา พฺลิกมฺเม
 ๕๑. พฺลิกมฺเมหิ สพฺเพหิ ยทา นมิ ตทานมิ
 สพฺพหิตั ลภนุติ สทา ลภนุติ ฐนัปิ
 ๕๒. ราชารานนั ปิเย โลเก มหาโกคั มหฺทฺธนั
 สพฺเพ ปจฉาเยว ลภนุติ ยถิจฉนัปิ นิสฺสัสโย
 ๕๓. ตสุมะจ ตุมฺเห สพฺพตฺถ ราชเสนาสู สพฺพทา
 กโรหนุตฺต สุตฺตจิตฺเตน ยถา มยฺหนุสฺสาสนนั
 สามิภตฺติยา ผลั โลเก เปจฺจ สคฺเค โมทตีติ ฯ

เอวั เถโร อุปฏฺฐจากานั โอวทิตวา ปนฺ จินฺเตสิ อิทานิ อิมั สมฺพลลั อุปาสกั วินยั ตาต
 ทิสเ มยาจิกฺขนฺเต วนฺทตฺตติ กตมั ทิสั ตาต ปุพฺพทิสั ทกฺขินทิสั ปจฉิมิ อุตฺตรทิสั อุปริมทิสนุติ ฯ
 กสฺมา ฯ เถโร จินฺเตสิ อยั สมฺพลโล อุปาสโก มิจฉาทิกฺขุจิโก โหตีติ ฯ ปนฺ ความฺปติเถโร
 อุกฺขมาภูติมฺขวิรวเ คลิตกมฺลคฺคณฺธิกั อตถั คหิตั มฐฺสรุ นิจฉาเรนุโต คาถมาห

๕๔. มาตา ปิตา ทิสापฺพฺพา อาจริยา ทกฺขินฺธา ทิสา
 ฌาติวคฺคา ปจฉิมิ ทิสา ภริยา ปุตฺตาจ อุตฺตรา

ทาสกมมกรโ รุเหฐจา อุกัธ สมนพุราหุมนาคี ๕

เถโร อาห ตาต กสฺมา มาตาปิตโร ปุพฺพทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ปุพฺพปการตาย มาตาปิตโร
 หิ ปุพฺเพ ปุณฺณํ กริตฺวา อิมินา มนาปเมว ปุตฺตํ ลภิสฺสามาคี ปุตฺถนํ อกัธ ๕ กสฺมา
 มาตาปิตโร ปุพฺพทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕ ชายมานา ปุพฺเพ ปุตฺตํ รกฺขณฺติ โปเสนฺติ ปุพฺเพ อตฺถ
 ปุตฺตํ นิโยเชนฺติ ปุพฺเพ ยุตฺตกมฺเม ปุตฺตํ ทสฺเสนฺติ ปุพฺเพ วตฺถาลงฺการํ ปน ปุตฺตสฺส เทนฺติ
 ตสฺมา มาตาปิตโร ปุพฺพทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕ กสฺมา อาจริยา ทกฺขิณา ทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕
 ทกฺขิณตาย อาจริยา นํ อทกฺขํ กุสลาकुสลํ ทกฺเขติ อทกฺขํ คมภีรตฺถํ อาจริโย ทกฺเขติ
 อทกฺขํ สิลกฺขนฺธํ ทสฺเสติ อทกฺขํ วิมุตฺติณฺณานํ ทสฺเสติ อทกฺขํ นิพฺพานกิจฺจํ ทสฺเสติ อาจริโย
 ตสฺมา อาจริยา ทกฺขิณา ทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕ กสฺมา ฆาตีวคฺคา ปจฺฉิมา ทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕
 มาตฺชนิกา ปจฺฉา ฆาตีวคฺคา อนุกมฺปณฺติ โปเสนฺติ รกฺขณฺติ ตสฺมา ฆาตีวคฺคา ปจฺฉิมา ทิสฺสาคี
 วุจฺจนฺติ ๕ กสฺมา ปุตฺตภริยา อุตฺตรา ทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕ ปุตฺตภริยาเหตุ อุตฺตรธมฺมํ ปฏฺลิภณฺติ ๕
 กถํ ๕ โโพธิสฺตฺตา ปน ปารมิโย ปุเรตฺวา ยาจกานํ ปุตฺตภริยทานํ ทตฺวา ปุตฺตภริยาหิ ปารมิโย
 ปริปุเรนฺติ ๕ โโพธิสฺตฺโต หิ ปุตฺตภริยาหิ สพฺพณฺณตฺถาณํ ปฏฺลิภณฺติ ๕ ตสฺมา ปุตฺตา ภริยา
 อุตฺตรา ทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕ ยถา ทาสกมฺมกรา เหฐิจิมทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕ เหฐิจิมโต นิสฺสิตฺตพฺพตฺตา
 เหฐิจิมโต ภูณฺชิตฺตพฺพตฺตา ๕ อถวา สามิกา ทาสเหตุชนํ ปฏฺลิภณฺติ ทาสเหตุ อนุตฺตรธมฺมํ
 ปฏฺลิภณฺติ ๕ โโพธิสฺตฺตา ปน สพฺพสฺตกมฺมหาทานํ ทตฺวา สพฺพทา สิสฺสา สพฺพทา สาสิตา ทตฺวา
 ทาสี วินา น ปริปุเรนฺติ ๕ ทาสเหตุ อุตฺตรธมฺมํ ปฏฺลิภณฺติ ตสฺมา ทาสกมฺมกรา เหฐิจิมทิสฺสาคี
 วุจฺจนฺติ ๕ กถํ ๕ สมนพุราหุมนาคี อฺปริมทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕ อฺปริ เทวโลกสมฺปตฺติยา
 สมนพุราหุมนานํ ทสฺสนตฺตา อฺปริ พุรหุสมฺปตฺติ อฺปริ นิพฺพานสมฺปตฺติ ทสฺสนสมตฺถตฺตา
 ตสฺมา สมนพุราหุมนาคี อฺปริมทิสฺสาคี วุจฺจนฺติ ๕

ควมฺปติเถโร อฺปาสกานํ ฐมฺมํ เทเสนฺโต เอวมาห โภณฺโต อฺปาสกา เตหิ มาตาปิตฺตฺหิ
 ฐมฺเมน ปุตฺตา รกฺขิตฺวา ปุตฺเตหิ ปน มาตาปิตโร ฐมฺเมน รกฺขิตฺตพฺพาคี ๕ กถํ ๕ มาตาปิตโร
 ปุตฺเต รกฺขณฺติ อมฺม ตาตา ตุมฺहे สิลํ รกฺขถ ทานํ เทถาคี ปุตฺเต กุสเลสุ นิโยเชนฺติ ปาเปหิ
 นิวาเรนฺติ ปุตฺตธมฺมรกฺขํ นาม ๕ กถํ ๕ ปุตฺตา ปน ฐมฺเมน มาตาปิตโร รกฺขณฺติ ๕ มาตาปิตโร
 นาม ปุตฺตานํ พหุปการา ปุตฺตานมฺปติการณา มาตาปิตโร หิ ปุตฺตตฺถาย พฺลิกมฺเมน วา
 สุวณฺเณน วา รชฺเณน วา วตฺถเณน วา อณฺเณน เทวตาราเชน ปุตฺเต ปุตฺถเณน ๕ อตฺถโน
 กุจฺฉิกเต ปุตฺเต อติเรกตฺรํ ฐนํ ทสฺเสนฺติ ปุตฺตชิวตฺถาย พทฺธพฺพเช คชคพฺเภ มาตา มหาทกฺขํ
 อนุภวณฺติ ๕ กทาจิ มาตา กิลนฺตกาया ทวณฺณา กีสสา สกฺลสรีรา รุชฺชนฺติ ๕ ปชายมานกาเล
 อติเรกตฺรํ ทกฺขํ อนุภวิตฺวา ปุตฺตสิเนเหน ปาปฺณนฺติ มรณาสนฺนเมว ๕ กทาจิ มาตา วิสณฺณิตา
 กทาจิ วินสฺสตี วิชายมานสฺส ปุตฺเตยว โลหิตมกฺขิตฺสรีรา เอวรूपํ ทกฺขํ อนุภวิตฺวา สิเนเหน
 ปุตฺตสฺส มาตา กหํ ปุตฺโต เมติ โลหิตมกฺขิตํ ปุตฺตํ คเหตุวา ปุตฺตํ อฺเร นิปฺชชาเปตฺวา ชีรํ
 ปาเยติ อโห พหุปการา ปุตฺตานํ มาตุ กทาจิ โภชเน กาเล ปุตฺโต มุตฺตํ วา กรีสํ วา
 ภาชเน วิสฺชเชติ ๕ มาตา น ชิกฺขจฺฉติ ปุตฺตสิเนเหน กทาจิ เขฬํ วา มีพฺหํ วา ภาชเน
 วิสฺชเชติ ๕ มาตา เนว ชิกฺขจฺฉติ มุตฺตกรีสมีพฺพหกฺขิตภตฺตํ โภเชติ ๕ มาตุสรีรํ สพฺพทา

ปุตตสฺส มลปุตตเสมหาทิสฺมิสฺส อโหสิ ๕ มมาหารํ ปุตตสฺส เตหิ มลปุตเตหิ สมิสฺสํ น
 ชิคฺคจฺฉติเยว ๕ อโห พหุปการว มาตา ปุตตานํ สเจ ปุตตสฺส โรเค อุปฺปนฺเน สติ มาตา
 สพฺพทา ภิชฺชมานหทยา วีย เจว ตา นมฺสสมานา สุวณฺเณน วา ราชฺเณน วา ชเนน วา
 พลิกมมาทินํ วา ปุเชนฺติ วเร ปุตเต อติเรหิ สพฺพาลํ กาทเรหิ อุตฺตโน ปุตฺตํ อนุกมฺปติ ๕
 सा माता पृथुपकारा पृथुतानं होति तस्मा उपकारं पृथुतं वतामिति ५ โย โगीจि महित्तिको
 महानुभावो सकलमहाप्रज्विमण्डले कहेत्त्वा मातापितुं सम्पत्तिं तथेय्य नदुदैव तेसं
 मातापितुं ปฏิकारं करोति ५ सजे मातापितुसु चिविमानेषु อุตฺตโน สิสฺเสน มาตาปิตุณํ
 ปเท ปเท สมฺปฏฺิจฺฉิสฺสุ ๕ อนฺเนน ราชาน เณ วา วตฺเตน วา เสนาสนาทิหิ สพฺพปฺปกาทเรหิ
 วาเรยยา วจฺจกมฺเมหิ โปเสนฺติ รกฺขนฺติ ๕ ปุตฺตา มาตาปิตเร ภาวนํ ภาเวนฺติ ๕ สพฺพกฺุสฺเสสุ
 ปโยเชนฺติ มาตาปิตเร ปุตฺตา สเจ มาตาปิตโร มิจฺฉาทิฏฺฐิจิ คณฺหนฺติ สมฺมาทิฏฺฐิสฺสุ ปติฏฺฐาเปสฺสุ ๕
 สเจ มาตาปิตุสฺส อวิชฺชมาเนสฺส ปุตฺตา สยํ สีสํ รกฺขนฺติ ทานํ เทนฺติ พุทฺธรูปํ ภิโรนฺติ
 โพธิรฺกฺุชํ วา โรเปนฺติ ญฺูปํ วา วิหารํ วา กุฏฺิ วา สพฺพกฺุสฺสํ วา ภิโรนฺติ พลํ วา คहेตฺวา
 เตสํ มาตาปิตุณํ เทนฺติ ๕ สเจ สพฺพกฺุสฺสํ กมฺมํ เอวํ กตฺวา มาตาปิตุณํ ธรรมเณ รกฺุชํ นาม
 होति ๕ เตन วุตฺตํ

- ๕๕. เย จ ปุตฺตา มาตาปิตุณํ ธรรมเณ ปฏิการณา
 อิเธว เต ปสฺสฺสนฺติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทเร ๕
- ๕๖. อากาสฏฺฐา จ กุมฺมฏฺฐา เทวา สาครฏฺฐาปิ วา
 เต เทวา อภิรฺกฺุชนฺติ มาตาเปติภํ หนํ ๕
- ๕๗. วิโสปี อิจฺฉติ สพฺพตฺถํ อิธ โลเก ปรมฺหิ จ
 อินฺทาทุรฺหฺมาทโย เทวา เทวสงฺฆาสุรารายา ๕
- ๕๘. เต เทวา อภิรฺกฺุชนฺติ มาตาเปติภํ หนํ
 มาตาเปติภโร โลเก ยถิจฺฉิตํ ลภิสฺสตีติ ๕

กถํ อัจริยฺปชฺฌายา ธรรมเณ สทฺธิวิหาริกํ รกฺุชเยยฺยํ สีเสสฺส อุปฺชฌายา สทฺธิวิหาริกํ
 ปติฏฺฐาเปติ ปุณฺณํ สิกฺุษาเปติ กมฺมฏฺฐานํ อัจิกฺุชติ ปาเปหิ นิวาเรติ ๕ อุปฺชฌาโย
 สทฺธิวิหาริกํ อสิกฺุชํ ธรรมวินยํ สิกฺุษาเปติ สทฺธิวิหาริกํ ธรรมํ คมฺภีรตฺถํ อทกฺุชํ อุตฺตนา ทกฺุษาเปติ
 อทกฺุชํ นิพฺพานํ สทฺธิวิหาริกํ ทกฺุษาเปติ ปุตฺตํ วีย สพฺพปฺปกาทเรหิ สิสฺสํ รกฺุชเยยฺยํ อโห
 อุปฺชฌาโย สิสฺसानํ พหุปการो ตํ สิสฺสํ ธรรมรกฺุชํ นาม ๕ เตน วุตฺตํ

- ๕๙. อัจริโย ธรรมเณรกฺุเช สทา สทฺธิวิหาริกํ
 พุทฺธาทโย ปสฺสฺสนฺติ ปจฺฉา อิธ ปรโลเก
 เต อัจริยฺปชฺฌายา คจฺฉิสฺสฺสนฺติ อมตํ ปทฺหนฺติ ๕

กถํ สทฺธิวิหาริกโก ธรรมเณ อัจริยํ รกฺุชเยยฺย ภายเวยฺยยาวจฺเจน วา เกสฺชเชน นรา
 สพฺพปกาเรน วาปิ พุทฺธจฺานเ จเปตฺวา สมฺมา ปริจเรยฺย สเจ อัจริยฺปชฺฌายเ วุทฺธเ สิสฺโส
 สยํ ปโยเชยฺย ๕ สเจ อุปฺชฌาโย กมฺมฏฺฐานํ น เทติ สิสฺโส อุตฺตนา อุปฺชฌายํ วาเจยฺย
 สเจ อุปฺชฌาโย ชินฺโณ สิสฺโส สปฺปริโส อุปฺชฌายสฺส สฺซทฺกฺุชํ วิโลเกนฺโต อิทานิ มยฺหํ

อุปชฌายเ โเม พหุปกาวโร ชินฺโณ ทุพฺพล มหุลลโกติ ฯ อนนฺปานวตฺตเสนาสเนน ปริจเรยฺย
 สพฺพํ กมฺมํ อุปชฌายสฺส อตฺตโน ภาวํ คเหตฺวา กโรติ ฯ สเจ อุปชฌายเ อวิชฺชมาเน สิสฺโส
 สยํ สีสํ รกฺขติ ทานํ เทติ พุทฺทมิมํ กโรติ ญฺปิ วา สเจ โพธิรุกฺขํ โรเปติ สพฺพกฺสลํ
 คเหตฺวา อุปชฌายสฺส ปตี เทตีติ ตํ ฅมฺมรฺกฺขํ นาม ฯ เตน วุตฺตํ

๖๐. โทณฺโต มหาชนา เย เกจิ อาจารย์ว ฅมฺเมน
 สทา รกฺขนฺติ เมตฺติยา เตปิ สิสฺเส สพฺเพ เทวา
 อิธ โลเก ปัสฺสนฺติ ปจฺฉา ทิพฺพสฺสํ ลพฺพนฺตีติ ฯ

กถํ ฅาติโย ฅมฺเมน รกฺขเยยฺย ปุคฺคโล อนนฺ ราชานํ นรา กุสเลสฺส นโยเชยฺย
 ปาเปหิ กุสเลหิ ฅมฺเมหิ นินฺวาเรยฺยาติ ตํ ฅาติฅมฺมรฺกฺขํ นาม ฯ เตน วุตฺตํ

๖๑. เย ฅาติวคฺเค ฅมฺเมน เมตฺตจิตฺเตน รกฺขนฺติ
 อิธเว เต สฺสํ สทา ปจฺฉา สคฺเค ปโมจเรติ ฯ

กถํ สามิโก อตฺตโน ภริยํ ฅมฺเมน รกฺขเยยฺย วตฺถเนน วา อากฺรณฺเนน วา อนนฺปานาทีหิ
 ปาปริเสน นินฺวาเรยฺย อหาเรน สพฺพอิตฺถิ สิปฺเปสฺส นโยเชยฺย สิลทานาทีสฺส กุสเลสฺส นโยเชยฺย
 สกมาตฺตฺวึย สกภคินิโย ทาริกาโย เอกมาตฺตฺกา วึย ตํ ฅมฺมภริยารกฺขํ นาม ฯ เตน วุตฺตํ

๖๒. เย คหฺญาจฺหา พุญฺญํ กโรนฺตา มนุสฺสโลเก
 สึลนฺตา อุปาสกา ฅมฺเมน ทารํ โปเสนฺติ

๖๓. เต นมฺสฺส มาตฺลิ ภริยา ปัสฺสนฺติ
 ปจฺฉา เอเต อุปาสกา สคฺคตํ คจฺจเรยฺวาติ ฯ

กถํ ภริยา สามิกํ ฅมฺเมน รกฺขเยยฺย สามิกํ สมฺมา ปริจเรยฺย ฯ ภริยา ปุพฺพญฺายินี
 ปจฺฉา นิปาตินี มนาปจฺารินี ปิยวาทีนํ อนุกูลวจฺเนน ปฏฺิกเรยฺย สามิกํ ปน ปริเสน ปตฺถเถติ
 สกปิตฺตฺวึย สกเชฏฺจกภมาตฺตฺวึย สทา สามิกสฺส ภาวํ กเรยฺย สามิกสฺส วจฺนํ นาติกฺกมฺติ
 อนนฺปานวตฺถาทีหิ สพฺพปกาวเรหิ ปริจเรยฺย ฯ สเจ สามิโก อฅมฺมิโก โหติ ภริยา ฅมฺเมสฺส
 ปุณฺ อตฺตโน สามิกํ นโยเชยฺย สีสํ รกฺขาเปติ สพฺพานิ กุสลานิ กาวเรสิ ตํ สามิกฅมฺมรฺกฺขํ
 นาม ฯ เตน วุตฺตํ

๖๔. ยา อิตฺถิ สามิกาอาทรา สึยา โลเก มหาโกคํ
 สพฺเพ सा ปติเยว ลกฺติ ยถิจฺฉปิ นิสฺสโย

๖๕. ตสฺมา ตุมฺเหว สพฺพตฺถ (กโรตฺตฺ สทฺธจิตฺเตน
 ยถา มยฺหํ อนุสาสนํ)

๖๖. สามิกา คารวํ กโรถ ยถา มยฺหํ อนุสาสนํ
 สามิกตฺติ ผลํ โหติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทตีติ ฯ

*ส.ส. ๑๕/๒๖๔/๒๘๓ เป็น

เย คหฺญาจฺหา พุญฺญกร

สึลนฺโต อุปาสกา

ฅมฺเมน ทารํ โปเสนฺติ

เต นมฺสฺสามิ มาตฺริ ฯ

สามิโก กถั ทาเส ธมฺเมเน รุกฺเขยฺย สามิโก ทาสั อกาลั กมฺมึ มา ปกาเรสิ
มาตา ภาริยั กมฺมึ อกาสิ สุขทุกฺขั จินฺเตยฺย อนฺเนเน ปาเนเน วา วุตถาทิหิ วา ปุตฺตํ วิย
สกทาสั สามิโก สมฺมา จเรยฺย ตํ ธมฺมทาสรุกฺขั นาม ๕ เตน วุตฺตํ

๖๗. ทาสั ทาสีกุมฺมกรา ธมฺเมเน เยปิ รุกฺขนฺติ
อริยา ปัสฺสนฺติ อตฺตโน ทาสกุมฺมการั ๕

กถั ธมฺเมเน สามิโน อตฺตโน รุกฺเขยฺย สามิเก อนุกมฺปนฺติ สามิโน ธนั กโรนฺดา
อุปฺปาเทนฺติ สมฺมา วจันฺ กเถนฺติ มาตาปิตโร วิย อนุกมฺปนฺติ สามิโน ตํ ธมฺมสามิรุกฺขั นาม ๕
กถั ๕ สมณพฺราหฺมณา สพฺพโลเก ธมฺเมเน รุกฺเขยฺย สพฺพทา เมตฺตจิตฺตํ ภาเวตฺวา ผลั
โลกานั ทเทยฺย ภาวัน ภาเวตฺวา ปุณฺณั โลگانั ทเทยฺย ๕ สมณพฺราหฺมณา อสุตฺตํ ธมฺม
สุณาเปยฺย ตํ ธมฺมํ ปรียาเปยฺย สมณพฺราหฺมณาปิ กุสเลสุ นีโยเขยฺย ปาเปหิ นีวาเรยฺย อคฺติคฺมนั
นีวาเรยฺย สพฺพสฺสฺเต อตฺตโน ปาณสฺเม รุกฺเขยฺย ตํ ธมฺมโลกรุกฺขั นาม ๕ เตน วุตฺตํ

๖๘. เย พฺราหฺมณา จ เย สมณา จ รุกฺเขยฺย โลเก ธมฺเมเน
สพฺพทา สห หเว สทา รุกฺขา ปจฺจมา คจฺจนฺติ นีพฺพตฺตนฺติ
๖๙. ภูตา มนุสฺสา กถั สมณ- พฺราหฺมणे ธมฺเมเน รุกฺเขยฺย นฺติ
สมณพฺราหฺมณาหึ สุขทุกฺขั จินฺเตยฺย ๕
๗๐. สมณพฺราหฺมणेปิ สीलนฺเต พหุสฺเต
เย เต ธมฺเมเน รุกฺขนฺติ สทา ลภนฺติ เต สุขั ๕
๗๑. ตุมฺहे สมณพฺราหฺมणे มาวมณฺเณถ สพฺเพสั
ตุมฺหากึเยว โส โทโส อาคจฺฉเตว ตํ ฐวึ ๕
๗๒. ยถา หิ เนน รโห ปฏิกฺขิตฺโต ปตีวาทสฺส
ปฺริสฺสเสเยว วินิปตฺตนฺเตตฺถ ตถา จกฺขุ วิหณฺณเร ๕
๗๓. เต ชนา มณฺณนฺติ เอวั นีโทเส สมणे พฺราหฺมणे
สพฺเพ โทสา ปุณาณฺจึ อธิ โลเก ปรมฺหิ จ ๕
๗๔. มาวมณฺเณถ ปาปสฺส น มตฺตํ อาคมิสฺสนฺติ
อุทกพิหนฺตุนิปาเตน อุทกกุมฺโบ ปูเรติ
(ปูเรติ พาโล) ปาปสฺส โลกั โลกัปิ อัจฉินฺณั ๕
๗๕. มธฺรึ มณฺณติ พาโล ยาว ปาปึ น ปจฺจติ
โส พาโล ยทา ปจฺจเต มหาทุกฺขั โฆรึ วิคจฺฉติ ๕
๗๖. น มาตา น ปิตา น มาตา ปฏิสฺสรณั โหติเยว
น มิตฺตกุลพฺนฺธวา อสฺส อนฺตเกนาธิปฺนฺนสฺส
๗๗. นตฺถิ เจว มาตา ปิตา ภาตา มิตฺตกุลพฺนฺธวา
นตฺถิ ปุตฺตา นตฺตาจาปิ อตฺตนา ว กถั ปาปึ ๕

๗๘.	อดตนา วาญญุยเต อดตนา กุสลํ กตํ	น ปุคฺคเลน อญฺเณน อดตนา ลพฺภนฺเต สุขี ๕
๗๙.	ธมฺมจฺจเร สุจฺริตํ ธมฺมจาร์ สุขี เสติ	น ตํ ทุจฺจริตํ จเร อิธ โลกเ ปรมฺหิ จ ๕
๘๐.	ธมฺมธโร ธมฺมรตฺโต ธมฺโม ตํ อภิรฺกฺขติ	ธมฺมํ โย วา อภิรฺกฺขติ มหนฺตํ วา สตี จ โส

นิพฺพานํ ปจฺฉา คจฺฉติ ๕

โส สมฺพลาสโก พหุลคมฺภีรุตฺตรํ ตํ สกโล วา สกโล วา ทวีโนทนสมตฺถํ ความปติเถรสฺส
วจนํ ปวรธมฺมํ สุตฺวา ปิตฺถิรติททโย ททยพฺภนฺตรุคฺคตมิจฺฉาวิคฺโต เถรํ ขมาเปตฺวา เถรสฺส ปาเท
สกลสิรฺสสาทเรน วนฺทิตฺวา อจฺจโย มํ ภนฺเต อชฺฉคมา ตํ ขมถ ภนฺเต โยหํ ขมิ
อนุชฺมิสการมิจฺฉาจารปฺริจฺฉาทีโต ตุมหากํ คุณมหนฺตํ อชานนฺโต อชฺชตคฺเค ปาณฺเมตํ สรณํ
คจฺฉามิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ อญฺญา ยถาสี
ปคฺคเหตุวา นิสีทิ ๕ ความปติพฺรหฺมปฺตฺตเถโร อุปาสเก จ สิสฺเส จ อปฺโลเกตฺวา ปรีนิพฺพายิ ๕

ปทํ ภควตา เตน นิพฺพานนฺติ วุจฺจติ ๕ สีลตลตฺเถน นิพฺพานํ จนฺโท วิย สฺริสฺสนตฺเถน
สฺริโย วิย นิพฺพานํ ปติจฺ्ञานตฺเถน นิพฺพานํ ปจฺวี วิย อจลตฺเถน นิพฺพานํ เสโล วิย รตนานํ
สมฺภุตตฺเถน นิพฺพานํ สारโ วิย สมฺโมชานตฺเถน นิพฺพานํ เถรานํ สุชฺมา วิย ปจฺวี นตฺถิ
อาโป นตฺถิ เตโช นตฺถิ สิตํ นตฺถิ อญฺหํ นตฺถิ นิจฺจา นตฺถิ ตณฺหา นตฺถิ อชาติ
อชราพฺยาธิ อมรณํ เขมํ ทุกฺขสฺสนนฺตํ ปรมํ สุขํ เอวํ มหานครํ นิพฺพานํ ปณฺจมหานครํ ๕
นิพฺพานํ สปาการ์ สทฺธาร์ สทาลกํ สปริกฺขํ สวิถี สอนฺตราปณฺ สถมฺภํ สคพฺภํ สสยณํ
สปลลกํ สปทฺธิปชฺฉิตํ สโปกฺขรณฺนิยํ สชลปรีปฺญณฺ สวารุกํ สภมรํ สหํ สํสากรา พกฺพลาภชฺวีจฺฉี
โกกิลมยฺรโกญฺจาคนเสวิตํ เอวํ นิพฺพานํ มหานครํ ๕ กิณฺตํ มหาคารํ สีลปการํ กิณฺตํ
สทฺธาร์ สตฺตโปชฺฉณฺคํ สทฺธาร์ กิณฺตํ สทาลกํ สมาริลกํ กิณฺตํ สปริกฺขํ อญฺจจฺฉิกสปริกฺขํ กิณฺตํ
สวิถี จตฺตาโร สติปฺญจานํ กิณฺตํ สอนฺตราปณฺ โฟธิปฺกฺขิยํ สอนฺตราปณฺ กิณฺตํ สถมฺภํ วิปสฺสนา
ถมฺภา กิณฺตํ สคพฺภํ อภิธมฺมปฺกรณํ สคพฺภํ กิณฺตํ สสยณํ ปณฺิชานสยณํ กิณฺตํ สปลลกํ เนกฺขมํ
สปลลกํ กิณฺตํ สปทฺธิปชฺฉิตํ ปณฺญาปทฺธิปชฺฉิตํ กิณฺตํ สโปกฺขรณฺนิยํ วิริยภาวนา ปอกฺขรณฺนิยํ กิณฺตํ
สชลปรีปฺญณฺ กิณฺตํ สวารุกํ อญฺจารสพฺพทฺธมฺญาณํ สวารุกํ กิณฺตํ สภมรํ ชีณาสวา สภมรํ
กิณฺตํ สห สํสปากํ พกฺพลาภชฺวีจฺฉีโกกิลมยฺรโกญฺจาคนเสวิตํ อรหนฺติ นิโทสกิเลสํ เอวํ
นิพฺพานํ มหานครนฺติ ๕ เตน วุจฺจติ

๘๑.	ปทมจฺจตํ อจฺจนฺตํ นิพฺพานมิตฺติ ภาสฺนติ	อสนฺขตมฺนฺตฺตรํ วานมฺุตฺตา มหฺเสยฺติ ๕
-----	--	---

ความปติเถโร นิพฺพานเ ปาตุรโหสิ ๕ ตสฺมี ขณฺเ สกฺลชฺมพฺุทฺปวาสิโน
ขตฺติยพฺรหฺมณฺเวสสุททาทย โอุปาสกอุปาสิกาทโย จ สนฺนิปตฺติตฺวา สพฺพรตฺตี ทิวสฺส เถรสฺส

*พ.บ. ๒๕/๑๖๙/๔๗.

ปฐิตํ กุรฺมานาว สพฺเพ ชีณาสวา สพฺพตฺตํ สดตฺตปกรณสขฺฆายมกํสุ ๕ ปฺนทิวเส วิสุกฺกโม
สพฺพตฺตนขจิตฺตานิ อนนฺกกุฏฏาคารานิ โส สมานานิ นิमितฺวา ๕ สกโก สดตฺตตฺตนขจิตฺตํ
สฺวณฺณมมฺยจสํจิตฺตํ กโรติ อาโรเปตฺวา เถรสฺส ภควา อนนฺกสทฺสสขีณาสวปฺริวฺตฺตา อากนฺตฺวา
เถรสฺส สรีริกัจจํ นิฏฺฐาเปสิ ๕ สฺราสฺรนาคสฺปณฺณคณฺทพฺพยทฺทสิทฺทวิฆฺภากิจฺจรฺกิจฺจรี ก็ ปฺริสา
สรีริ เถรสฺส ทสฺสิตฺตํ พฺยวาทฺวา อเหฺลํ ๕ ตทา เหนฺจฺจา ปจฺจิตฺลโต ยาว พฺราหฺมณฺนา เอกโกลาหฺลํ
อโหสิ ๕ อณฺเณ เทวสฺงฆา อิทฺธิมหนฺนภาวาทฺวา สรีริ เถรสฺส ทสฺสนตฺถาย เอกจกฺกฺวาเพเยว
ปฺรยีสฺส ๕

อถานุกฺกเมเน เทวานมฺนฺตเร ยทฺธา ติฏฺฐจฺหนฺติ ๕ ยทฺขานมฺนฺตเร คณฺทพฺพา ติฏฺฐจฺหนฺติ
คณฺทพฺพานมฺนฺตเร เวเนเตยฺยา ติฏฺฐจฺหนฺติ เวเนเตยฺยานมฺนฺตเร กิจฺจรา ติฏฺฐจฺหนฺติ กิจฺจรานมฺนฺตเร ก็
ปฺริสา ติฏฺฐจฺหนฺติ ก็ ปฺริสานมฺนฺตเร สดตฺตา ติฏฺฐจฺหนฺติ สดตฺตานมฺนฺตเร สฺวณฺณาจามรา ติฏฺฐจฺหนฺติ
สฺวณฺณาจามรานมฺนฺตเร ฐชา ติฏฺฐจฺหนฺติ ๕ ฐชานมฺนฺตเร ปฏฺฐากา ติฏฺฐจฺหนฺติ ๕ อถ ภควา
เถรสฺส สรีริ นิทฺทเขปาวสาเน ภิกฺขุสฺงฆํ ฐาตุํ คณฺหาเปตฺวา เวสาลิมหนฺนครเมว คนฺตฺวา
โฆสิตาราเม เถรสฺส ฐาตุํ จเปสิ ๕ สพฺเพ ราชาโน นครวาลิโน จ สกฺลขมฺพุทฺธิปวาลิโน จ
มฺนุสฺสา จ เถรสฺส ฐาตุํ มหาถุปํ สฺวณฺณตฺตนขจิตฺตํ โฆสิตาราเม กรีสฺสุ ๕ อถ สิสฺสา จ
อุปาสกา จ เถรสฺส คุณฺโณ อนุสฺสริตฺวา โรทฺหนฺตา ปฺริเทวฺหนฺตา อโห อมฺหากํ อุปชฺฌมาโย
อดตฺโต ปณฺณาย อนฺตฺตรทฺมเมสฺสุ ปโยเชตฺติ จินฺตฺสํ ๕ สายณฺหสมเย ทิปฺฐปาทีเก สกฺการานิ
คณฺหาเปตฺวา ปฺริวาราทฺวา วิหารํ คจฺจจฺหนฺติ ๕ ภควา ปนฺ สายณฺหสมเย สดตฺตตฺตนขจิตฺตานิ
ปวรทฺมมาสเน นิสินฺโน มรฺฐทฺมมํ ปวตฺเตสิ ๕

เทสฺนาวสาเน สาตฺถิกาทฺตา ฐมฺมเทสฺนา สพฺเพ ชนา โสตาปตฺตผลาทินิ สมฺปาปฺถีสฺสุ ๕
ตโต ปฏฺฐจาย สมฺพโล อุปาสโกปิ อุปาสิกากิ อณฺเณปิ เถรสฺส อุปฏฺฐจาทฺตา อนนฺกโกฏฺฐิณฺ
พฺุทฺธสาสเน วิกิริตฺวา วิสฺสชฺชิตฺวา อติเรกตฺริ ปุณฺณํ ภควา สาสเน ปพฺพชิตฺวา สมถมฺยจ
วิปสฺสนมฺยจ ภาเวตฺวา ๕ สมฺพโล อุปาสโก ปนฺ อรหตฺตํ ปตฺวา นิพฺพานฐาตุยฺยา
กมฺมชฺชรูปทฺทนฺทวิปาทเวสเน ปฺรินิพฺพายติ ๕

ความปลื้สุตํ นิฏฺฐิตํ ๕

๖. อณฺเณโกณฺทญฺเณเถรนิพฺพานกถา

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเเห วิหฺรติ เวพฺพวเน กลนฺทกนิวาเป ๕ อถ โข อายสฺมา
อณฺเณโกณฺทญฺเณ สฺจิริสฺเสว เยน ภควา เตนฺอุปสฺงกมิ อุปสฺงกมิตฺวา ภควโต ปาทฺเส สิริสา
นิปฺติตฺวา ภควโต ปาทานิ มุขเเน จ ปฺริจุมฺพติ ปาณฺีหิ จ ปฺริสมฺพาทติ นามมฺยจ สาเวติ
โกณฺทญฺเณหํ ภควา โกณฺทญฺเณหํ สฺคตาทิ ๕

อถ โข อายสฺมโต วงฺคีสฺสสฺส เอตทโหสิ อยํ โข อายสฺมา อณฺเณโกณฺทญฺเณ สฺจิริสฺเสว
เยน ภควา เตนฺอุปสฺงกมิ อุปสฺงกมิตฺวา ภควโต ปาทฺเส สิริสา นิปฺติตฺวา ภควโต ปาทานิ มุขเเน
จ ปฺริจุมฺพติ ปาณฺีหิ จ ปฺริสมฺพาทติ นามมฺยจ สาเวติ โกณฺทญฺเณหํ ภควา โกณฺทญฺเณหํ
สฺคตาทิ ยนฺนุหนาทํ อายสฺมมฺนฺตํ อณฺเณโกณฺทญฺเณหํ ภควโต สมฺมุขาทฺตา สฺรฺฐปาหิ คาทาทิ อภิตฺถเวยฺยญฺติ ๕

อด โข อายสุมา วงศ์โส อัญญาสนา เข่งส์ อุตตราสงค์ กริตวา เยน ภควา เตนณฺขลิมนปณาเมตวา
ภควนฺตํ เอตทโวจ ปฏิภาติ มํ ภควา ปฏิภาติ มํ สุตตาดิ ๕ ปฏิภาตุ ตํ วงศ์สาติ ภควา อโวจ ๕
อด โข อายสุมา วงศ์โส อายสมฺหนฺตํ อดณฺวาโกณฺทณฺณิ ภควโต สมฺมุขฯ สรฺูปาหิ คาถาหิ อภิตฺถวิ

- ๑. พุทธานุพุทฺธโร โส เถโร โภณฺทณฺโณติ พุทฺธิญฺญโฆ
ลากิ สุขวิหารานํ วิเวกานํ อภินุโส
- ๒. ยํ สาวเกน ปตฺตพฺพํ สตฺถุสสาสนนการินา
สปุพฺพสฺส ตํ อนุปฺปตฺตํ อดปฺมตฺตสฺส สิกฺขโต
- ๓. มหานุภาโว เตวชีโซ เจโตปฺริยายโกวิทो
โภณฺทณฺโณติ พุทฺธทายาโท ปาเท วนฺทติ สตฺถุโนติ ๕

สั่งยุตฺตนิกาเย สคาถาวคฺคสฺส อญฺจเม วงศ์สั่งยุตฺเต โภณฺทณฺณสฺสตุตํ นาม นวปฏฺฐาเน
สงฺคีตํ ๕

นวม ๕ อดณฺวาโภณฺทณฺโณติ ปจฺมํ ฌมฺมสฺส อดณฺวาตตฺตา เอวํ คหิตนาโม เถโร ๕
สุจิริสฺเสวาติ กิวัจิริสฺส ๕ ทฺวาทสนฺนํ สัวจฺจฺรานํ ๕ เอตฺตํ กาลํ กตฺถ วิหาสีติ ๕ ฉทฺทนฺตภวเน
มนฺทาทินิโปกฺขรณฺนิยา ดีเร ปจฺเจกพุทฺธานํ วสนฺนุจฺจानะ ๕ กสฺมา ๕ วิหารนฺครฺตาย ๕ โส หิ ปุณฺณววา
มหาสวาโก ๕ ยเถว ภควโต เอวมสฺส ทสสทสฺสจฺกกวาเพ เทวมนุสฺसानํ อพุภนฺตเร คุณา
ปตฺถถฺวา ว ๕ เทวมนุสฺสา ตถาคตฺสส สฺนฺติกํ คฺนฺตฺวา คฺนฺตฺมาลาทีหิ ปุชฺชํ กตฺวา อคฺคชฺมมํ
ปฏฺธิวิทฺธสวาโกติ อนนฺตรํ เถรํ อดฺสงฺกมิตฺวา ปุเชนฺติ ๕ สฺนฺติกํ อาคตฺวานํ จ นาม ตถารูปา
ฌมฺมกถา วา ปฏฺฐิสฺนฺธารโรวา กาทพุโ โหติ ๕ เถโร จ วิหารนฺครฺโก เตนฺสส โส ปปฺพยโจ วย
อดปฏฺฐาติ ๕ อิติ วิหารนฺครฺตาย ตตฺถ คฺนฺตฺวา วิหาสิ ๕ อดปฺริปี การณํ ภิกฺษาจากรเวลา ย ตาว
สปุพฺพสวาภา วสฺสคฺเคน คจฺจฺจฺนฺติ ๕ ฌมฺมเทสนนากาเล ปน มชฺฌมฺมจฺจานะ อดลฺกตฺพุทฺธาสนมฺหิ
สตฺถุริ นิสฺสิเนน ทฺกฺขินฺนตฺถปฺสเส ฌมฺมเสนาปติ วามทตฺถปฺสเส มหาโมคคฺคลฺลนตฺเถโร นิสฺสีทติ ๕
เตสํ ปฏฺฐิจฺจาทเ คณฺณวาโภณฺทณฺณตฺเถรฺสส อาสนํ ปณฺณวาเปนฺติ ๕ เสสา ภิกฺษุ ตํ ปรีวารेतฺวา
นิสฺสีทนฺติ ๕ เทว อคฺคสวาภา อคฺคชฺมมปฏฺธิวิทฺธตฺตา จ มลฺลลกตฺตา จ เถเร สคารวา เถรํ
มหาพฺรหฺมานํ วย อคฺคิกฺกชฺนฺธํ วย อาสีวีสํ วย จ มณฺณมามา ชฺฐาสเน นิสฺสีทนฺตา อดฺตปฺปนฺติ
ทรายนฺติ ๕ เถโร จินฺเตสิ อิมหิ ชฺฐาสนตฺถาย กปฺปสตฺตสทฺสสาริกํ อดสงฺเขยฺยํ ปารมฺมโย ปูริตา
เต อิทานิ ชฺฐาสเน นิสฺสีทนฺตา มม อดฺตปฺปนฺติ ทรายนฺติ ฌาสฺวิหารํ เนสํ กริสฺสามิติ ๕ โส
ปฏฺฐิรูปे กाले ตถาคตํ อดฺสงฺกมิตฺวา อิจฺฉามํ ภาเน ชนปเท วสิตฺถนฺติ อาท ๕ สตฺถา อนฺชานิ ๕
เถโร เสนาสนํ สฺสาเมตฺวา ปตฺตจีวรมาทาย ฉทฺทนฺตภวเน มนฺทาทินิตีรํ คโต ๕ ปุพฺเพ
ปจฺเจกพุทฺธานํ ปาริจริยาย กตฺปริจยา อญฺจสทฺสสาหตฺถินนาคา เถรํ ทิสฺวา ว อดมฺหากํ ปุณฺณกฺเขตฺตํ
आคตฺนฺติ นเชหิ จงฺกมนํ นิตฺติณํ กตฺวา อวฺรณฺสาชา หริตฺวา เถรฺสส วสนฺนุจฺจานํ ปฏฺธิชคฺคิตฺวา
วตฺตํ กตฺวา สปุพฺเพ สฺนฺนิปิตฺตฺวา มนฺตฺยีสู ๕ สเจ หิ มยํ อดยํ เถรฺสส กตฺตพฺพํ กริสฺสตี อดยํ
กริสฺสตีติ ปฏิปชฺชิสฺสาม เถโร พุทฺธาติคคามํ คโต วย ยถาโธเตเนว ปตฺเตน คมิสฺสตี วาเรน
นํ ปฏิชคฺคิตฺสาม เอกสฺส ปน วาเร ปตฺเต เสเสหิปี นปฺปมชฺชิตฺพุพฺพนฺติ วารํ จปฺยีสู ๕
वारิกนาโค ปาโตว เถรฺสส มฺโขทกํ ทนฺตกญฺจจฺจ ปฏฺฐาเปติ วตฺตํ กโรติ ๕ มนฺทาทินิโปกฺขรณฺ

นาม เจสา ปณณาสโยชนา โหติ ๕ ตสฺสา ปณฺจวิสฺติโยชนมตฺเต จาเน เสวาโล วา ปณฺกํ วา
 นตฺถิ ๕ ผลิกวณฺณํ อุทกเมว โหติ ๕ ตโต ปรี ปน กฏิปฺปมาเณ อุทเก อทฺมโยชนวิตฺถตํ
 เสสปทุมวํ ปณณาสโยชนสํ ปริกฺขิปิตฺวา จิตํ ๕ ตทนนฺตรํ ตาว มหนตฺตเมว รตฺตปทุมวํ
 ตทนนฺตรํ รตฺตกมุทวํ ตทนนฺตรํ เสตกมุทวํ ตทนนฺตรํ นีลุปฺปลวํ ตทนนฺตรํ รตฺตูปฺปลวํ
 ตทนนฺตรํ สฺคนฺธรตฺตสาลิวํ ตทนนฺตรํ เอลาพุกาลาวุกุมภณฺทาทินิ มธฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺร
 ตทนนฺตรํ อทฺมโยชนวิตฺถารเมว อุจฺจ
 ยโต ทูเว ปกฺกานิ ขาทนฺตฺตา กิลมฺนฺติ ๕ ตทนนฺตรํ จาฏิปฺปมาณผลํ ปนสวํ ตทนนฺตรํ ชมฺพวํ
 ตทนนฺตรํ อมฺพวํ ตทนนฺตรํ กปิฏฺจวณฺนฺติ ๕ สงฺเขปโต ตสฺมี ทเห ขาทิตพฺพยฺยตฺตํ ผลนฺนาม
 นตฺถิตฺติ น วตฺตพฺพ ๕ กุสฺमानํ ปุปฺผนสมเย วาโต เรณฺวณฺฏี อุจฺจฺจาเปตฺวา ปทฺมินิปฺตฺเตสฺ
 จเปติ ๕ ตตฺถ อุทกมุสฺตฺตานิ ปตฺนฺติ ๕ ตโต อาทิจฺจปเกน ปจฺจิจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 เอตํ โปกฺขรฺมธฺ นาม ตํ เถรฺสฺส อาหริตฺวา เทนฺติ ๕ มุพฺพาลํ นงฺคฺลสฺสํมตฺตํ โหติ ตมฺปิ อาหริตฺวา
 เทนฺติ ๕ ภิสํ มหาเกริโปกฺขรฺปฺปมาณํ โหติ ตสฺส เอเกกสฺมี ปพฺเพ ปาทมฺภกฺกปฺปมาณํ ชีรํ โหติ ๕
 ตํ อาหริตฺวา เทนฺติ ๕ โปกฺขรฺมธฺจฺฉินิ มธฺสฺกขฺรฺราย โยเชตฺวา เทนฺติ ๕ อุจฺจฺจฺจฺจฺจ
 ปาเทน อกฺกมฺนฺติ ๕ ตโต รโส ปคฺฉริตฺวา โสณฺหิอาวาวฺเฏ ปุเรติ อาทิจฺจปาเกน ปจฺจิจฺจฺจ
 ชีรฺปาสาณปิณฺโฑ ๕ วีย ติฏฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ ตํ อาหริตฺวา เทนฺติ ๕ ปนสฺกทฺลิมฺพปฺกฺกาทิสฺ
 กถา ว นตฺถิ ๕
 เกลสาปพฺพเต นาคทฺนฺโต นาม เทวปฺตฺโต วสฺติ ๕ เถโร กาลเณ กาลํ ตสฺส วิมานทฺวารํ
 คจฺจฺจฺจฺจ ๕ โส นวสฺปิโปกฺขรฺมธฺจฺฉนฺนฺยตฺตสฺส นิรฺุทกฺปายาสฺสฺส ปตฺตํ ปุเรตฺวา เทติ ๕

โส กิร กสฺสฺสปทฺทกาเล วิสฺติวสฺสสฺสสฺสฺร
 เหว โภชนํ อุปฺปชฺชติ ๕ เหว เถโร ทฺวาทสวสฺสฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺร
 ปริกฺขิณฺนํ ฆตฺวา กตฺถ ปรีนฺิพฺพายิสฺสํมิตฺติ จินฺเตตฺวา หตฺถินาเคหิ มํ ทฺวาทสวสฺสฺร
 อุปฺภฺจ
 อากาเสน ภควโต สฺนฺติกํ อคฺมาสิ ๕ เตน วุตฺตํ สฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 นามญฺจาติ กสฺมา นามํ สวาเวติ ๕ เถรฺณฺหิ เกจि สฺนฺชานนฺติ เกจि น สฺนฺชานนฺติ ๕ ตตฺถ เถโร
 จินฺเตสิ เย มํ อชานนฺตฺตา เอส ปณฺทฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺรฺร โอบกฺโค โคปานสิวฺงโก มหฺลลโก สฺตฺถารฺร
 สทฺธิ ปฏฺธิสฺนฺถารํ กโรตฺติ จิตฺตํ ปทฺุเสสฺสฺนฺติ เต อปายปฺรฺกา ภวิสฺสฺนฺติ ๕ เย ปน มํ ชานนฺตฺตา
 ทสฺสสฺสจฺจฺกฺวาเพ สฺตฺถา วีย ปณฺญาโต ปากโฏ มหาสวาทโกติ จิตฺตํ ปสาเทสฺสฺนฺติ เต
 สคฺคฺปคา ภวิสฺสฺนฺตฺติ สฺตฺถานํ อปายมคฺคํ ปิทฺทิตฺวา สคฺคฺมคฺคํ วิวฺรฺนฺโต นามํ สวาเวติ ๕
 พุทฺธานุพุทฺโธติ พุทฺโธ ปจฺมํ จตฺตาริ สจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ
 พุชฺฉมิ ปจฺจฺจฺจ เถโร ตสฺมา พุทฺธานุพุทฺโธติ วุจฺจฺจ ๕
 ติพฺพนิกฺกโมติ พาทฺหวิโร ๕ วิเวกานนฺติ ตินฺณํ วิเวกานํ ๕ เตวิชฺโซ เจโตปรียายโกวิทฺติ จสฺ
 อภินฺญาสฺ จตฺสฺโส วทติ ๕ อิตฺรา เทว กิณฺจาปี น วุตฺตา เถโร ปน ฉพฺภินฺโถว ๕

อิมิสฺสา จ คากาย ปรีโยสาเน ปรีสา สฺนฺนฺิสฺสิ ๕ ปรีสาย สฺนฺนฺิสฺนฺนํภาวํ ฆตฺวา เถโร
 สฺตฺถารฺร สทฺธิ ปฏฺธิสฺนฺถารํ กตฺวา ปริกฺขิณฺนํ เม ภนฺเต อายุสงฺขารฺร ปรีนฺิพฺพายิสฺสํมิตฺติ
 ปรีนฺิพฺพานกาลํ อณฺชานาเปสิ ๕ กตฺถ ปรีนฺิพฺพายิสฺสฺสิ โกณฺทณฺณวาทิ ๕ อุปฺภฺจฺจฺจฺจ
 เม ภนฺเต หตฺถินาเคหิ ทฺกฺกํ กตฺ ตสฺ สฺนฺติเกติ ๕ สฺตฺถา อณฺชานิ ๕ เถโร ทสฺพลํ ปทฺกฺขิณํ กตฺวา

ปุษย์ ตมเม ภาเนต ปจมหสสนัน อิทํ ปจฉิมทสสนนฺติ ปรีเทวนฺเต มหาชเน สตุถาริ วนฺทิตฺวา
 นิกฺขมิตฺวา ทวารโกฏฺจเก จิตฺ มา โสจิตฺต มา ปรีเทวิตฺถ พุทฺธา วา โหนฺตุ พุทฺธสวากา วา
 อุปฺปนฺนา สงฺขารา อภิชฺชนกา นาม นตฺถิติ มหาชนํ โอวทิตฺวา ปสฺสนตฺตเสว มหาชนสฺส
 เวหาสิ อพฺภุคฺคมฺม มนฺทาทินิธีเร โอตริตฺวา โปกฺขรณฺนํ นฺหาตฺวา นีวตฺถนินฺวาสนํ กตฺตตฺตราสงฺโก
 เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ผลสฺมาปตฺติยา ตโย ยามे วีตินาเมตฺวา พลวปจฺจุสฺสมเย ปรีนิพฺพายิ ๕
 เถรสฺส สห ปรีนิพฺพานา ทิมวติ สพฺพพฺรฺกฺขา ปุปฺเพหิ จ ผลฺลหิ จ โอนตฺวินตา อหฺลํ ๕ วาริกนาโค
 เถรสฺส ปรีนิพฺพุตภาวํ อชานนฺโต ปาโตว มุโขทททนฺตกฺกฺจฺจาณี อุปฺภุจเปตฺวา วตฺตํ กตฺวา
 ขาทนฺนียผลานิ อahrtitฺวา จงฺกมนโกฏฺยํ อฏฺฐจาสิ ๕ โส ยาว สฺริยคฺคมนา เถรสฺส นิกฺขมณํ
 อปสฺสนนฺโต กิณฺนุ โว เอตํ ปุพฺเพ อโยโย ปาโต ว จงฺกมติ มุขํ ไรวติ อชฺช ปน ปณฺณสาลาโตปิ
 น นิกฺขมตฺติ กฺกฺกิตฺวาริ กมฺเปตฺวา โอโลเกนฺโต เถรํ นิสินฺนงฺกเมว ทิสฺวา หตฺถํ ปสาเรตฺวา
 ปรามลิตฺวา อสฺสาสปสฺสาเส ปรีเยสนนฺโต เตสํ อปฺปวตฺติภาวํ ฌตฺวา ปรีนิพฺพุโต เถโรติ โสณฺหํ
 มุখে ปกฺขิปิตฺวา มหาโร วิริ ๕ สกฺลหิมวนฺโต เอกนินฺนาโท อโหสิ ๕ อฏฺฐจนาทสฺสทฺธานิ
 สนฺนิตฺติตฺวา เถรํ เชฏฺฐจกนาทสฺส กุมฺภะ นิสิตาเปตฺวา สุปฺปมิตฺตฺรฺกฺขสาขํ คเหตฺวา ปรีวาเรตฺวา
 สกฺลหิมวนฺตํ อณฺุวิจริตฺวา สกฺกฺจฺจานเมว อาคตา ๕

สกุโก วิสฺสุกฺกมมํ อามนฺเตสิ ตาต อมหากํ เชฏฺฐจภาตา ปรีนิพฺพุโต สกฺกการิ กริสฺสาม
 นวโยชนิกํ สพฺพพรตฺนมมํ กุฏฺฐาคาริ มาเปหิติ ๕ โส ตถา กตฺวา เถรํ ตตฺถ นิปฺชฺชาเปตฺวา
 หตฺถินาคานํ อทาสิ ๕ เต กุฏฺฐาคาริ อุกฺขิปิตฺวา ตโยชนสฺสทฺสสํ หิมวนฺตํ ปนฺปฺปนํ อวิชฺฐมฺสิ ๕
 เตสํ หตฺถโต อากาสฏฺฐจกา เทวา คเหตฺวา สาธุกํพิตํ กิฬีสฺ ๕ ตโต วสฺสวลาหกา สิตฺวลาหกา
 วาตฺวลาหกา จาตุมฺมหาราชิกา ตาวตีสฺชาติ เอเตนฺุปาเยน ยาว พฺรหฺมโลกา กุฏฺฐาคาริ อคฺมาสิ
 ปนฺ พฺรหฺมาโน เทวานนฺติ อณฺุพฺเพน หตฺถินาคานํเยว กุฏฺฐาคาริ อทํสฺ ๕ เอกกา เทวตา
 จตฺรจฺจุลิมตฺตจนฺทนฺทมิทํ อahrti ๕ จิตฺโก นวโยชนิกอ อโหสิ ๕ กุฏฺฐาคาริ จิตกํ อโรปยีสฺ ๕
 ปณฺุจกิกฺขุสตานิ อากาเสนาคนฺตฺวา สพฺพพรตฺตี สขฺฆายมกํสฺ ๕ อณฺุรฺกฺขตฺเถโร ฌมมํ กเถสิ พฺหุณฺ
 เทวตานํ ฌมมาภิสฺมโย อโหสิ ๕ ปนฺทิวเส อรฺกฺคคฺคมนาเวลายเมว จิตกํ นิปฺพาเปตฺวา
 สุมนฺมกฺลวณฺณานํ ชาตินํ ปรีสฺสาวนํ ปฺเรตฺวา ภควติ นิกฺขมิตฺวา เวพฺพนวiharโกฏฺจกํ สมฺปตฺเต
 อahrtitฺวา สตฺถุ หตฺถเอ จปยีสฺ ๕ สตฺถา ชาติปรีสฺสาวนํ คเหตฺวา ปจฺวิยา หตฺถํ ปสาเรสิ ๕ มหาปจฺวี
 กิณฺทิตฺวา ราชตฺพพฺพทฺสทิสํ เจตฺยํ นิกฺขมิ ๕ สตฺถา สหตฺถเณ เจตฺยเอ ชาติโย นีเชสิ ๕ อชฺชาปิ
 กิร ตํ เจตฺยํ ฐรติเยวาทิ ๕ อิติ อณฺุฆาตโกณฺุฆณฺุฆกธา นิกฺกจิตา ๕

เอวคฺคิตฺทาโมติ อณฺุฆาสิ วต โภ โภณฺุฆณฺุฆโมติ สตฺถุ วจัน นิสฺสาย ภิกฺขุหิ
 อณฺุฆเอหิ โภณฺุฆณฺุฆนามเกหิ วิเสสนตฺถํ เอวคฺคิตฺทาโม ๕ ทฺวาทสนฺนํ สํวจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจฺจ ๕
 ฉทฺทนฺตภาวเนติ ฉทฺทนฺตนาทราชภวณฺุฆจฺจเณ ๕ ปณฺุฆวา มหาสวโก รตฺตณฺุฆตฺตาย ๕
 ทสฺสทฺสจกฺกฺวาเพ เทวมนฺุฆสฺสานนฺติ ทสฺสทฺสจกฺกฺวาเพ เทวานํ อิมสฺมี จกฺกฺวาเพ
 เทวมนฺุฆสฺสานนฺตฺจติ เอว ทสฺสทฺสจกฺกฺวาเพ เทวมนฺุฆสฺสานนฺติ วทนฺติ ๕ อคฺคนฺติ อาทิต ๕
 ตตฺถาติ มนฺทาทินิธีเร ๕

วสุศคเคนาติ วสุสปฏิปาดิยา ๕ ตนุติ อณฺณาสิโกณฺณทณฺณตฺเถโร ๕ มหาพฺรหฺมานํ วิว
โลกิยมนุสฺสา หรายนฺติ ๕ ปาโมกฺขภูโต อายสฺมา เถโร อนฺตรนฺตฺรา ตตฺถ ตตฺถ ชนฺปะเท
วสิตฺวา ตทนฺกเมน มนฺทาทินิธีโร อุกฺโค ตสฺมา วุตฺตํ อิจฺฉามหํ ภนฺเต ชนฺปะเทวสิตฺนฺติ ๕

อานฺภาวสมฺปนฺนา ทิพฺพายุกา เต หตฺถินาคาติ วุตฺตํ ปุพฺเพ ปจฺเจกพฺุทฺธานํ ปารีจฺริยาย
กตปริจฺยาติ ๕ เถรสฺส สณฺจวรรณฺจฺจาเน อวารณฺสาขา หริตฺวา อปฺเนตฺวา ๕ มุโขทกณฺจ
ทนฺตกณฺจจ จเปตีติ สพลเทวทารุกฺกฺจาทินิ อณฺณมณฺณํ มํสิตฺวา อคฺคิ นินฺพตฺเตตฺวา ซาเลตฺวา
ตตฺถ ปาสาณชนฺทานิ ตาเปตฺวา ตานิ ทณฺชเกหิ วฏฺเฏตฺวา ตพากาสฺ อุกฺกโสณฺทิสฺสุ ชิปิตฺวา
อุกฺกสฺส ตตฺถภาวํ ฌตฺวา นาคลตาทนฺตกณฺจํ อฺปนฺเนโต มุโขทกณฺจ จเปติ ๕ วตฺตํ กโรตีติ
อนฺโตกฺกฺภิยา พหิ จ ปมุเชปิ องฺคณฺปิ สาขาภฺงเกหิ สมฺมชฺชนฺโต วฏฺขมานนฺเยน อาหารํ อฺปนฺเนโต
วตฺตํ กโรติ ๕

ปติฏฺฐปฺปมาเณติ กฺภิปฺปมาเณ ๕ อยมฺเว วา ปาโจ ๕ ตาว มหฺนตฺเมวาติ ยาว มหฺนตฺ
เสตปฺทุมวํ ตาวมฺหฺนตฺเมว ๕ เอเสว นโย รตฺตกฺกฺมทวนาทิสฺสุ ๕ ซาทนฺตา มนุสฺสา ๕
ปุกฺกปโยชนฺิกา วิวาติ สฺปุกฺกปโยชนํ วิว ๕ ฉนฺภาเวณ ปน ปุกฺกขิตฺตชฺุทฺมธฺุ วิว โหติ ๕
เตนาห เอตํ ปอกฺขรมฺธฺุ นามาติ ๕ มุฬาลนฺติ เสตปฺทุมวํ มฺลํ ๕ ภิสฺนฺติ เตสฺสเยว กนฺทํ ๕
เอกสฺมี ปุพฺเพติ เอเกกสฺมี ปพฺพนฺตเร ๕ ปาทมฺกฺกนฺติ โทณฺสฺส จตฺฐมาโค สณฺจจฺานโต ชฺุทฺทโก
ตสฺมา ปาทมฺกฺกปฺปมาณฺนฺติ ตฺมพมฺตํ ๕ โสณฺทิวาวาฏฺเฏติ ชฺุทฺทกโสณฺทโย เจว
ชฺุทฺทกาวาฏฺเฏ จ ๕ เอตํ โภชนนฺติ ยถาวตฺตํ นินฺรทกปายสโภชนํ ๕ เกจฺิ สณฺจจฺานนฺติ เย
เถว วุฑฺฒตฺรา ๕ เกจฺิ น สณฺจจฺานนฺติ เย นวา อจฺิรปพฺชิตา ๕ พุทฺธานฺพุทฺโธติ พุทฺชสฺส
อนฺพุทฺโธ ๕ พาทฺหฺวิโรติ จตฺนํ สมฺมปฺปชานานํ วเสน จิรฺนิจิตฺวีโร ๕ ตินฺณํ วิวีกานนฺติ
กายจิตฺตอฺปฺปวิเวกานํ ลากิตี โยชนา ๕ จตฺสฺโสวทติ วงฺกิสฺตฺเถโร สยํ ปฏฺิภาณํ น เสสากิณฺณานํ
อภาวโตติ อาห อิตฺราติอาทิ ๕ ปฺริสา สฺนฺนินฺสีทิ นิสฺสทฺทภาเวณ ตฺมฺเห อโหสีติ อตฺโถ ๕
อนฺชานาเปสีติ ปจฺมํ อตฺตนา ฌาตํ อฺปฺภูจิตํ อตฺตโน ปฺรินิพฺพานกาลํ อนฺุจฺฉา สตฺถารํ
ชานาเปสีติ เอวํ เอตฺถ อตฺโถ ทฏฺฐพฺุ ๕ ตนฺติ อาสาพฺุพฺุณฺณเมาย อิลิปฺตเน ยํ ทสฺสนํ ยํ
วา พุกฺกกรจฺริยาย ตฺมฺหากํ อฺปฺภูจฺานํ อาทิโต ทสฺสนํ ตํ ภนฺเต ปจฺมทสฺสนํ ๕ โอนตฺวินตฺาติ
เหฏฺฐา อฺปฺริ จ โอนตฺา วินตฺา ๕ กมฺเปตฺวาติ โลกํ จาเลตฺวา ทสฺสนตฺถํ ๕ เอกนินฺนาโท
เตสฺ หตฺถินาคานณฺจเวว นาคยฺกชฺุภฺุณฺณชานํ เทวตฺานณฺจ สทฺเทน ๕ พฺุทฺหมานฺ เทวานํ อทฺสูติ
สมฺพนฺโธ ๕ สชฺุฌายมกํสฺ ปสฺาทนฺเเยสฺ ปสฺาทวเสน สฺนฺนินฺปิตฺตปฺริสาย ปสฺาทชนนตฺถํ ๕ ภควติ
นิกฺขมิตฺวาติ ภควติ คณฺชกฺกฺโธ นิกฺขมิตฺวา ๕ ฐรฺติเยวาติ อพฺุจฺจตํ ปตฺวา ติฏฺฐเตว ๕

โกณฺณทณฺณสฺตฺตวณฺณนา นิฏฺฐิตา ๕ นวมสฺตฺตํ ๕ อิติ อณฺณาตโกณฺณทณฺณสฺตฺตนฺติ ฎฺฎิกา ๕
อณฺณาตโกณฺณทณฺณสฺตฺตนฺตปาพิยฏฺฐกถา ๕

๓. มหาภคสูสปรเถรนิพพานกถา^๑

อจริตฺวาติ อายสฺมา มหาภคสูสปรเถโร ตสฺมีเยว เทวนารามे विहरन्तो कालं वीदिनामेलि
 อปฺปมาเทน สตฺถุ สาสเน ปฏิปชฺชถาติ โวทติ ๕ เอวํ คเต กाले เถโร เอกสฺมี รตฺติภาเค
 สมเย^๒ ผลสมาปตฺติโต วุฏฺฐาย อตฺตโน อายฺสงฺขารํ โอลฺเกสิ ๕ อหํ โข ทานิ
 วิสฺวสฺสสฺติกายุโก เม อายฺสงฺขารो ปวตฺติสฺสตีติ วิปารสิ ๕ อตฺตโน อายฺสงฺขารสฺส
 ปริกฺขิณฺภาวํ ฅตฺวา กทา นุ โข ปรีนิพฺพายิสฺสามีติ ๕ อชฺเชว วิภาตาย จ รตฺติยา^๓
 ปรีนิพฺพายิสฺสามิ กตฺถ ปรีนิพฺพายิสฺสามีติ ๕ ตสฺมีเยว ราชคเห์ ปรีวตฺตเก ภูมิปฺปเทเส
 โอลฺเกนฺโต กุกฺกุฏสฺมปฺตานัน^๔ ติณฺณํ ปพฺพตฺตานํ อนฺตเร ปรีนิพฺพายิสฺสามีติ เอว^๕
 จินฺเตตฺวา วิภาตาย^๖ รตฺติยา สรีรปฺพิชฺชคฺคณํ กตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ สนฺนิปฺปาตาเปตฺวา^๗ เอตทวโจ
 อาวุโส ตุมฺเห อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ^๘ อหํ हि อาวุโส ปริกฺขิณฺญาญฺกสงฺขารो^๙ อชฺเชว
 สายณฺหสมเย กุกฺกุฏสฺมปฺตานัน ติณฺณํ ปพฺพตฺตานํ อนฺตเร ปรีนิพฺพายิสฺสามีติ ๕ อชฺชเยว
 ปฺลุชฺชนา ภิกฺขุ เถรสฺส ปรีนิพฺพตฺตภาวํ ฅตฺวา^{๑๐} อตฺตานํ สณฺจาเรตุํ อสฺกโกณฺดา ปรีเทวีสุ
 อโห อนาถา^{๑๑} ภาวิสฺสาม สตฺถา ปรีนิพฺพุโต^{๑๒} สมานปิ อยฺยสฺส ธรรมานมิว สตฺถารํ มณ
 ฅมานโน เอตฺรหิ^{๑๓} อยฺโย ปรีนิพฺพายิสฺสตี โโก นุ โข อมฺหากํ โอวาทานฺสาสนํ ทเทตีติ^{๑๔} ๕
 ชีณฺสวานํ ธรรมสฺสเวโค^{๑๕} อฺทปฺปาติ ๕ ภิกฺขุ อาหํสุ^{๑๖}

^๑ฉบับที่นำมาตรวจชำระกับฉบับนี้คือ Mahākassapanibbāna. Text du manuscrit BNF PALi ๒๙๘

(๓) que nous appelons A. par François LAGIRARDE.

^๒รตฺติภาคสมเย

^๓ปภาตาย จ รตฺติสมเย

^๔ราชคหนคร

^๕กุกฺกุฏสฺมปฺตานัน

^๖โส เอว

^๗ปภาตาย

^๘ภิกฺขุสงฺฆเม สนฺนิปฺติตฺวา

^๙อปฺปมาเทน สตฺถุ สาสเน ปฏิปชฺชถ

^{๑๐}ปริกฺขิยฺสงฺขารो

^{๑๑}อถ เย เย ปถชฺชนภิกฺขุ เถรสฺส ปรีนิพฺพานํ สุตฺวา

^{๑๒}อนาปาวตฺต มย

^{๑๓}สตฺถุ ปรีนิพฺพุโต

^{๑๔}อยฺยสฺส ธรรมาน ธรรมานมิว สตฺถารํ มณฺฑาม เอตฺรหิ ปน

^{๑๕}ทเทยฺยาติ ๕

^{๑๖}ชีณฺสวานํ ปน ธรรมสฺสเวโค

^{๑๗}ยถา อาห

๑. อนิจจา วต สงขารา อุบาทวธมฺมิโน
 อุปฺปชฺชิตฺวา^{๑๔} นิริชฺฌนฺติ เตสํ รูปสโม สุโข
 โอโห อนิจจา สงขารา อายุณา ปริณามํ โหตีติ ๫
- เถโร ภิกขุสงฺฆํ อนิจฺจาทีหิ ปฏิสันฺตุตฺตาย ฌมฺมกถาย สมฺมสฺสาเสตฺวา อาห^{๑๕}
๒. อนิจจา สพฺพสํขารา สพฺพพฺพุเทหิ เทสิตา
 สายมเกน ทิสฺสนฺติ ปาโต ทิฏฺฐา พหู ชนา
๓. ปาโต เวเคน ทิสฺสนฺติ สายํ ทิฏฺฐา พหู ชนา
 อชฺเชว กิจจํ อาตปฺปิ โก ฌณฺมา มรณํ สุเว
๔. น หิ โน สงฺครนฺเตน มหาเสเนน มจฺจุณา
 มา พาสฺสํ ปริเทวถ เอโส โลกสฺส ฌมฺมตา
 อนิจฺจา สพฺพสงฺขารา สพฺพพฺพุเทหิ เทสิตาติ ๫^{๑๖}

สพฺเพ ตุมฺเห มม^{๑๗} ปรีนินฺพพานํ ปสฺสิตฺตูกามา กุกฺกุฏสฺปาตปฺพตฺตภูมิกาย^{๑๘} สนนินฺปิตฺตฺวา
ปสฺสธธาติ วทตี ๫ เถโร ปิณฺฑทฺปาตสมเย^{๑๙} สมฺปตฺเต อญฺญาสาสนา ทฺพภูํ นินฺวาเสตฺวา
วิชฺชุลตาการสทิสํ กายพฺนฺธนํ พนฺธิตฺวา^{๒๐} ภิกขุตฺตํ ปจฺวี กมฺปมานา สมตฺถํ ชินฺทตฺตियํ^{๒๑}
เมฆวณฺณํ นินฺนตฺรํ อคฺคทานํ ปชฺชลฺรํ ปัสฺสกูลจิวฺรํ ปารุเปตฺวา วิกสิตฺตินฺนุปลฺลมิว อมรปฺกฺขวณฺณํ
ปตฺตมาทาย ทมโต วีย มหานาโค สีโห วีย ติรคฺมโน สนฺตมานโส ยุกฺคตฺตเปกฺขมาโน
ปพฺพชิตฺติริยา โสภมาโน^{๒๒} ราชคหํ ปิณฺฑทฺาย ปวิสิตฺวา สฺปทาน ปิณฺฑทฺาย จิริตฺวา
ปิณฺฑทฺปาตปฏิกฺกนฺโต^{๒๓} ภตฺตกิจจํ อกาสิ ๫ ตทา ภิกขุสงฺฆมฺปิ ภตฺตกิจจํ กตฺวา เถรสฺส
ปรีนินฺพพานํ ปสฺสิสฺสสามิตฺติ อณฺณมณฺณํ อามนฺเตตฺวา สกฺการมาทาย อิตฺโต จิตฺโต นิกฺขมิตฺวา

^{๑๔}อุปฺปชฺชิตฺวา

^{๑๕}เถโร ภิกขุสงฺฆํ อนิจฺจาทีหิ ปฏิสันฺตุตฺตาย ฌมฺมกถาย สมฺมสฺสาเสตฺวา ปฺน ภิกขุสงฺฆํ เอตฺทโวจ

^{๑๖}ไม่มีในฉบับ François Lagarde

^{๑๗}สเจ ปน ตุมฺเห มม

^{๑๘}กุกฺกุฏสฺปาตปพฺพตฺตภูมิกาย

^{๑๙}ปิณฺฑทฺปาตสมเย

^{๒๐}กายพฺนฺธนํ ติเวณฺนํ พนฺธิตฺวา

^{๒๑}ปจฺวิกมฺปนสมตฺถํ ชินฺนจิวฺรทตฺตियํ

^{๒๒}อคฺคผลทานํ ปฺปลผลตฺติริกฺกํ ปัสฺสกูลมหาจิวฺรํ ปารุเปตฺวา วิกสิตฺตินฺนุปลฺลปตฺตภมฺรปฺกฺขวณฺณํ
ปตฺต (จ) วรรมาทาย ฌมฺมกา ฌมฺมิโก วีย มหานาโค สีโห วีย ติรคฺมโน สนฺตินฺนุทริโย สนฺตมานโส
ยุกฺคตฺตเปกฺขมาโน ปพฺพชิตฺติริโส ภตฺตมาโน

^{๒๓}สมฺปทาน ปิณฺฑทฺาย วิจิริตฺวา ปิณฺฑทฺปาตปฏิกฺกนฺโต

สนุนิปตี^{๒๘} ๕ อัญเฉปิ เทวมนุสสา เถรสส ปรีนิพพานัน สุตวา คนธมาลาทีนึ ปุชสาฏการานิ
 อาทาย กุกกุฏสมปาดปพพตสส ภูมิภาเค สนุนิปตีสุ ๕ มหากสสปดเถโรปิ ภตตกัจโจ หุตวา เอวั
 สมจินเตสิ อชาติสตุตราชา อมหากั พหุพณณาการโ สงขมสส จตุปัจจยทายโก พุทธสาสน
 ปคคโหติ อนปโลเกตวา น ตาว ปรีนิพพายิสสามีติ จินเตสิ^{๒๙} ๕ เถโร อฏฐายาสนา สุนิวตุโ
 สุปารุโต มชฺชตติกสมเย^{๓๐} ราชคหํ ปาวลิส ๕

ราชา ภูตโต หุตวา^{๓๑} สิริคพภํ ปวีลิตวา สยนิ^{๓๒} กปเปสิ ๕ อถ ราชามจจาทโย^{๓๓}
 เถโร ปวีสนตํ ทิสวา อมหากั อุปชฌาโย ทิวา ทิวเสเยว^{๓๔} อาคโต กิ นุ โข^{๓๕} การณนุติ
 จินเตตวา เถโร ปัจจุกคนตวา วนฺทนุติ ๕ เถโร อมจจา ปุจฺฉิสฺสุ^{๓๖} (อุปาสก กุหึ ราชาคิ ๕
 สยยานมฺปกโต ภาณเตติ วตวา เต เถรสส อาคตการณํ ปุจฺฉิสฺสุ) เกน การณน
 ตุมเห^{๓๗} อาคตตถาติ ๕ อาม อุปาสกา อหํ ราชานํ อปุจฺฉิ อชฺเชว^{๓๘} สายณฺหสมเย
 ปรีนิพพายิสสามีติ ๕ กุหึ ภาณเต ตุมเห ปรีนิพพายิสสเถาติ ๕ กุกกุฏสมปาดปพพदानํ
 อนฺตเรสมีติ^{๓๙} เอตตกเมว วตวา นิภฺขมิ^{๔๐} ๕ เถโร วิหารเ (อคมาสิ) สมมชฺชนึ คเหตุวา
 สมมชฺชนาทิกํ^{๔๑} กรณียวตตํ^{๔๒} กตวา มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ ปวีวตุโต เยน กุกกุฏสมปาดปพพโต
 เตน ปายาสิ ๕

โส ตตฺถ คนตวา ตตฺถเว นิพพานนตถํ^{๔๓} ตสมึ กาลเ คคณตลเ^{๔๔} อพฺภุกคนตวา
 สตุตตาลมตเต คคณตลเ ทิสฺสมานกาโย กตวา^{๔๕} ปจฺมํ ทกฺขิณกายโต อคฺคิชาเล วิสฺสชฺเชสิ ๕

^{๒๘} จโต จิตโต นิภฺขมิตวา สนุนิปตีสุ ๕

^{๒๙} จินเตตวา

^{๓๐} สุปารุโต มชฺชตติกสมเย

^{๓๑} เถรสส ปวีสนกาลเ อชาติสตุตราชา

^{๓๒} สยนิ

^{๓๓} ราชามจจา

^{๓๔} ทิสวา อยํ อมหากั รมโย อุปชฌาโย ทิวเส

^{๓๕} กิ นุ โข

^{๓๖} จินเตตวา อาสนา วุฏฺเฐ เถโร ปัจจุกคนตวา วนฺทิตวา อฏฺฐิสฺสุ ๕ เถโร อมจเจ ปุจฺฉิ

^{๓๗} ภาณเต

^{๓๘} อุปาสก อหํ ราชานํ อปุจฺฉิ อชฺเชว ว

^{๓๙} อนฺตรํ รติ

^{๔๐} นิภฺขมิตวา

^{๔๑} สมมชฺชนาทิกํ

^{๔๒} กรณียํ วตตํ

^{๔๓} ปรีนิพพานทสนตถํ

^{๔๔} คคณตล

^{๔๕} สตุตตาลปตฺเตน ภูมิตลเ ทิสฺสมานกาโย กตวา

วามกายโต ชลธารานี วิสขุเชสิ^{๕๖} ๕ ปุณ ดโต วามกายโต อคฺคิชาล^{๕๗} ๕ ปุณ ทกฺขิณกายโต^{๕๘} ๕
 ปุณ เหญจิมกายโต อุปริมกายโต อุปริมกายโต ปาวก^{๕๙} ๕ เอกทา สกกลสรโรโต^{๖๐} อคฺคิชาล
 วิสขุเชสิ ๕ เอกทา สกกลสรโรโต อมฺพุชาล^{๖๑} วิสขุเชสิ ๕ เอกทา สมฺภูจาทโร คเต สงฺกิณณ
 วิวิจิตตสมฺพโอมตรวีวาชิตตล สาคกรูป^{๖๒} ทสฺเสสิ ๕ เอกทา สุปฺปฝิตตทสฺสิตครุกกรวิวาชิต
 หิมวณตปพฺพตรูป^{๖๓} ทสฺเสสิ^{๖๔} ๕ เอกทา สพฺพชลมูลลปญจปทุมสมณณน สลิลตลมหาสาคกรูป^{๖๕}
 ทสฺเสสิ ๕ เอกทา ทฺวาทสโยชนปริมณทลจตฺรงฺคินยา เสนาย ปรีวุดฺตํ สพฺพรตนสมนฺนาคต^{๖๕}
 มหาจกฺวตฺติรูป^{๖๖} ทสฺเสสิ ๕ เอกทา ติกาวตฺตปฺปมาณา ภรณปฏิมณฺหิตํ ตาวตีสภวเน^{๖๖}
 เทวจฺจรปรีวาริตํ เทวราชรูป^{๖๗} ทสฺเสสิ ๕ เอกทา ตีโยชนพฺรหฺมภรณสมนฺนาคต^{๖๗}
 พฺรหฺมคณฺเปรีพฺพหพฺรหฺมรูป^{๖๘} ทสฺเสสิ ๕

เอว เถโร นานาวีธิตฺทิพฺพลน ปาฏิหาริ ทสฺเสตฺวา ฐมฺมํ เทเสนโต^{๖๘} อากาสโต
 โอตริตฺวา ภิกฺขุสงฺฆํ อาปฺจฺจิตฺวา ตินฺณํ ปพฺพदानํ อนฺตเร ปวีสิตฺวา เอตฺถเอวหิ^{๖๙}
 ปรีนฺพพายิสฺสามิตฺติ จินฺเตสิ ๕ อถสฺส จินฺติตสมนฺนตฺรเมว เทวสงฺฆา สยณณจ ปญญาเปตฺวา^{๖๐}
 มณฺจสฺส สมฺนตโต ปรีวาริตนฺลุปฺปลกมฺลทฺปนฺนทริกาปฺนณณมฺเฏ^{๖๑} ปตฺติฏฺจาเปสิ ๕ มณฺจสฺส จตฺตฺสุ
 กณฺเณสฺส ปตฺวาปิ โข สยณณมณฺฑิ อารฺยฺหิตฺวา^{๖๒} นิสฺสินฺโน สมฺปาตฺติ สมฺปาชฺชิตฺวา สมฺปาตฺติโต
 วุฏฺฏจาย อธิฏฺฐาสิ^{๖๓} ยทา เม आयฺสงฺฆาโร โอสฺสฺสฺสฺส อิมํ ตโย ปพฺพตา อณฺณมณฺณ^{๖๔} สมฺปาคนฺตฺวา

^{๕๖} พามกายโต ชลธารา วิสขุเชสิ ๕
^{๕๗} ปุณ พามกายโต อนล วิสขุเชสิ ๕
^{๕๘} ปุณ ทกฺขิณกายโต โดย วิสขุเชสิ ๕
^{๕๙} เอกทา อุปริมกายโต อุทเก เหญจิมกายโต ทจถณ ปุณ เหญจิมกายโต วาริ วิสขุเชสิ ๕
^{๖๐} สกกลสรโร
^{๖๑} อมฺพุชาล
^{๖๒} สมฺตรตนสงฺกิณ วิวิจิตตสมฺพโอมตรวีวาชิตตล สาคกรูป
^{๖๓} สุปฺปฝิตตทสฺสิตตฺรณตฺรวิวาชิต หิมวณตปพฺพตรูป ทสฺเสสิ ๕
^{๖๔} สพฺพปารีถูลล ปพฺพวณฺณปทุมสมณณน สลิลตลสฺตตฺมหาสาคกรูป
^{๖๕} ทฺวาทสโยชนปริมณทล จตฺรงฺคินยา เสนาย ปรีวุดฺตโต สพฺพ...
^{๖๖} ติกาวตฺตปฺปมาณา นานาภรณปฏิมณฺหิตํ ตาวตีสคณฺเปรีวาริตํ
^{๖๗} พฺรหฺมคณฺเปรีวุดฺตํ มหาพฺรหฺมารูป
^{๖๘} นานาวีธิ อิทฺติปาฏิหาริ ทสฺเสนโต ฐมฺมํ เทเสสิ
^{๖๙} เอตฺถเอวจํา
^{๖๐} เทวสงฺฆา สยณณมณฺจํ อตฺถวีสุ ๕
^{๖๑} ปรีวาริตฺวา นิลุปฺปลกมฺล กุมฺทฺทปฺนฺนทริกาปฺนณณมฺเฏ
^{๖๒} สยณณมณฺจํ อฏฺฐจิริตฺวา
^{๖๓} มณฺจสฺส จตฺตฺสฺส โทณฺณสฺส จตฺตาโร ฐปฺกปฺปลเล จตฺตาโร ปตีเป จาเปสิ ๕
^{๖๔} อณฺณเมณฺณ

นิกฺขมิตตมตฺตการคพฺภสยเมว คณฺหนตฺต^{๖๔} อิมานิเอว ปุปฺผานิ^{๖๕} มา มิสฺยานตฺต^{๖๖} อิเม จตฺตาวโร
 ปทีปา จ มา นิพฺพายนตฺต อิเม รุปา จ มา ปหายนตฺตติ ๕ ปฺน อธิฏฺฐาสิ ยทา จ^{๖๗} มนุสฺसानํ
 วสฺสโต อายุ ปริหายติ^{๖๘} ทสฺสสฺสายุกฺเอย^{๖๙} มนุสฺसानํ อาวาโส จ วิวาโห จ เตสํ ทฺวินฺนํ
 ภวิสฺสเร อญฺญมญฺญมิตฺตตสฺสณฺณิสฺสจฺจ กวิสฺสเร ๕ ตทา สฺตฺตฺตฺตรกฺปโป สฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 หตฺเตน คหิตํ กิจฺจิจิ อวฺชฺชญฺจ ภวิสฺสติ ๕ เต อญฺญมญฺญํ วคฺชิตฺวาน วินสฺสนนฺติ จ มนุสฺสา
 นิสฺสีนรา เย จ ปพฺพตฺตาทิสฺสุ เอกิกาทฺเต จเปตฺวา วิเสสา จ วินสฺสิสฺสนนฺติ ฆาฏฺฐิโน สฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 อติกฺกนฺเต เมตฺตจิจิตฺตาทฺต ยถา ปาณินอ ปาณนฺติปาทาวิรตฺตาทฺต กุสฺลํ อจฺจริสฺสุ เต ทสฺวีสฺตฺตฺตฺตฺต
 จจจตฺตาทิสฺสวสฺสติกาทฺต ปญฺญาสสฺสฏฺฐิกานมฺปิ สฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต อสฺสีติ น วุตฺตฺตฺตฺตฺต
 ภยฺโย ฆมฺมํ จรฺนเตสฺสุ โหนฺติ ๕ เทวสฺสสฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ภยฺโย ฆมฺมํ จรฺนเตสฺสุ วสฺสสฺตฺต
 สหสฺสสฺตฺตฺตฺตฺตฺต อติเรกํ จรฺนเตสฺสุ โภกฺชิสฺสสฺสสฺสสฺตฺตฺตฺต ภยฺโย ฆมฺมํ จรฺนเตสฺสุ
 อสงฺเขยฺยายุกฺกา ปชา ปฺน สฺตฺตฺตฺต
 ฆานนฺติ ฆรามรณมตฺตโน ปฺนปิ เต ปมฺชฺชิตฺวาน เตสํ อายุ จ ปริหายติ อสงฺเขยฺยายุกฺกา
 สฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สหสฺสสฺตฺตฺตฺตฺต คโตปิ ปริหายิตฺวา อสฺสีติ จ สหสฺสสฺตฺตฺตฺตฺต ตทา โส ฆมฺพฺทึโป จ
 สพฺพตฺตฺตฺต สมิทฺธิโก ยถา มหิสฺมํ โหติ เภริสฺสนนฺทฺตฺตกา วิย อภณฺทฺตกา ๕

ตทา อริยเมตฺตฺตฺตฺตโย โลกฺเก จ อฺปฺปชฺชิสฺสตีติ โส ฆมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺตฺต
 ทฺวาทสโยชนปริสฺสาย ปริวฺตฺตฺต^{๗๐} อิมํ จานํ ปตฺตฺตฺต สยเมว (โส ภควา) มม สรีรํ อุกฺขิปปิตฺตฺต
 จกฺกลกฺกขณฺณากิณฺณจิจิตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สหสฺสสฺตฺต^{๗๑} ปตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปตฺตฺตฺตฺตฺต
 ปฏิกฺขจฺจเปตฺตฺตฺต ปฏิกฺขจฺจจกฺกมฺมชฺชเม วา ทสฺเสสฺสตี^{๗๒} ปสฺสเถ ตุมฺเห อิมํ เถโร เอโส มม
 ฆฏฺฐจกฺกาทฺต คอตมสมฺมาสมฺพฺทฺตฺตกาเล มหาสวโก มหากุสฺสโป นาม เตรส
 ฐตฺตฺตฺต^{๗๓} สยํ ปัสฺสกุสิโก ปัสฺสกุสิกสฺส วณฺณวาทิ สยํ ติจีวริโก ติจีวริกสฺส
 วณฺณวาทิ สยํ ปิณฺณปาทิกโก ปิณฺณปาทิกสฺส วณฺณวาทิ สยํ สปาทานจาริกโก
 สปาทานจาริกสฺส วณฺณวาทิ สยํ เอกาสนิกโก เอกาสนิกสฺส วณฺณวาทิ สยํ
 ปตฺตฺตฺตฺตฺตฺต ปตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สยํ ฆลฺลจฺจณฺณกตฺตฺตโค ฆลฺลจฺจณฺณกตฺตฺตกสฺส
 วณฺณวาทิ สยํ อารณฺณิกโก

^{๖๔}นิกฺขมิตตฺตการคพฺภสยเมว คณฺหนตฺตติ

^{๖๕}อิเม สพฺเพ คณฺธทีปฺรฐปาทโย

^{๖๖}นิพฺพายนตฺตติ

^{๖๗}ยทา อโต จ

^{๖๘}ปริหายิตฺวา

^{๖๙}ทสฺสสฺสายุกฺกาเล อนฺตรกฺปเป ภวิสฺสติ ๕ อนฺตรกฺปเป วิตฺตฺตฺตฺตเต มนุสฺสา อุกฺขํ อายฺนนา วคฺชิตฺวา
 อสงฺเขยฺยายุกฺกา ภวิสฺสติ ๕ ตโต เตสฺสุ มนุสฺเสสฺสุ ปริหายิตฺวา อสฺสีติวสฺสสฺสสฺสสฺสสฺสสฺสสฺสสฺส
 วตฺเตสฺสุ โยชนมตฺต
 อภิรฺยฺยหาย มหาปถวิยา ๕

^{๗๐}เตนาห ปฺรธาณา ตทา อริยเมตฺตฺตฺตโย พุทฺโธ โลกฺเก อฺปฺปชฺชิสฺส
 ฆมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺตฺต มนุสฺसानํ สทฺทวํ
 ทฺวาทสโยชนา เยน ปริสฺสาย ปริวาริตฺตติ ๕

^{๗๑}จกฺกลกฺกขณฺณากิณฺณจิจิตฺตฺตฺต สฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต สหสฺสสฺส

^{๗๒}ภิกฺขุสงฺฆเม มม สรีรํ ทสฺเสสฺส ๕

^{๗๓}ฐตฺตฺตฺตโร

อารยณิกัสส วณณวาที สยํ รุกขมุลิกโก รุกขมุลิกัสส วณณวาที สยํ อพุโภกาสิกโก อพุโภกาสิกัสส
วณณวาที สยํ โสสานิกโก โสสานิกัสส วณณวาที สยํ ยถาสนฺหิภูจิกโก ยถาสนฺหิภูจิกัสส วณณวาที
สยํ เนสชชิกโก เนสชชิกัสส วณณวาที^{๑๔} ๕

โส ปพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย ยาว ปรีนิพฺพานา มณฺเฑ ปิฏฺฐิ^{๑๖} น ปสาเรสิ ๕
อถ ชฺตฺตฺตฺวาที^{๑๗} อปฺปิจฺฉโน สนฺตฺตฺตฺวาที อารทฺทวโร อสฺสฏฺฐิโก กุเลน วา คณฺเณ วา
อลพฺพมานโส ปรีสุทฺทชฺชิวโร^{๑๘} ๕ คคณฺเตเล ปุณฺณจฺฉนฺโท วีย พุทฺทสาสเน (ปณฺณวาโต) ปากโก
อโหสิ ๕ อิติ ภควา มหาปจฺจิตฺตํ^{๑๙} กตฺวา มยฺหํ คุณฺโณ พหฺลํ ปกาเสสฺสตี ๕ มหาสมฺมทํ
อุตฺตทานกํ^{๒๐} มยฺหํ คุณฺโณ อติคมฺภีรํ ปกาเสสฺสตี สินฺทรูปฺพตฺตราชํ นิจฺจํ กตฺวา มยฺหํ คุณฺโณ
อุจฺจตฺรํ ปกาเสสฺสตี ๕ ตสฺมี ชฺเณ มม สรีโร อคฺคิชาลา อฏฺฐจฺจิตฺวา ตถาคตฺตสฺส กรพฺเลเยว^{๒๑}
มม สรีโร ทนฺตฺตํ^{๒๒} ๕ ยทา อชาตสฺตฺตฺตราชา มม ปรีนิพฺพานา^{๒๓} สุตฺวา มํ วนฺทิตฺกามา อิมํ
จानํ ปาปฺปณฺนิสฺสตี ตทา อิเม ตโย ปพฺพตา อฺปสงฺกมฺนฺตฺตํ^{๒๔} รณฺโณ ปุชิตาวสาเน ปุณฺ อิเม
ตโย ปพฺพตา สฺมาคจฺฉนฺตฺติ ๕ เอวํ เถโร อธิฏฺฐจฺฉานํ อธิฏฺฐจฺจิตฺวา สยนํ มณฺเฑเก^{๒๕} นิปฺปชฺชิตฺวา
อนฺุปาทิสฺสาย นิพฺพานชาตฺตฺยา ปรีนิพฺพายิ ๕ ตสฺมี ชฺเณ ตโย ปพฺพตา เถรสฺสานุภาเว^{๒๖}
สฺมาคนฺตฺวา นิกฺขมฺมิตฺตฺตฺตากาโร^{๒๗} หุตฺวา เอกขฺมา อฏฺฐจฺจํ ๕ อถ สพฺเพ เต ภิกฺขุ จ^{๒๘}
เทวมนฺุสฺสา จ ปพฺพเต ปฏฺิจฺฉาภิตฺวา^{๒๙} เถรสฺส สรีโร อทิสฺวา เอกปฺปหาเร^{๓๐} โรทีสุ ๕
เอกปฺปหาเรเนว พหิภาเคน ปุชฺสาสฺกการมกํสุ อนฺเณกา^{๓๑} ปาฏฺิหารอจฺฉริยานิ^{๓๒} ปาตฺรเหสุ ๕

^{๑๔} อยํ ปัสฺสุกฺกิกโก ปัสฺสุกฺกิกัสส จ วณณวาที อยํ เตจฺฉิรโก เตจฺฉิรกัสส จ วณณวาที ๕ อยํ สมฺปทาน
จาริกโก จาริกัสส วณณวาที อยํ เอกา สนฺตฺติโก เอกาสนิกัสส วณณวาที อยํ ปตฺตฺตฺปิณฺฑิกโก ปตฺตฺตฺปิณฺฑิกัสส
วณณวาที อยํ ชฺลฺลฺปจฺฉนาภตฺติโก ชฺลฺลฺปจฺฉนาภตฺติกัสส วณณวาที อยํ อรณฺณวิโก อรณฺณวิกัสส จ วณณวาที อยํ
รุกขมุลิกโก รุกขมุลิกัสส วณณวาที ๕ อยํ อมฺโปกาสิกโก อมฺโปกาสิกัสส วณณวาที อยํ โสสานิกโก โสสานิกัสส
วณณวาที อยํ ยถาสนฺหิภูจิกโก ยถาสนฺหิภูจิกัสส ยถิ อยํ เนสชชิกโก เนสชชิกัสส วณณวาที ๕

- ^{๑๖} มณฺเฑปิตํ
- ^{๑๗} อพฺภูกตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
- ^{๑๘} กุเลสฺสุ รัตตฺเตสฺสุ วา อลตฺตฺตฺมานโส ปรีสุทฺทชฺชิวโร ๕
- ^{๑๙} โส มหาปจฺจิวโร
- ^{๒๐} อุตฺตทานํ กตฺวา
- ^{๒๑} หรตฺเตเยว
- ^{๒๒} ทนฺตฺตฺติ ปุณฺ เอวํ อธิฏฺฐจฺฉานํ ๕
- ^{๒๓} ยทา จ อชาตฺตราชา มม ปรีนิพฺพานํ
- ^{๒๔} อปฺกนฺตฺตฺติ
- ^{๒๕} สยนมณฺเฑ
- ^{๒๖} เถรสฺส อธิฏฺฐจฺฉานานุภาเว
- ^{๒๗} นิกฺขมฺมิตฺตฺตฺตากาโร
- ^{๒๘} ภิกฺขุสงฺฆา
- ^{๒๙} ปพฺพตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺ
- ^{๓๐} ปาฏฺิหาริยานิ

ตทา^{๙๑} ราชมณฺธิเร อมจจา ตสฺมี เถเร ปรีนิจฺพพานคเต มนฺตยีสฺ ๕ สจ ราชฯ ปพฺพุโธ
 เถรสฺส ปรีนิจฺพพานภาวํ ฌตฺวา เถเร^{๙๒} ทพฺพหฺลิสเนหฺวเสน พลวโสโก โสโก สนฺหาเรตุํ อสฺสโกนฺโธ
 สนฺตมฺปิตทโย^{๙๓} กาลํ กริสฺสตี นนฺท มยํ อุปาเยน รณฺโณ ชีวิตํ รกฺขิสฺสามาติ เต เหวํ
 สมจฺฉินฺเตตฺวา ตาวเทว เวชเช อามนฺเตตฺวา ตํ ปวตฺตี อัจฉิขิตฺวา กิ กาทพฺพนฺติ^{๙๔} ๕ อถ
 เต เวชชฯ^{๙๕} เตนฺหิ โอสถปโยตานิ สชชามมาติ อาห^{๙๖} ๕ เต ตาวเทว เอกํ โทณฺี คเหตุวา
 อจฺฉุรฺสสฺส ปุเรสุ ๕ เอกํ โทณฺี ชีรฺสสฺส ปุเรสุ ๕ เอกํ โทณฺี ทริมณฺทสฺส ปุเรสุ ๕ เอกํ โทณฺี
 สปฺปิมนฺทสฺส ปุเรสุ ๕ เอกํ โทณฺี คนฺทกฺลสฺส ปุเรสุ ๕ เอกํ โทณฺีสิตฺทกฺสฺส ปุเรสุ ๕
 เหวํ สตฺตโตณฺีเยสฺ โอสถปโยคานิ ปุเรสุ^{๙๗} ๕

อมจจา รณฺโณ ปพฺพุทกาลํ อากมฺมยมาณา นิสฺสีทิสฺ^{๙๘} ๕ อถวา^{๙๙} ราชฯ ปพฺพุฉิตฺวา
 สยนฺโธ วุฏฺจาย ตโต^{๑๐๐} นิกฺขมิตฺวา มหาตลสมฺมุสฺสิตเสตฉนฺตเต^{๑๐๑} ราชปฺลลฺงเก นิสฺสีทิ ๕
 อถ อมจจา ตุมฺหากํ อาปฺจฉนฺตถาย เถโร อิทฺ อากโตติ รณฺโณ อาโรจยฺ^{๑๐๒} ๕ (เทว ตุมฺหากํ
 อุปฺปชฺฉมาโย มหาทสฺสสฺสเปโร อากโตติ ๕ เกน การณฺนาติ ตุมฺหากํ อาปฺจฉนฺนายาติ) กุหิ
 คโตติ^{๑๐๓} ๕ ปรีนิจฺพพายิตฺกามา เทวาติ^{๑๐๔} ๕ กทา ปรีนิจฺพพายิสฺสตีติ ๕ อิทานิ สายณฺเห
 เทวาติ ๕ ตํ สุตฺวา ราชฯ เถเร ทพฺพหฺ ลิสเนหฺวเสน^{๑๐๕} สฺริตฺกฺขณฺเยว อตฺตทานํ อุปฺตมฺเภตุํ^{๑๐๖}
 อสฺสโกนฺโธ พลวโสทสฺสตาเปน อุนฺทกาโย วิสณฺณิ หุตฺวา นิปตฺติ^{๑๐๗} ๕

อถ เต ราชานํ อุกฺขิปิตฺวา อจฺฉุรฺสโตณฺีนิ นิปชชฯเปสุ ๕ (ปฺน ราชานํ อุกฺขิปิตฺวา
 ชีรโตณฺีนิ นิปชชฯเปสุ ๕ ราชฯ ชีโรทเกน ปตฺลทฺทสฺสสาโส หุตฺวา ปฺน เถรสฺส คมณฺการณํ ปฺจฉิตฺวา ว
 เทว อมจจา การณํ นินเวทฺสุ ๕ ราชฯ ปฺน วิสณฺณิ หุตฺวา อมจจา อุกฺขิปิตฺวา ทมิโตณฺีนิ
 นิปชชฯเปสุ ๕ เอเตเนว นินยาเมน สปฺปิมนฺทสฺสโตณฺีนิ นิปชชฯเปสุ ๕ ตโต กฺลลคณฺทโตณฺีนิ

^{๙๑}ตทา ปน

^{๙๒}สุตฺวา เถรสฺส

^{๙๓}พลวโสทสฺสตาเปนฺตา ปิตทโย

^{๙๔}ปวตฺตี เวชชานํ อัจฉิขิตฺวา กิ กาทพฺพนฺติ ปฺจฉิสฺ ๕

^{๙๕}อถ เวชชฯ

^{๙๖}อาหฺสุ

^{๙๗}เอวํ โทณฺี โอสถปโยคานิ ปุเรสุ ๕

^{๙๘}อณฺณานิ โอสถปโยคานิ สชเชตฺวา รณฺโณ ปพฺพุทกาลี อากมฺมยมาณา นิสฺสีทิตฺ ๕

^{๙๙}อถ

^{๑๐๐}ปสาทโต

^{๑๐๑}มหาสยเน สมฺมุสฺสิตเสตฉนฺตเต

^{๑๐๒}อถ อมจจา เถรสฺส คมณฺ รณฺโณ อาโรจยฺ

^{๑๐๓}คโต โสติ

^{๑๐๔}ปรีนิจฺพพายิตฺ อิจฉติ เทวาติ ๕ กทา ปรีนิจฺพพายิตฺ อิจฉติ เทวาติ ๕

^{๑๐๕}ทพฺพหฺลิสเนหฺวเสน

^{๑๐๖}วิสฺสริทชฺตติยปิติ อตฺตทานํ อุปฺตมฺเปตุํ

^{๑๐๗}วิสณฺณิ นิปตฺติ ๕

นิปชชาเปสฺสุ ๕ อถ ราชชา มณฺฑิเร เทวิสตสหสฺसानิ ปริเทวมาณา อูร์ ปหรนฺดา มหาปริเทว
ปริเทวนฺดา ราชมณฺฑิร โข ภายีสฺสุ ๕ สกลราชคหฺนคเร สพฺเพ นครวาลีโน มนฺุสฺสา นครมชฺฌเม
สนฺุณิปตติตฺวา รมฺญา สทฺธิ ปริเทวีสฺสุ ๕ อมจฺจา ราชานํ อุกฺขิปิตฺวา คนฺธกฺลฺลโต มตฺตติกฺกฺลฺลโถณฺิย
นิปชฺชาเปสฺสุ ๕ ตโต ลิตฺโถทกโถณฺิย นิปชฺชาเปสฺสุ ๕)

ราชา โอสถปโยเคน วิริเยน ปฏฺิฏทฺทปฺสฺสาโส^{๑๑๔} หุตฺวา อมจฺเจ ปุจฺฉิ กุหิ โภหนฺโต เม
อุปชฺฌมาโย ปรินิพฺพายิตฺกฺกาโมติ^{๑๑๕} ๕ กุกฺกฏฺฐสมฺปาตปฺพพเต เทวาทิ ๕ ตทา^{๑๑๖} ราช
สกลราชคเห^{๑๑๗} อุกฺโขสาเปตฺวา ฉตฺตชฺชปฏฺากเภาริยฺทฺทภิ สชฺปนฺทฺวานิ วิวิชฺชูปฺการณานิ^{๑๑๘}
อาทาย จตฺตฺรฺกฺนิยา^{๑๑๙} เสนาย สทฺธิ นครโต นิภฺขมิตฺวา กุกฺกฏฺฐสมฺปาตเมว คโต ๕ โส^{๑๒๐}
ตโย ปพฺพเต เอกมฺเน ทิสฺวา มหาชนนํ^{๑๒๑} ปุจฺฉิ กุหิ ภาณ^{๑๒๒} อุปชฺฌมาโย ปรินิพฺพายิตฺกฺกาโมติ ๕
อิเมสฺ ปพฺพदानํ อนฺตเร เทวาทิ^{๑๒๓} ๕ ราชปิ จินฺเตสิ เกน นุ^{๑๒๔} โข อุปาเยน มม อุปชฺฌมาโย
สรีร์ ปุชฺชิตฺุ สทฺธิสฺสามิตฺติ วิจาเรนฺโตเยว จเปตฺวา สจฺจกิริยํ อญฺโฆ เม อุปนิสฺสโย นตฺถิตฺติ
จินฺเตตฺวา เยนฺภโย ปพฺพตา เตน คนฺตฺวา ชานฺมณฺฑล^{๑๒๕} ปจฺฉิยํ ปติฏฺฐเปตฺวา
ปญฺจกฺปติฏฺฐิตฺเณ^{๑๒๖} วนฺทิตฺวา อญฺชลี ปคฺคยฺห สิริส^{๑๒๗} ปติฏฺฐเปตฺวา สจฺจกิริยํ อกาสิ
โภหนฺโต เทว สงฺฆาโย สฺถนฺนตฺุ วจนํ ยทิ สจฺจํ อุปชฺฌมายสฺส พลวปีติ เม สทา อตฺถิ อิเม
ตโย ปพฺพตา อุปสงฺกมฺนฺตฺติ^{๑๒๘} ๕

^{๑๑๔}โอสถปโยโค ตวเสน ปฺน
^{๑๑๕}ปรินิพฺพายิสฺสตีติ
^{๑๑๖}ตโต
^{๑๑๗}สกลราชคหฺนคร์
^{๑๑๘}ฉตฺตชฺชปฏฺากเภาริยฺชมณฺทวโต ธีนิวิวิชฺชูปฺการณานิ
^{๑๑๙}จตฺตฺรฺกฺนิยา
^{๑๒๐}กุกฺกฏฺฐสฺปาตปพฺพตฺตฺวานํ คนฺตฺวา ตโย
^{๑๒๑}มหาชน
^{๑๒๒}โภหนฺเต เม
^{๑๒๓}อุปชฺฌมายสฺส สรีร์ ติฏฺฐนฺติ ๕ อิเมสฺ ติณฺณํ ปพฺพदानมฺนฺตเร เทวาทิ ๕
^{๑๒๔}ตุ สุตฺวา เก นุ
^{๑๒๕}เม อุปชฺฌมายสฺส สรีร์ ปุชฺชิตฺุ ลภิสฺสามิตฺติ วิหรนฺโต สทฺทฺธาภิชฺชมานทโย วิย โสเกน
ถเปตฺวา สจฺจกิริยํ เม อุปาเยน อตฺถิตฺติ จินฺเตตฺวา ชานฺมณฺฑล
^{๑๒๖}ปญฺจกฺปติฏฺฐิตฺเณ
^{๑๒๗}สิริสา
^{๑๒๘}โก เทวสงฺฆาโย สฺถนฺนตฺุ เม วจนํ ยทิ สจฺจํ อุปชฺฌมาโย เม พลสิเนโห อตฺถิ ตโย ปพฺพตา
อสฺกโภหนฺตีติ อธิฏฺฐาสิ ๕

อดสฺส รมฺโง อธิฏฺฏานานุภาเวณ ดโย^{๑๒๓} ปพฺพตา ทณฺทวชฺชิริภินฺนา^{๑๒๔} วย
 อุปสงฺกมฺหติ^{๑๒๕} ๕ อถ มหาชนกายา ตํ อจฺฉริยํ ทิสฺวา เจ สุขฺเข ปงฺคฺลฺโย ปปฺไผตนาทีนํ
 สาธุการสฺสสุตฺตานิ^{๑๒๖} ปวตฺตยีสฺสุ ๕ (สพฺเพ มหาชนามิตฺถิริตททยา อณฺชฺลํ ปคฺคยฺห อโ
 อจฺฉริยํ อโ อฏฺฏนฺติ สาธุการํ ปวตฺตีสฺสุ ๕)

สยนมณฺจเก นิปฺปนฺนํ^{๑๒๗} เทวตาหิ กตฺปุชฺสาสฺสการสมฺมานํ^{๑๒๘} เถรสฺส สรีรํ ทิสฺวา
 อจฺฉริยปพฺพชาโต^{๑๒๙} สยฺชาตพลวโสภกายสมฺภิตโลมฺหฺโส ธารยมาทรูโป อนฺุปริวตฺตนิตฺตนยณ
 สลิลธารา ปรีพฺยุทฺหสิ ตว จ ปโรทมาโน^{๑๓๐} อุปสงฺกมิตฺวา เถรสฺส ปาเท สิริสา^{๑๓๑} นิปตฺติวา
 ฉตฺตชฺชปฏากทิปฺฐปคฺคณฺมาลาทีหิ ปุชฺเชสิ^{๑๓๒} ๕ ราชา จ ตตฺถเว จาเน สตฺตาทํ สาธุกัฬํ กัฬิ^{๑๓๓} ๕
 สตฺตาทวเสน ปฺน ดโย ปพฺพตา^{๑๓๔} สฺมาคณฺตฺวา เอกฆนา อเหสิ ๕ อถวา ชาตตฺถํ คมิตฺ
 สิเนรํ ปรีวฺจํ สฺริยํ ว เถรสฺส สรีรํ อทิสฺวา สยฺชาตพลวโสภโก โรทิตฺวา อภิวาเทตฺวา
 มหาชนเกหิ สทฺธิ นกรํ ปาวิสฺสิ ๕ เถรสฺส สรีรํ ยาวชฺชตฺตนาปิ ตตฺถเว อตฺถิ ยาว เมตฺเตยฺย
 สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิสฺสตี น ตาว วินสฺสตี น วิกรายตี น ปติภาวมาปชฺชตี
 อนาคเต อริยเมตฺเตยฺยสมฺมาสมฺพุทฺโธ โลเก อุปฺปชฺชิตฺวา อตฺตโน หตฺถตฺถเลเยว สยํ เถรสฺส

^{๑๒๓} อถ รมฺโง อธิฏฺฏานมฺหากสฺสปเถรสฺส อธิฏฺฏานพเลน เต

^{๑๒๔} อฺนุทวชฺชิริภินฺนา

^{๑๒๕} อุปสงฺกมฺ

^{๑๒๖} เจลฺกฺเขปํ สุวณฺณรชฺชฎมณฺเฑมฺตฺตาทารานํ อเนกสฺตสฺสสุตฺตานิ สาธุการานํ

^{๑๒๗} อถ ราชา สยนมณฺจเก นิปฺปนฺนํ

^{๑๒๘} ปุชฺชิตํ สมานํ

^{๑๒๙} อจฺฉริยมฺภูตฺตชาโต

^{๑๓๐} สยฺชาตปิตฺติปาโมชฺลสมฺภิตฺติโส วิมฺหยสมฺมานทรูโป อนปรตฺตนยณสลิลโรทมาโน

^{๑๓๑} สิริสํ

^{๑๓๒} ปฺนปฺปนฺนํ วนฺทิตฺวา สมฺภิตฉตฺตชฺชปฏากจามรา คหิตพฺนฺธิตฺตวิจิตฺตวิตานาทินิสฺสุคณฺมาลาทีหิ
 สุวณฺณรชฺชตฺตปฺเปหิ จนฺทน ปฺณฺเณหิ ปุชฺเชตฺตวา คณฺทเตลปฺณฺณํ สุวณฺณรชฺชตฺตกฺกุภสฺสเสหิ อนเนกานคฺคหฺรตฺตเนหิ
 เถรสฺสสฺส สรีรํ ปุชฺเชสิ ๕

^{๑๓๓} ราชา ตตฺถเว จาเน สตฺตาทํ มหาปฺฐํ อกาสิ ๕ ตถา สพฺเพ เทวมนุสฺสาปิ เต สพฺเพ สาธุการํ
 กัฬํ กัฬีสฺสุ ๕

^{๑๓๔} ปพฺพตา ปฺน สฺมาคณฺตฺวา เอกฆนา อเหสิ ๕

สรীর ฅาเปสสดี ๕ เมตเตยโยโลกนาโถ ปน ตสมึเยว จาเน เถรสส ฐาตุฎุปี โลกเกหิ
ปุชิตพุฬุ กริสสดีติ ๕^{๑๑๔}

อัย มหากสสปเถรสส ปรีนึพพานกถา สมตดา^{๑๑๖} ๕

๔. ปุณฺณตเถรนิพพานกถา

เอวมุเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สวตถึยํ วิหริติ เขตวเน อนาถปิณฺฑติกสฺส อารามे ๕
เอวมุเม สุตนฺติ ปุณฺโณวาทสฺสุตติ ๕

ตตรายํ อนุปฺพุพิกถา ๕ สฺนาปรนฺตรฎุเจ กิร เอกสมึ วาณึชกคามे เอเต เทว ภาตโร ๕
เตสฺ กทาจึ เขฎุโจ ปญฺจ สกฏฺสตานึ คเหตุวา ชนปํ คนฺตวา ภาณํ อหารติ ๕ กทาจึ
กนิฎุโจ ๕ อิมสมึ ปน สมเย กนิฎุจํ ฆเร จเปตวา เขฎุจภาตึโก ปญฺจสกฏฺสตานึ คเหตุวา
ชนปทจารึกํ จรฺนโถ อนุปฺพุเพน สวตถึ ปตวา เขตวณสฺส นาติทุเร สกฏฺสตุถึ นึวาเสตวา
ภุตตปาตฺราโส ปรีชนปรีวโถ ฅาสฺกฏฺจจาเน นึสึทึ ๕

เตน จ สมเยน สวตถึวาสิโน ภุตตปาตฺราสา อุโปสถงฺคานึ อธิฎุจาย สฺพุทฺตฺตราสงฺคา
คณฺฐปฺปฺผาหิตถา เยน พุทฺโธ เยน ฐมฺโม เยน สงฺโฆ ตนฺนินฺนา ตปโปณา ตปฺปพฺภารา
หุตฺวา ทกฺขิณทฺวารेณ นิกฺขมิตฺวา เขตวณํ คจฺจนฺติ ๕ โส เต ทิสฺวา กํ อิเม คจฺจนฺตีติ เอกํ
มนุสฺสํ ปุจฺฉึ ๕ กึ ตวํ อัยย น ชานาสึ โลกํ พุทฺธฐมฺมสงฺฆรตนาณึ นาม อุปฺปนฺนानึ อิจฺเจส
มหาชนํ สตถุ สนฺติเก ฐมฺมกถํ โสตุ คจฺจนฺตีติ ๕ ตสฺส พุทฺโธติ วจฺนํ ฉวิจฺจมาทีนึ ฉินฺทิตฺวา
อฎุจิมิณฺฑิ อหาจฺจ อฎุจาสึ ๕ อถ อตฺตโน ปรีชนปรีวโถ ตาย ปรีสาย สทฺธี วิหารํ คนฺตวา
สตถุ มฐฺรสฺสเรณ ฐมฺมํ เทเสนฺตสฺส ปรีสปรียฺนฺเต จิโถ ฐมฺมํ สุตฺวา ปพฺพชฺชาย จิตฺตํ อุปฺปาเทสิ ๕
อถ ตถาคเตน กาลํ วิทิตฺวา ปรีสาย อัยยิตฺตาย สตถารํ อุปฺสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา สฺวาทนาย
นิมนฺเตตฺวา ทุติยทิวเส มณฺฑปํ การेतฺวา อาสนานึ ปญฺญาเปตฺวา พุทฺธปฺปมุขสฺส สงฺฆสฺส
มหาทานํ ทตฺวา ภุตตกึจฺจาวสานे ภควา อนุโมทนํ กตฺวา ปกฺกามึ ภุตตปาตฺราโส อุโปสถงฺคานึ
อธิฎุจาย ภาณฺฑาคารึกํ ปกฺโกสาเปตฺวา เอตฺตํ ฐนํ วิสฺสชฺชิตํ สพุฬุ อัจฺจึชิตฺวา อิมํ สาปเตยฺย
มยฺหํ กนิฎุจสฺส เทหึติ สพุฬุ นึยฺยาเตตฺวา สตถุ สนฺติเก ปพฺพชิตฺวา กมฺมฎุจานปฺรายนํ อโหสิ ๕

อถสฺส กมฺมฎุจานํ มนสิกโรนฺตสฺส กมฺมฎุจานํ น อุปฺฎุจาทึ ๕ ตโถ จินฺเตสิ อัย ชนปโถ
มยฺหํ อสฺปฺปาโย ยนฺนุณฺนาหํ สตถุ สนฺติเก กมฺมฎุจานํ คเหตุวา สกฏฺจานเมว คจฺเจยฺยนฺติ ๕

^{๑๑๔} อถ ราชา สห มหาชนํ ปพฺพตจฺจนฺนํ เถรสส สรึรํ อฎุจจฺตสฺริยมณฺฑลํ วิย อปฺสสนฺโถ อติวึย
วิลินทโย สยฺชาตโสโก ปรีเทวิตฺวา นึวาโสโก อโหสิ ๕ สพุเพ เต มหาชนา ปรีเทวึสุ ๕ มหาโกลาหลา อเหตุ ๕
อถ ราชา ปุชํ กตฺวา อภิวาเทตฺวา ฆมาเปตฺวา มหาชนेณ สทฺธี นครํ ปาวึสิ ๕ เถรสส สรึรํ ยาวชฺชตนาปึ ยาว
เมตเตยโย สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลกํ อุปฺชชติ ๕ ตาว เถรสส สรึรํ น วิสฺสตี นกิริย ตินปฺตีภาวมาปชฺชติ ๕
อนาคเต อริยเมตเตยโย สมฺมาสมฺพุทฺโธ โลกํ อุปฺชชมาโน หตฺถตฺเต เถรสส สรึรโถ อคฺคิชาลา อฎุจหิตฺวา
ฅายิสฺสตี เมตเตยโย สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน ตสมึเยว ถานเณ เถรสส ฐาตุฎุปี สพุฬุโลกเกหิ ปุชิตํ การาเปสฺสตี ๕
อัย มหากสฺสปเถรสส ปรีนึพพานกถา นึฎุจิตา ๕

^{๑๑๖} อัย มหากสฺสปเถรสส ปรีนึพพานกถา นึฎุจิตา ๕

อด ปุพฺพณฺหสมเย ปิณฺฑทาย จริตฺวา สายนฺหสมเย ปฏฺิสลฺลํนา วุฏฺจฺหิตฺวา ภควนฺตํ อฺปสงฺกมฺม
กมฺมฏฺจํนํ กถาเปตฺวา สตฺต สีนฺนาเท นทิตฺวา ปกฺกามิ ฯ อด โข อายสฺมา ปุณฺโณ สายนฺหสมเย
ปฏฺิสลฺลํนา วุฏฺจฺโถ เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
นีสฺสิ ฯ เอกมฺนฺตํ นีสฺสินฺโณ โข อายสฺมา ปุณฺโณ ภควนฺตํ เอตทวโจ สาทฺธุ มํ ภนฺเต ภควา
สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวาทฺตุยฺมํหํ ภควโต ฐมฺมํ สุตฺวา เอโก วุปกฺกฺวโจ อฺปฺปมตฺโถ อาดาปี
ปหิตฺตฺโถ วิหเรยฺยนฺติ ฯ เตนฺหิ ปุณฺณ สฺนฺนาหิ สาทฺธุกํ มนฺสิกวโรหิ ภาสิสฺสามีติ ฯ เอวฺมภนฺเตติ
โฆ โส อายสฺมา ปุณฺโณ ภควโต ปจฺจสฺสฺสิ ฯ

ภควา เอตทวโจ สฺนฺติ โฆ ปุณฺณ จกฺขฺวิญฺเญยฺยา รฺฐา อิกฺกฺจา กนฺดา มนาปา ปิยฺรฺฐา
กามฺมุปสงฺกมิตฺวา รชฺนียา ตยฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวาทิ อชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺติ ตสฺส ตํ อภิ
นนฺทโต อภิวาทโต อชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺโถ อฺปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิสฺมฺทฺยา ทฺกฺขสมฺทโย ปุณฺณนาติ
วทามิ ฯ สฺนฺติ โฆ ปุณฺณ โสตฺวิญฺเญยฺยา สทฺทา ฆานวิญฺเญยฺยา คนฺธา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา
รสา กายวิญฺเญยฺยา โฝฏฺจฺพฺพา มโนวิญฺเญยฺยา ฐมฺมา อิกฺกฺจา กนฺดา มนาปา ปิยฺรฺฐา กามฺมุปสงฺกมิตฺวา
รชฺนียา ตยฺเจ ภิกฺขุ อภินนฺทติ อภิวาทิ อชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺติ ตสฺส ตํ อภินนฺทโต อภิวาทโต
อชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺโถ อฺปฺปชฺชติ นนฺทิ นนฺทิสฺมฺทฺยา ทฺกฺขสมฺทโย ปุณฺณนาติ วทามิ ฯ

สฺนฺติ จ โฆ ปุณฺณ จกฺขฺวิญฺเญยฺยา รฺฐา อิกฺกฺจา กนฺดา มนาปา ปิยฺรฺฐา กามฺมุปสงฺกมิตฺวา
รชฺนียา ตยฺเจ ภิกฺขุ นานินนฺทติ นานิวาทติ นานชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺติ ตสฺส ตํ อนนินนฺทโต
อนนินนฺทโต อนนชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺโถ นนฺทิ นินฺชฺชติ นนฺทินโรธา ทฺกฺขนโรธา ปุณฺณนาติ วทามิ ฯ
สฺนฺติ โฆ ปุณฺณ โสตฺวิญฺเญยฺยา สทฺทา ฆานวิญฺเญยฺยา คนฺธา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา รสา
กายวิญฺเญยฺยา โฝฏฺจฺพฺพา มโนวิญฺเญยฺยา ฐมฺมา อิกฺกฺจา กนฺดา มนาปา ปิยฺรฺฐา กามฺมุปสงฺกมิตฺวา
รชฺนียา ตยฺเจ ภิกฺขุ นานินนฺทติ นานิวาทติ นานชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺติ ตสฺส ตํ อนนินนฺทโต
อนนินนฺทโต อนนชฺโฆสฺสาย ติกฺกฺจฺโถ นนฺทิ นินฺชฺชติ นนฺทินโรธา ทฺกฺขนโรธา ปุณฺณนาติ วทามิ ฯ

อิมินา จ ตฺวํ ปุณฺณ มยา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวาทิตฺวา กตมสฺมึ ชนปเท วิหริสฺสฺสึติ ฯ
อิมินาหํ ภนฺเต ภควตา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวาทิตฺวา อตฺถิ สฺนาปรนฺโต นาม ชนปโต ตตฺถาหํ
วิหริสฺสามีติ ฯ

จณฺฐา โฆ ปุณฺณ สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา ผุสฺสา โฆ ปุณฺณ สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา
สเจ ตํ ปุณฺณ สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา อุกฺโกสิสฺสนฺติ ปรีภาสิสฺสนฺติ ตตฺถ เต ปุณฺณ กิณฺติ
ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ มํ ภนฺเต สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา อุกฺโกสิสฺสนฺติ ปรีภาสิสฺสนฺติ ตตฺถ เม เอวํ
ภวิสฺสตี ภทฺทกา วติเม สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา สฺกทฺทกา วติเม สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ เม
นยิเม ปาณินา ปหาริ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสตี เอวเมตฺถ สฺกต ภวิสฺสตีติ ฯ

สเจ ปน เต ปุณฺณ สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา ปาณินา ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต
ปุณฺณ กิณฺติ ภวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา ปาณินา ปหาริ ทสฺสนฺติ
ตตฺถ เม เอวํ ภวิสฺสตี ภทฺทกา วติเม สฺนาปรนฺตกา มนุสฺสา สฺกทฺทกา วติเม สฺนาปรนฺตกา
มนุสฺสา ยํ เม นยิเม เลทฺทฺทฺนา ปหาริ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภวิสฺสตี เอวเมตฺถ สฺกต
ภวิสฺสตีติ ฯ

สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา เลหฺขุณา ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภาวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา เลหฺขุณา ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ เม เอวํ ภาวิสฺสติ ภาทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ เม นยิเม ทณฺเชน ปหาริ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภาวิสฺสติ เอวเมตฺถ สุกฺต ภาวิสฺสตีติ ฯ

สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ทณฺเชน ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภาวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ทณฺเชน ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ เม เอวํ ภาวิสฺสติ ภาทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ เม นยิเม สตุเถน ปหาริ เทนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภาวิสฺสติ เอวเมตฺถ สุกฺต ภาวิสฺสตีติ ฯ

สเจ ปน เต ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สตุเถน ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภาวิสฺสตีติ ฯ สเจ เม ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สตุเถน ปหาริ ทสฺสนฺติ ตตฺถ เม เอวํ ภาวิสฺสติ ภาทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา สุภทฺทกา วติเม สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ยํ มํ นยิเม ตินฺนฺเชน สตุเถน ชีวิตา โวโรเปนฺตีติ เอวเมตฺถ ภควา ภาวิสฺสติ เอวเมตฺถ สุกฺต ภาวิสฺสตีติ ฯ

สเจ ปน ตํ ปุณฺณ สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ตินฺนฺเชน สตุเถน ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺติ ตตฺถ ปน เต ปุณฺณ กิณฺติ ภาวิสฺสตีติ ฯ สเจ มํ ภนฺเต สุนาปรนฺตกา มนุสฺสา ตินฺนฺเชน สตุเถน ชีวิตา โวโรเปสฺสนฺติ ตตฺถ เม เอวํ ภาวิสฺสติ สนฺติ โข ภควโต สาวกา กาเยน จ ชีวิตฺเตน จ อฏฺฐายีมาณา หรายมาณา ชิกฺขุจฺฉิยมาณา สตุถหารกํ ปริเยสฺสนฺติ ตํ เม อิทํ อปริยัญ्ञัเยว สตุถหารกํ ลทฺทนฺติ เอวเมตฺถ ภควา ภาวิสฺสติ เอวเมตฺถ สุกฺต ภาวิสฺสตีติ ฯ

สาธุ สาธุ ปุณฺณ สกฺขิสฺสสิ โข ตวํ ปุณฺณ อิมิณา ทมฺปสเมน สมฺนฺนาคโต สุนาปรนฺตสฺมี ชนปฺเท วิหริตุํ ยสฺสทานิ ตวํ ปุณฺณ กาลํ มณฺเณสีติ ฯ

อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ ภควโต ภาสิตํ อภินฺนทิตฺวา อนุโมทิตฺวา อฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา เสนาสนํ สํสาเมตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย เยน สุนาปรนฺโต ชนปฺโท เตน จาริกํ ปกฺกามิ ฯ อนุปฺพุเพน จาริกญฺจรมาโน เยน สุนาปรนฺโต ชนปฺโท ตทวสฺริ ฯ

ตตฺร สุกฺทํ อายสฺมา ปุณฺโณ สุนาปรนฺตสฺมี ชนปฺเท วิหริติ ฯ กตฺถ ปนํยํ วิหาสีติ ฯ จตฺตุสฺส จาเนสฺสุ วิหาสิ ฯ สุนาปรนฺตวฏฺฐํ ตาว ปวิสิตฺวา อมฺพหฏฺฐจปฺพุพเต นาม ปวิสิตฺวา วาณิชาคามํ ปิณฑาย ปาวิสิ ฯ อถ นํ กนิฏฺฐภาตา สญฺชานิตฺวา ภิกฺขุํ ทตฺวา ภนฺเต อณฺเณตฺถ อคฺคฺตฺวา อิเชว วสธาติ ปฏฺฏิณฺณํ กาทฺเตว ตตฺถเวว วสาเปสิ ฯ

ตโต สมฺพุทธทริวิหารํ นาม อคฺมาสิ ฯ ตตฺถ อยฺกนฺตปาสาเถหิ ปริจฺฉินฺทิตฺวา กตจฺงกโม อตฺถิ ฯ ตํ โกจิ จงฺกมิตฺตุํ สมตฺโต นาม นตฺถิ ฯ ตตฺถ สมฺพุทธทวิจิโย อาคฺคฺตฺวา อยฺกนฺตปาสาเถสฺสุ ปหริตฺวา มหาสทฺทํ กโรนฺติ ฯ เถโร กมฺมฏฺฐจันํ มนสิกกโรนฺตํ ฝาสฺสุวิหาโร โหตฺตุติ สมฺพุทธํ นิสฺสทฺทํ กตฺวา อธิฏฺฐจาสิ ฯ

ตโต มาตฺตุลคิรี นาม อคฺมาสิ ฯ ตตฺถ สกฺกนฺสงฺฆโม อสฺสสนฺโน ฯ รตฺติณฺจ ทิวา จ สทฺโท เอกพฺพุโธ ว อโหสิ ฯ เถโร อิทํ จานํ อฝาสฺสกนฺติ ตโต มกฺกุลการามวิหารํ นาม คโต ฯ

โส วาณิชคามสุส นาติทุโร นาจจาสนโน คมนาคมนสมฺปนฺโน วิวิตโต อปฺปสทฺโท ๕ เถโร อิํ
จํานํ ผาสฺกนฺติ ตตฺถ รตฺติฎฺฎจํานทิวาฎฺฎจํานจํกมฺนาทินิ การเวตฺวา วสฺสํ อุกฺคจฺฉิ ๕ เหวํ จตฺตสุ
จํานสุ วิหาสิ ๕

อถ โข อายสฺมา ปุณฺโณ เตเนวนฺตฺรวสฺเสน ปณฺจมตฺตานิ อฺปาสกสฺตานิ ปฏฺฐิเทเสสิ ๕
เตเนวนฺตฺรวสฺเสน ปณฺจมตฺตานิ อฺปาสกสฺตานิ ปฏฺฐิเทเสสิ ๕ เตเนวนฺตฺรวสฺเสน ติสฺโส วิชฺชา
สจฺจํกาสิ ๕ อถกทิวสํ ตสฺมีเยว อนฺโตวสฺเส ปณฺจวาณิชกสฺตานิ ปฺรสมฺมุทํ คจฺจมาติ
นาวาย ฆณฺฑํ ปกฺขิปีสุ ๕ นาวาโรหนทิวเส เถรสฺส กนิฎฺฎฆาตา เถโร โภเชตฺวา เถรสฺส สนฺติเก
สิกฺขาปทานิ คเหตฺวา วนฺทิตฺวา คจฺจนฺโต ฆนฺเต มหาสมฺมุทฺโท นาม อปฺปเมยฺโย อนเฆนฺตฺราโย
อมฺเห อวชฺชเชยฺยาถาติ วตฺวา นาวํ อารุหิ ๕ นาวา อุตฺตมชฺเวเน คจฺจมานา อณฺเฑวํ ทีปํ
ปาปฺถนิ ๕ มนุสฺสา ปาตฺราสํ กริสฺสามาติ ทีปเก โอดิตฺถนา ๕ ตสฺมี ทีปเก อณฺเฑํ กิณฺฉิ นตฺถิ ๕
จหนฺทวนเมว อโหสิ ๕

อถโก วาสฺยา รุกฺขํ อาโกฏฺเทตฺวา โลหิตจหนฺทวนภาวํ ฆตฺวา อาห โภ มยํ ลามตฺถาย
ปฺรสมฺมุทํ คจฺจาม อิโต จ อุตฺตริลโภา นาม นตฺถิ จตฺตฺรจฺจกฺลมตฺตนา ชฺฎฺฐิกา สตสฺหสฺสํ อคฺคตฺติ
หาเรตฺตพฺพกฺคตฺติ ฆณฺฑํ หาเรตฺวา จหนฺทวนสฺส ปฺรมาติ ๕ เต ตถา กรีสฺสุ ๕ จหนฺทวนเน อธิวตฺถา
อมฺนุสฺสา กุชฺฉิตฺวา อิเมหิ อมฺหากํ จหนฺทวนํ นาสิตํ ชฺวาเตสฺสาม เนติ จินฺเตตฺวา อิเชว
ชฺวาติเตสฺ สพฺพํ วันํ เอกํ กุณฺเป ภาวิสฺสติ สมฺมุทฺมชฺชเม เนสํ นาวํ โอสิตฺทาเปสฺสามาติ อาหํสุ ๕
อถ เตสํ นาวํ อารุหฺ มหฺคตฺติ คตฺถาเลเยว อฺปฺปาทิกํ อฺฎฺฎจเปตฺวา สยมฺปิ เต อมฺนุสฺสา
ภยํนํกานิ รูปานิ ทสฺสยีสฺสุ ๕ กิตฺตา มนุสฺสา อตฺตโน อตฺตโน เทวตา นมสฺสนฺติ ๕ เถรสฺส กนิฎฺฎจ
จฺจลปฺถณฺณกฺกมฺพิโก มยฺหํ ฆาตา อวสฺสโย โหตฺติ เถรสฺส นามํ สรมาโน อฏฺฐาสิ ๕

เถโรปี กิร ตสฺมีเยว ชฺเชน อวชฺชชิตฺวา เตสํ พุยฺสนุปฺปตฺติ ฆตฺวา เวหาลํ อฺปฺปตฺติตฺวา
อภิมฺเช อฏฺฐาสิ ๕ อมฺนุสฺสา เถโร ทิสฺวา อโยโย ปุณฺณตฺเถโร เอตฺตีติ ปกฺกมฺมีสุ ๕ อฺปฺปาทิกํ
สนฺนิสิทฺธิ ๕ เถโร มา ฆายถาติ เต อสฺสาเสตฺวา กหํ คนฺตฺกามตฺถาติ ปุจฺฉิ ๕ ฆนฺเต อมฺหากํ
สกฺกจํานเมว คจฺจมาติ อาหํสุ ๕ เถโร นาวํ ผล อกฺกมิตฺวา เอเตสํ อิจฺฉิตฺตจํานํ คจฺจตฺติ
อธิฎฺฐาสิ ๕ วาณิชฺชา สกฺกจํานํ คนฺตฺวา ตํ ปุจฺฉตี ปุจฺฉตฺตหารสฺส อาโรเจตฺวา เอถ เถโร สรณํ
คจฺจมาติ ปณฺจสตา อตฺตโน ปณฺจมาตฺตคามสเทหิ สทฺธิ ติสฺสุ สรณฺเส ปตฺติฎฺฎาย อฺปาสกตฺตํ
ปฏฺฐิเวเทสฺสุ ๕ ตโต นาวาย ฆณฺฑํ โอตาเรตฺวา เถรสฺเสกํ โภฏฺฐาสิ กตฺวา อโย ฆนฺเต ตมฺหากํ
โภฏฺฐาสิติ อาหํสุ ๕ เถโร มยฺหํ วิสฺสุ โภฏฺฐาสิทฺถิจจํ นตฺถิ สตฺถา ปน ตมฺเหหิ ทิฎฺฐปฺพุโพติ
น ทิฎฺฐปฺพุโพ ฆนฺเตติ ๕ เตเนหิ อิมินา สตฺถุ มณฺฑลมาพํ กโรถ เหวํ สตฺถารํ ปสฺสิสฺสเถาติ ๕
เต สาธุ ฆนฺเตติ เตเน จ โภฏฺฐาเสน อตฺตโน จ โภฏฺฐาเสหิ มณฺฑลมาพํ กาทุ อารภีสฺสุ ๕

สตฺถาปี กิร อารทฺทกาลโต ปฏฺฐาย ปรีโภคํ อกาสิ ๕ อารกฺขมฺนุสฺสา รตฺติ โอบาสํ
ทิสฺวา มหฺเสกฺขา เทวตา อตฺถิติ สยณํ กรีสฺสุ ๕ อฺปาสกา มณฺฑลมาลณฺจ ภิกฺขุสงฺฆสฺส จ
เสนาสฺนานิ นิฎฺฎจเปตฺวา ทานสมฺภารํ สชฺเชตฺวา กตํ ฆนฺเต อมฺเหหิ อตฺตโน กิจจํ สตฺถารํ
ปกฺโกสเถาติ เถรสฺส อาโรเจสฺสุ ๕ เถโร สายณฺหสมเย อิทฺธิยา สาวตฺถิ ปตฺวา ฆนฺเต
พาณิชคามวาสินอ ตมฺเห ทิฎฺฐจฺจมา เตสํ อนุกมฺเป กโรถาติ ฆควนฺตํ ยาจิ ๕ ฆควา
อธิวาเสสิ ๕ เถโร ฆควโต อธิวาสนํ วิทิตฺวา สกฺกจํานเมว ปจฺจาคโต ๕

ภควาปี อานนทเหตุเถร อามนุเตสิ อานนท เสว ว สุนาปรนุเต วาณิชาเม ปิณฑาย
 จริตสาม ดัว เอกุณปณจสถานัน ภิกขุณ สลากัน เทหิตี ๕ เถโร สาธุ ภาณเตติ ภิกขุสงฆสสุ
 อาโรเจตวา น ปิณฑาย จาริกา ภิกขุ สลากัน คณหนุตติ อาห ๕ ตั ทิวสั กุณฑชานตเถโร
 ปจมน สลากัน อคคเหสิ ๕ วาณิชคามวาสีโนปี เสว ว กิร สตุถา อามิสสุตติดี ความมชเม
 มณฑปปี กตวา ทานคัค สชชยีส ๕ ภควา ปาโตว สวีรปฏิชคณัน กตวา คณชฎี ปวิสิตวา
 ผลสมปาตติ อปเปตวา นิสีที ๕ สกุกสส ปณชุกุมพลสิลาสนัน อุนหมโหสิ ๕ โส ก็ อิทนติ
 อวชเชตวา สตุถุ สุนาปรนุคคมนัน ทิสวา วิสสุกมม อามนุเตสิ ตาต อชช ภควา ติมตตานี
 โยชนสตานี ปิณฑาจารย์ กริสสุติ ปณจ กุฎาคารสตานี มาเปตวา เชตวนทวารโกฏจกมตถเก
 คมนสชชานี กตวา จเปหิตี ๕ โส ตถา อกาสิ ๕ ภควโต กุฎาคาร จตุมุข อโหสิ ๕ ทวิหนัน
 อคคสาวกานัน ทวิมุขานี ๕ เสสานี เอกมุขานี ๕ สตุถา คณชฎีโต นิขมม ปฏิปาฏิยา
 จปีตกุฎาคารเรสุ วรกุฎาคาร ปาวิสี ๕ เทว อคคสาวเก อาที กตวา เอกุณปณจภิกขุสตานีปี
 กุฎาคาร คณตวา นิสินนา อहेสิ ๕ เอกัน ตุจจกุฎาคาร อโหสิ ๕ ปณจปี กุฎาคารสตานี
 อากาเส อุปปตีส ๕

สตุถา สจจพนุชปพพต นาม ปตวา กุฎาคาร อากาเส จเปสิ ๕ ตสมมี ปพพเต
 สจจพนุช นาม มิจจาทิฏฐิกตปาโส มหาชนัน มิจจาทิฏฐี อคคณหาเปนโต ลากคคยสคคปปโตโต
 หุตวา ว วสติ ๕ อพุภนุเตร จสส อนโตจาทิฏฐี ปทีโป วิย อรหตตสส อุนนิสสโย ชลติ ๕
 ตั ทิสวา ฌมมสส กเถสสามิตี คณตวา ฌมม เทเสสิ ๕ ตาปโส เทสนาปริโยसानะ อรหตต
 ปาปุนี ๕ มคเคเนवासส อภิญญา อาคตา ๕ เอหิภิกขุ หุตวา อิทธิมยปตตจิวรรโธ กุฎาคาร
 ปาวิสี ๕

ภควา กุฎาคารคเตหิ ปณจ ภิกขุสเตหิ สทธิ วาณิชคามัน คณตวา กุฎาคารานี อทิสสมานกานี
 กตวา วาณิชคามัน ปาวิสี ๕ วาณิชา พุทชปมขสส ภิกขุสงฆสสุ มหาทานัน ทตวา สตุถารัน
 มกุลการามัน นยีส ๕ สตุถา มณฑลมาฬ ปาวิสี ๕ มหาชนโน ยาว สตุถา ภคตทรถัน ปฏิปสสมภะติ
 ตาว ปาตราชัน กตวา ออุปสถกานี สมาทาย พนุ คณชฎจ ปุพผจจ อาทาย ฌมมสสวณตถาย
 อารามัน ปจจาคามาสี ๕ สตุถา ฌมม เทเสสิ ๕ มหาชนสส พนุชนโมกโข ชาโต ๕ มหนต
 พุทชโกลาหลัน อโหสิ ๕

สตุถา มหาชนสส สจคหตถัน กติปาหัน ตตเถว วสิ ๕ อรุณัน ปน มหาคณชฎียเยว
 อุกจเปสิ ๕ ตตถ กติปาหัน วสิตวา วาณิชคามะ ปิณฑาย จริตวา ดัว อิเชว วสาหิตี
 ปุณณตเถรัน นีวตเตตวา อนุตเรน นิมมทานัน นาม อตถิ ๕ ตสสา ตีรัน อคมาสิ ๕
 นิมมทานาคราชา สตุถุ ปจจคคมนัน กตวา นาคภวานัน ปเวเสตวา ตินุณัน รตนานัน สกการัน
 อกาสิ ๕ สตุถา ตสส ฌมม กเถตวา นาคภวานา นิขมิ ๕ โส มยหัน ภาณเต ปริจจริตพหัน
 เทถาติ ยาจิ ๕ ภควา นิมมทานันทีดีเว ปทเจติยัน ทสเสสิ ๕ ตั วิจีส อากตาส ปิธียติ คตาส
 วิวธียติ มหาสการปปตต อโหสิ ๕ สตุถา ตโต นิขมม สจจพนุชปพพต คณตวา สจจพนุช
 อาห ตยา มหาชนโน อปายมคเค โอตาริโต ดัว อิเชว วิสตวา เอเตสิ สทธิ วิสชชชปาเปตวา
 นิพพานมคเค ปติฏจาเปหิตี ๕ โสปี ปริจจริตพหัน ยาจิ ๕ สตุถา ฌนปิฏจิปาสาณ
 อลลमतติกปิณฑมहि ลณณัน วิย ปทเจติยัน ทสเสสิ ๕ ตโต เชตวนเมว คโต ๕

อถ โข อายสุมา ปุณฺโณ อปเรน สมเยน ปรีนิพฺพายิ ๕ อถ โข สมพฺพลา ภิกฺขุ เยน
ภควา เตนฺอุปสงฺกมီสุ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทิสฺสุ ๕ เอกมฺนฺตํ
นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจฺจุ โย โส ภาเนตฺ ปุณฺโณ นาม กุลปฺตฺโต
ภควตา สงฺขิตฺเตน โอวาเทน โอวทิตฺโต โส กาลกฺโต ตสฺส กา คติ โภ อภิสฺมปฺราโยติ ๕
ปณฺทิตฺโต ภิกฺขเว ปุณฺโณ กุลปฺตฺโต ปจฺจปาที ฌมฺมสฺसानุฌมฺมํ น จ มํ ฌมฺมาธิกรณํ
วิเหเจสิ ปรีนิพฺพโต ภิกฺขเว ปุณฺโณ กุลปฺตฺโตติ ๕ อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ
ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทฺนติ ๕

๕. มหาวิเชยฺยเสฏฺฐีนิพฺพานกถา

อตีเต กิร อิมสฺมิมิ ฌมฺพทีเป อมรฺวตฺตินามนฺตเร อโหสิ ๕ สทฺธาธิปตี นาม ราชา
รฏฺฐจํ กาวเรสิ ๕ ตทา มหาวิเชยฺยเสฏฺฐี นาม เอโก เสฏฺฐี มหาวิภาวสมฺปนฺโน พุทฺธา สา
ทาสีโคมฺหิสฺสธนฺธณฺยสุวณฺณธารชฺชโกฏฺฐจาการาทิสฺมปนฺโน อโหสิ ตสฺส ภริยา สุนฺทรี นาม
อโหสิ ๕ โส มหาวิเชยฺยเสฏฺฐี จิรกาลเณ โกฏฺฐวิภาวสมฺปตฺตี ภริยาย สทฺธี อนุภวานฺโต เกนจิ
พฺยาธินา ปีฬิตฺโต กาลมกาสี ๕ อถ ภริยา อตฺตโน สามิกํ ทิสฺวา สตฺตธา ภิชฺชมานทฺทโย วีย
โรทฺหนตี ปรีเทวฺนติ นานาวิลปฺนติ

๑.	กถํ ชฺเชสฺสสิ สาปี
โก เต ธนํ อุปฺปาเทติ	น ชิรามิ ตยา วินา
มรณํ เม กริสฺสตีติ
๒.	อิตฺโต จิตฺโต จ คตา จ
โรทฺหนตี ปรีเทวฺนติ	อาคตา อุมฺมตฺตกา วีย
มหา อตฺถิ วิโยโค เม
๓.	เอกเมกํ กถํ สียา
กถํ ชิวามิ เอกิกา	เสยฺโย เม มรณํ สียา
อิทานิ สพฺพโลกสฺมิมิ
๔.	อิตฺติโย สา สามิกา
อหเมว ทิ โลกสฺมิมิ	วจนา โหมิ เอกิกา
๕.	นनु เม ปุพฺพชาติสฺสุ
เตน กมฺมวิปาเกน	ปาปกมฺมํ มยา
วิธฺวา โหมิ เอกิกาทิ

คากา วทฺหนติ ๕

ปุณฺนปุณฺนํ วิสณฺณิมิ หุตฺวา สตี ลภิตฺวา อุกฺกจาयाสนา นานาวิชฺสมานิ กมฺมานิ กตฺวา
สาธุกํ ปานํ ทตฺวา ตํ สฺसानํ เนตฺวา วนฺกุสมฺเหติ ปุชฺเชตฺวา ปทกฺขิณํ กตฺวา จตฺตฺส ปาทฺเส วนฺทิตฺวา
ชมาเปตฺวา สกฺกฺเหติ คนฺตฺวา อสฺสฺสลิลล์ วทฺชฺชมานา ปรีเทวฺนติยาญฺจาเน อญฺจาสิ ๕ อถ
ภควา ปจฺจฺจสกาเล สีหฺสยฺนโต วุฏฺฐาย สพฺพโลกํ โวลเณโต ตณฺณณชาลํ ปรีฏฺฐจํ เสฏฺฐี ติริยํ
ทิสฺวา สงฺคหํ ตสฺสา กริสฺสามิตฺติ ปาโต วุฏฺฐาย สรีริกฺจจํ ปฏฺฐิขคฺคณํ กตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทฺทาย
ปิตฺทฺทปาตเวลาย เณ ตสฺสา อนุกมฺปาย ฌรํ คนฺตฺวา เคทฺทวาเร อญฺจาสิ ๕ สา สตฺถารํ ทิสฺวา
สุวณฺณภิงฺคารํ คเหตุวา ภควโต ปาทฺเท ฐฺวิตฺวา ภควนฺตํ ฌรํ ปเวสาเปตฺวา ปณฺณตฺตฺตฺสเน

นีสีทาเปสิ ๕ อถ ภควา เอวมาห อฺปาสิกา กิ โรทสีติ ๕ สापิ โภ ภนฺเต มโต ตสฺมา
โรทามีติ ๕ อถ ภควา อฺปาสิกา ย มรณธมฺมํ เทเสฺนโต อาห

๖.	น คามธมฺเมเน นิกฺขมฺม	ธมฺโม น ปาปิยํ
	เอกกุลสฺส ธมฺโม	สพฺพสฺส โลกสฺส เทวกสฺส
๗.	เอเสว ธมฺโม ยทิกํ	อนิจฺจโตปิ ปิโหติ
	โภ อฺปาสิกา มรณ	ธมฺโม นาม น ตฺยหํ
๘.	สาปิ กณฺเฒว สพฺพ-	สตฺตา มรณปรายนา
	อเหฺสํ ทหฺราจาปิ	เย วุฒา เย จ ปณฺทิตา
๙.	อทุธา เจว ทลิตฺทา จ	สพฺเพ มจฺจุปรายนา
	ผลานมिव ปตฺตานํ	นิจฺจํ ปตฺตโนโต กยํ
๑๐.	เอวมา ยมฺนุสฺसानํ	นิจฺจํ มรณโต กยํ
	ยทาปิ กุมฺภการสฺส	กตํ มติกาภาษาณํ
๑๑.	ขุทฺทกณฺจ มหฺนตณฺจ	ยํ ปกฺกยณฺจ อปกฺกํ
	สพฺพํ เกน ปริยนฺตํ	เอวํ มจฺจานํ ชีวิทํ
๑๒.	ปสฺสเถ โรทมาร	กุมารํ อมฺมตาด วทํ
	กิจฺจาลทฺธํ ปิยํ ปฺตฺตํ	อปตฺวา วชิรํ มตํ
๑๓.	ยถา วาริวโห ปุโร	วเห รุกฺเช ปลเช
	เอวํ ชราย มรณฺเน	รฺุหนฺเต สพฺพปาณินो
๑๔.	อนิจฺจา สพฺเพ สํขารา	อฺปาทวยธมฺมิโน
	อฺปฺปชฺชิตฺวา นิจฺจณฺตํ	เตสํ วุปสฺโม สุโขติ ๕

(สตฺถา) อฺปาสิเกเนว ขตฺติเยว ขตฺติยา จ พุราหฺมโณ วา พุราหฺมณิ วา เต วา
พาลे วา อิตฺถิ วา ปริเส วุฒे วา ทหฺเร สพฺพสตฺเต มรณธมฺโม นาม น ปริวชฺเชติ ตสฺมา
อฺปาสิเก อิตฺโต ปฏฺจาย ทานํ เทหิ สีสํ รุกฺขาหิ ภาวนํ ภาเวหิ ธมฺมํ สฺุณฺหาหิตี ปฺน
นानาปกาเรหิ ธมฺมํ เทเสสิ ๕ สา ธมฺมเทสนํ สุตฺวา โสตาปตฺติผลํ ปตฺติภานฺติ มรณเสฏฺฐจิสฺส
ทกฺขิณฺเททํ ปาเตตฺวา จีวรปิตฺตํ ปาตเสนาสนคิลานจฺยภาสชฺชปริกฺขารปานาทีนํ ปุณฺณานิ ตตฺถ
อิทํ เม ปุณฺณํ สามิกสฺส สพฺพสตฺตานํปิ ปจฺจโย โหตุติ อธิฏฺฏานํ อกาสิ ๕ อถ สามิโก ตสฺสา
ทานํ อนฺุโมทิตฺวา เปตตฺตภาวโต มุจฺจิตฺวา ภริยาปฺุณฺณานูภาเวเน ตาวตีสภวเน นินฺพตฺติ ๕ โส
ทฺวาทสโยชนิกเก กนฺกวิมานे อจฺจวราสทสฺสปริกฺกโณ อฺยฺยานรรมณียสมฺปนฺเน เทวปฺุโต
ปาตฺรุโหสิ ๕ เทวปฺุโต อตฺตโน ทิพฺพสมฺปตฺติํ ทิสฺวา เกน การณे อิทํ สมฺปตฺติํ ลพฺพามิตี
โอโลเกนฺโต มม ภริยา ปฺุณฺณานูภาเวเน ทิพฺพสมฺปตฺติํ ลพฺพามิตี ฃตฺวา ตาวตีสภวโนโต
โตริตฺวาลงฺการปฏฺิณฺฑิตฺโต ตฺรณฺสุริโย วีย อากาเส อฏฺฏจาสิ ๕ อถ มหาชนา ตํ ปสฺสนฺติ ๕ โส
เทวปฺุโต ภริยาย เวเทตฺวา อตฺตานํ ทสฺเสนฺโต อาห ปสฺสาหิ มํ ภทฺทมฺขํ อหํ เสฏฺฐิ มหทฺทโน
ตว ปฺุณฺณานูภาเวเน ชาโต ปาติทสาลเย ทฺวาทสโยชนฺพเพเช วิมานे รตฺนามเย กุฏฺฏาคารวิรูจิตे
นาริรตฺนยฺุตเต ตฺริยตาพสงฺมุขเฒे นจฺจติ ตปฺโปทฺเชเน วนอฺยฺยานสมฺปนฺเนเน กปฺปรุกฺขวิภูสิเต

นานทิวจคณากิณณณ สุวณณวาลูเก สณจจาเต นทिया มณีนวณนาย สมณดา อุปโสภิตเด
ปทุมมปปลสณณเน ปากวากาปกุฏจิตเต ตสสา ปุณณานูภาเวณ สมปตตี อีทิส ลเก เอว
สพพวงคสมปนโน สพพกามสมิทฐिया ตว สินหนึ นิสสาย อผาโตสุมิ โสภานีปี สพพพารณสขาคา
อจจวราสทสสา โหนตตีติ ๕

ตขณณณเวว โส เทวปุตโต อตตโน อานูภาเวณ สพพรดเนหิ ชวรึ ปุเรตวา ภาเทเท อิตโต
ปฏุจาย อปปมตดา โหหิ พุทธานุสสตี ภาเวหิ ชมมานุสสตี ภาเวหิ สงฆานุสสตี ภาเวหิ รตน
สรณึ คจจจาหิ เอว มม วจณ กตวา เทวโลเก นิพพตติสสตีติ วตวา สกฏจานเมว คโต ๕
อถสส ภริยา ตโต ปฏุจาย ทานาทีนิ ปุณณานิ กตวา อายุหปรีโยसानเ เทวโลกั คนุตวา
ดาวตีสกเวเน ทวาทสโยชนิเก กนกวิมานเ อจจวราสทสสปรีกิณณณ สามิกสส สนตike เทวธิตา
หุตวา นิพพตติ ๕ อุโปปี ทิพพสมปตตี อนุกวณติ ๕ มหาวิเชยยเสฏฐีจิสุตตํ นิฏฐิตํ ๕

๖.สารีปุตตตเถรนิพพานกถา

เอกั สมยั ภควา สาวตถิยั วิหริติ เชตวันเ อนาถปิณฺฑิกกสส อาราเม ๕ เตน โข ปน
สมเยน อายสฺมา สารีปุตโต มคเชสุ วิหริติ นาทกคามเก อาพาธิโก ทุกฺขิตโต พาทุหคิลาโน ๕
จุนฺโท สมณฺฑเทโส อายสฺโต สารีปุตตสฺส อุปฺภจจาโก โหติ ๕ อถ โข อายสฺมา สารีปุตโต
เตเนว อาพาเชน ปรีนิพฺพายี ๕

อถ โข จุนฺโท สมณฺฑเทโส อายสฺมโต สารีปุตตสฺส ปตฺตจีวรมาทาย เยน สาวตถึ
เชตวันเ อนาถปิณฺฑิกกสส อาราโม เยนายสฺมา อานนฺโท เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา อายสฺมนฺตํ
อานนฺทํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทึ ๕ เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข จุนฺโท สมณฺฑเทโส อายสฺมนฺตํ
อานนฺทํ เอตทโวจ อายสฺมา ภนฺเต สารีปุตโต ปรีนิพฺพุโต อิทมสฺส ปตฺตจีวรณฺติ ๕ อถปิ โข
อิทํ อวฺสุโส จุนฺท กถาปาภตํ ภควนฺตํ ทสฺสนาย อายามาวิโส จุนฺท เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิสฺสาม
อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต เอตมตถํ อวิโรเจสฺสามาติ ๕ เอว ภนฺเตติ โข จุนฺโท สมณฺฑเทโส
อายสฺมโต อานนฺทสฺส ปจฺจสฺโสสิ ๕

อถ โข อายสฺมา จ อานนฺโท จุนฺโท จ สมณฺฑเทโส เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมึสุ
อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาทิตฺวา เอกมฺนฺตํ นิสีทึสุ ๕ เอกมฺนฺตํ นิสินฺโน โข อายสฺมา
อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ อัย ภนฺเต จุนฺโท สมณฺฑเทโส เอวมาห อายสฺมา ภนฺเต
สารีปุตโต ปรีนิพฺพุโต อิทมสฺส ปตฺตจีวรณฺติ ๕ อปี จ เม ภนฺเต มชฺฐกขาโต วิย กายี
ทิสาปี เม น ปกฺขายนฺติ ชมมาปี มํ นปฺปฏิภนฺติ อายสฺมา สารีปุตโต ปรีนิพฺพุโตติ สุตฺวา ๕
กั นุ โข อานนฺท สารีปุตโต สีลกฺขนฺธํ วา อาทาย ปรีนิพฺพุโต สมาริกฺขนฺธํ วา อาทาย
ปรีนิพฺพุโต ปณฺณากฺขนฺธํ วา อาทาย ปรีนิพฺพุโต วิมุตฺติกฺขนฺธํ วา อาทาย ปรีนิพฺพุโต
วิมุตฺติธามาณทสฺสนกฺขนฺธํ วา อาทาย ปรีนิพฺพุโตติ ๕ น โข เม ภนฺเต อายสฺมา สารีปุตโต
สีลกฺขนฺธํ วา อาทาย ปรีนิพฺพุโต ๕ เปช วิมุตฺติธามาณทสฺสนกฺขนฺธํ วา อาทาย ปรีนิพฺพุโต ๕
อปีจ เม ภนฺเต อายสฺมา สารีปุตโต โอวาทโก อโหสิ วิญญาปโก สนฺทสฺสโก สมาทปโก
สมฺมุตเตชโก สมฺปหึสโก อกิลาสฺส ชมฺมเทสนาย อนุกฺคาหโก สพฺพหุมจารีนํ ตํ มยฺ อายสฺมโต

สาริปุตตสฺส ฐมฺโฆ ฐมฺมโภคํ ฐมฺมานุคฺคหํ อนุสฺสรามาติ ฯ

นฺนุ ตํ อานนฺท มยา ปฏิกจฺเจว อกฺขาตํ สพฺเพหิ ปิเยหิ มนาเปหิ นานาภาโว
วินาภาโว อณฺเวยถาภาโว ตํ กุเตตฺถ อานนฺท ลพฺภา ฯ ยนฺตํ ชาตํ ภูตํ สงฺขตํ ปโลภฐมฺมํ ตํ
วต มา ปลฺลขุชฺชิตฺติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ โย มหนฺตตโร ชนฺโห โส ปลฺลขุเชยฺย เอวเมว โข อานนฺท
มฺหโต ภิกฺขุสงฺฆสฺส ติฏฺฐจโต สारวโต สาริปุตฺโต ปรินิพฺพุโต ตํ กุเตตฺถ อานนฺท ลพฺภา ฯ
ยนฺตํ ชาตํ ภูตํ สงฺขตํ ปโลภฐมฺมํ ตํ วต มา ปลฺลขุชฺชิตฺติ เนตํ จานํ วิชฺชติ ฯ ดสฺมา ติห อานนฺท
อตุตฺตทึปา วิหฺรต อตุตฺตสรณฺา อนณฺเวยสรณฺา ฐมฺมทึปา ฐมฺมสรณฺา อนณฺเวยสรณฺา ฯ

กถณฺจจานนฺท ภิกฺขุ อตุตฺตทึโป วิหฺรติ อตุตฺตสรณฺเอน อนณฺเวยสรณฺเอน ฐมฺมทึโป ฐมฺมสรณฺเอน
อนณฺเวยสรณฺเอน ฯ อิทานนฺท ภิกฺขุ กาเย กายานุปลฺลสฺสี วิหฺรติ อาตานิ สมฺปชาโน สติมา วิเนยฺย
โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เวทนาสุ จิตฺเต ฐมฺเมสุ ฐมฺมานุปลฺลสฺสี วิหฺรติ อาตานิ สมฺปชาโน
สติมา วิเนยฺย โลเก อภิชฺฌาโทมนสฺสํ ฯ เอวํ โข อานนฺท ภิกฺขุ อตุตฺตทึโป วิหฺรติ อตุตฺตสรณฺเอน
อนณฺเวยสรณฺเอน ฐมฺมทึโป ฐมฺมสรณฺเอน อนณฺเวยสรณฺเอน ฯ เย หิ เกจฺจ อานนฺท เอตฺรหิ วา มมจฺเจย
วา อตุตฺตทึปา วิหฺริสฺสนฺหติ อตุตฺตสรณฺา อนณฺเวยสรณฺา ฐมฺมทึปา ฐมฺมสรณฺา อนณฺเวยสรณฺา ฯ
ตมตฺตคฺเคเมเต อานนฺท ภิกฺขุ ภวิสฺสนฺหติ เย เกจฺจ สิฏฺฐากามาติ ฯ

อิทมฺโวจ ภควา อตุตฺตมโน จายสฺมา อานนฺโท ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทติ ฯ
สาริปุตฺตปรินิพฺพานทึปกํ จุนฺทสฺสุดํ ฯ ปรินิพฺพานสฺสุดมโน มหาวคฺคสฺยตุตฺตนิกาย แล ฯ

มคฺเชสฺสูติ เอวํนามเก ชนฺปะเท ฯ นาฬกคามเกติ ราชคหฺสฺส อวิหฺูเร อตุตฺตโน กุลสฺนคฺเค
เอวํนามเก คาเม ฯ จุนฺโท สมณฺุทฺเทโสติ อโย เถโร ฐมฺมเสนาปติสฺส กนิฏฺฐภาติโก ตํ ภิกฺขุ
อนุปลฺลภนฺนกาเล จุนฺโท สมณฺุทฺเทโสติ สมฺทาจริตฺวา เถรกาลึปิ ตเถว สมฺทาจริสฺสฺ เตน วุตฺตํ
จุนฺโท สมณฺุทฺเทโสติ ฯ อปฺภูจฺาโก โหตีติ มุชฺชทกทฺนตกฏฺฐาทาเนน เจว ปรีเวณสมฺมชฺชนปฺภูจฺิ
ปรีกมฺมกรณฺปะตฺตจิวฺรคฺคหฺเนน จ อปฺภูจฺานกโร โหติ ฯ ปรินิพฺพายีติ อนุปาทึเสสฺยา
นิพฺพานธาตฺยา ปรินิพฺพุโต ฯ กตฺรสมฺมึ กาลึติ ภควโต ปรินิพฺพานสฺวจฺจเร ฯ ตตฺรรายํ
อนุปฺพุทฺพิกา ฯ

ภควา กิร วุตฺถวสฺโส เวพฺุวคามโต นิภฺษมิตฺวา สาวตฺถึ คมิสฺสามีติ อาคตฺมคฺเคเนว
ปฏินิวตฺเตนฺโต อนุปฺพุเพน สาวตฺถึ ปตฺวา เชตวนํ ปาวิสึ ฯ ฐมฺมเสนาปติ ภควโต วุตฺตํ
ทสฺเสตฺวา ทิวาฏฺจานํ คโต ฯ โส ตตฺถ อนฺุเตวาลึเกสฺส วุตฺตํ ทสฺเสตฺวา ปฏิกกนฺุเตสฺส ทิวาฏฺจานํ
สมฺมชฺชิตฺวา จมฺมชฺชนํ ปณฺเวยาเปตฺวา ปาเท ปกฺขาลेतฺวา ปลฺลงกํ อากฺขิตฺวา ผลสมฺาปตฺตี
ปาวิสึ ฯ อถสฺส ยถา ปรีจฺเจเนน ตโต วุฏฺฐิตฺสฺส อโย ปรีวิตฺกโก อฺุทปาทึ พุทฺธา นุ โข ปจฺจํ
ปรินิพฺพายิสฺสนฺหติ อฺุทาทุ อคฺคสาวกาติ ฯ ตโต อคฺคสาวกา ปจฺจมนฺุติ ฉตฺวา อตุตฺตโน อายุสฺงฺขารํ
โอโลเกสิ ฯ โส สตฺตาทเมว เม อายุสฺงฺขารา ปวตฺตึสฺสนฺหิตฺติ ฉตฺวา กตฺถ ปรินิพฺพายามีติ
จินฺุเตสิ ฯ ตโต ราหุโล ตาวตึเสสฺส ปรินิพฺพุโต อณฺเวยโกณฺุทณฺุฉตฺเถโร ฉทฺทนฺุทเท อหํ กตฺถ
ปรินิพฺพายิสฺสามีติ ปฺนปฺนํ จินฺุเตนฺโต มาตฺร อารพฺก สํเวคํ อฺุปฺปาเทสิ มยฺหํ มาตา สตฺตนฺุ
อรนฺุทานํ มาตา หุตฺวาปิ พุทฺธฐมฺมสฺสเมสฺส อปฺปสฺนฺนา อตุตฺถิ นุ โข ดสฺสา อฺุปฺนิสฺสโย นตฺถิ
นุ โขติ โสตาปตฺติมคฺคสฺส อฺุปฺนิสฺสยํ ทิสฺวา กสฺส เทสฺนาย อภิสฺมโย ภวิสฺสตีติ โอโลเกนฺโต

มเมว ฆมมเทศนาย ภวิสฺสติ น อญฺญสฺส สเจ โข ปนาหํ อปฺโปสฺสกุโก ภเวยฺยํ ภวิสฺสนฺติ เม
 วตฺตารุ สารีปฺตตฺตเถโร อวเสสชานนฺมปิ อวสฺสโย โหติ ตถา หิสฺส สมจิตฺตสฺสทฺตทฺตทฺตนาทิวเส
 โกฏิสฺตสทฺสทเวตฺตา อรหตฺตปฺปตฺตตา ดโย มคฺเค ปฏฺวีทฺททเวตฺตานํ คณฺนา นตฺถิ อญฺญเวสฺ จ
 จาเนสฺ อเนกา อภิสฺมยา ทิสฺสนฺติ เถเร จ จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สคฺเค นิพฺพตฺตนาเนว อสฺตีกุลสทฺสสฺทานิ
 โส ทานิ สกมาตฺตมิจฺฉาทสฺสนมตฺตมปิ หริตฺตํ นาสกฺขติ ตสฺมา มาตฺรํ มิจฺฉาทสฺสนา โมเจตฺวา
 ชาโตวเรเกยว ปรีนินฺพพายิสฺสสามิตฺติ สนนินฺทฺจานํ กตฺวา อชฺชเวว ภควนฺตํ อญฺ्ञานาเปตฺวา นิกฺขมิสฺสสามิตฺติ
 จุนฺทตฺเถโร อามนฺเตสิ อวฺุโส จุนฺท อมฺหากํ ปญฺจสตาย ภิกฺขุปรีสาย สยฺมํ เทหิ คณฺเฑทวฺุโส
 ปตฺตจิวฺวารานิ ฆมฺมเสนาปตินาลกคามํ คณฺดุกาโมติ ๕ เถโร ตถา อกาสิ ๕

ภิกฺขุ เสนาสนํ สฺสาเมตฺวา ปตฺตจิวฺรมาทาย เถรสฺส สนฺติกํ อคฺมฺสฺ ๕ เถโร เสนาสนํ
 สฺสาเมตฺวา ทิวาญฺ्ञานํ สมมชฺชิตฺวา ทิวาญฺ्ञานทฺวารे จตฺวา ทิวาญฺ्ञานํ โอลเเกตฺวา อิหํ ทานิ
 ปจฺฉิมทสฺสนํ ปุณฺ อากมฺนํ นตฺถิตฺติ ปญฺจสตภิกฺขุปรีวฺโถ ภควนฺตํ อุปสงกมิตฺวา วนฺทิตฺวา ภควนฺตํ
 เอตทโวจ อญฺ्ञานาตุ เม ภนฺเต ภควา อญฺ्ञานาตุ สคฺโค ปรีนินฺพพานกาโล เม โอลสฺสญฺโจ เม
 อายุสงฺขาโรติ ๕ พุทฺธา ปน ยสฺมา ปรีนินฺพพาทิตฺติ วุตฺเต มรณวณฺณํ สวณฺณนตฺติติ มา ปรีนินฺพพาทิตฺติ
 วุตฺเต วญฺ्ञสฺส คณฺเฑนํ กเถนตฺติติ มิจฺฉาทินฺทฺจิกา โทสํ อโรเปสฺสนฺติ ตสฺมา ตทฺภยมฺปิ น วทฺนติ ๕
 เตน นํ ภควา กตฺถ ปรีนินฺพพายิสฺสสิ สารีปฺตตฺตาทิ วตฺตตา อตฺถิ ภนฺเต มคฺเชสฺ นาลกคาเม
 ชาโตวเรโก ดตฺถาทํ ปรีนินฺพพายิสฺสสามิตฺติ วุตฺเต ยสฺส ทานิ ตวํ สารีปฺตตฺ กาลํ มญฺญสิ อิทานิ
 ปน เต ชฺชฏกนินฺทฺจภาติกานํ ตาทิสฺสส ภิกฺขุโน ทสฺสนํ ทูลลภํ ภวิสฺสติ เทเสหิ เนสํ ฆมฺมมฺนติ
 อาห ๕ เถโร สตฺถา มยฺหํ อิทธิวิกุพฺพนปฺพุพฺพคฺม ฆมฺมเทศนํ ปจฺจาสีสตีติ ฆตฺวา ภควนฺตํ
 วนฺทิตฺวา ตาลปฺปมาณํ อพฺภุคฺคณฺตฺวา โอรุยฺห ทสฺพลสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา ปุณฺ ทฺวิตาลปฺปมาณํ
 อพฺภุคฺคณฺตฺวา โอรุยฺห ทสฺพลสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา เอเตนฺุปาเยน สตฺตตาลปฺปมาณํ อพฺภุคฺคณฺตฺวา
 อเนกานิ ปาฏินฺทฺริยสฺตานิ ทสฺเสนฺุโต ฆมฺมกถํ อารภิ ๕ ทิสฺสมาเนนฺปิ กาเยน กเถติ
 อทิสฺสมาเนนฺปิ ๕ อุปรีเมน วา เหมจฺฉิเมน วา อุปชฺชตฺตกาเยน กเถติ อทิสฺสมาเนนฺปิ
 ทิสฺสมาเนนฺปิ กาเลน จนฺทวณฺณํ ทสฺเสติ กาเลน สฺริยวณฺณํ กาเลน ปพฺพตวณฺณํ กาเลน
 สมฺพุทวณฺณํ กาเลน จกฺกวตฺติรชฺชา โหติ กาเลน เวสฺสวณฺณมหารชฺชา กาเลน สกฺโก เทวราช
 กาเลน มหาพฺรหฺมาติ เอวํ อเนกานิ ปาฏินฺทฺริยสฺตานิ ทสฺเสนฺุโต ฆมฺมกถํ กเถสิ ๕ สกฺลนคฺร์
 สนนินฺทิตฺติ ๕ เถโร โอรุยฺห ทสฺพลสฺส ปาเท วนฺทิตฺวา อญฺ्ञาสิ ๕

อถ นํ สตฺถา อาห โโก นาโม อยํ สารีปฺตตฺตฆมฺมปรียาโยติ ๕ สีนฺทวีกีพิโต นาม ภนฺเตติ ๕
 ตคฺข สารีปฺตตฺ สีนฺทวีกีพิโต ตคฺข สารีปฺตตฺ สีนฺทวีกีพิโตติ ๕ เถโร อลตฺตคฺวณฺเณ หตฺเถ ปสาเรตฺวา
 สตฺถุ สวณฺณนคฺจปสฺทิสฺเส ปาเท โคปฺฝเกสฺ คเหตุวา ภนฺเต อิมสํ ปาทานํ วนฺทนฺตถาย
 กปฺปสตสทฺสสาทิกํ อสงฺเขยฺยยํ ปารมฺมิโย ปรีตฺตา โส เม มโนเรโถ มตฺถกํ ปตฺโต อีโต ทานิ
 ปญฺ्ञาย ปฏฺิสนฺทิวเสน น ปุณฺ เอกญฺ्ञานเ สนนินฺทฺปาโต สมากโม นตฺถิ ฉินฺโน เอส วิสฺสาโส
 อเนเกหิ พุทฺทสตสทฺสเสหิ ปรีวฺจํ อชฺร์ อมฺรํ เขมํ สฺขํ สิตลํ อภยํ นิพฺพพานปฺร์ ปรีสฺสสามิ สเจ
 เม กิณฺจิกิ กายิกิ วา วาจสิกิ วา น โรเจตฺถ ฆมฺถ ตํ ภควา คมนนกาโล มยฺหนฺติ ๕ ฆมามิ
 เต สารีปฺตตฺ น โข ปน เต กิณฺจิกิ กายิกิ วา วาจสิกิ วา มยฺหํ อรฺุจฺจนํ อตฺถิ ยสฺส ทานิ
 ตวํ สารีปฺตตฺ กาลํ มญฺญสฺตีติ ๕ อิติ ภควตา อญฺญญาตสมนฺนตฺรํ สตฺถุ ปาเท วนฺทิตฺวา

อุฏฐิตมตเต อายสมนุเต สีนรุจกัวาทหิมานุดปริภณฺฑปพฺพเต ธารยมานาปี อชฺช อิมิ คฺคณฺราสี
 ธารเวตุํ น สกฺโกมิตฺติ วทนฺตี วิย เอกปฺปหารเนว วิวรมานา มหาปจวี ยาว อุทกปริยฺนตา
 อกมฺปิ ๕ อากาเส เทวทฺนุทฺทิกโย ผลีสฺสุ ๕ มหาเมโฆ อุฏฐหิตฺวา ปกฺขรวัสฺส วสฺสิ ๕ สตฺถา
 ฌมฺมเสนาปตี ปฏฺธิปาเทสฺสามิตฺติ ฌมฺมาสนา วุฏฺฐาย คณฺธกฺกฺกิมฺโข คณฺธฺวา มณฺโผลเก อุฏฺฐาสฺสิ ๕
 เถโร ดิกฺขตฺตํ ปทกฺขิณฺ ๕ กตฺวา จตฺตฺสฺ จาเนสฺสุ วนฺทิตฺวา ภควา อิตฺโต กปฺปสฺตสฺสทสฺสาธกฺสฺส
 อสงฺเขยยฺยสฺส อฺปริ อโนมทสฺสิสฺส สมนฺมาสมฺพทฺตสฺส ปาทมฺมฺเล นิปชฺชิตฺวา ตุมฺหากํ ทสฺสนํ ปตฺตเถสี
 สา เม ปตฺตนา สมิทฺธา ทิกฺกฺจา ตุมฺเห ตํ ปรมทสฺสนํ อิทํ ปจฺฉิมทสฺสนํ ปฺน ตุมฺหากํ ทสฺสนํ
 นตฺถิตฺติ วตฺวา ทสนนฺชโมธานสมฺชฺชลํ อญฺชลี ปคคยฺห ยาว ทสฺสนนฺวิสยา อภิมฺโขว ปฏฺธิกฺกมิตฺวา
 วนฺทิตฺวา ปกฺกามิ ๕ ปฺน มหาปจวี ธารเวตุํ อสฺกโกนฺตี อุทกปริยฺนตํ กตฺวา อกมฺปิ ๕ ภควา
 ปรีวาทเวตฺวา จิตฺเต ภิกฺขุ อาท อนุคจฺจนฺ ภิกฺขเว ตุมฺหากํ เขฏฺฐจกฺกาทิกฺกนฺตี ๕ ตสฺมี ชณฺเ
 จตฺตฺสฺสปี ปริสา สมนฺมาสมฺพทฺตํ เอกกํเยว เซตวเน โอบาย นีรวเสสา นิกฺขมฺมีสฺสุ ๕ สวาทฺถินคฺควาสีโนปี
 สารีปฺตตตฺตเถโร กิร สมนฺมาสมฺพทฺตํ อาปฺจฺฉิตฺวา ปรีนฺิพฺพายิตฺกามา นิกฺขนฺโต ปสฺสิสฺสสาม นนฺตี
 นครทวารานิ นีโรกาสาณิ กโรนฺดา นิกฺขมิตฺวา คณฺธมาลาทิตฺตธา เกเส วิกีริตฺวา อิทานิ มยํ กํ
 มหาปณฺโณ นิสฺสินฺโน กํ ฌมฺมเสนาปตี นิสฺสินฺนตี ปฺจฺฉนฺดา กสฺส สนฺตีกํ คมฺิสฺสาม ตสฺส
 หตฺถे สกฺกาโร จเปตฺวา เถโร ปกฺกนฺโตตฺติอาทินา นเยน ปรีเทวณฺดา โรทณฺดา เถโร อนุพฺนฺธีสฺสุ ๕
 เถโร มหาปณฺณาย จิตฺตฺตา สพฺเพสฺส อนตฺติกฺกมฺนีโย เอส มคฺโคตฺติ มหาชนํ โอบาทิตฺวา ตุมฺเหปี
 อาวุสฺส ติกฺกฺจตฺ มา ทสฺพล ปมาทํ อาปชฺชิตฺถาติ ภิกฺขุสฺสํมฺปิ นีวตฺเตตฺวา อตฺตโน ปริสาเยว
 สทฺธี ปกฺกามิ ๕ เยปี มนฺุสฺสา ปฺพเพ อโยโย ปจฺจาคมฺนจาริกํ จรตี อิทํ ทานิ คมนํ น ปฺน
 ปจฺจาคมฺนายาติ ปรีเทวณฺดา อนุพฺนฺธีสฺสุเยว ๕ เตปี อปฺปมตฺตา อาวุสฺส โทถ เหวภาวินฺโน นาม
 สงฺขาราคี นีวตฺเตสิ ๕

อถ โข อายสฺมา สารีปฺตฺโต สพฺพตฺถ เอกรตฺติวาเสน อนฺตรามคฺเค สตฺตาทํ มนฺุสฺसानํ
 สงฺคหํ กโรนฺโต สายํ นาลกคามํ ปตฺวา คามทฺวารे นีโคธรฺกฺกขมฺมฺเล อุฏฺฐาสฺสิ ๕ อถ อฺปเวโรต
 นาม เถรสฺส ภาคิเนยฺโย พหิคามํ คจฺจนฺโต เถโร ทิสฺวา อฺปสงฺกมิตฺวา วนฺทิตฺวา อุฏฺฐาสฺสิ ๕
 เถโร ตํ อาท อตฺถิ เคเห เต อโยยิกาคี ๕ อาม ภนฺเตติ ๕ คจฺจ อมฺหากํ อิทาคตฺถาวํ อาโรเจหิ
 กสฺมา อาคโตติ จ วุตฺเต อชฺช กิร เอกทิวสํ อนฺโตคาเม ภวิสฺสติ ชาโต วรํ ปฏฺธิชฺคคต
 ปณฺจนฺนญจ กิร ภิกฺขุสฺตทานํ วสนฺนฺจานํ ชานาธาติ ๕ โส คณฺธฺวา อโยยิกเ มยฺหํ มาตฺุโล
 อาคโตติ อาท ๕ อิทานิ กุหฺนฺตี ๕ คามทฺวารेतฺติ ๕ เอกโต อญฺเณปี โกจฺจ อตฺถิตฺติ ๕ อตฺถิ
 ปณฺจสฺตา ภิกฺขุติ ๕ กิการณฺา อาคโตติ ๕ โส ตํ ปวตฺตี อาโรเจสิ ๕ พฺราหฺมณฺี กิ นุ โข
 เอตฺตกานํ วสนฺนฺจานํ ปฏฺธิชฺคคาเปติ ทหฺรกาลे ปพฺพชิตฺวา มหฺลลกฺกाले คิหิ โหตฺกามาติ
 จินฺเตนฺตี ชาโตวรํ ปฏฺธิชฺคคาเปตฺวา ปณฺจสฺตานํ วสนฺนฺจานํ กาทเวตฺวา ทณฺฑทฺธิปิกา ชาเลตฺวา
 เถรสฺส ปาเหลสิ ๕ เถโร ภิกฺขุหิ สทฺธี ปาสาทํ อารุญฺห ชาโต วรํ ปวิสิตฺวา นิสฺสิทฺติ ๕ นิสฺสิทิตฺวา
 ตุมฺหากํ วสนฺนฺจานํ คจฺจธาติ ภิกฺขุ อโยโยเชสิ เตสฺส คตมตฺเตสฺสุเยว เถรสฺส ชโร อาพาโธ
 อฺปชฺชชฺ ๕ โลหิตปฺกฺขินฺทิมาธนฺนตฺติกา เวทนา วตฺตนฺตี ๕ เอกํ ภาชนํ ปวิสิตฺติ เอกํ นิกฺขมฺตี ๕
 พฺราหฺมณฺี มม ปฺตฺตสฺส ปวตฺติ มยฺหํ น รุจฺจตฺติ อตฺตโน วสนนคพฺทวารํ นิสฺสาย อุฏฺฐาสฺสิ ๕

ปฎิจิปาเท ปริมชชนุติ ปรินิพพุตภาวံ ฃตวา มหาสททำ กุรุมานา ปาเทสุ นิปิตติวา ตาต มยั
อิโต ปุพเพ ตว कुณं न चानिमहा อิथानि ปन ตं आती गत्वा अनेकसेते अनेकसहससे
अनेकसदसहससे गिक्खु इमस्सुं निवेसने निสีथापेतवा गोचेतुं न लग्गिमाहा जीवरेथि अज्जातेतुं न
लग्गिमाहा विहारसत्तं विहारसहससं कारेतुं न लग्गिमाहाति यवा अरुणकुमना प्रितेवि ५ अरुणे
उकुत्तमततेयेव सुवण्णकारे पक्कगोसापेतवा सुवण्णकफुं विवरापेतवा सुवण्णकुण्णिये महात्तुलय
त्तुलापेतवा पण्णज्जुणाकारसतानि पण्णज्जुकम्मिगतानि गरोत्ताति तापेत्ति ५

สกุโกปิ เทวราชา วิสสุกมมัม เทวปุตตัม อามนุเตตวา ตาต ฃมมเสนาปติ ปรินิพพุโต
ปณจกุกุณาการสตานิ ปณจอกุम्मิगतานิ จ มาเปหิตติ อาห ๫ อิติ มหาอุปาสิกา การิตานิ
วิสสุกมมเมเน นิम्मิตตานิ จ สพพพานิปี เทวสहससानि อहेสิ ๫ ตโต นครมชฃเฒे สารมยัม महामण्णप
การेतวา มण्णชปมชฃเฒे महाकुणाकारं जपेतवा सेसानि प्रिवारसङ्खेपेने जपेतवा साธुकัप्पिकं
आरगीसु ५ เทवानं อนุดरे มนุสสา มนุสसानं อนุดरे เทวา อहेสิ ๫ เรวตี นาม เอกา เถรส
อุปปุจจาธิกา อหิ เถรส ปุชฃ กิริสสามีติ สุวण्णปุปผานं ตโย กุมภะ การेसि ๫ เถรส ปุชฃ
กิริสสามีติ สกุโก เทวราชา อชฃตเตยโยโกณ्णिणाฎ्ठเกथิ प्रिवारीโต ओदरि ๫ สกุโก ओदरत्ति
महाशने पञ्जामुखे पण्णिकम्मि ५ ตตถ सापि उपาสिका पण्णिकम्ममाना क्रुमारत्ता ऐकमन्दं
अपसुकित्तुं असकुणोत्ति मनुससानं अनुदरे पत्ता ५ मनुससा अपसुसन्ता तं मत्थित्वा अकम्मि ५
सा तत्तएव गालं गत्वा तावत्तीसगवने गनगविमाने निपुत्तति ५ निपुत्तत्तखण्णेयवस
रत्तनखण्णो विय तिक्खवत्तप्पमाणे अत्तत्ताโว ओहि ५ สग्गิสग्गุปุรूपमाणอลงการपण्णिณत्ति
กता महाशने मं मत्थित्वा คโต สำหรับ ตตถ गालं गत्वा इत्थुप्पन्ना เถร์ นิสสาย लत्थ
อิथानि ปุณ्ณวิปากัง มนุสसानं गेत्तेसสามीति सह विमानेनेव ओदरि ५ महाशने तुरित्वा तिस्रा गी
नु ५ เทว สุริยา อุจ्जित्ताติ ओโลเกนโต विमाने आक्खन्ते कुणाकारसन्धानं ปण्णายत्ति
นายं สุริโย विमानमेत्तं ऐकन्ति อาह ๫ ตम्मปี विमानं तावเทव आक्खन्त्वा เถรส ทารุจित्तกम्मत्त
เวहाสิ อฏฐาสิ ๫ เทวธิดา विमानं आकासेयेव जपेतवा ปจวี ओदरि ๫ महाशने गा तुं ययेत्ति
पुञ्णि ๫ มं ตम्महे चानาถ เรวตี นามาหิ तीहि सुवण्णปุป्फकुम्ภะเกथิ เถรส ปุชฃ กत्वा มนุสเสथิ
มत्थิต्ता गालं गत्वा तावत्तीसगवने निपुत्तत्ताปसुสत्ता मे सिริสมปत्ति ตम्महेปี थानि थानานิ เทถ
ปุณ्ณยานิ गरोत्ताति कुसलकिरियาย वण्णं गेत्तेวา เถรส จित्तं ปत्थกขिณं गत्वा वन्थित्वा अत्तโน
เทวग्गจान์येव कता ५ महाशनेปี सत्तदाहं साธुकัप्पिकं กัप्पित्वा สพพक्खन्तेथि จित्तกम्मालิ जित्त
ऐकनरत्तनसत्ติกา ओहि ๫ เถรส สิริवं जित्तं आरोपेतवा อुสิरกลापेथि आलिम्पेสิ ๫ आपाहने
सपुत्तत्ति ฃมมसुสวานं ปवत्ति ๫ अनुरुत्तत्तेโร सपुत्तक्खन्तेगेने เถรส จित्तं निพुत्तापेสิ ๫
जुत्तत्तेโร षात्तयो प्रिसुसाने पक्खिप्पित्वा न थानि मया อิच्चे सग्गा जत्तुं मय्हि चग्गुग्गात्तिकस
ฃมมเสนาปติสารिप्पत्तत्तेเถรส ปรินิพพุตภาवं सम्मासम्पत्तत्तस आโรजेत्तेสามीति षात्तुप्रिसुसानं
เถรส ज पत्तत्तिจिवं कहेत्ता सारत्ति อकम्मสิ ५ ऐकग्गजानेปี ज เทव रत्तिโย अवसित्वा सपुत्त
ऐकरत्तिवासेनेव सारत्ति पाप्पणि ५ ऐत्तत्तत्तं तसเสत्तुं अत्थि जुत्तो सम्मत्तेत्तेत्तिอาथि वत्तत् ५

ตตถ येनายสุมา อานนุโทธิ येनสสุ อत्तโน อุปชฃมาโย ฃมมภณฺฑาคาริก
อายสุมา อานนุโท เตนุปลงกम्मิ ๫ กสฺมา ปเนส อุกุ กิ สत्तถ สนฺติกั อक्खन्त्वा เถรส

สนธิ์กั อคมาสีติ สดถริ จ เถเร จ การเวน ๕ เซตวเน มหาวิหารเ โปกุขรณีย์ กิรสสุ
นุหาควา ปจจุตตริตวา สุนิวตตสปารุตสสุ เอตทโหสิ พุทธา นาม มหาปาสาณจตุตต์ วิย
ครุโน ผณกตสปปสีหพยุคมตตวรวารณาทโย วิย จ ทูราสทาน สกกา มยา อุชุกเมว สดถ
สนธิ์กั คนตุวา กเถตุ กสสุ นุ โข สนธิ์กั คนตพพนติ ๕ ตโต จินเตสิ อุปชฎาโย เม
ธมมภณหาคาริโก เขฎฐภาทิกตเถรสสุ อุตตมสหาโย ตสสุ สนธิ์กั คนตุวา ตั อาทาย
สดถารรา สทุธิ์ กเถสสามีติ สดถริ เจว เถเร จ การเวน อุปสงกมิ ๕ **อิทมสสุ ปตตจิวรนติ**
อยมสสุ ปรีโภคปตโต อิทั ธาตุปรีสสาวนนติ เอวั เอเกกั อากิจิ ๕ ปาพิยั ปน อิทมสสุ
ปตตจิวรนติ เอตตกเมว วุตตั ๕ กถาปาภตนติ กถามูลั ๕ มูลณิ ปาภตนติ วุจจติ ๕ ยถา

๑. **อปปเกนปี เมธาวิ ปากเตน วิจกุขโณ**
สมฎฐาเปติ อตตานิ อณั อคคิวั สหุสมนติ ๕

ภควนุตั ทสสนายาติ ภควนุตั ทสสนตถาย ๕ ก็ ปนิมิณา ภควา น ทิฎฐปุโพติ โน
น ทิฎฐปุโพ ๕ อัย หิ อายสุม่า ทิวา นว วาเร รตตี นว วาเรติ เอกาหั อฎฐจารส วาเร
อุฎฐจันเมว คจจติ ๕ ทิวสสสุ ปน สตวาร์ สหสสวาร์ วา คนตุกาโม สมานปี น อการณา
คจจติ เอกั ปณหทวาร์ คเหตุวา ว คจจติ ๕ โส ตัทิวัส เตน กถาปาภเตน คนตุกาโม
เอวมาห อิทมสสุ ปตตจิวรนติ ๕ เถโรปี อิทั ตสสุ ปตตจิวร อิทั จ ธาตุปรีสสาวนนติ
ปาฎิเยกัเยว ทสเสตวา อากิจิ ๕

สดถา หตถั ปสาเรตวา ธาตุปรีสสาวนั คเหตุวา หตถตเล จเปตวา ภิกขุ อามนเตสิ
โย โส ภิกขเว ภิกขุ ปุริมทิวเส อนเกทานิ ปาฎิหาริยสทานิ กตวา ปรีนิพพานั อนุชานาเปสิ
ตสสุ ทานิ อีมา สงขวณณปฎิภาคา ธาตุโย ว ปณณายนติ กปปสตสสสาธิกอสงเขยัย
ปุริตปารมี เอส ภิกขเว ภิกขุ มยา ปวตตัตติ ธมมจกั กั อนุปวตตโก เอส ภิกขุ ปฎิลทฐทุตติยกอาสนโน
เอส ภิกขุ ปูริตสาวกสนนิปาโต เอส ภิกขุ จเปตวา มั ทสสุ จกุกวาพสสเสสสุ ปณณาย
อสทิส เอส ภิกขุ มหาปณโณ เอส ภิกขุ ปุณุปณโณ หาสปณโณ ชวนปณโณ ติกขปณโณ
นิพเพธิกปณโณ เอส ภิกขุ อปปีจโณ เอส ภิกขุ สนตฎุโจ ปวีวิโต อัสสฎุโจ อารทฐวีริโย
โจทโก ปาปครหิ เอส ภิกขุ ปณจ ชาตีสทานิ ปฎิลทฐมหาสมปตติโย ปหาย ปพพชิต
เอส ภิกขุ มม สาสเน ปจวีสมขนติโก เอส ภิกขุ จินนวิสาณอุสภสทิส เอส ภิกขุ
จณทาลปุตตสทิสนิจจิตโต เอส ภิกขุ ปสสถ ภิกขเว มหาปณณสสุ ธาตุโย ปสสถ ภิกขเว
ปุณุปณณสสุ มหาปณณสสุ ชวนปณณสสุ ติกขปณณสสุ นิพเพธิกปณณสสุ อปปีจจสสุ
สนตฎุจสสุ ปวีวิตตสสุ อัสสฎุจสสุ อารทฐวีริยสสุ โจทกสสุ ปสสถ ภิกขเว ปาปครหิสสุ
ธาตโยติ ๕

๒. **โย ปพพชี่ ชาตีสทานิ ปณจ**
ปหาย กามานิ มโนรmani
ตั วีตราคั สุสมาทินุทริยั
ปรีนิพพุตั วนทถ สารีปุตตั ๕

ปวตเตตวาปี ยมกปาฏิหาริย์ ทสเสตวาปี เทโวโรหณะ กตวาปี ยนต์ ชาต ภูต สงชาติ ปโลก
ทมมัม ตัม ตถาคตสสาปี สรีร์ มา ปลุชชิตี เนตัม จานัน วิชชติ โรเทนเตนปี กเถนเตนปี น
สग्กา ตัม การณ์ ลทฐนุติ ๕ โส ปลุชเชยยาติ โส ภิกขุชเยย ๕ เอวเมว ไซติ เอตถ
โยชนสตุพเพโร มหาชมพุรุกโข วีย ภิกขุสงโฆ ๕ ตสส ทกขินทิสัคโค ปญญาสโยชนโก มหาชนุโร
วีย ทมมเสนาปติ ตสมี มหาชนุเช ภินเน ตโต ปฏุจาย อญุพเพน วทุฒิตวา ปุพผลาทีหิ
ตัม จานัน ปุเรตุ สมตตสส อญญสส ขนุชสส อภาโว วีย เถโร ปรินิพพุโต ๕ โสพสนัน
ปญหานัน มตถกัม ปตตสส อญญสส ทกขินาสนเน นิสีทนสมตตสส ภิกขุโน อภาโว ดาย
ปริภินนาย โส รุกโข วีย ภิกขุสงโฆ ขนุโร เตวา ชาโตติ เวทิตพุโพ ๕ ตสุมายิ ยสุม
สพพสงขตัม ปโลกทมมัม ตัม มา ปลุชชิตี น สग्กา ลทฐุ ตสุม ๕

ตสุม สยุดตนิกาเย มหาวกคสส ตติเย สติปฏุจานสยุดเต ทุตติเย ขนุชวคเค
มหาสาริปุตตปรินิพพานทิกปสส จุนุทสุตตสส นาม ตติยฏุจानเน สัตติสส อฏุจกถา ๕

ปุพเพ สาวตถิตโต เวพุกคามสส คตตตวา วุตตัม อาคตมคเคเนว ปฏินิวตตนุโตติ ๕
สตุตตนุหนุติ ออุปเสน เรวโต ขทิววินโย จุนุโท สมณทุเทโส อหนุติ จตุนัน จาลา อุปจาลา
สีสุปจาลาติ ติสสนุหนุติ อิมสั สตุตตนุ อรหนุदानัน ๕ นตุถิ นุ ไซติ เอตถาปี โอลเกนุโตติ
อาเนตวา สมพนุโร สีหาวโลกนฉาเยน ๕ ภวิสสนุติ เมวตตวาโร หริตุ นาสกขิตติ สมพนุโร ๕
อิทัม ทานิ ปจฉิมทสสนุติ ภูตถนตตัม น ตตถ สาลยตาทสสนัน ยถา ตถาคตสส เวสาลียา
นิภุมิตวา นาคาปโลกิตัม ๕ ตสส ตสส วิเสสสส อธิฏุจानวเสเนว อิทธิภททสสนัน อิทธิวิภุพพณัน ๕
สีหสส วิชมภนาทิวเสน กพิตวา นาทสทิส อัย ทมมกถาติ วุตตัม สีหกีหิตอ ทมมปริยาโยติ ๕
คมนาโล มยหนุติติ เอตถ อิติสทโท ปริสมาปเน ๕ เตน เถเรน ยถารมภสส วจนปพนุชส
สมาปิตภาวัม ไซเตติ ๕ เอส นโย เสเสสุปี เอทิสสุ สพพฏุจानเนสุ ๕ ยุกนุชราทโย ปริภณุชพพพดาติ
เวทิตพุพา ๕ เอกปุปหารเนวาติ เอกปุปหารเน อิว ๕ สุวายน อิวสทโท น สกโกมีติ เอตถ
อาเนตวา สมพนุชิตพุโพ ๕

ปฏิปาเทสสามีติ จิตกายัม ปฏิปาเทสสามิ ๕ ปตถนากาเล อโนมทสสิสส ภควโต
วจนสุदानุสारेณ ฉาเนน ทิฏุจมตตตัม สนุชาย ตัม ปจมทสสนุติ วุตตัม ๕ ชาเรตุ อสกโกนุติ
คณสวารัม ๕ เอส มคโคติ เอโส ชาदानัน สตุदानัน มรณนิฏุจิต ปนุโธ ๕ ปนุปี เอวภาวิน นาม
สงขาราทิ สงขารา นาม เอวภาวิน มรณปริโยसानาติ อตุโธ ๕ เอตตถกนุติ เอตตกัม กาลัม ๕
สงกขุฒิตวา สหริตวา ๕ มุขัม ปิธายาติ มุขัม ฉาเทตวา ๕ อคัมภิสตานีติ มกุพงกุรเจตियสตานิ ๕
ปริมทิวเสติ อตติทิวเส ๕ ยสุม ทมมเสนาปติโน อรหตตปตตทิวเสเยว สตุตุ สวากสนุnipาโต
อโหสิ ตสุม ปุริตสวากสนุnipาโต เอส ภิกขุติ วุตตัม ๕ ปญจ ชาตีสตานีติ ภูมมตถ
อจจนุตสโยเค วา อูปโยควจนัน ๕ กโพพิหตุโถติ วิสิวมยภททชนุโถ ๕ จมมมยภททชนุโถติ จ
วทนุติ ๕ ปุรณุเตรติ นครมชุฉ ๕ วเนติ อรณเย ๕ โอสกุกนากการวิวิทติ ทมมเทสนาย
สงโกจเหตุวิวิทติ ๕ วิสารทอติ สารทวิวิทติ ๕ ทมมโชนุติ ทมมรส อชวณุต เทสนาทมมณุติ
อตุโธ ๕ ทมมโกคณุติ ทมมปริโกคัม ปเรหิ สทฐี สัวิกชนวเสน ปวตตัม ทมมสมโกคณุติ

เทสนาธมมเมว วทติ ๕ เตน วุตต์ อุกเยนปี ธมฺมปริโกโคว กถิตติ ๕ ปิยายิตพฺพโต
ปิเยหิ ๕ มนสฺส วทฺชนโต มนาเปหิ ๕ ชาตียาติ ขตฺติยาทิตฺติยา ๕ นานาภาโว อสทภาโว
วิสุทฺทาโวติ ๕ อญฺญถาภาโว อญฺญถตฺต ๕ สรรีรนฺติ รูปกายธมฺมกายสงฺฆาตฺ สรรี ๕ รูปกาเย หิ
ภิชฺชนเต ธมฺมกายาปิ ภิชฺชนเตว ๕ โส ภิชฺเชยฺยาติ โส มหนตฺตโร ชนฺโร ภิชฺเชยฺย ๕ ทกฺขินทิสฺ
คโตติ ทกฺขินทิสามุเข ปวตฺโต ๕ มหาชนฺโร วิทยาติ มหนโต สารวฺนโต สาขาชนฺโร วย ๕
สาขาชนฺธา หิ ทิสากิมุขปวตฺตาการา มุลชนฺโร ปน อุกฺกมฺคโต ๕ จฺนุทสฺสฺต ๕

อัยฺ หิ มคฺโค ภาวโต สนฺตติมหามตฺตาทินิ วย โสภสมตฺติกฺกมา ย ปฏฺจาจาราทินิ วย
ปริเทวสมตฺติกฺกมา ย สํวตฺตติ ๕ เตนหา โสภปริเทวานํ สมตฺติกฺกมา ยติ ๕ กิณฺจาปิ หิ สนฺตติ
มหามตฺโต

๖. ยํ ปุพฺเพ ตํ วิโสเสหิ ปจฺจมา เต มาหุ กิณฺจนํ
มชฺเฒ เจ โน คหฺเสสฺสสิ อฺปสนฺโต จริสฺสฺสตี

อิทํ คถํ สุตฺวา ว สห ปฏฺิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ ปตฺโต ๕ ปฏฺจาจารา

๗. น สนฺติ ปฺตฺตา ตาณาย น ปิตา นปิ พนฺธวา
อนฺตเกนาธิปนฺนสฺส นตฺติ ญาตีสุ ตาณตาติ

อิมํ คถํ สุตฺวา โสตาปตฺติผลํ ปตฺติจฺจิตา ๕ ยสฺมา ปน กายเวทนาจิตฺตธมฺเมสุ กิณฺจि ธมฺมํ
อนามสิตฺวา ภาวนา นาม นตฺติ ๕ ตสฺมา เตปิ อิมินาว มคฺเคน โสภปริเทวสมตฺติกฺกนฺตาทิ
เวทิตพฺพา ๕

ปฺรฺนฺตเรติ นกรมชฺเฒ ๕ วเนติ อรณฺญเฒ โอสกฺกนากการวิวิทิตติ ธมฺมเทสนาย
สงฺโฆจเหตุวิทิตโต ๕ วิสารทอติ สารทวิทิตโต ๕ ธมฺโมชนฺติ ธมฺมรสํ โอชนนฺตํ เทสนาธมฺมนฺติ
อตฺถโต ๕ ธมฺมโกคณฺติ ธมฺมปริโกคํ ปเรหิ สทฺธิ สํวิภชนวเสน ปวตฺตํ ธมฺมสมฺโกคณฺติ
เทสนาธมฺมเมว วทติ ๕ เตน วุตต์ อุกเยนปี ธมฺมปริโกโคว กถิตติ ๕ ปิยายิตพฺพโต ปิเยหิ ๕
มนสฺส วทฺชนโต มนาเปหิ ๕ ชาตียาติ ขตฺติยาทิตฺติยา ๕ นานาภาโว อสทภาโว วิสุทฺทาโวติ ๕
อญฺญถาภาโว อญฺญถตฺต ๕ สรรีรนฺติ รูปกายธมฺมกายสงฺฆาตฺ สรรี ๕ รูปกาเย หิ ภิชฺชนเต
ธมฺมกายาปิ ภิชฺชนเตว ๕ โส ภิชฺเชยฺยาติ โส มหนตฺตโร ชนฺโร ภิชฺเชยฺย ๕ ทกฺขินทิสฺ คโตติ
ทกฺขินทิสามุเข ปวตฺโต ๕ มหาชนฺโร วิทยาติ มหนโต สารวฺนโต สาขาชนฺโร วย ๕ อฏฺจกถา
มหาสติปฏฺจานา ๕

ตตฺถายํ ปุพฺเพ ตํ วิโสเธหีติ อตีเตสฺ ชนฺเชสฺ ตณฺหาสํกิลฺสวิโสชนํ วุตต์ ๕ ปจฺจมาติ
ปรโต ๕ เตติ ดุຍหํ ๕ มาหุติ มา อหุ ๕ กิณฺจนนฺติ วาตาทิกิณฺจนํ ๕ เอเตน อนาคเตสฺ ชนฺเชสฺ
สํกิลฺสวิโสชนํ วุตต์ ๕ มชฺเฒติ ตทฺภยเวมชฺเฒ ๕ โน เจ คหฺเสสฺสสิ น อฺปาทยิสฺสสิ เจ ๕ เอเตน
ปจฺจุปนฺเน ชนฺเช รูปชนฺเช อฺปาทานปวตฺติ วุตฺตา ๕ อฺปสนฺโต จริสฺสฺสตีติ เอวํ อทฺตคยคตฺส
กิลฺสวิโสชนํ สตินิพฺพตฺตสพฺพปริพาหตฺตาย อฺปสนฺโต หุตฺวา วิหริสฺสฺสตีติ ๕ อรหตฺตกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺกฺก
นิฏฺจาเปสิ ๕ เตนหา อิมํ คถนฺตฺติอาทิต ๕ ปฺตฺตาติ โอรสาปิ วาทินฺนทิตฺติมกาสาทโย เย เกจ ๕

ปีตาดิ ชนโกปี ๕ อญโณปี วา ปีตุดจानीโย ๕ พนธฺวาทิ ฌาติ ๕ อัย หตฺถหตฺโต ๕ ปุตฺตา วา
ปีตา วา น ปากฺขา โหนฺตีติ ๕ น อุปฺภฺจหนฺตีติ ๕ ตญฺญีกา ๕

มธฺรฺกชาโต วิชาติ สยฺชาตคฺรฺภาโว สยฺชาตถทฺฐภาโว สุณฺเณ อุตฺถาสิ อีสฺทิสฺส วิย ๕ น
ปฺกฺขายหนฺตีติ น ปกาเสนฺติ นานาการณโต น อุปฺภฺจหนฺติ ๕ ธมฺมาปี น ปฏฺิลกนฺตีติ
สตีปฺภฺจจณฺธมา มยฺหํ ปากฺขา น โหนฺตีติ ทีเปติ ๕

อตุถา มหานิพฺพานกสฺรีรสฺส คฺรฺถทฺฐภาวา ปตฺติมธฺรฺกธาติ อาห ๕ สยฺชาตคฺรฺภาโว
สยฺชาตถทฺฐภาโวติ ๕ นานาการณโตติ ปฺรฺตฺติมาทีเกทโต ๕ สตีปฺภฺจจณฺธมาติ ปุพฺเพ อตฺตนา
ภาวนา เสวยมานา สตีปฺภฺจจณฺธมา ๕ กายจิตฺตานิ อกมฺมมยฺยตาย ๕ ฎีกามหาเวคฺคสฺสยฺจตฺต ๕

มธฺรฺกภาโว นาม สฺรีรสฺส ธมฺมิกิตฺตนิ ๕ ตํ ปน คฺรฺภาวปุพฺพกนฺติ อาห ๕ สยฺชาตคฺรฺภาโว
สยฺชาตถทฺฐภาโวติ ๕ นานาการณโต น อุปฺภฺจหนฺตีติ เตเนาห จตฺสฺสอฺ ทิสฺสา จ อนฺุทิสฺสา จ
มยฺหํ น อุปฺภฺจหนฺตีติ ทสฺเสติ ๕

๗.มหาโมคคฺคฺลลานเถรนิพฺพานกถา

นโม ตสฺสสตฺถุ ๕ โย ทถฺเตน อทถฺเตสฺสุติ อิมํ ธมฺมเทสนํ สตฺถา เวพฺพเน วิหรนฺโต
มหาโมคคฺคฺลลานเถรํ อารพฺภ กเถสิ ๕

เอกสฺมี หิ สมเย ติตฺถิยา สนนฺปีตฺตวา มนฺตยีสฺสุ ชานาถาวุโส เกน การเณน
สมณฺสสฺส โคตมสฺส ลากฺสยฺกาโร มหา หุตฺวา นิพฺพตฺโตติ ๕ มยํ น ชานาม ตุมฺเห ปน
ชานาธาติ ๕ อาม ชานาม มหาโมคคฺคฺลลานํ นาม เอกํ นิสฺสาย อุปฺปนฺโน โส หิ เทวโลกํ
คณฺตฺวา เทวตาหิ กตกมฺมํ ปุจฺฉิตฺวา อาคณฺตฺวา มนุสฺसानํ กเถสิ อิทํ นาม กตฺวา เอวรूपํ
สมฺปตฺตี อนฺุภวณฺตีติ นิริยํ คณฺตฺวา นิริเย นิพฺพตฺตานิปี กมฺมํ ปุจฺฉิตฺวา อาคณฺตฺวา มนุสฺसानํ
กเถสิ อิทํ นาม กตฺวา เอวรूपํ ภิกฺขุ อนฺุภวณฺตีติ มนุสฺสา ตสฺส กถํ สุตฺวา มหนฺตํ ลากฺสยฺกาโร
อภิหรณฺติ สเจ ตํ มาเรตฺตํ สกฺขิสฺสสามิ โส ลากฺสยฺกาโร อมฺหากํ นิพฺพตฺติสฺสตีติ ๕ เต อตฺถเอโส
อุปาโยติ สพฺเพปี เอกจฺฉนฺหา หุตฺวา ยงฺกิญฺจ กตฺวา ตํ มาราเปสฺสามาติ อตฺตโน
อุปฺภฺจจาเก สมหาเปตฺวา สหสฺสํ ลภิตฺวา ปฺริสชวาฏกมฺมํ กตฺวา จรฺนเต โจเร ปกฺโกสาเปตฺวา
มหาโมคคฺคฺลลานเถโร นาม กापฺสึลลยํ วสตี ตตฺถ คณฺตฺวา ตํ มาเรธาติ เตสํ กหาปณํ อทฺิสฺสุ ๕
โจรา ธนโลเกน สมฺปฏฺิจฉิตฺวา เถรํ มาเรสฺสามาติ คณฺตฺวา ตสฺส วสนฺภูจฺฉนํ ปฺริวารุสฺสุ ๕ เถโร
เตหิ ปฺริกฺขิตฺตภาวํ ฌตฺวา กุญฺจิกจฺฉิทฺเทน นิกฺขมิตฺวา ปกฺกามิ ๕ เต ตํทิวสํ เถรํ อทิสฺวา
ปุเนกทิวสํ คณฺตฺวา ปฺริกฺขิปีสฺสุ ๕ เถโร ฌตฺวา กณฺณนิกมณฺทลํ ภินฺทิตฺวา อากาสํ ปกฺขนฺทิตฺ ๕
เอวํ ปจฺจมาเสปี มชฺฉิมมาเสปี เถรํ คเหตุํ นาสกฺขีสฺสุ ๕ ปจฺฉิมมาเส ปน สมฺปตฺเต เถโร อตฺตนา
กตกมฺมสฺส อากขุณฺนภาวํ ฌตฺวาน น อปคจฺฉิ ๕ โจรา คณฺตฺวา เถรํ คเหตุวา
ตณฺุทลกณฺมตฺตานิสฺส อฏฺฺฉินิ กโรนฺตา ภินฺทิสฺสุ ๕ อถ นํ มโตติ สยฺฉาย เอกสฺมี คุมฺพปีฎฺเจ
ชิปีตฺวา ปกฺกมีสฺสุ ๕ เถโร สตฺถารํ ปสฺสิตฺวา ว ปฺรินิพฺพายิสฺสามีติ อตฺตานิ ฌานเวจฺเจเนน เวชฺเตวา
ถีรํ กตฺวา อากาเสน สตฺถุ สนฺติกํ คณฺตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา ฆนฺเต ปฺรินิพฺพายิสฺสามีติ อาห ๕
ปฺรินิพฺพายิสฺสสิ โมคคฺคฺลลานาติ ๕ อาม ฆนฺเตติ ๕ กตฺถ คณฺตฺวาติ ๕ กापฺสึลลปเทสํ ฆนฺเตติ ๕

เตนหิ โมคคัลลาน มยห์ ฆมมฺ กเถตฺวา ยายิ ตาทิสฺสสฺ หิ เม สวากฺกสฺ อิทานิ ทสฺสนํ
นตฺถิตฺติ ๕ โส เอวํ กริสฺสามิ ฆนฺเตตฺติ สตฺถารํ วนฺทิตฺวา อากาเส อุปฺปตฺติตฺวา ปรีนฺนิพฺพานทิวเส
สาร์ปฺตฺตเถโร วिय นานปฺปการา อิทฺธิโย กตฺวา ฆมมฺ กเถตฺวา สตฺถารํ วนฺทิตฺวา กภาพฺลิลายํ
อฏฺฐวี คณฺตฺวา ปรีนฺนิพฺพายิ ๕

ตํขณฺเณยว เทวโลกา เอกโกลาหลํ อหฺลํ ๕ อมฺหากํ กิราจฺริโย ปรีนฺนิพฺพุตฺติ
ทิพฺพคณฺธมาลาธูปจฺนุทฺนจฺนุณฺณานิ จ นานาทารุณิ จ คเหตุวฺวา อากมฺมีสุ เอกฺกนฺสตรตฺนจฺนุทฺนจิตฺตกา
อหฺลํ ๕ สตฺถา เถรสฺส สนฺตฺติเก จตฺวา สรีร์นิกฺเขปํ กาวเรสิ ๕ อาหพนฺสฺส สมฺนตฺติโยชนปฺถเสสุ
ปฺปฺพวสฺสํ วสิ ๕ เทวานํ อนฺตเร มนฺุสฺสา มนฺุสฺसानํ อนฺตเร เทวา อหฺลํ ๕ ยถากฺกเมน เทวานํ
อนฺตเร ยกฺขา ติฏฺฐจฺนฺติ ยกฺขานํ อนฺตเร คณฺธพฺพา ติฏฺฐจฺนฺติ คณฺธพฺพานํ อนฺตเร นาคา
ติฏฺฐจฺนฺติ นาคานํ อนฺตเรณ เวณฺเคยยานํ อนฺตเร กิณฺณวฺวา ติฏฺฐจฺนฺติ กิณฺณวฺวานํ อนฺตเร กิ
ปฺริสา ติฏฺฐจฺนฺติ สตฺถานํ อนฺตเร สุวณฺณปฺปมาวฺวา ติฏฺฐจฺนฺติ สตฺตสฺส อนฺตเร ปฏฺฐากา ติฏฺฐจฺนฺติ
สพฺพธิ วฺสานิ สาทฺฐกัฬํ กัฬีสุ ๕ สตฺถา เถรสฺส ชาติํ คเหตุวฺวา เวพฺพวนฺทวารโกฏฺฐเก เจตฺติย
การาเปสิ ๕ เถโร กิร เต โจรฺวา มาเรนฺตฺติติ อัยํ กถา สกฺลขมฺพฺทีปํ ปตฺตฺริ ๕

ราชา อชาตสตฺตฺ จโระ ปรีเยสนตฺตฺถาย จารปฺริเส ปโยเชสิ ๕ เตสุ จโระสุ สุรฺาปณฺ
สุํ ปิวฺนเตสุ เอโก เอกสฺส ปิฏฺฐี ปฺหริตฺวา ปาเตสิ ๕ โส ตํ สนฺตฺตฺชเชตฺวา อมฺโก ทฺพฺพินฺนิต
ตฺวํ กสฺมา เม ปิฏฺฐี ปโยเชสิติ อาห ๕ กิมฺปนฺน หเร ทฺพฺพจโระ ตยา มหาโมคคฺลลาโน ปจฺมํ
ปฺหโตติ ๕ กิมฺปนฺน มยา ปฺหตฺถาว่า ตฺวํ น ชานาสีติ ๕ อิติ เนสํ มยา ปฺหโตติ วทฺนทานํ สุตฺวา
เต จารปฺริสา สพฺเพ จโระ คเหตุวฺวา รณฺโธ อาโรเจสุ ๕ ราชา จโระ ปกฺโกสาเปตฺวา ปุจฺฉิ
ตฺมฺเหหิ เถโร มาริโตติ ๕ อาม เทวาทิ ๕ เกน ตฺมฺเห อโยชิตฺวาติ ๕ นคฺคสมณฺเณหิ เทวาทิ ๕
ราชา ปณฺจสเต นคฺคสมณฺเณเก คาทาเปตฺวา ปณฺจ สเตหิ จโระหิ สทฺธิ ราชจฺกณฺเณ นาภิปฺปมาณฺเส
อวฺวาญฺเส นิกฺขนาเปตฺวา ปฺลาลฺลหิ ปฏฺิจจนาทาเปตฺวา อคฺคี ทาเปสิ ๕ อถ เนสํ ฌมฺภาวํ ฌตฺวา
อยนฺจฺลลหิ กสาเปตฺวา สพฺเพ ชณฺฑชาชณฺฑํ การาเปสิ จตฺตฺสุ จโระสุ สุลาโรปนํ การาเปสิ ๕

ภิกฺขุ ฆมฺมสภายํ กถํ สมฺภูจฺาเปสํ ปสฺสธาวุโส มหาโมคคฺลลาณเถโร อตฺตโน อนนฺรฺูป
มรณํ ปตฺโตติ ๕ สตฺถา อากนฺตฺวา กาย นฺตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย สนฺนินฺสิหนฺนาติ ปุจฺฉิตฺวา
อิมาย นามาทิ วุตฺเต น ภิกฺขเว มหาโมคคฺลลาเนน อิทาเนว อิมสฺส อตฺตภาวสฺส อนนฺรฺูป
มรณํ ปตฺตํ ปุพฺเพ ปน เตน กตฺสส กมฺมสฺส อนนฺรฺูปเมว มรณํ ปตฺตฺนฺติ วตฺวา กิมฺปนฺนสฺส
ฆนฺเต ปุพฺพกมฺมณฺติ ปุฏฺฐโจ วิตฺถาเรตฺวา กเถสิ :

อตีเต กิร พาราณสียํ เอโก กุลปฺตฺโต สยเมว โกฎฺกปจฺจนาทินิ กโรนฺโต มาตาปิตโร
ปฏฺิจชคฺคิ ๕ อถสฺส มาตาปิตโร นํ ดาต ตฺวํ เอโก เกเห จ อรณฺเณ จ กมฺมํ กโรนฺโต กิลมฺสิ
เอกํ กุมาริกํ อาเนสฺสามาติ วตฺวา อมฺมตาด น มยฺห์ เอวรฺูเปน อตฺถโธ อหํ ยาว ตฺมฺเห ชีวถ
ดาว โว สหตฺถา ว อุปฺภุจฺหิสฺสามีติ เตน ปฏฺิจชิตฺตา ปฺนปฺปฺนํ ยาจิตฺวา กุมาริกํ อาณยีสฺ ๕ ส
กตฺติปาหจฺเจยน เต อุปฺภุจฺหิตฺวา ปจฺฉา เตสํ ทสฺสนํปิ อนิจฺจนฺตฺติ น สกฺกา ตว มาตาปิตฺตฺหิ สทฺธิ
เอกฺกฺจฺาเน วสิตฺตฺนฺติ อฺุชฺฌายิตฺวา ตสฺมี อตฺตโน กถํ อคณฺหนฺเต ตสฺส พหิ คตฺกาเล
มกฺจิวากขณฺฑานิ จ ยาคฺุผณฺณจฺ คเหตุวฺวา ตตฺถ ตตฺถ อากิริตฺวา เตนาคนฺตฺวา กิมิทฺนฺติ ปุฏฺฐจ
อิมฺเส อติอนฺธมฺหุลฺลกาณํ เอตํ กมฺมํ สพฺพํ เม เหนํ กิลิฏฺฐํ กโรนฺตา วิจฺรณฺติ น สกฺกา เอเตหิ

สพฐี เอกภวจาเนเยว วสิคฺคหุติ อาห ๕ เอรุ ตาย ปุณฺปุณฺนี กถิมมานาย เอรุโรปิปี ปุริตปารมี
สตุโต มาตาปิตุหิ สพฐี ภิชฺชช ๕ โส โหตุ ชานิสฺสามิ เนสํ กตตพฺพนฺติ เต โภเชตฺวา อมฺม
ตาด อสฺสภฺจาเน นาม ตุมฺหากํ ฅาตกานํ อากมนํ ปจฺจาสิสฺสนฺติ มยํ ตตฺถ คมิสฺสามาติ ๕
เต ปน ยานํ อาโรเปตฺวา อาทาย คจฺจนฺโต อฏฺฐวีมชฺฅมปตฺตกาเล ตาด รสฺมียโย คณฺหาถ
โคณฺา ปภฺโฏทสฺสณฺาย คมิสฺสนฺติ อิมสฺสมิ จาเน โจรา วสนฺติ อหํ โอตรามีติ ปิตุ หตฺเถ รสฺมียโย
ทตฺวา โอตริตฺวา คจฺจนฺโต สทฺทํ ปรีวตฺติตฺวา โจรานํ อฏฺฐจิตฺตสทฺทมกาสิ ๕ มาตาปิโตร ตํ
สทฺทํ สุตฺวา โจรา อุกฺกฏฺจิตฺตาติ สณฺาย ตาด มยํ มหฺลลกา ตฺวํ อตฺตานเมว รกฺษาทีติ
อาหํสุ ๕ โส มาตาปิโตร ตถา วีรวนฺเต โจรสทฺทํ กโรนฺโต โภฏฺฐเฏตฺวา มาเรตฺวา อฏฺฐวียํ
ปฏฺธิปิตฺวา ปจฺจาคมิ ๕

สตุถา ตสฺส ปุพฺพกมฺม กเถตฺวา ภิกฺขเว โมคฺคคฺลลาโน เอตฺตํ กมฺมํ กตฺวา อนเภาณิ
วสฺสสตุสสฺสสฺสานิ นิริเย ปจิตฺวา วิปาการเสเสน อตฺตกาเวสเต เอวเมว โภฏฺฐเฏตฺวา สณฺยจฺจนฺติโต
มรณํ ปตฺโต เอรุ โมคฺคคฺลลาเนน อตฺตโน กมฺมานุรูปเมว มรณํ ลทฺธํ ปณฺจหิ โจรสเตหิ สพฐี
ปณฺจจิตฺติยสฺตานิปี มม ปุตฺตสฺส อปฺปทฺฏฺจสฺส ปทฺฐสฺสิตฺวา อนนฺรูปเมว มรณํ ลภิสฺสุ อปฺปทฺฏฺจสฺส
หิ ปทฺฐสฺสนฺโต ทสฺหิ การเณหิ อนนฺยพฺยสนํ ปาปฺณชาติเยวาทิ วตฺวา อนุสนฺธิ ชมฺเฏตฺวา ฅมฺม
เทเสนฺโต อิมํ คาถมาห

- ๑. โย ทณฺฺเทเน อทณฺฺเทสุ อปฺปทฺฏฺเจสฺสุ ทฺฐสฺสติ
 ทสนฺนมณฺณตฺรํ จานํ ชิปฺปเมว นิคฺจจติ
- ๒. เวทนํ ผรฺุสํ ชานี สรีรสฺส ว เกทนํ
 ครุํ วาปี อาพารํ จิตฺตกฺเขปํ ว ปาปฺणे
- ๓. ราชโต วา อฺุสคฺคํ อพฺภกฺขานํ ว ทารุณํ
 ปริกฺขยํ ว ฅาตีนํ โภคานํ ว ปภงฺคณํ
- ๔. อถวาสฺส อคารานิ อคฺคิ ทหฺติ ปาวโก
 กายสฺส เกทา ทฺุปฺปณฺโวย นิริยํ โส อฺุปฺปชฺชตีติ ๕

ตตฺถ อทณฺฺเทสฺสติ กายทณฺฺหาทิวริหิตฺเตสฺส ชีณาสเวสฺ ๕ อปฺปทฺฏฺเจสฺสติ ปเรสฺสุ วา อตฺตนิ วา
นิริปรวาเชสฺ ๕ ทสฺสนํ อณฺณตฺรํ จานฺนฺติ ทสฺสุ ทฺุขการเณสฺ อณฺณตฺรํ การณํ ๕ เวทนฺนฺติ
สิลโรคาทิกเกทํ ผรฺุสํ เวทนํ ๕ ชานินฺนฺติ กิจฺจาวัคคตฺสฺส ฅนฺสฺส ชานี ๕ เกทนฺนฺติ หตฺถจฺเจทาทิกํ
สรีรเกทนํ ๕ ครุํกนฺนฺติ ปกฺขหตฺเอตฺกจฺกฺขุปีจฺสปฺปิภูณิภาวภูฏฺจโรคาทิกเกทํ ครุํกาพารํ วา ๕
จิตฺตกฺเขปนฺนฺติ อุมมาทํ ๕ อฺุสคฺคนฺนฺติ ยสฺวิโลปเสนาปติภูณานาทิอจฺฉินฺนนาทิกํ ราชโต วา
อฺุสคฺคํ วา ๕ อพฺภกฺขานนฺนฺติ อทฺธิจฺจสฺตอจฺฉินฺนิตฺตฺุพฺพํ อิทํ สนฺธิจฺเจทาทิกมฺมํ อิทํ วา ราชปรารทกมฺมํ
ตยา กตฺนฺติ เอรุรฺุปี ทารุณํ อพฺภกฺขานํ วา ๕ ปริกฺขยํ ว ฅาตีนฺนฺติ อตฺตโน อวสฺสโย ภวิตฺตุ
สมตฺถานํ ฅาตีนํ ปริกฺขยํ วา ๕ ปภงฺคณนฺนฺติ ปภงฺคภาวํ ปุติภาวํ ๕ ยณฺธิสฺส เคเห ฅณฺณํ ตํ
ปุติภาวํ อาปชฺชติ สฺวณฺณํ องฺการภาวํ มุตฺตา อาปชฺชติ กปฺปาสฏฺฐิจภาวํ กหาปณฺชณฺหาทิกภาวํ
ทฺุวิปทจฺตฺุปทา กาณฺาทิกภาวนฺนฺติ อตฺถโ ๕ อคฺคิ ทหฺตีติ เอกสํวจฺจเร ทฺุวิตฺติกฺขตฺตุํ อณฺณสฺสมิ ทาหเก
อวิชฺชมาเนปี อสฺสูนฺนอคฺคิ วา ปตฺติตฺวา ทหฺติ อตฺตโน ฅมฺมตฺาย อฏฺฐจิตฺโต ปาวโก วา ทหฺติเยว ๕

นिरยเหตุ ภิภูเจว ฐมเม อิมส์ ทสนนุ จานานัน อญจตร ปตวาปี เอก์เสน สมปราเย ปตตพพ
ทสเสตุ นิริย โส อุปปชชตีติ วุตต ๕

เทศนาวสานเน พหุ โสตาปตติผลาทีนิ สมปาปณีสสุ ๕ อิทธิ โมคคผลานาวตถุ นิฏจิต ๕
ฐมมปทสส ทสเม ทณทวคเค อิทธิ วตถุ สงคีต ๕

๘. พกกุลตเถรนิพพานกถา

เอวมเม สุต เอก์ สมย อายสุมมา พกกุลโล ราชคเห วิหริติ เวพฺวาเน กลนุทกนิวาเป ๕
อด โข อเจโล กสสโป อายสมโต พกกุลสส ปุราณคิสิสหาโย เยนายสุมมา พกกุลโล
เตนุปลสงกมิ อุปสงกมิตวา อายสมตมา พกกุลเลน สทฐี สมโมทนิย กถ สาราณีย
วีสาราเรตวา เอกมหนุต นิสีทิ ๕ เอกมหนุต นิสินุโน โข อเจโล กสสโป อายสมหนุต พกกุล
เอตทวโจ กิวจิริ ปพพชิตอส อาวุโส พกกุลลาติ ๕ อสีติ เม อาวุโส วสสานิ ปพพชิตสสาติ ๕
อิมเหติ ปน เต อาวุโส พกกุล อสีติยา วสเสหิ กติกขตตุ เมถุโน ฐมโม ปฏิสเวโรติติ ๕ น โข
ม อาวุโส กสสโป เอวั ปุจฉิตพพ อิมเหติ ปน เต อาวุโส พกกุล อสีติยา วสเสหิ กติกขตตุ
เมถุโน ฐมโม ปฏิสเวโรติติ ๕ เอวญจ โข ม อาวุโส กสสโป ปุจฉิตพพ อิมเหติ ปน เต อาวุโส
พกกุล อสีติยา วสเสหิ กติกขตตุ กามสณณมา อุปปนุณุปพพาทิ ๕ อสีติ เม อาวุโส วสสานิ
ปพพชิตสส นาภิขานามิ กามสณณม อุปปนุณุปพพหติ ๕ ยมปายสุมมา พกกุลโล อสีติยา วสเสหิ
นาภิขานาติ กามสณณม อุปปนุณุปพพ อิทมปิ มย อายสมโต พกกุลสส อจจริย อพภูตฐมม
ฐาเรม ๕

อสีติ เม อาวุโส วสสานิ ปพพชิตสส นาภิขานามิ พุยาปาทสณณม วิหีสาสณณม
อุปปนุณุปพพ ยมปายสุมมา พกกุลโล อสีติยา วสเสหิ นาภิขานาติ วิหีสาสณณม อุปปนุณุปพพ
อิทมปิ มย อายสมโต พกกุลสส อจจริย อพภูตฐมม ฐาเรม ๕

อสีติ เม อาวุโส วสสานิ ปพพชิตสส นาภิขานามิ กามวิตกุก อุปปนุณุปพพ ๕
ยมปายสุมมา พกกุลโล อสีติยา วสเสหิ นาภิขานาติ กามวิตกุก อุปปนุณุปพพ อิทมปิ มย
อายสมโต พกกุลสส อจจริย อพภูตฐมม ฐาเรม ๕ อสีติ เม อาวุโส วสสานิ ปพพชิตสส
นาภิขานามิ พุยาปาทวิตกุก วิหีสาวิตกุก อุปปนุณุปพพ ๕ ยมปายสุมมา พกกุลโล อสีติยา
วสเสหิ นาภิขานาติ วิหีสาวิตกุก อุปปนุณุปพพ อิทมปิ มย อายสมโต พกกุลสส อจจริย
อพภูตฐมม ฐาเรม ๕

อสีติ เม อาวุโส วสสานิ ปพพชิตสส นาภิขานามิ คหปติจิวร สาทิตา ๕ ยมปายสุมมา
พกกุลโล อสีติยา วสเสหิ นาภิขานามิ คหปติจิวร สาทิตา อิทมปิ มย อายสมโต พกกุลสส
อจจริย อพภูตฐมม ฐาเรม ๕ อสีติ เม อาวุโส วสสานิ ปพพชิตสส นาภิขานามิ สตุเถน
จิวร ฉินุทิตา นาภิขานามิ สุกิยา จิวร สิพพิตา นาภิขานามิ รชนาย จิวร รชิตา นาภิขานามิ
กจิเน จิวร สิพพิตา นาภิขานามิ สพฺรหุมจาริน จิวรกมม จาริตา นาภิขานามิ นิมนนุ
สาทิตา นาภิขานามิ เอวรूप จิตต อุปปนุณุปพพ อโห วต ม โกจิ นิมนนุเตยยาติ ๕เป๕
นาภิขานามิ อนุตฺรชเร นิสีทิตา นาภิขานามิ อนุตฺรชเร ภูชิตา นาภิขานามิ มาตุคามสส

อนุพยัญชนะโส นิมิตต์ คเหตา นานิกานามิ มาตุคามสุส ฐมัม เทลิตา อนุตมโส จตุปัทมปิ
คาลัง นานิกานามิ ภิภุขุณุปสฺสยํ อุปสงกมิตา นานิกานามิ ภิภุขุณียา ฐมัม เทลิตา นานิกานามิ
สิภุขุมานาย ฐมัม เทลิตา นานิกานามิ สามณเณราย ฐมัม เทลิตา นานิกานามิ ปพฺพาเซตา
นานิกานามิ อุปสมปาเทตา นานิกานามิ นิสฺสยํ เทตา นานิกานามิ สามณเณรํ อุปฏฺฐาเปตา นานิ
ชานามิ ชนฺดาชเว นหายิตา นานิกานามิ จุณฺเณน นหายิตา นานิกานามิ สพุรฺหมจาริคคตฺตปริกมฺมํ
สาทิตา นานิกานามิ อาพาธํ อุปฺปนฺนปฺพุทฺธํ อนุตมโส คทฺตุหนมตฺตมฺปิ นานิกานามิ เกสชฺชํ
ปริหริตา อนุตมโส หริตทิกขณฺหมปิ นานิกานามิ อปสฺสเสนกํ อปสฺยิตา นานิกานามิ เสยฺยํ
กปฺเปตา ๕ ยมฺปายสุมา พกฺกุโล อสฺตีติยา วสุเสทฺติ นานิกานามิ เสยฺยํ กปฺเปตา อิทฺมฺปิ มยํ
อายุสมฺโต พกฺกุลสุส อจฺฉริยํ อพฺภูตฐมฺมํ ฐาเรม ๕

อสฺตีติ เม อาวุโส วสุธานี ปพฺพชิตฺตสุส นานิกานามิ คามนฺตเสนาสเน วสุสํ อุปคฺนฺดา ๕
ยมฺปายสุมา พกฺกุโล อสฺตีติยา วสุเสทฺติ นานิกานามิ คามนฺตเสนาสเน วสุสํ อุปคฺนฺดา อิทฺมฺปิ
มยํ อายุสมฺโต พกฺกุลสุส อจฺฉริยํ อพฺภูตฐมฺมํ ฐาเรม ๕ สดฺดาหเมว โข อหํ อาวุโส สารโณ
รฏฺฐจฺปิณฺฑํ ภูณฺชิ อถ อฏฺฐจฺมียํ อณฺญา อฺทฺปาทฺติ ๕ ยมฺปายสุมา พกฺกุโล สดฺดาหเมว สารโณ
รฏฺฐจฺปิณฺฑํ ภูณฺชิ อถ อฏฺฐจฺมียํ อณฺญา อฺทฺปาทฺติ อิทฺมฺปิ มยํ อายุสมฺโต พกฺกุลสุส อจฺฉริยํ
อพฺภูตฐมฺมํ ฐาเรม ๕

ลภฺยยาหํ อาวุโส พกฺกุล อิมสฺมึ ฐมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ ลภฺยยํ อุปสมฺปทฺนฺติ ๕ อลตฺถ
โข อเจโล กสฺสโป อิมสฺมึ ฐมฺมวินเย ปพฺพชฺชํ อลตฺถ อุปสมฺปทํ ๕ อจฺิริปสมฺปนฺโน โข
ปนายสุมา กสฺสโป เอโก วูปกฺกุโจ อุปปมฺตโต อาตาปี ปทิตตฺโต วิหรนฺโต น จิรสฺเสว
ยสฺสสฺตถาย กุลปฺตฺตา สมฺมเทว อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชฺชํ ตทฺนฺตฺตฺรํ พุรฺหมจฺริยปริโยสานํ
ทิกฺกุเจว ฐมฺเม สยํ อภิณฺญา สจฺฉิกคฺวา อุปสมฺปชฺช วิหาลิ ชีณฺชา ชาติ วุสฺสิตํ พุรฺหมจฺริยํ กคฺ
กรณฺยี นاپริ อิตฺตตฺตยาติ อพฺภณฺณวาสิ ๕ อณฺณตโร โข ปนายสุมา กสฺสโป อรหตํ อโหสิ ๕

อถ โข อายุสมฺมา พกฺกุโล อปเรน สมเยน อปาปฺรณฺ อาทาย วิหาเรน วิหารํ อุปสงกมิตฺวา
เอวมาท อภิภุขมฺถายสมฺนฺโต อภิภุขมฺถายสมฺนฺโต อชฺช เม ปรีนฺนิพฺพานํ ภิวิสฺสตีติ ๕ ยมฺปายสุมา
พกฺกุโล อปาปฺรณฺ อาทาย วิหาเรน วิหารํ อุปสงกมิตฺวา เอวมาท อภิภุขมฺถายสมฺนฺโต
อภิภุขมฺถายสมฺนฺโต อชฺช เม ปรีนฺนิพฺพานํ ภิวิสฺสตีติ อิทฺมฺปิ มยํ อายุสมฺโต พกฺกุลสุส อจฺฉริยํ
อพฺภูตฐมฺมํ ฐาเรมาติ ๕

อถ โข อายุสมฺมา พกฺกุโล มชฺชเณ ภิภุขุสงฺฆสุส นิสฺสินฺโก ปรีนฺนิพฺพายิ ๕ ยมฺปายสุมา
พกฺกุโล มชฺชเณ ภิภุขุสงฺฆสุส นิสฺสินฺโก ปรีนฺนิพฺพายิ อิทฺมฺปิ มยํ อายุสมฺโต พกฺกุลสุส อจฺฉริยํ
อพฺภูตฐมฺมํ ฐาเรมาติ ๕

มชฺชณฺนิกายนฺเต อิทฺ อฺุปรีปณฺณาสเก ตตฺติยวคฺเค พกฺกุลสุตฺตํ จตฺตตฺตํ ๕

เอวมฺเม สุตฺนฺติ พกฺกุลตฺเถรจฺฉริยพฺภูตสุตฺตํ ๕ ตตฺถ พกฺกุโลติ ยถา ทฺวาวิสฺติ ทฺวตฺตีสํธาติ
อาทิมฺหิ วตฺตพฺเพ ทฺวาวิสฺติ ทฺวตฺตีสํธาติอาทิมฺหิ วุจฺจนฺติ เอวเมว ทฺวิกฺกุโลติ ทฺวกฺกุโลติ วา วตฺตพฺเพ
พกฺกุโลติ วุตฺตํ ๕ ตสฺส ทิ เถรสฺส เทว กุลานิ อหฺลํ ๕

โส กิร เทวโลกา จิวตา โสสมุพินคเร นาม มหาเสฏฐิคุเล นิพพุโต ๕ ตเมน ปญจเม
 ทิวเส สีล มหาเปตวา คงคากัฬ อังสุ ๕ ธาติยา ทารก อุกเก นิมมุชชนุมุชชนุเส
 กีพาเปนุติยา เอโก มจฺเฒ ทารก ทิสฺวา ภกฺโข เม อยฺนติ มณฺเฒมาโน มุขํ วิวริตฺวา อุกฺโข ๕
 ธาตี ทารก ฉทฺเทตฺวา ปลาตฺวา ๕ มจฺเฒ ตํ คิลิ ๕ ปุณฺณวฺวา สตุโต ทุภฺนํ น ปาปุณฺนิ ๕
 สยนคพฺภํ ปวิสิตฺวา นิปนฺโน วิย อโหสิ ๕ มจฺเฒ ทารกสฺส เตเชน ตตฺตคปาลํ คิลิตฺวา
 ทยฺหมาโน วิย เวเคน ตีสโยชนมคฺคํ คนฺตฺวา พาราณสินคฺรวาสิโน มจฺเฒพนฺธสฺส ชาลํ ปาวิสิ ๕
 มหามจฺเฒ นาม ชาเล พทฺธา ปหฺริยมานา มรฺนฺติ ๕ อัย ปน ทารกสฺส เตเชน ชาลโต
 นีหตมคฺโตว มโต ๕ มจฺเฒพนฺธฺว จ มหฺนฺตํ มจฺเฒ ลภิตฺวา ผาเลตฺวา วิภิกฺกณฺนฺติ ๕ ตํ ปน ทารกสฺส
 อาณาเวณ อผาเลตฺวา สกฺลเมว กาเช! หริตฺวา สหสฺเสณ เทมาติ วทฺนฺตา นคเร วิจฺริสุ ๕
 โกจิ น คณฺหาติ ๕ ตสฺมี ปน นคเร อปฺตตํ อสฺตีโกฏฺวิภวํ เสฏฐิคุลํ อตฺถิ ๕ ตสฺส ทวารมฺูล
 ปตฺวา ก็ คเหตุวา เทถาติ วุตฺตา กหาปณฺนฺติ อาหํสุ ๕ เตหิ กหาปณฺนํ ทตฺวา คหิโต ๕
 เสฏฐิภฺริยาปิ อณฺเฒสุ ทิวเสสุ มจฺเฒ น เกลยติ ๕ ตํ ทิวสํ ปน มจฺเฒ ผลเก จเปตฺวา สยเมว
 ผาเลสิ ๕ มจฺเฒจฺจ นาม กุจฺฉิตฺวา ผาเลนฺติ ๕ สา ปน ปิฏฺฐิตฺวา ผาเลนฺติ มจฺเฒกุจฺฉิยํ สุวณฺณวณฺณํ
 ทารกํ ทิสฺวา มจฺเฒกุจฺฉิยํ เม ปฺตฺโต ลทฺโฆติ นาทํ นทิตฺวา ทารกํ อาทาย สามิกสฺส สนฺติกํ
 อคมาสิ ๕ เสฏฐิ ตาวเทว เภริ จารฺาเปตฺวา ทารกํ อาทาย รมฺโย สนฺติกํ คนฺตฺวา มจฺเฒกุจฺฉิยํ
 เม เทว ทารโก ลทฺโฆ ก็ กโรมีติ อาห ๕ ปุณฺณวฺวา เอส โย มจฺเฒกุจฺฉิยํ อโรโค วสิ โปเสหิ นนฺติ ๕

อสุสฺสสิ โข อิตฺรํ คุลํ พาราณสียํ กิร เอกํ เสฏฐิคุลํ มจฺเฒกุจฺฉิยํ ทารกํ ลภตฺติ ๕ เต ตตฺถ
 อคมฺสุ ๕ อตฺสฺส มาตา ทารกํ อลงฺกริตฺวา กีพาปิยมาณํ ทิสฺวา ว มนาไป วดายํ ทารโกติ
 คนฺตฺวา ปวตฺตี อาจิกฺขิ ๕ อิตฺรา มยฺหํ ปฺตฺโตติอาทิมาย ๕ กนฺเต ลทฺโฆติ ๕ มจฺเฒกุจฺฉิยนฺติ ๕
 โน ดุยฺหํ ปฺตฺโต มยฺหํ ปฺตฺโตติ ๕ กหํ เต ลทฺโฆติ ๕ มยา ทส มาเส กุจฺฉิยา ธาโรติติ ๕
 อถ นํ นทียา กีพาปิยมาณํ มจฺเฒ คิลิตฺติ ๕ ดุยฺหํ ปฺตฺโต อณฺเฒน มจฺเฒน คิลิตฺวา ภวิสฺสติ อัย
 ปน มยา มจฺเฒกุจฺฉิยํ ลทฺโฆติ ๕ อฺโภปิ ราชคุลํ อคมฺสุ ๕ ราชฯ อาห อัย ทส มาเส กุจฺฉิยา
 ธาโรติตฺตา อมาตา กาคูํ น สกฺกา มจฺเฒ คณฺหนฺตฺวาปิ วิภิกฺยาทีนํ พหิ กตฺวา คณฺหนฺตา นาม
 นตฺถิตฺติ มจฺเฒกุจฺฉิยํ ลทฺโฆตฺตา อยฺมปิ อมาตา กาคูํ น สกฺกา ๕ ทารโก อฺภินฺนมฺปิ คุลาณํ
 ทายาทอ โหตุ ๕ อฺโภปิ นํ ชคฺคถาติ อฺโภปิ ชคฺคีสฺสุ ๕ วิณฺณตํ ปตฺตสฺส ทฺวิสฺสุปี นคเรสุ ปาสาทํ
 กาเรตฺวา นาฏฺกานํ ปจฺจุปฏฺฐาเปสฺสุ ๕ เอกกสฺมี นคเร จตฺตาโร มาเส วสฺติ ๕ เอกสฺมี นคเร
 จตฺตาโร มาเส วุตฺถสฺส สงฺฆาฏฺฏนาเวย มณฺหปํ กาเรตฺวา ตตฺถ นํ สทฺธิ นาฏฺกาหิ आरोเปนฺติ ๕
 โส สมฺปตฺตี อนฺุภวมาโน อิตฺรํ นครํ คจฺฉติ ๕ ตํ นครวาสิโน นาฏฺกานํ อฺปะทฺมมคฺคํ อคมฺสุ ๕
 เต ปจฺจุคนฺตฺวา ตํ ปริวเวตฺวา อตฺตโน ปาสาทํ นยฺนฺติ ๕ อิตฺรานํ นาฏฺกานํ นีวตฺติตฺวา
 อตฺตโน นคเรว คจฺฉนฺติ ๕ ตตฺถ จตฺตาโร มาเส วสฺติตฺวา เตเนว นียาเมน ปน อิตฺรํ นครํ
 คจฺฉติ ๕ เอวมสฺส สมฺปตฺตี อนฺุภวนตฺสส อสฺตี วสฺसानํ ปรีปฺณณานํ ๕

อถ ภควา จาริกํ จรมาโน พาราณสี สมฺปตฺโต ๕ โส ภควโต สนฺติเก ฐมฺมํ สุตฺวา
 ปฏฺฐิลทฺธสทฺโฆ ปพฺพชิตฺวา สดฺดาหเมว ปุตุชฺชโน อโหสิ ๕ อฏฺฐเม ปน โส สห ปฏฺฐิสมฺภิทาหิ
 อรหตฺตํ ปาปุณฺนิ ๕ เอวมสฺส เทว คุลาณํ อหฺลฺลํ ตสฺมา พกฺกุโลติ สงฺขํ อคมาสิติ ๕

ปฺราณคิหิสหಾಯติ ปุพฺเพ คิหิกาลे सहಾಯ ५ อยมฺปิ ที่ชಾಯโกว เถโร ปพฺพชิตฺติ ปสฺสิตฺตํ
 คจฺจนฺโต อสฺสิตฺติ เม วสฺเสศ คโต ५ เมถุโน ธมฺโมติ พาลो นคฺคสมณโก พาลปฺจฺฉํ ปฺจฺฉนฺติ น
 สาสนวจนํ ५ อิทานิ เถเรน ทินฺนเนย จิโต อิมหิ ปน เตติ ปฺจฺฉนฺติ ५ ยมฺปายสมฺมาติอาทินิ
 ปทานิ สพฺพวาระสุ ธมฺมสงฺคาหคฺคฺเถเรหิ นิยมเตวา จปิตานิ ५ ตตฺถ สมฺญา อฺปฺปนฺนมตฺตา ว
 วิตกโก กมฺมปถเภทโกติ ५ เถโร ปนาห กสฺมา วิสฺสุ กโรถ อุกฺกมฺเปตํ กมฺมปถเภทกเมวาติ ५
 คหปติจิวฺรหฺนฺติ วสฺสวาทิกจิวฺร ५ สตฺถเณนาติ ปิप्ผลิเกน ५ สฺวจิยาติ สฺวจี คเหตุวา สิพฺพิตภาวํ
 น สวามิตฺติ อตฺถโก ५ กจินเ จิวฺรหฺนฺติ กจินจิวฺร ५ กจินจิวฺรมฺปิ หิ วสฺสวาทิกคตฺติกเมว ตสมฺมา
 ตตฺถ สิพฺเพตา ๫เปย นากิษานามิตฺติ อาห ๫

เอตฺตํ ปนฺสฺส กาลํ คหปติจิวฺร อสากิยนฺตสฺส ฉินฺทนสิพฺพนาทินิ อภิโรนฺตสฺส กฺุโต
 จิวฺร อฺปฺปชฺชิตฺติ ๫ ทฺวี่หิ นคเรหิ ๫ เถโร หิ มหฺยสฺสสึ ๫ ตสฺส ปฺตฺตชฺชิตโร นตฺตปนตฺตกา
 สฺขมฺสาฎฺฐเกหิ จิวฺรานิ การเตวา ราชฺยาเตวา สมฺมุเค ปกฺขิปิตฺวา ปหิณฺนฺติ ๫ เถรสฺส นฺหานกาเล
 นฺหานโกฏฺฐเก จเปนฺติ ๫ เถโร ตานิ นีวาเสติ เจว ปารุปฺติ จ ๫ ปฺราณจิวฺรานิ สมฺปตฺตปพฺพชิตานํ
 เทติ ๫ เถโร ตานิ นีวาเสตฺวา จ ปารุปฺติวา จ นวกมฺมํ น กโรติ ๫ กิจฺจิจิ อายฺหนกมฺมํ นตฺติ ๫
 ผลสมฺปาตฺตํ อปฺเปตฺวา นิสฺสิตฺติ ๫ จตฺตฺส มาเสสฺส ปตฺเตสฺส โลมกิลิฏฺฐจฺฉานิ โหนฺติ ๫ อถสฺส ปฺน เตเนว
 นิยาเมน ปหิณฺตีวา เทนฺติ ๫ อจฺจมาเส อจฺจมาเส ปวิวตฺตติตฺติปิ วทนฺติเยว ๫ อนจฺฉริยเจตํ
 เถรสฺส มหฺยาปญฺญสฺส มหฺยาภิญฺญสฺส สตฺสทฺสสกปฺเป ปฺริตปารมิสฺส ๫ อโสภกมฺมมฺรณฺโณ กฺุลุปโก
 นิโครชฺชเตโร ทิวสฺสฺส ติกฺขตฺตํ จิวฺร ปวิวตฺเตสิ ๫ ตสฺส หิ ติจิวฺร หตฺติกฺขนฺเช จเปตฺวา
 ปญฺจหิ จ คณฺธสมฺมุคฺคสเตหิ ปญฺจหิ จ มาลาสมฺมุคฺคสเตหิ สทฺฐี ปาโต ว อหารยิตฺถ ๫ ตถา ทิวา
 เจว สายณฺจ ๫ ราชฺยา กิร ทิวสฺสฺส ติกฺขตฺตํ สฎฺฐเก ปวิวตฺเตนฺโต เถรสฺส จิวฺร นีตนฺติ ปฺจฺฉนฺติวา
 อาม นีตนฺติ สฺตฺวา ว ปวิวตฺเตสิ ๫ เถโรปิ น ภณฺฑิกํ พนฺธิตฺวา จเปสิ ๫ สมฺปตฺตสพฺพหฺมจฺฉารินํ
 อทาสิ ๫ ตทา กิร สกคสมฺมุทึเป ภิกฺขุสงฺฆสฺส เยภฺยุเยน นิโครชฺชเสว สนฺตํ จิวฺร อโหสิ ๫

อโห วต มํ โภจิ นิมฺนฺเตยฺยาติ กิ ปน จิตฺตสฺส อฺนุปฺปาหนํ ภาரியํ ๫ อฺปฺปนฺนสฺส
 ปหานนฺติ ๫ จิตฺตํ นาม ลหฺกปวิวตฺตํ ๫ ตสมฺมา อฺนุปฺปาหนํ ภาரியํ ๫ อฺปฺนปฺปหานมฺปิ ภาரியเมว ๫
 อนฺตรมฺเรติ มหฺยสฺสทฺฐายิสฺสฺเต อินฺทชฺชีโลโต ปฏฺฐจาย อนฺตรมฺวรํ นาม ๫ อธิ นิมฺโพทกปตฺนฏฺฐจฺฉานโต
 ปฏฺฐจาย อธิปฺเปตํ ๫ กฺุโต ปนฺสฺส ภิกฺขา อฺปฺปชฺชิตฺตภาติ ๫ เถโร ทฺวี่สุ นคเรสุ อภิญฺญาโต ๫
 เคหทฺวารํ อาคตฺสเสวสฺส ปตฺตํ คเหตุวา นานารสโกชนสฺส ปฺเรตฺวา เทนฺติ ๫ โส ลทฺฐจฺฉานโต
 นีวตฺตติ ๫ ภาตฺตกิจฺจกรณฺฏฺฐจฺฉานํ ปนฺสฺส นิมฺพุชฺเมว อโหสิ ๫ อฺนุพฺยุชฺชนโสติ เถเรน กิร รฺูเป
 นิมิตฺตํ คเหตุวา มาตฺคาโม น โอลิเกติปฺพุโพ ๫ มาตฺคಾಮสฺส ธมฺมมฺนฺติ มาตฺคಾಮสฺส อฺปฺปญฺจวาจาหิ
 ธมฺมํ เทเสตฺตํ วฏฺฐติ ๫ ปญฺหํ ปฏฺฐเจเน คาทาสฺสสมฺปิ วตฺตํ วฏฺฐติเยว ๫ เถโร ปน กปฺปีย
 อกปฺปียเมว น อทาสิ ๫ เยภฺยุเยน หิ กฺุลุปคฺคเถรานเมว ตํ กมฺมํ โหติ ๫ ภิกฺขุณฺสปสฺสยนฺติ
 ภิกฺขุณฺอฺปฺสฺสยํ ๫ ตํ ปน คิลานปฺจฺฉนฺเกน คนฺตํ วฏฺฐติ ๫ เถโร ปน กปฺปียเมว น อทาสิ ๫ เอส
 นโย สพฺพตฺถ ๫ จฺฉนฺเณนาติ โภสมฺภจฺฉนฺนาทินา ๫ คตฺตปฺริกมฺเมติ สฺริรสฺสมฺพาหนกมฺเม ๫
 วิจฺฉริตฺวาติ ปโยชฺยิตา ๫ คทฺฐนฺนมตฺตนฺติ คาวี ๫ เถเน คเหตุวา เอกํ ชีรพิณฺฑํ ทฺุหนกาลมตฺตมฺปิ ๫

เกน ปน การณเณ เถโร นีราพาโธ อโหสิ ๕ ปทุมุตตเร กิร ภควติ สดสทสสภิกขุปริวาเร
จาริกัม จรมาเน หิมวติ วิสรุกขา ปุบฺผีสุ ๕ ภิกขุสทสทสสถานมปิ ตินนฺปุพฺกโรโค อุปฺปชฺชติ ๕
เถโร ตสฺมี สมเย อิทฺธิมา ตาปโส โหติ ๕ โส อากาเสน คจฺจนฺโต ภิกขุสงฺฆํ ทิสฺวา โอตฺริตฺวา
โรคํ ปุจฺจิตฺวา หิมวณฺโต โอสธํ อahrtฺวา อทาสิ ๕ อุปฺลึงฺฆนฺมตฺเตเนว โรโค
วูปสมิ ๕ กสฺสปสมฺมาสมฺพุทฺธกาเลปิ ปจฺมวูปทิวเส วปฺปิ จเปตฺวา ภิกขุสงฺฆสฺส ปรีโภคํ
อคฺคิสาลํ เจว วจฺจกฺฎี จ การตฺวา ภิกขุสงฺฆสฺส เกสฺซชฺชวตฺติ นินฺพฺนฺธ อิมินา กมฺเมเน
นีราพาโธ อโหสิ ๕ อุกฺกฏฺจนเสชฺชโก ปเนส อุกฺกฏฺจารณฺยโก จ ตสฺมา นาภิขานามิ อปฺสฺเสนกํ
อปฺสฺสยิตาติอาทิมาย ๕

สรโณติ สกิลโส ๕ อณฺเวยา อฺทปาทีติ อนฺุสฺมปฺนฺนสฺส อณฺเวยํ พฺยาภาตุํ น วฏฺฏสิ ๕
เถโร กสฺมา พฺยาภาสิ ๕ น เถโร อหํ อรหติ อาห ๕ อณฺเวยา อฺทปาทีติ ปนาห ๕ อปิจ เถโร
อรหติ ปากโฏ ตสฺมา เอวมาห ๕ ปพฺพชฺชนฺติ เถโร สยํ เนว ปพฺพาเชสิ น อุปฺสมฺปาเทติ ๕ อ
ณฺเวยเหิ ปน ภิกขุเหิ เอวํ การาเปสิ ๕ อวาปรุณํ อาทายาติ กุญฺจิกํ คเหตฺวา ๕ นิสินฺนโกว
ปรินิพฺพายีติ อหํ ทรมาโนปิ น อณฺเวยสฺส ภิกขุสฺส ภาวโร อโหสิ ปรินิพฺพตฺสสฺปิ เม สรีริ
ภิกขุสงฺฆสฺส ปลิโพโธ มา อโหสิติ เตชฺชาตุํ สฺมาปชฺชิตฺวา ปรีนิพฺพายิ ๕ สรีริโต ชาลา
อฺฎฺจเหิ ๕ ฉวิมฺสลโหิตํ สปฺปิ วิย ฉายมานํ ปรีกขยํ คตํ ๕ สฺมนมฺกุลสฺทิสฺสา ชาตุโยว อวสิสุ ๕
เสสํ สพฺพตฺถ ปากฏฺเมว ๕ อิหํ ปน สฺสุดํ ทฺติยสงฺคเห สงฺคีตฺนฺติ ๕ พกฺกุลสฺสุดกฺฎจกฺถา ๕

ยถา ทฺวิตฺตีสํสาติ วตฺตพฺเพ ทฺวิสทฺทสฺส พาอาเทสํ กตฺวา พาทฺตีสํสาติ วุจฺจติ เอวํ
เอตฺถ พาการาเทสํ กตฺวา พากุโลติ สมณฺเวยา อโหสิ สายํ ตสฺส อนฺุวตฺถสณฺเวยาติ ทสฺเสตุํ
ตสฺส หีติอาทิกิ วุตฺตํ ๕ สีสํ นฺหาเปตฺวาติ มงฺคลตฺถํ มหาคญฺคาย สีสํ นฺหาเปตฺวา ๕
นินฺมุชฺชนวเสนาติ ชนฺนฺุปฺมาเน อฺทเก โลกํเยว นินฺมุชฺชนวเสน ๕ จทฺเทตฺวา ปลาตฺตาติ
มรณฺภยตชฺชิตา ๕ ปหฺริยมานา มรณฺติ น ชาเลน พนฺธิตฺมตฺเตน ๕ ทารกสฺส เตชฺเนาติ
ทารกสฺส ปุณฺณเตเชน ๕ นีหฺมมตฺโตว มโต ตสฺส มรณฺตถํ อุปฺกโกเม น กโต เยน อุปฺกโกเมน
ทารกสฺส พาโธ สียา ๕ ตนฺติ มจฺฉํ ๕ สกฺลเมวาทิ ปรีปฺนฺณาวยวเมว ๕

น เกลายตีติ น มมายติ กิสฺมิณฺจि น มณฺเวยติ ๕ ทารกสฺส ปุณฺณเตเชน ปรีฎฺจโต
ผาเลนฺตีติ ๕ ทารกํ ลภตีติ อฺคฺโขสนวเสน เภริ จราเปตฺวา ๕ ปวตฺตี อาจิกฺขิ อตฺตโน
ปฺุตฺตภาวํ กเถสิ ๕ กุจฺจียา ฐาริตตฺตา อมาตา กาทุํ น สกฺกา ชนฺนีภาวโต ๕ มจฺฉํ
คณฺหนฺตาปีติ มจฺฉํ กิณฺติวา คณฺหนฺตาปี ๕ ตถา คณฺหนฺตา จ ตปฺปรียาปฺนฺนํ สพฺพํ คณฺหาติ
นามาติ อาห วกฺยกนฺาทีนํ พหิ กตฺวา คณฺหนฺตา นาม นตฺถีติ ๕ อยมฺปิ อมาตา กาทุํ
น สกฺกา สามีกภาวโต ๕ ทารโก อฺภินฺนมฺปิ กุลานํ ทายาโท โหตุ ทฺวินฺนํ ปฺุตฺตภาวโต ๕

อสีติเมติ ชาตียา อสีติเม วสฺเส ๕ ปพฺพชฺชามตฺเตน กิเลสานํ อสมฺมุจฺจิชฺชนโต วีตฺกมิตฺตุ
กามสณฺเวยา อุปฺปนฺนปฺพพฺพาทิ ปุจฺฉา ปน ปุจฺฉิตฺพฺพา ๕ เตนาย เหวณฺจ โข มํ อาวุโส กสฺสป
ปุจฺฉิตฺพฺพนฺติ ๕

นียมเมตฺวาติ ตํตํวาระ เสสวารเณ นียมเมตฺวา ๕ กมฺมปถเภทโกติ กมฺมปถวิเสสโกโร ๕
 ตตฺถ กามวิตกฺโก ยถา กายวจิทฺวาระสุ โจปนปฺปตฺโตตฺตํ กมฺมปถปฺปตฺโตตฺตํ นาม โหติ มโนทฺวาระ
 ปรมณฺหสฺส อตฺตโน ปริณามวเสน ปวตฺตอภิชฺฆาสาหคโต เอวํ กามสฺสณฺญาติ ตถา
 พฺยาปาทวิหีสาวิตฺตทุกสฺสณฺญาติ เถโร อุภยมฺเปตํ กมฺมปถเภทกเมวาทิ อาท ๕ กมฺมปถํ
 อปฺปตฺตํ สณฺณํ สนฺธาย สณฺญา อุปฺปนฺนมตฺตวาทิ วุจฺจมาเน วิตกฺกิตฺตมฺปิ สมานํ กมฺมปถํ
 อปฺปตฺตเมว อุภยสฺส ปน วเสน สุตฺตปทํ ปวตฺตนฺติ เถรสฺส อธิปฺปาโย ๕

อายุหนกมฺมมฺหุติ อตฺตนา อายุหิตพฺพกมฺมํ ๕ โลมกิลิฏฺฐจານีติ กิลิฏฺฐโลมานิ กิลิฏฺฐจฺญูณินฺติ
 อตฺโต ๕ กิเมวํ โภเคสุ ปฺรณิมิตฺกเว วสวตฺติเทวานํ วีย สพฺพโส อายุหนกมฺเมน วินา อณฺณสฺสปี
 ปพฺพชิตฺสส ปจฺยลาโก ทิฏฺฐจฺพฺโพ สุตฺจฺพฺโพติ อาท อนจฺจริยญฺเจตฺตมฺหุติ ๕ กุลฺลกเถรานเมตฺตํ
 กมฺมํ เถโร ปน กทาจิปี กุลฺลโก นาโหสิ ๕

คทฺตุหนมตฺตนฺติ โคทฺตุหนมตฺตกาลํ ๕ อิธ ปน สกโล โคทฺตุโน อธิปฺเปตฺติ ทสฺเสนฺโต
 คาวี ๕ เป ๕ กาลมตฺตมฺปิติ อาท ๕ นิพฺพณีติ นิพฺพทฺทาทพฺพํ กตฺวา จเปสิ ๕

สกีเสสปุคฺคสฺส อเสริภาวกรณฺเน รณฺเน สทิสฺตาย รโณ สํกิลโส ๕ อณฺญา อุทฺปาทีติ
 ปนาท ตสฺมา อรหตฺตํ น ปฏฺิณฺญาตฺตมฺหุติ ทสฺเสติ ๕ นนฺุ ตถา วจฺนํ ปฏฺิขานนํ วีย โหตีติ อาท
 อปีจาทิอาทิ ๕ อวาปฺรติ ทวารํ เอเตนาติ อวาปฺรณํ ๕

ปจฺมสฺงคฺคโธ ปจฺจา เทสิตฺตตฺตา ทฺุตยสฺงคฺเค สงฺคีตํ ๕ เสสํ วิญฺญेยฺยเมว ๕
 พากุลสฺสจฺจวณฺณนาย สีนฺตฺถปกาสนา สมตฺตวา ๕ พกฺกฏฺิภา ๕

สาโณติ สกิลโส อโก หุตฺวา ๕ รฏฺฐปีณฺทํ ภูณฺชนฺติ สทฺธาเทยฺย ภูณฺชิ ๕ เถโร
 อตฺตโน ปุชฺชเนน หุตฺวา ปรีภุตฺตปรีภคํ อีณปรีภคํเยว กโรนฺโต เอวมาท อทฺฏฺจานิ
 ทานวฏฺฏานิ ๕ สํสาเรณ ปรีพฺภมฺมตฺสส อีณญฺจานเณ ติฏฺฐนฺติ กิลเสสา อสยํ วสิภาวา
 ปาทนโธติ อาท ๕ สาโณติ สกิลโส ๕

ฎีกาพกฺกุลเถเรณ นิฏฺฐจามิ ในอุปฺริปฺรณฺณาสกํ ๕

๙. พาหิยทารุจิริยตฺเถรนิพฺพานกถา

เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริติ เชตวเน อนาถปีณฺทิกสฺสวารามे ๕
 ตตร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขโวติ ๕ มนฺเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสโส ๕ ภควา
 เอตทโวจ เอตทคฺคํ ภิกฺขเว มม สวากานํ ภิกฺขุณํ ชิปปาภิญฺจณฺณํ ยทฺธิ พาทิโย ทารุจโยติ
 อิทมโวจ ภควา อตฺตมฺนา เต ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินฺนทฺตมฺหุติ ๕

เอกนิปาตฺจฺจตฺตเร เถรปาพิยํ ตติยวคฺเค อฏฺฐมํ พาหิยสฺสจฺจตํ ๕

อฏฺฐเม ชิปปาภิญฺจณฺณนฺติ ชิปปํ อธิคตฺตาภิญฺจณํ ทารุจิริยตฺเถโร อคฺโคติ ทสฺเสติ ๕
 อยญฺหิ เถโร สงฺขิตฺตชฺชมฺเมเสนาปรีโยसानเณ อรหตฺตํ ปาปฺณิ มคฺคผลานํ ปรีกมฺมกิจฺจํ นาโหสิ ๕
 ตสฺมา ชิปปาภิญฺจณํ อคฺโค นาม ชาโต ๕ พาหิยรฏฺฐเณ ปน ชาตฺตตฺตา พาหิโยติสฺส นามํ
 อกฺส ๕ โส อปฺรภาเค ทารุจิริยานิ นินฺวาเสสิ ตสฺมา ทารุจิริโย นาม ชาโต ๕ ตสฺส ปณฺหากมฺเม
 อยมนฺุพฺพพีถา ๕

อัยปิ หิ ปทุมุตตรพุทธกาเล หังสวตินเคเร กุลเคเห นิพพุดโต ทสพลสฺส ฆมมํ สฺจนนฺโต
 สตถารํ เอกํ ภิกขุํ ขิปฺปาภินฺณานํ อคฺคภูจฺานเ จเปนฺตํ ทิสฺวา อธิการกมมํ กตฺวา ตํ จานนฺตรํ
 ปฏฺุเจตฺวา ยาวชฺิวํ กุสลํ กมมํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺโต กสฺสปทสพลสฺสสาสนเ โอสกฺกนกาเล
 เหมจฺา วุตฺเตหิ ภิกขุหิ สทฺธิ สมณฆมมํ กตฺวา ปริปฺพนฺณสีโล ชฺีวิตกฺขยํ ปตฺวา เทวโลเก
 นิพพุดฺติ ๕ โส เอกํ พุทฺธนฺตรํ เทวโลเก วสิตฺวา อิมสฺมี พุทฺธูปฺปาเท พาหิยรฺกฺุเจ กุลเคเห นิพพุดโต
 วยํ อากมฺม ฆวราวาสํ วสนฺโต โวหารํ กริสฺสามีติ สฺวณฺณณฺมิกมณีนยํ นาวํ อภิริหิ ๕ นาวา
 อิจฺฉิตเทสํ อปฺปตฺวา ว สมฺพุทฺทสฺส มชฺเฌ ภินฺนา ๕ มหาชนโน มจฺจนจฺจนปภฺกโข อโหสิ ๕ อย
 ปน เอกํ ทารุชฺณนํ คเหตฺวา สตฺตเม ทิวเส สฺปฺปารกปฏฺุญฺเณ อุตฺตินฺนเณ มนุสฺสวาสภาวํ
 ฌตฺวา อเจลกนียาเมเน มนุสฺเส อฺปฺสงฺกมิตฺตุํ อยฺตฺตนฺนํ อวิทฺูเร จาเน เอกสฺมี ตพาเก เสवालํ
 คเหตฺวา สรีรํ เวเจตฺวา เอกสฺมี เทวภูจฺาเน ปตฺติตํ เอกํ กปาลํ อาทาย ภิกฺขาย ปาวิสิ ๕
 มนุสฺสา ตํ ทิสฺวา จินฺเตสฺส สเจ โลเก อรหฺนฺโต นาม อตฺถิ เหววิเชหิ ภวิตฺพุทฺ กิ นุ โข
 อโย อุกฺกภูจฺาเวเน วตฺถํ น คณฺหาติ อฺุทาทุ ทียมานํ คณฺเหยยาติ วิมฺสนฺดา นานาภิสฺสาหิ
 วตฺถานิ อทฺิสฺ ๕ โส จินฺเตสิ สจาทํ น อิมินา นียาเมเน อากมฺิสฺสํ น เม เอเต ปสฺีเทยฺย
 ยงฺกิณฺจิจิ วตฺวา อิเม วญฺเจตฺวา ชฺีวิตฺุปายํ กาทฺุ วฏฺุฏฺิตฺติ วตฺถานิ น ปฏฺิคฺคณฺหิ ๕ มนุสฺสา
 ภียโยโส มตฺตตาย ปสนฺนา มหาสฺกการํ กริสฺ ๕ โสปี ภตฺตกิจฺจํ กตฺวา อวิทฺูเร จาเน เทวกุลํ
 คโต ๕ มหาชนโน เตน สทฺธิเยว คนฺตฺวา เทวกุลํ ปฏฺิขคฺคิตฺวา อทาสิ ๕ โส จินฺเตสิ อิเม มยฺหํ
 เสवालนฺิวาสนมตฺเต ปสฺีทิตฺวา เหววิธํ สกฺการํ กโรนฺติ เอเตสํ มยา อุกฺกภูเจเนว ภวิตฺุ วฏฺุฏฺิตฺติ
 สลฺลหฺกานิ รุกฺขผลกานิ คเหตฺวา ตจฺเจตฺวา วาเกสฺ อาวุณฺติวฺา จิวํ กตฺวา นฺิวาเสตฺวา
 ปารุปีตฺวา ชฺีวิตํ กปฺเปนฺโต วสิ ๕

อถ โย โส กสฺสปพุทฺธกาเล สตฺตสฺส ชเนสฺส สมณฆมมํ กโรนฺเตสฺส เอกํ ภิกขุ
 สฺุทฺธาवासพฺุรหฺมโลเก นิพพุดโต โส นิพพุดตสมนฺนฺตรเมว อตฺตโน พฺุรหฺมสมปฺตฺติํ โอลเเกตฺวา
 อาคตฺภูจฺานํ อวาชฺุเชนฺโต สตฺตนฺนํ ชนฺานํ ปพฺุพตํ อภิริชฺุห สมณฆมฺมกรณฺภูจฺานํ ทิสฺวา เสสาณ
 ฌนฺนํ นิพพุดตฺภูจฺานํ อวาชฺุเชนฺโต เอกสฺส ปรินิพฺุพตภาวํ อิตเรสํ ปณฺจณฺนํ กามาวจรเทวโลเก
 นิพพุดตภาวํ ฌตฺวา กาลานุกาลํ เต ปณฺจ ชเน อวาชฺุเชติ ๕ อิมสฺมี ปน กาลे กทํ นุ โขติ
 อวาชฺุเชนฺโต ทารุจฺีรํ สฺปฺปารกปฏฺุญฺเณ อฺุปนิสฺสาย กุหนกมฺเมเน ชฺีวิตํ กปฺเปนฺตํ ทิสฺวา นฺุจ
 วตฺายํ พาโล ปฺุพเพ สมณฆมมํ กโรนฺโต อติอฺุกฺกภูจฺาเวเน อรหฺตาปี อากตํ ปิณฺชปาตํ
 อปริภฺุณฺชนฺโต อิทานิ อฺุทรตฺถาย อนรหา ว อรหฺตํ ปฏฺิชาเนตฺวา โลกํ วญฺเจนฺโต จรติ ทสพลสฺส
 จ นิพพุดตภาวํ น ชานาติ คจฺฉามิ นํ สํเวชฺเตวาทสพลสฺส นิพพุดตภาวํ ชานาเปมีติ ตฺขณฺเนว
 พฺุรหฺมโลกโต สฺปฺปารกปฏฺุญฺเเน รตฺติภาคสมนฺนฺตรเ ทารุจฺีรียสฺส สมฺมุเช ปาตฺุโรหสิ ๕ โส อตฺตโน
 วสนฺภูจฺาเน โอบาสํ ทิสฺวา พหิ นิกฺขมิตฺวา จิตฺ มหาพฺุรหฺมํ โอลเเกตฺวา อณฺชสิ สมปคฺคยฺห
 เก ตุมฺเหติ ปฺุจฺฉิ ๕ อหํ ตฺุยฺหํ โปราณกสฺหาโย อนาคามิผลํ ปตฺวา พฺุรหฺมโลเก นิพพุดโต
 อมฺหากํ ปน สพฺุพเชฏฺุจโก อรหฺตํ ปตฺวา ปรินิพฺุพโต ตุมฺเห ปณฺจ ชนา เทวโลเก
 นิพพุดตา สฺวาทํ ตํ อิมสฺมี จาเน กุหนกมฺเมเน ชฺีวิตํ ทิสฺวา ทเมตฺุ อาคโตติ วตฺวา อิทํ
 การณฺมาห น โข ตฺุว พาทิย อรหา นปี อรหฺตตมคฺคํ สฺมาปฺนโน สปิ เต ปฏฺิปทา นตฺติ ยาย
 ตฺุว อรหา วา อสฺส อรหฺตตมคฺคํ วา สฺมาปฺนโนติ ๕ อถสฺส สตฺถุ อฺุปฺนฺนภาวํ สวาทฺุถิย

วสนภาวณจ อาจิภชิตวา สตุถุ สนุติกั กจฉนาหีติ ตั อญโยเซตวา พุรหุมโลกเมว อคมาลี ๕

ทารุจิริโยปี มหาพุรหุมนา สัเวชิตโต โมกขมคัคคั คเวสิสุสามีติ วิสติโยชนสตุ มคัคคั
เอกรตุติวาเสน คนตุวา สตุถารั ปิณฺหาย ปวิภูจัน อุนฺตรมเว สมปาปฺณิตวา สตุถุ ปาเทสุ
นิปตติวา เทเสตุ เม ภนฺเต ภควา ชมฺมึ เทเสตุ สุคโต ชมฺมนุติ ยาวตติยั ยาจิ ๕ สตุถา
เอตตาวตา พาทียสุส ฉาณั ปรีปากั คตฺนุติ ฉตฺวา ตสฺมา ติท เต พาทีย เอวั สิภชิตพุพฺ
ทิกฺกุเจ ทิกฺกุจมตฺตั ภวิสฺสตีติ อิมินา โอวาเทน โอวาทิ ๕ โสปี เทสนาปรีโยसानะ อุนฺตรวีถียั จิตฺวา
เทสนานุสาเรณ ฉาณั เปเสตฺวา สห ปฏิสฺสมภิทาหิ อรหตุตฺต ปาปฺณิ ๕ โส อตฺตโน กิจจมตฺตกั
ปตฺวา ภควนฺตึ ปพฺพชฺชั ยาจิตฺวา อปรีปฺณณปตฺตจิวรตาย ปตฺตจิวรั ปรีเยสนโต สงฺการภูจानโต
โจพฺภยณฺทานิ สงฺกขุณฺนตี ๕ อถ นั ปุพฺเพ เวรโก อมฺนุสฺโส เอภิสฺสา ตฺรณวจฺฉาย คาวียา สรีเร
อริมฺจจิตฺวา ชีวิตกฺขยั ปาเปสิ ๕ สตุถา สาวตฺถิโต นิภมฺนโต อุนฺตรวีถียั พาทียั สงฺการภูจानะ
ปตฺตึ ทิสฺวา คณฺหนิ ภิกฺขเว พาทียสุส สรีรฺนุติ นีหฺราเปตฺวา สรีริกัจจัน กาวเรตฺวา จาตุมฺมหาปเถ
เจตียั การาเปสิ ๕ ตโต สัมมชฺฉเม กถา อุทปาทิ ตถาคโต ภิกฺขุสัณฺเนน พาทียสุส
สรีรชฺฉาปนกัจจัน กาวเรสิ ธาตุโย คเหตฺวา เจตียั กาวเรสิ กตฺรมคฺโค นุ โข เตน สจฺฉิกโต
สามณฺเระ นุ โข โส ภิกฺขุ นุ ชยติ จิตฺตึ อปฺปาทยีสฺสุ ๕ สตุถา ตั อตฺตูปตฺตึ กตฺวา ปณฺหิตโต
ภิกฺขเว พาทียโยติ อปฺริ ชมฺมเทสนั วชฺฉเมตฺวา ตสฺส ปรีนิพฺพุตภาวั ปกาเสสิ ๕ สา ปฺน สัมมชฺฉเม
กถา อุทปาทิ น จ สตุถารวา พาทียสุส พุรหุมโม เทสิโต อรหตุตฺต ปตฺโตตติ จ วทติ กิ นามะตฺนุติ ๕
สตุถา ชมฺโม มนุโท พหุติ อการณั วิสปีตกสฺส อคโท วีย เจสตี วตฺวา ชมฺมปเท คาถมาห

๑. **สหสฺสมปี เจ คาถา** **อนตฺถปทสยฺหิตา**
เอภั คาถาปทึ เสยโย **ยั สตุถวา อฺปสมฺมตีติ ๕**

เทสนาปรีโยसानะ จตุราสีตีปาณสหสฺसानิ อมตฺปานั ปวีสู ๕ อิทฺถจ ปน พาทียตุเถรสุส
วตฺถุ สตุเต อาคตตฺตา วิตถาเรณ น กถิตั ๕ อปรภาเค ปน สตุถา สัมมชฺฉเม นิสฺสนโน
พาทียตุเถรั ชิปฺปาภิกฺกณานั อคฺคภูจानะ จเปสีติ ๕ อฏฺจมสฺสตุตฺถจกถา ๕

เอกรตุติวาเสน คนตุวาติ เทวตฺตานุภาเวณ คนตุวา ๕ พุทฺธานุภาเวนาตีปี วทฺนุติ ๕
ตสฺมี ปน ชเน สตุถา สาวตฺถึ ปิณฺหาย ปวิภูจัน โหติ ๕ โส ภูตฺตปาตฺราเส กายาลสิยั
วิโมจฺนตฺถาย อพฺโภกาเส จงฺกมฺนฺเต สมพฺพฺลเ ภิกฺขุ กหิ เอตฺรหิ สตุถาติ ปุจฺฉิ ๕ ภิกฺขุ
สาวตฺถึ ปิณฺหาย ปวิภูจันติ วตฺวา ตั ปุจฺฉีสฺสุ ตวั ปน กุโต อากโตสีติ ๕ สฺปฺปารกโต
อากโตมฺหีติ ๕ กทา นิภมฺนโตสีติ ๕ หียโย สายั นิภมฺนโตมฺหีติ ๕ ทูรโตสิ อากโต นิสฺสิท ตาว
ปาเท ฐวิตฺวา เกลณ มกฺเขตฺวา โถกั วิสฺสมาหิ อากตกาเล สตุถารั ทภฺชิสฺสสีติ ๕ อหิ ภนฺเต
สตุถุ วา อตฺตโน วา ชีวิตฺนุตฺรายั น ชานามิ เอกรตุเตเนวมฺหิ กตฺถจิจิ อฏฺจตฺวา อนิสฺสิทิตฺวา
วีสโยชนสติกั มคัคคั อากโต สตุถารั ปสฺสิตฺวา ว วิสฺสมิสฺสามีติ ๕ โส เอวั วตฺวา ตฺรมาทรูโป
สาวตฺถึ ปวิสิตฺวา ภควนฺตึ อโนปมาย พุทฺธสิริยา ปิณฺหาย จรฺนตึ ทิสฺวา จิรฺสฺสั วต เม
โคตโมสมฺมาสมฺพุทฺโธ ทิกฺกุจันติ ทิกฺกุจภูจानโต ปฏฺจาย โอนตฺสรีโร คนตุวา อุนฺตรวีถียั
ปณฺจปฺปตฺติภูจิตฺเตน วทฺทิตฺวา โคปฺฝเกสฺสุ ทพฺหิ คเหตฺวา เอวมาห เทเสตุ เม ภนฺเต ภควา

ฅม่ม์ เทเสตุ สุกโต ฅม่ม์ ยี่ มมสุส ที่ฅมรดต๋ หิดาย สุขายาติ ๕ อถ นั สตุถา อกาโล
 ตาว พาหิย อนุตธมร์ ปวีญุโฅมหิ ปินุฑายาติ ปฏิกุขิปปิ ๕ ตั สตุวา พาหิโย ฆนุเต สัสาเว
 สัสรนุเตน กวฬิงการาหาโร น อลทุทปุฬุโพ ฅมุหมากั วา มยหึ วา ชีวิตนุตรายั น ชานามิ
 เทเสถว เม ฅมมุนุติ ๕ สตุถา ทุติยัปปิ ปฏิกุขิปปิเยว ๕ เอวั กิรสสุ อโหสิ อิมสุส มั
 ทิฏฐกาลโต ปฏุจาย สกถสรีวั นินุตธวั ปิติยา อชโฅมตถตั โหติ พลวปปีติเวโค ฅม่ม์ สตุวาปิ
 น สกุขิสสุติ ปฏิวิชฅมิตุ มชฅมตตุเปกขา ตาว ติฏฐจตุ เอกรตเตเนว วีสโยชนสติกั มคคั
 อากตตตดา ทธโถปิสสุ พลวา โสปี ตาว ปฏุปปสสมภตตุติ ๕ ตสมมา ทุวิกุชตตุ ปฏิกุขิปปิตวา
 ตติยัปปิ ยาจิโต อนุตธวัธิยั จิโตว ตสมมาติห เต พาหิย เอวั สิทธิชิตพุฬุ ทิฏฐเจ ทิฏฐมตตุ
 ภวิสสุตตีตอาทินา นเยน ฅม่ม์ เทเสสิ ๕ อิมมตตุ สัชिปปิตวา ทสเสนโต สตุถาวั ปินุฑาย
 ปวีญุจหนุติ อาทิมหา ๕

ตตถ อนุตธมเวติ อนุตธวัธิยั ๕ อปริปุณุณั ปตตุตจิวร์ ปริเยสนุโตติ โส กิร
 วิสติดิสสุसानิ สมนฅม่ม์ กโรนุโต ภิกุขุ นาม อตตโน ปจเจเย ลภิตวา อณุณั อโนโลเกตวา
 สยเมว ภูณุชิตุ วุญุจตีติ เอกสุส ภิกุขุสุสปี ปตเตน วา จีวเรน วา สัคหึ นากาสิ ๕ เตนสุส
 อิทุทธิมยปตตุตจิวร์ น อุปุชชิสสุติ ฅตวา เอหิภิกุขุภาเวน ปุฬุพชชั น อทาสิ ๕ ตาวเทว ปุฬุพชชั
 ยาจิโต ปรีปุณุณนุเต ปตตุตจิวร์นุติ ปุจฅนิตวา อปริปุณุณนุติ วุตเต เตเนหิ ปตตุตจิวร์ ปริเยสชาติ
 วตวา ปกุคามิ ๕ ตสมมา โส ปตตุตจิวร์ ปริเยสนุโต สัการญุจานโต โจพฆณุชานิ สงกทุมติ ๕
 สหสสุมปิ เจติ ปรีจฅเนทวณั ๕ เอกสสุส สทวสสุसानิตี เอวั สหสเสน เจ ปรีจฅนุณนาคา
 โหนุติ ตา จ อนุตถปทสณุหิตา อากาสวณุณนา ปุฬุพทวณุณนาทินิ ปกาสะเกหิ อนิพพานทีเปเกหิ
 อนุตถเกหิ ปเทหิ สณุหิตา ยาว พุฑกา โหนุติ ตาว ปาทิกาเอวาติ อตุโถ ๕

ฅมาตกา วา อนุตเกน มจจุณา อธิปนุณอภิกุตสุส มรณโต ตาณาย น โหนุติ ๕ กสมมา ๕
 นตติ ฅมาตีสุ ตาณานิ ฅมาตินั วเสน มรณโต อารกขา อตติ ๕ ตสมมา ปฏาจารย์ น อุมุ ปตตุตา
 กาลกตาดิอาทินา มา นินุตถกั ปรีเทวฅม่ม์เยว ปน ยถาสภาวโต ปสสุชาติ อธิปุปาโย ๕
 โสตาปตตุติผล ปติฏฐิตาติ ยถานุโลมึ ปวตตุตตาย ปาปุณสิ ภายฅมโม เทสนาปรีโยसानะ
 สหสสนยปฏิมณุชิตะ โสตาปตตุติผล ปติฏฐิติ ๕ กถั ปนายั สติปฏุจานมตตุตวเสน โสตาปตตุติผล
 ปติฏฐาสีติ อาห ยสมมา ปนาติ อาทิ ๕ น หิ จตุสจจกมุญุจานกถาย วินา สาวกานั อริยมคคาคิหะ
 อตติ ๕ อิมั คากั สตุวาติ ปน อิทั โสภปรีเทวนวเสน ปวตตุตตาย คากถาย ปจมึ วุตตตา วุตตุ ๕
 สापิ หิ สจเจเทสนานยปรีกมุญุพนุ ๕ เอวั นิจจตาทถิปี สตุวา อิตรกถาย ปน วตตุตพุฬุเมว
 นตติ ๕ ภาวนาติ ปณุณากาณา ๕ สา หิ อิท อธิปเปตา ๕ ตสมมาติ ยสมมา รุปาทินั อนิจจาติโต
 อนุปสสุนา สติปฏุจานภาวนา ว ตสมมา ๕ เตปิติ สนุตติมหมตตุตาปฏาจารย์ ๕ ฅมูฎิภา ๕

มธุรกกาวอ วิยาติ สณุชชาตคธุรกวอ วิย อกมุญุโย ๕ ทิสาหิติ อัย ปุรตติ อัย
 ทกุชิตนาติ เอวั ทิสापิ น ปกุชายนุติ น ปากฎา โหนุตตีติ วทติ ๕ ฅมูมาปิ มั น ปฏิลภนุตีติ
 ปรียตตุตฅมูมาปิ มยหึ น อุปุญุจหนุติ อุกคหิตั สชฅมายิ ตา น ทิสนุตีติ วทติ ๕ อตุถา ชนุชวคเค ๕

๑๐. กุณฑลติสุสพยคุมตุเถรนิพพานกถา

นโม พุทธาย ๕ จฉจลา วต สมปตฺติ กุณฑลติสุสพยคุมกุณฑลติสุสพยคุมเถรวาน์
นิทานกถา ๕ อิมะ ปนายสมนโตะ ปุพฺพพุทฺธานัน สนฺติเก อุปฺจิตกฺกุสลมฺมูลาเทเวสุ จ มนุสฺเสสุ
จ สัสนฺดา อมฺหากัน ภาควโตะ ปรีนินฺพุตฺตสฺส อฏฺฐวีสาธิกานัน ทฺวินัน วสฺสสฺตานัน มตฺตเก
ชฺมพฺุทีเป จ อิมสฺมี ลงฺกาทีเป จ ชฺมมาโสโก เทวานมฺปิยติสฺโสติ ลทฺชฺนามวเสน อธิฏฺฐสฺหาโย
หุตฺวา พุทฺธสฺสเน มหฺนตฺ ปุณฺณวาสิ สฺมจฺจิตฺวา วสิสฺสุ ๕ ชฺมมาโสโก ปน พุทฺธสฺสเน
ชฺมมทฺทายาทัน ปตฺตเถนฺดา ปตฺตตฺธีตรัน ปุพฺพาชฺตฺวา สาสนัน คคณจฺนทมณฺทลัน วิปาภฺภูมิกฺตฺวา
อเนกานิน จ อณฺณยานิน ปุณฺณโกฏฺฐจาसानิน กโรติ ๕

อปรภาเค จ ชฺมมาโสกสฺส อณฺฎฺฐจฺจานสฺสมโร อุทฺปาที ๕ โส พาทฺพหฺคฺลิตฺวาน หุตฺวา
ภณฺฑทฺทาคาริกัน อาท คจฺจ กอฏฺฐจฺจาคารโตะ สฺวณฺณนาทิตฺรตฺนานิน เหมกสฺยนาทีสุ สฺขมตฺตโกณิน อณฺณยานิน
จ ทานฺอุปการณานิน อาทฺราเปตฺวา อิทฺ วาสิน กโรหิตฺ ทานัน ทสฺสามิตฺติ ๕ ตํ สุตฺวา ภณฺฑทฺทาคาริกโก
โรทฺมานิน อาท กอฏฺฐจฺจาคารณฺจ กอสฺย จฉจณฺ เต ชนฺ สพฺพ สฺลณฺจิจิตฺ เตว เอวฺ ชานาหิ ชตฺติยาคี ๕
ราชา อาท กอสฺยณฺจ อตฺถิ อตฺถิ เม ชนฺ เกน สฺลณฺจิจิตฺ สพฺพ ตํ เม อภฺขาทิ ปุจฺจิจิตฺ
กอฏฺฐจฺจาคารณฺจ กอสฺยณฺจ อตฺถิ เต ชนฺ เทว พุพฺพล ตํ ทิสฺวา อมจฺเจหิ สฺลณฺจิจิตฺนฺติ ๕
ราชา อมจฺเจ ปุจฺจนิ กสฺสิทฺ รชฺชฺนฺติ ๕ ตฺมฺหากัน เทวาคี ๕ ยทฺติ เม รชฺชํ กสฺมา ทานัน น ลภามิตฺติ ๕
อมจฺจา ตฺมฺหี อหฺสิ ๕ ตทา รณฺโธ หตฺเถ อโสถตฺตฺตาย อชฺมามลกัน อตฺถิ ๕ ตทา ราชา สัเวคปฺปตฺโต
หุตฺวา ตํ โอลเกตฺวา

- ๑. จฉจลา วต สมปตฺติ วิชฺชฺมาสีสฺสมฺปมา
มหทฺทชฺนมฺปิ สมปตฺโต ทลิตฺทํ ปฺนมาคโตะ ๕
- ๒. ยทฺทา ทาทฺกาโมปิ ทาทพฺพ นตฺถิ เม ชนฺ
ชฺธีนปฺญณฺมหนํ ปตฺโต สมปตฺโต มจฺจฺโน มชฺนฺติ ๕
- ๓. ตทา สมีเป จิตฺโต เวชฺ อาท ชีรตฺตุ ตํ รชฺชมณฺจิจํ รูปํ กฺชงฺกชฺชิวหา วิจฺฉนฺตคามิน
ชฺีรตฺตุ ตํ ชฺีวิตปฺปมฺายํ อฺุสฺสาวพินฺทฺวิตฺติณฺคเค ลพฺภนฺติ ๕ เตน วุตฺตํ มหาวฺเส
๓. สกฺลํ เมทนี กุตฺวา ทตฺวา กอฏฺฐิสฺตํ สฺขี
อชฺุฒามลกมตฺตสฺส อนฺเต อิสฺสริกัน คโตะ
- ๔. เตเนว เทพนฺเรน ปุณฺณมฺหิ ชยมาคเต
มรณฺหากิมฺไซ โสปี อโสโก โสกมาคโตะ ๕
- ๕. มหทฺทชฺน นรินฺโท อโสโก ราชกฺุชฺโร
ชฺมพฺุทีปสฺส โว หุตฺวา พาวตฺติ รณฺญา มลกิสฺสรโรติ ๕

โส พาทฺพหฺคฺลิตฺวาน นิสฺสาโส โกชฺวเสน กาลัน กตฺวา โอปปาคีโก เอกโทณินา วมฺปมาโน
อชฺคโร หุตฺวา อจฺจรวตฺติยา ตีเร โอลมฺภนฺโตะ มจฺฉกจฺฉเป ชาทฺติ ๕ ตทา มหามหฺินทเถโร
สฺมาปตฺติสฺขัน ปรีกฺุณฺชฺนโตะ ตมฺหา วุฏฺฐจฺาย เกน เม ทินฺนํ พลทิสฺ สฺขนฺติ อวาชฺชมาโน
อโสเกน ชฺมมราเชนาตี อณฺณยาสิน ๕ โส กุหนํ เม ปิตาคี อุปฺชาราเนโตะ ตํ อเหตุกตฺตภาเว

นิพพตต์ วิปการ อททส ๕ เถโร ส่วเขตปุตโต หุตวา ต่ อุปสงกมิตวา มหาราช อนนุจฉวิก
เต อิท กมมุนติ สททมนุสสาเวสิ ๕ โส เถโร สฉฉานิตวา วิปติสาร์ อาคนุตวา เถรส
ปาทปิฏเจ สีส จเปตวา อสสุนิ ปวตเตนโต ปโรท ๕ เถโร ดสส ฌมม เทเสตวา สรณานิ เจว
ปณจสีลานิ จ ทตวา สกฏจันเมว คโต ๕ โส ปริสทฐสีโล หุตวา ปริจฉินนาหาโร สดตทา
อพนุนตเว กาล กตวา ดาวตีสมวเน มหิททโก เทวปุตโต หุตวา นิพพตติ ๕ โส สัสาเร
อนิจจต สมปสสมานो ขนธายตนาตสฺสู นิพพิณมาโน อธิมจจนวเสน ตโต จริตวา สีหพีเป
เสฏฐีปุตโต หุตวา สดตวาสสิโก ปพพชิตวา วิปสสน วณเมนโต สท ปฏิสมภิทาหิ อรหตต์
ปตวา กุณฺฑลติสฺสเถโร นาม อโหสิ ๕

เทวานมปิยติสฺโส ปน ทานานิ ปุณฺณานิ กริตวา อายุหปรโยसानเ ดาวตีสมวเน
นิพพตติ ปุณ ตโต จริตวา สีหพีเป เสฏฐีปุตโต หุตวา นิพพตติ ๕ สดตวาสสิโก ฌรราวาเส
อาทินวํ ทิสฺวา นิภขมิตวา ปพพชํ ลภิตวา วิปสสน วณเมตวา น จิสฺเสว สท ปฏิสมภิทาหิ
อรหตต์ ปตวา พุคฺคเมเถโร อโหสิ ๕ โสปี ยาวตายุกํ จตวา โลหปาสาเทเยว ภิกฺขุณํ เตปิฏกํ
วาเจสิ ๕ ดสฺมี สมเย กุณฺฑลติสฺสเถโร ฐุปารามे สงฺขารสฺซชนํ กตวา นิพพานปุริ ปาวิส
มหาชนเ สกกรियมานเ ปุชฺชียมานเ สาธุการํ ปวตตปิยมานเเยว เถรสฺส อธิฏจันพเลน สท
โทณียาเยว กเพวรํ อากาสํ อพุกฺคณุตวา โลหปาสาทาภิมุขํ ปายาสิ ๕

ตทา พุคฺคเมเถโร โลหปาสาทเ ภิกฺขุณํ ฌมม วาเจนโต ตํ สททํ สุตวา กิณฺณาเมตฺนติ
ปฺจฉิตฺวา กุณฺฑลติสฺสเถรสฺส ปรีนิพพานนฺติ สุตวา จินฺเตสิ มยฺหํ อตีตเวว กลฺยาณกมฺเม
ทพฺพหิมิตโต กาลํ กตวา อิทานิ อากาเสนาคโตติ มยฺหํ ปน อายุสฺสาโร ก็ จีรํ จสฺสตีติ
อุปฺชาเรนโต อชฺเชว ปรีภฺชยํ คโตติ ฉตวา ตฺริตฺตฺริโตเยว อาสนา วุฏฺจาย เอกํสํ อุตฺตราสงคํ
กริตวา อุกฺกุฏิกํ นิสิติตวา อณฺชลี ปคคยห ภิกฺขุสงฺฆํ ขนาเปตวา ภิกฺขุณํ **อปฺปมาโท อมตต์**
ปทฺนติอาทินา โววิทฺวา อนิจฺจาวต สัซาราคิ จ อาทินา อนิจฺจาทิวเสน โววิทฺวา มหาชนสฺส
โรทฺนตสฺส ปรีเทวนตสฺส ส่วเขตปตฺตมานสฺส ดสฺมี สฺวณฺณโทณียํ ปวีสิตวา สงฺขารสฺซชนํ กตวา
กตวา ปรีนิพพายีติ ๕ เตสํ สฺวณฺณโทณียํ อากาสโต โอตริตวา ภูมियํ ปติฏฺจาสิ ๕ มหาชนา เตสํ
สรีรํ ปุชฺเตตวา มหนฺเตน สกกาเรณ ฉาเปตวา ชาติโย คเหตุวา ลงกาทีเป ชาติุนิทานํ กรีสุ

- ๖. **ชีวีเต ธนกาเยสุ** **นิสฺสาเรสุ ปภงฺคฺสุ**
- อนิจฺจทุกฺขโต ปสฺสํ** **ปฺญณกมฺกรโต สียา**
- ๗. **สัสาสรภยโต ปสฺสํ** **นิพพานมฺปิ จ เปมโต**
- นิพพานรรมมณํ กตวา** **ปฺญณกมฺมาทิกํ กรโรติ ๕**

ยทา จ ราชา อโสโก เทวานมปิยติสฺสราชา นากฺลยาณเ เอกโต กตวา นิพพุโต
ตเถว ปณฺฑิตโต โปโส สมปสฺสํ อตฺถมตฺตํ สหายํ อวินา หุตวา ปฺญณกมฺมํ สทา กรโรติ ๕
อโสเกเทวานมปิยราชุณํ นิทานกถา สีหพวตฺถุมฺหิ ๕

สทฺธาติสฺโส มหาราชปิ ภาเนเต มยฺหํ วนฺทิตพฺพยุตฺตํ อยฺยํ อาจิกฺขถาติ ปฺจฉิ ๕ ภิกฺขุ
มจฺจลราชิกุฏฺฐติสฺสเถโรติ อาหํสุ ๕ ราชา มหาปรีวารเณ ปณฺจโยชนมตฺตํ อคมาสิ ๕ เถโร ก็
สทฺโท เอโส อาวุโสติ ภิกฺขุ ปฺจฉิ ๕ ราชา ภาเนเต ดุมฺหากํ ทสฺสนตฺถาย อาคโตติ ๕ เถโร

จินตลึง ก็ มยห์ มหุลลกกกาล ราชคเห กมฺมุนฺติ ๕ ทิวาฏฺจาเน มณฺจเก นิปฺชฺชิตฺวา ภูมียํ
 เลขํ ลิกฺขนฺโต อสฺสึ ๕ ราชชา กหํ เถโรติ ปุจฺฉิตฺวา ทิวาฏฺจาเนติ สุตฺวา ตตฺถ คจฺฉนฺโต เถโร
 ภูมียํ เลขนฺติ ทิสฺวา ชีณาสวสฺส นาม หตฺถกุกฺกจฺจํ นตฺถิ นายํ ชีณาสวโถติ วนฺทิตฺวา ว
 นิตฺตติ ๕ ภิกฺขุสํโฆ เถโร อาห ภนฺเต เอวํวิชฺชสฺส ปสฺสณฺนรณฺโฆ กสฺมา วิปฏิสาร์ กริตฺถาติ
 อาวุโส รณฺโฆ ปาสาทรทฺชนํ น ตุมฺหากํ ภาโร มหุลลกเถรสฺส ภาโรติ วตฺวา ว อปรภาเค
 อนุปาทิสฺสาย นิพฺพานธาคฺญา ปรีนิพฺพายนฺโต ภิกฺขุสงฺฆมํ อาห มยห์ ภูฏาการมฺหิ เอกํ อดฺธมฺปิ
 ปลลฺงกํ อดฺธรธาติ ๕ ตสฺมี อดฺธรเต เถโร อิํ ภูฏาการํ อนุตเร อปฺปติฏฺฐหิตฺวา รณฺโฆ
 ทิฏฺฐกกาลเยว ภูมียํ ปติฏฺฐหตฺถติ อธิฏฺฐหิตฺวา ปรีนิพฺพายิ ๕ ภูฏาการํ ปณฺจโยชนมตฺตํ
 อากาเสน อคมาสิ ๕ ปณฺจโยชนมตฺเต ชฺชชํ ฐาเรตฺถํ สมตฺถา รุกฺขา ชฺชชปคฺคหิตา ว อหฺลํ ๕
 คจฺฉาปี ตฺจฺฉาปี สพฺเพ ภูฏาการารภิมฺขา หุตฺวา อฏฺฐังสุ ๕ รณฺโฆปิ ปณฺธํ ปหิณฺสิ เถโร
 ปรีนิพฺพุโต ภูฏาการํ อากาเสน อาคจฺฉนฺตํ ๕ ราชชา น สทฺทติ ภูฏาการํ อากาเสน คนฺตฺวา
 ญฺปารามํ ปทกฺขิณํ ทตฺวา สิลลาเจตฺติยญฺจานํ อคมาสิ ๕ เจตฺยํ สห วตฺถนา อปฺปติตฺวา
 ภูฏาการมตฺถเก อฏฺฐาสิ ๕ สาธุการสทฺสสาณิ ปวตฺตีสฺสุ ๕

ตสฺมี ขณฺเ มหายุคฺคยเถโร นาม โลหปาสาเท ปตฺเต ภูฏาการเ นิสฺสินฺโน ตํ สทฺทํ
 สุตฺวา ก็ สทฺโธ เอโสติ ปฏิสฺสณฺติตฺวา ปุจฺฉิ ภนฺเต มงฺคลราชิกฺกณฺทลตฺสสเถโร ปรีนิพฺพุโต
 ภูฏาการํ ปณฺจโยชนมตฺตํ อากาเสน อาคตํ โส ตตฺถ สาธุกา ว สทฺโทธิ อาวุโส ปุณฺณวณฺโต
 นิสฺสาย สกฺการํ ลภิสฺสามาติ อากาเสนเว อาคนฺตฺวา ตํ ภูฏาการํ ปวีสิตฺวา ทฺติยมณฺจเก
 นิสฺสิตฺวา อนุปาทิสฺสาย นิพฺพานธาคฺญา ปรีนิพฺพายิ ๕ ราชชา คนฺธปฺปจฺฉนฺณานิ อาทาย
 คนฺตฺวา อากาเสน จิตํ ภูฏาการํ ปุเรสิ ๕ ตสฺมี ขณฺเ ภูฏาการํ โอตริตฺวา ปจฺวียํ ปติฏฺฐจิตํ ๕
 ราชชา ปุชฺชาสกฺกาเรน สรีริกจฺจํ การเวตฺวา ธาตุโย คเหตุวา เจตฺยํ อกาสิ ๕

ภูมียํ เลขํ ลิกฺขนฺโต อจฺฉิตฺติ ปจฺมํ มณฺเจ นิปฺชฺชิตฺวา อฏฺฐาย ภูมียํ เลขํ ลิกฺขนฺโต
 อจฺฉิ อชฺชีณาสวโถติ มํ ชานาตุติ ๕ ตถา หิ ราชชา ชีณาสวสฺส นาม ๕เปย นิตฺตติ ๕

ชฺชปคฺคหิตา วาติ ปคฺคหิตชฺชา ว ๕ สิลลา เจตฺติยญฺจานนฺติ ญฺปารามสฺส จ มหาเจตฺติยสฺส
 จ อนุตเร สิลาย กตเจตฺติยญฺจานํ ๕ เจตฺยํ ๕เปย อฏฺฐาสิ สวากสฺส ตํ ภูฏาการนฺติ กตฺวา ๕
 ฎีกาติกฺกองคฺคตฺตรนิกาย

๑๑. สุตฺโธทนมหาราชนิพฺพานกถา

มม วสฺสํ ปน ภควา เหมจฺจา วุตฺตณฺเยน อีสิปตเน มิคฺคทาเย ชมฺมจกฺกํ ปวตฺเตตฺวา
 อฏฺฐารส พุรหมโกฏฺฐิโย อมตํ ปาเยตฺวา พาราณสิยํ อุนิสฺสาย ตตฺถเวว วิหาสิ ๕ ทฺติยวสฺสํ
 ปน ภควา ราชคหํ อุนิสฺสาย เวพฺพนมฺหาวิหาเร วสิ ตติยวสฺสํ จตฺตตฺถปี ตตฺถเวว ๕ ปณฺจเม
 ปน วสฺเส เวสาลีนครํ อุนิสฺสาย มหาวเน ภูฏาการสาลาญํ วิหรนฺโต เวเนยฺยชนสฺส
 อนุกมฺปาย ตตฺถเวว วสฺสํ วสิ ๕ ตสฺมีเยว ว สํวจฺฉนเร พุทฺธปีตฺโน สุตฺโธทนมหาราชสฺส พลวโรโค
 อุกฺพาทิ ๕ อถ เต สากฺยราชานो มหปชฺชาปติโคตมิปมฺขา โอโรชคฺณา จ ตํ โรคํ วุปฺสเมตฺถํ
 นาสกฺขีสุ ๕ พาพฺพหิตฺลानุ ราชชา มหตา พุยาธินาภิกฺกุโถ กีสตฺรสรโร มรณฺมณฺจเก นิปฺปนฺโน

อโห่ ทุกข์ อโห่ ทุกขนุติ อปราปรี่ ปรีวตเตนุโต อนุสุสริ อโห่ วด มม ปุตุโต สมมาสมพุทโธ
อิชาคโต พาทุหเวหน สีสั ปริมชชติ นนุโท อานนุโท จ อโกลสุ ปสเสสุ ปริมชชนุติ ราหุโล จ
เม ไปโตปิ ปฎิจัยั ปริมชชตีติ เอวั ราชา ภควนุตุ อนุสุสรมาโน มรณมณจเก นิปชชิตี ๕

เตน โข ปน สมเยน ภควา พลวปัจจุสมเย มหากรุณาสมาปตติโต วุฏจาย
มหากรุณาสมาปตติญานัน สมมาปชชิตวา ตโต นิภขมิตุวา เวเนยยุปคคเล โอลเกสิ ๕
โอลอกนกาเลเยว พาทุหคิลานสุส รมโย มรณมณจเก นิปพนุสนุส อติวิย การุณวิลาปี ทิสวา
จินเตสิ อโห่ มม ปิตา มหาราชา อชเชว ติพุพโรโค มม คมนัน ปตเถติ คมนนกาลทานิ เม
ภวิสุสตีติ จินเตตุวา ปน ภควา สีหสนนโต วุฏจาย สรีรั ปฎิจชคคนุโต เวสาลินคร์ ปิณหยา
จริตุวา ปิณหยาตปตติภกนุโต อานนุทเถรั เอตทโวจ อานนุท มม ปิตา มหาราชา อชเชว
ติพุพโรโค มม คมนัน ปตเถติ อายาฆานนุท ทานิ ตั ราชานัน ปสสิสสาม ภิกขุสงฆสุส
อาโรเจสิตี ๕ เถโร ภควโต วจนัน สมปฎิจจติวา ภิกขุสงฆสุส อาโรเจสิ ๕
อถ สารีปุตุตโมคคคูลานาทย เถวา ปตตจิวรมาทาย สกสภญจानโต นิภขมีสุ ๕ เถโร ภควโต
อาโรเจสิ ๕ อถ ภควา เต ภิกขุ อามนุเตนุโต เอวมาย อชเชว ภิกขเว สุกุโธทนมหาราชา
ติพุพโรโค มมคมนัน ปตเถติ คมิสสาม ตั ปสสิตุ อิทั ปจฉิมทสสนนุติ ๕ เอวมย ปน ภควา
เต ภิกขุ ปเวเทตุวา ปณจสตภิกขุหิ สหุธี พุทธานุภาเวน อากาสัน อพุกคคนุตุวา เยน
กปิลลวตตุคคร์ เตน คนุตุวา ปาสาทั อภิรยหิตวา พาทุหสุส คิลานสุส รมโย สยนมณจสุส
อสุสิสเก ปลลจเก นิสิติตวา กีสตรสรีรั ราชานัน ทิสวา ฆมมสังเวคั อูปปาทะตุวา ราชานัน
เอตทโวจ กจจิ ยาบเนียนัย กจจิ ทุกขา เวทนา ปตติภกนุติ โน อภิกภกนุตีติ ๕ ราชา ภควโต
วจนัน สุตวา สุกภกคณโจ อสสุปณเณหิ เนตเตหิ ภควนุตเมตทโวจ น เม ภนุเต ขมนियัน น
ยายเนียนัย พาทุหา เม ทุกขา เวทนา อภิกภกนุติ โน ปตติภกนุตีติ ๕

อถ ภควา มา จินตยิตถ มหาราชาติ วดวา จีวรพภนุตเว นิสสิตุ เอวาวณโสณนุทสทิส
ทกขินเหตุถ ปสเรตุวา สจาทัน สพุพสตุตทิตตถาย กปปสตทสชาติเกสุ จตุสุ อัสเชยเยสุ ทส
ปารมิโย ทสปารมตถปารมิโย สมตีสปารมิโย ปุเรตุวา โลกตถจริยา ฆาตตถจริยา พุททจริยา
ติสโส จริยาโย ปุเรตุวา ฆนปริจจาคั ปตุตปริจจาคั ภริยปริจจาคั องคปริจจาคั จาติ
มหาปณจปริจจาคะ ปริจจชิตวา พุทโธ ชาโตติ อิมินา สจเจเน มม ปิตุโน มตถเก อิมินา
ทกขินเหตุเถน ผุสสิตมตเตน สญญา สีสเวทนา วุปลโม โหตุติ อธิฏจหนุโต รมโย สีสั
ปรามสิ ๕ รมโย สีเส ทกขินเหตุเถ จปิตมตเต สพุพา สีสเวทนา ปฏิปสสมภิ ๕ ตโต
อานนุโท อตตโน สจจาทิฏจानัน กาคุกาโม ภควนุตุ วนุทิตวา เอวมาย สจาทัน ภนุเต
ตุฆากัน ฉายา วิย ออนุพนุชียมาโน ยตถ อานนุโท ตตถ ภควา ตตถ อานนุโทติ อิมินา
สจเจเน มหาราชสุส ทกขินพาทัน ทกขินเหตุเถน ผุสสิตมตเตเยว ทกขินพาทุเวทนา วุปลมา
โหตุติ ๕ เอวั เถโร สจจาทิฏจानัน กตุวา รมโย ทกขินพาทัน ปริมชชิตี ๕ ปริมชชิตกขณเยว
รมโย ทกขินพาทุเวทนา ปฏิปสสมภิ ๕ ตโต นนุโท สจจาทิฏจानัน กตตุกาโม ภควนุตุ วนุทิตวา
เอวมาย สจาทัน ภนุเต อนปปกาสุ ชาตีสุ ตุฆากัน วจนัน อกาสิ วามพาทัน มม ทกขินเหตุเถน
ผุสสิตมตเตเยว วามพาทุเวทนา วุปลมา โหตุติ เอวั เถโร สจจาทิฏจानัน กตุวา รมโย วามพาทัน
ปริมชชิตี ตัขณเยว รมโย วามพาทุเวทนา ปฏิปสสมภิ ๕ ตโต ราหุโล สจจาทิฏจानัน กตตุกาโม

อุฎฎายาสนา ภควนุต์ วนุทิตวา เอวมาห ยทา ภนุเต ภควา เวสฺสนตรภาเวฎุจโิต ตทา อหํ
ปฺตุโต ทาสี นาม ตุมเห ตุมหากํ ทานปารมี ปรมตฺถาย มํ ปุขํ กสฺส ททตฺถํ สจําหํ อฎุปมตฺตุมปิ
ตุมหากํ อฎุขุณฺณํ อิมินา สจฺเจน เน อยฺยสฺส มหาราชสฺส ปิฎุจียํ มม ทกฺขินฺนหตฺถเณ
ผุสฺสิตมตฺเตยเว ปิฎุจโรโค วุปลโม โหตฺติ ๕ เอวํ โส อธิฎุจหิตฺวา รมฺโณ ปิฎุจึ ปริมชฺชึ ๕
ตํขณฺณเวย รมฺโณ ปิฎุจเวทนา อรุเวทนา ขาณฺณเวทนา ปาทเวทนา วุปลมฺนฺติ ๕

ตทา ราชา วิคตโรโค ปิตฺติสฺมนสฺสชาโต สิริสยฺนโต วุฎุจาย ภควนุต์ วนุทิตวา อฎุจาสึ ๕
อถ ภควา ราชานํ วิคตเวทนํ ทิสฺวา อุตฺตริ อปฺปกณฺจสฺสายํ ฌตฺวา อโห สยํ มม ปิตา
สตฺตาทเห กาลํ กเรยฺย อรหตฺตปตฺตูปนิสฺสโย อตฺถิ นุ ไชติ อวาชฺเชตฺวา อตฺถิติ ฌตฺวา
สพฺพรตฺติณฺนํ ว ฌมํ เทเสสิ ๕ สตฺตาทจฺเจน ราชา ภควนุต์ เอตทโวจ โอวาทตุ มํ ภนุเต
อนุสาสตุ มํ สุกโต ยํ มมสฺส ทิมฺรตฺตํ อตฺถาย หิตาย สฺขายาติ ๕ อถ ภควา ราชานํ เอตทโวจ
อปฺปตฺรํ มนุสฺसानํ ชีวิทํ ลหุํปิ จลํ วิชฺชุลตกาการสทิสํ สพฺพโยวณํ ชราปรีโยसानํ อโรคฺย
พฺยชิปรีโยसानํ ชีวิทํ มรณปรีโยसानํ สพฺพา สมฺปตฺติโย วิปตฺติปรีโยसानนฺติ ๕ เอวํ ภควา
รมฺโณ ฌมํ เทเสตฺวา จตฺสจฺจกฺกุฏํ อริยสจฺจํ เทเสสิ ๕ เอวํ ภควา รมฺโณ ฌมํ เทเสตฺวา ปุณ
สตฺตเม ทิวเส อนิจฺจปรีทึปนกถํ ปฎุจเปฺนโต ราชานเมตทโวจ

- ๑. อนิจฺจา วต สงฺขารา อุปฺปาทวยธมฺมิโน
 อุปฺปชฺชิตฺวา นิริขฺมฺนฺติ เตสํ วุปลโม สฺุชิติ ๕
- ๒. สพฺเพ สงฺขารา อนิจฺจาทิ ยทา ปญฺญา ย ปสฺสตี
 อถ นินฺพินฺนทติ ทกฺขเ เอส มคฺโค วิสฺสุทฺธิยา ๕
- ๓. สพฺเพ สงฺขารา ทกฺขชาติ ยทา ปญฺญา ย ปสฺสตี
 อถ นินฺพินฺนทติ ทกฺขเ เอส มคฺโค วิสฺสุทฺธิยา ๕
- ๔. สพฺเพ สงฺขารา อนตฺตาทิ ยทา ปญฺญา ย ปสฺสตี
 อถ นินฺพินฺนทติ ทกฺขเ เอส มคฺโค วิสฺสุทฺธิยา ๕

เอวํ ภควตา อาทินา นเยน ฌมเม เทสิยมาเน สุกฺโขทนมหาราชชา จตฺสจฺจเทสนานุสาเรน
วิปสฺสนํ วชฺุฌตฺวา รูปวาคอรูปวาคมานอฺทฺทจฺจอวิชฺชา (อวชฺฌายิ) นิริเสสฺปฺพานกํ สห
ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ สมฺปาปฺณิ ๕ ตโต ราชา อรหตฺตมคฺคผลे สฺมนสฺสชาโต ภควนุต์
อตทโวจ มุตฺโตหํ ภนุเต สํสารพฺนฺธนา ทิฎุจโ เม ภนุเต นินฺพพานมคฺโค อปิจ ภนุเต อปฺปตฺรํ
ชีวิทํ อชฺเชว ปรีนินฺพพายิสฺสามีติ ๕ อถ โข ภควา กาลํ มณฺณถาติ อาห ๕ อาม ภนุเตติ ๕ ตํ
สฺตฺวา สากฺยราชานอ จ มหาปชาปติโคตมิปฺมุขา จ โอโรธคณฺา เกเส วิกฺกิริตฺวา อฺรุํ ปฺหรนฺตฺวา
ปโรทิสฺสุ ๕ อถ ราชา เต สพฺเพ สมสฺสาเสนโต เอวมาห ตุมเห มา โสจิตฺถ มา ปรีเทวิทถ อยํ
ฌมมตา โลกสฺส ยทิทํ อนิจฺจตา สพฺเพหิ มนาเปหิ นานาภาโว ยํ ชาตํ ภูตํ ปโยคํ โลกฌมม
คมา ปลฺลชฺชิติ ตํ กุเตตฺถ ลพฺภติ ๕ เอวํ ราชา เต สมสฺสาเสตฺวา อุฎฎายาสนา ภควนุต์

* ที่. มหา. ๑๐/๒๒/๑๓๗ ส. ส. ๑๕/๑๘๖/๑๙๐ พ. ขา. เอก. ๒๗/๙๕/๒๓
** พ.ธ. ๒๕/๒๗๗/๖๔

วณฺหิตฺวา เอวมาห ภนฺเต โลกนํายก ยงฺกิญฺจि เม กายิกํ กมฺมํ วา วจิกมฺมํ วา มโนกมฺมํ วา
 ขมถ ภนฺเต อาชานาหิ มํ ภนฺเต ปรีนิจฺจายิสฺสามิตฺติ ภควนฺตํ ขมาเปตฺวา สิริสยนาถญฺเจ
 นิปฺปนฺโน ตตฺถเอว ปรีนิจฺจายิ ๕ อถ ภควา รมฺโฆ ปรีนิจฺจพฺพตฺถาวิ ญตฺวา ฌมฺมสํเวคํ
 อฺปฺปาเทตฺวา ภิกฺขุขณเมตทโวจ ปสฺสสถ ภิกฺขเว พุทฺธบิตรํ มหาราชํ ตสฺส อลภิเยว มรณฌมฺมํ
 โส อนิจฺจํ ปตฺโต สพฺเพ หิ สตฺตา มรณฌมฺเมน มรณปรีโยसानา มรณํ อนตฺติตา ตสฺมา
 ตุมฺเห มา ปมาทถาติ ๕ ตทา มหาปชาปติ ยโสธฺรา จ สากฺยราชาโน จ โอโรธคณา จ อูร์
 ปหรนฺโต มหนฺเตน สทฺเทน ปรีเทวีสุ ๕ อถ ภควา เตสํ อนิจฺจตาปฺปฏิสํยุตฺตาย ฌมฺมिया กถาย
 เต สพฺเพ สมสฺสาเสตฺวา อายสฺมนนฺตํ มหากสฺสปิ เอตทโวจ คจฺจ ตฺวํ กสฺสป มยํ มม บิตรํ
 ทหิสฺสาม ตํ ภูมिํ ชานาหิตฺติ ๕ เถโร สาธุ ภนฺเตติ ปฺปฏิสฺสณฺนิตฺวา ชฺงตงฺคชเรหิ ภิกฺขุหิ ปรีวฺจฺจโต
 คนฺตฺวา สากฺยราชาหิ สทฺธี รมฺโฆ สิริรัชฺฆาปนฺนุจฺจานํ คนฺตฺวา ตํ ภูมिํ ชาเรสิ จิตฺตกถฺยจ
 การาเปสิ ๕

ตทา ทสสทสฺสจกฺกวาพวาสิโน เทวตา สกฺกยามสนฺตฺสฺสิตฺตนิมฺมานรติปรีนิจฺจิตฺตวสวตฺติปฺมุขา
 จ มหาพรหฺมาโน จ ปญฺจสตฺกฺกฏาการานิ จ ทิพฺพจฺนฺทนาคนฺธาทีนิ จ อาทาย อาคนฺตฺวา
 มหากสฺสปตฺถเเรน สทฺธี จิตฺตํ กรีสุ ๕ นิฏฺฐิตฺเต จิตฺตเก มหากสฺสปเถโร ปฺนาคนฺตฺวา ภควโต
 อโรเจสิ ๕ อถ ภควา สยเมว รมฺโฆ สีสํ อุกฺขิปีตฺวา สารีปฺตฺเตน เถเรน อุกํ อาสิณฺนิจฺยมาเนน
 โธวิตฺวา มณฺนิเมยฺน มณฺจเก อโรเปตฺวา สุวณฺณสีวิกาย วิตานขจิตฺตตาย อโรเปสิ ๕

ตทา สากฺยราชาโน สมากนฺตฺวา สตฺตชฺชปฏฺฐากจามรานิ อสฺสาเสตฺวา เภริ สํขปฺนฺทาว
 ทิพฺพานิ ตฺริยานิ วชฺชยนฺดา รมฺโฆ สยนมณฺจกํ สุวณฺณสีวิกาย อาหพนํ นยีสฺสุ ๕ อากาเส เทวา
 จ คนฺทพฺพา จ ทิพฺพาคฺตฺริยานิ วชฺชยนฺดา อากาสตลล์ สมฺพารํ กตฺวา รมฺโฆ อาหพนํ คจฺฉีสฺสุ ๕
 ภควา ภิกฺขุสงฺฆปรีวฺจฺจโต รมฺโฆ อาพาหนํ คนฺตฺวา สีสเมว รมฺโฆ สยนมณฺจกํ อุกฺขิปีตฺวา จิตฺตํ
 อโรเปสิ ๕ ราชา สกฺโก เทวราชา อุกฺกยเทวคณาปรีวฺจฺจโต อณฺโฆ จิตฺตํ ปทกฺขิณํ กตฺวา มหาเตชํ
 โชติรสฺสมณฺณี คเหตฺวา รมฺโฆ จิตฺตํ ฌาเปตฺกามา อโหสิ ๕ อถ ภควา มา เทวราช ตถาคตฺปิตุโน
 จิตฺตํ ปจฺมํ ฌาเปสิ อหํ ปจฺมเมว ฌาเปสฺสามิตฺติ วตฺวา สยเมว รมฺโฆ หตฺถโต มณฺณี คเหตฺวา
 จิตฺตํ ฌาเปสิ ๕ อถ สกฺกาทโย เทวา ฌาเปสฺสุ ๕ ตสฺมี รมฺโฆ จิตฺตเก ทยฺหมาเน สพฺเพ
 สากฺยราชาโน จ มหาปชาปติปฺตฺติปฺมุขา จ โอโรธคณา จ มหนฺเตน สทฺเทน ปรีเทวีสุ ๕ ภควาปิ
 อนิจฺจปฺปฏิสํยุตฺตาย ฌมฺมिया กถาย เต สพฺเพ สมสฺสาเสสิ ๕ ตสฺมี สมากเม จตฺราสีติยา
 ปาณสทฺสสานํ ฌมฺมาภิสฺมโย อโหสิ ๕

ตสฺมี สุทฺโธทนมหาราเช ปรีนิจฺจพฺพเต พุทฺธณฺณวาทกา ฉรฺฏฺจฺจานิ สํกฺพฺภีสุ ๕ เสยฺยถิํ ๕

๕. กปิลํ เทวทถฺยจ โกลิยํ สกฺกาโร ตถา
 สุปฺปวาสิณฺจ เวรณฺจ ฉรฺฏฺจา พุทฺธณฺณวาทกาติ ๕

ตตฺถ ตตฺถ ขตฺติยาทโย มหาชนกายา รมฺโฆ มม สาสนํ สุตฺวา โรทฺหนฺตา ปรีเทวนฺดา
 มหาราชสฺส อุกฺกิสฺส มหายนฺณํ กาคฺคฺมารพฺภีสุ ๕ ภควาปิ สภิกฺขุสํเมหิ นิมนฺติโต ตตฺถ ตตฺถ
 คนฺตฺวา เตสํ มหายนฺณํ ปรีภฺยชิตฺวา อนฺนโมทนํ กโรนฺโต อีมา คธาโย อภาสิ

๖.	ราชาโน ขตติยา มาตา
กนิฏฐภคินี จาปี	ปีตา ภาดา จ ฆาตกา
อาลยา จ อนาถกา
๗.	อาจริยปรัชฌาโย จ
เต เต อุทฺทิสฺส ยณฺณานิ	เตสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
การยณฺติ ยถาพฺลํ
๘.	ยณฺณกมฺมาณี กตฺวาน
สามิโน กุลสนฺตา เย	นรา อุทฺทิสฺส ฆาตเก
มิตฺเต จาปี สหายกา
๙.	เตสํ ผลานิ ปปโปนฺติ
ทานผลานิ เตสํปี	อตุตฺตา ว กตานิปี
สตฺตฺตานณฺจ ภริสฺสเร
๑๐.	เย นรา ปุตฺตฺนตฺตาที
ทิวฺงคเตน การยณฺติ	ชีวนฺตาเยว ฆาตกา
ยณฺณกมฺมํ ยถาพฺลํ
๑๑.	เต นรา อกตณฺณฺจ
อปาเยเสว ชายนฺตา	อธมฺมฏฺเจว สณฺทิตา
จิรํ ทุกฺขา น มุญฺจยฺ
๑๒.	กตณฺณฺตา จ เย สตฺตา
ทานํ ยถาพฺลํ ทตฺวา	กิโรนฺตา ยณฺณฆาติเก
ปจฺจฺจา เต สคฺคคามิโน ๕
๑๓.	ตสฺมา หิ พุทฺธิสมฺปนฺนา
กุลสนฺตานํ ตํ ทานํ	กิโรนฺตา ฆาติยณฺณเก
อหฺตฺตฺนปี เจตฺสา
๑๔.	เยนฺโมทฺนฺติ ตํ ทานํ
สทฺธาปนฺนจิตฺเตน	อหฺตฺตฺนปี เจตฺสา
ยถา สามิ ตเถว เต
๑๕.	น หิ รุณฺณํ วา โสโก วา
น ตํ เปตฺสฺส อตฺถาย	ยา วณฺณา ปรีเทวฺนา
เอวํ วตฺตฺติ ฆาตโย ๕
๑๖.	ออยณฺจ โข ทกฺขิณา ทินฺนา
ทิมฺรตฺตํ หิตายสฺส	สงฺฆมฺหิ สุปฺตฺติฏฺฐิตา
จฺานโส อุกฺกปฺปตฺตี*๕

เอวํ ภควา เตสํ มหายณฺณานิ ปริภุชฺชิตฺวา อนฺโมทิตฺวา ฆาติสงฺคหํ กิโรนฺโต
โรหิณฺยา นทีตีเร เทวอสีติฆาติกุลสฺสสฺสเสหิ การิเต นิโครธฺวาราเม วิหาสิ ๕

อถโฆ มหาปชาปติโคตมี เยน ภควา เตนฺปสงฺกมि อฺปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนฺตํ อฏฺฐาสิ ๕ เอกมฺนฺตํ จิตฺตา โฆ มหาปชาปติโคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ ภนฺเต
ลภฺยฺย มาตฺตุคาโม ตถาคตฺปฺปเวทิตฺเต ธมฺมวินฺนเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ๕ อลํ โคตมิ
มา เต รุจฺจิ มาตฺตุคามสฺส ตถาคตฺปฺปเวทิตฺเต ธมฺมวินฺนเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ๕ ทุตฺติยมฺปิ
โฆ มหาปชาปติ โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ สาธุ ภนฺเต ลภฺยฺย มาตฺตุคาโม ตถาคตฺปฺปเวทิตฺเต
ธมฺมวินฺนเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ๕ อลํ โคตมิ มา เต รุจฺจิ มาตฺตุคามสฺส ตถาคตฺปฺปเวทิตฺเต
ธมฺมวินฺนเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ๕ ตติยมฺปิ โฆ มหาปชาปติ โคตมี ภควนฺตํ เอตทโวจ
สาธุ ภนฺเต ลภฺยฺย มาตฺตุคาโม ตถาคตฺปฺปเวทิตฺเต ธมฺมวินฺนเย อคารสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ๕

อลั โคตมิ มา เต รุจจิ มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ
อถโฆ มหาปชาปติโคตมิ น ภควา อฺนุชานาติ มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ทุกฺขี ทุมมนา อสฺสุมฺขี รุทมาณา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา ปทกฺขิณฺณํ กตฺวา
ปฏฺกามิ ฯ

อถโฆ ภควา กปิลวตฺตุมฺขี ยถาภินฺทํ วิหริตฺวา เยน เวสาลี เตน จาริกํ ปฏฺกามิ
อนุปฺพุเพน จาริกํ จรมาโน เยน เวสาลี ตทวสฺริ ฯ ตตร สฺทํ ภควา เวสาลิยํ วิหริติ มหาเวน
กฺฎฎาคารสาลาเย ฯ อถโฆ มหาปชาปติโคตมิ เกเส เจทาเปตฺวา กาสายานิ วตฺถานิ อจฺฉาเทตฺวา
สมฺพหฺลฺลาหิ สากิยาหิ สทฺธิ เยน เวสาลี เตน ปฏฺกามิ อนุปฺพุเพน เยน เวสาลี มหาวนํ
กฺฎฎาคารสาลา เตนฺอุปสงฺกมิ ฯ อถโฆ มหาปชาปติโคตมิ สฺฐเนหิ ปาทเหติ รโชทิกฺณฺเณน คตฺเตน
ทุกฺขี ทุมมนา อสฺสุมฺขี รุทมาณา พหิทฺวารโกฏฺฐเก อฏฺฐจาสิ ฯ อทฺทสา โฆ อายสุมา อานนฺโท
มหาปชาปติ โคตมิ สฺฐเนหิ ปาทเหติ รโชทิกฺณฺเณน คตฺเตน ทุกฺขี ทุมมณํ อสฺสุมฺขี รุทมาณา
พหิทฺวารโกฏฺฐเก จิตฺตํ ทิสฺวาน มหาปชาปติ โคตมิ เอตทโวจ กิํ นฺตุวํ โคตมิ สฺฐเนหิ ปาทเหติ
รโชทิกฺณฺเณน คตฺเตน ทุกฺขี ทุมมนา อสฺสุมฺขี รุทมาณา พหิทฺวารโกฏฺฐเก จิตฺตาติ ฯ ตถา หิ
ปน ภาฺนเต อานนฺท น ภควา อฺนุชานาติ มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ เตเนหิ โคตมิ อิเชว ตาว โหหิ ยาวาหํ ภควนฺตํ ยาจามิ มาตุคามสุส
ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ

อถโฆ อายสุมา อานนฺโท เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมฺนฺตํ นิสฺสีทึ ฯ เอกมฺนฺตํ นิสฺสินฺโน โฆ อายสุมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ เอสา ภาฺนเต
มหาปชาปติโคตมิ สฺฐเนหิ ปาทเหติ รโชทิกฺณฺเณน คตฺเตน ทุกฺขี ทุมมนา อสฺสุมฺขี รุทมาณา
พหิทฺวารโกฏฺฐเก จิตฺตา น ภควา อฺนุชานาติ มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ สาธุ ภาฺนเต ลภเยย มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ อลั อานนฺท มา เต รุจจิ มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย
อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ ทฺตฺติยมฺปิ โฆ ๕เปยฺ ตตฺติยมฺปิ โฆ อายสุมา อานนฺโท ภควนฺตํ
เอตทโวจ สาธุ ภาฺนเต ลภเยย มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา อนคาริยํ
ปพฺพชฺชนฺติ ฯ อลั อานนฺท มา เต รุจจิ มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา
อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ

อถโฆ อายสมฺโต อานนฺทสุส เอตทโหสิ น ภควา อฺนุชานาติ มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต
ฌมฺมวินเย อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชํ ยนฺนฺนาหํ อณฺเณนฺปิ ปรียาเยน ภควนฺตํ ยาเจยฺยํ
มาตุคามสุส ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺติ ฯ

อถโฆ อายสุมา อานนฺโท ภควนฺตํ เอตทโวจ ภาฺพุโป นฺุ โฆ ภาฺนเต มาตุคาโม
ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา โสตาปตฺติผลํ วา สกทาคามิผลํ
วา อนาคามิผลํ วา อรหตฺตผลํ วา สจฺฉิกาทฺตฺนฺติ ฯ ภาฺพุโป อานนฺท มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิตเต
ฌมฺมวินเย อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา โสตาปตฺติผลมฺปิ สกทาคามิผลมฺปิ อนาคามิผลมฺปิ
อรหตฺตผลมฺปิ สจฺฉิกาทฺตฺนฺติ ฯ สเจ ภาฺนเต ภาฺพุโป มาตุคาโม ตถาคตปฺปเวทิตเต ฌมฺมวินเย
อคารสุมา อนคาริยํ ปพฺพชฺชิตฺวา โสตาปตฺติผลมฺปิ ๕เปยฺ อรหตฺตผลมฺปิ สจฺฉิกาทฺตุ พหุการา ภาฺนเต

มหาปชาปติ โคตมี ภควโต มาตุจฉา อาปาทิกา ไปสิกา ขีรสส ทายิกา ภควนฺตํ ชเนตฺติยา
 กาลกตายน ฌณฺโณ ปาเยสิ สาธุ ภาเนตฺตลเภยย มาตุคฺคาโม ตถาคตปฺปเวทิตฺเต ฌมฺมวินเย อคารสฺมา
 อนคาริยํ ปพฺพชฺชนฺตํ ๕ สเจ อานนฺท มหาปชาปติ โคตมี อฏฺฐจ ฌรฺชฺชเม ปฏฺฐิคฺคณฺหาติ สา วสฺสา
 โหตุ อุปสมฺปทา ๕ วสฺสสตฺตูปสมฺปนฺนายน ภิภฺขุณฺนิยา ตทหฺอุปสมฺปนฺนสฺส ภิภฺขุโน อภิวาทนํ
 ปจฺจุจฺจนํ ฌนฺตฺตลิกมฺมํ สามํจิภฺกมฺมํ กตฺตพฺพํ อยมฺปิ ฌมฺโฆ สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา
 ยาวชฺฉิ ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๑ ๕ น ภิภฺขุณฺนิยา อภิภฺขุเก อววาเส วสฺสํ อุปคฺคณฺตพฺพํ อยมฺปิ ฌมฺโฆ
 สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา ยาวชฺฉิ ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๒ ๕ ฌนฺตฺตมฺมาลํ ภิภฺขุณฺนิยา
 ภิภฺขุสงฺฆโต เทว ฌมฺมา ปจฺจาสิสฺสิตฺตพฺพา อฺุโปสฺถปฺจฺจณฺณจ ใววาทฺอุปสงฺกมณฺณจ อยมฺปิ ฌมฺโฆ
 สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา ยาวชฺฉิ ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๓ ๕ วสฺสํ วุตฺถาย ภิภฺขุณฺนิยา
 อฺุภโตสงฺฆเ ติหิ จาเนหิ ปวาเรตฺตพฺพํ ทิฏฺฐเณ วา สฺสุเตน วา ปฺริสงฺกาย วา อยมฺปิ ฌมฺโฆ สกฺกตฺวา
 ฌรฺกตฺวา มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา ยาวชฺฉิ ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๔ ๕ ฌรฺชฺชมฺมํ ฌชฺฉณฺปนฺนายน ภิภฺขุณฺนิยา
 อฺุภโตสงฺฆเ ปภฺขมานตฺตํ จริตฺตพฺพํ อยมฺปิ ฌมฺโฆ สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา ยาวชฺฉิ
 ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๕ ๕ เทว วสฺसानิ ฌสฺสุ ฌมฺเมสฺสุ สิกฺขิตฺตสิกฺขาย สิกฺขมฺมานาย อฺุภโตสงฺฆเ
 อุปสมฺปทา ปฺริเยสฺสิตฺตพฺพา อยมฺปิ ฌมฺโฆ สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา ยาวชฺฉิ
 ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๖ ๕ น ภิภฺขุณฺนิยา เกณฺจ ปฺริยาเยน ภิภฺขุ อฺุภโกสฺสิตฺตพฺโพ ปฺริภาสฺสิตฺตพฺโพ อยมฺปิ
 ฌมฺโฆ สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา ยาวชฺฉิ ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๗ ๕ ฌชฺชตฺตคฺเค ใวโฏ
 ภิภฺขุณฺนํ ภิภฺขุสฺสุจณฺปโถ อโฆโฏ ภิภฺขุณฺนํ ภิภฺขุณฺนํสฺสุ วจณฺปโถ อยมฺปิ ฌมฺโฆ สกฺกตฺวา ฌรฺกตฺวา
 มาเนตฺวา ปฺุชฺเชตฺวา ยาวชฺฉิ ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอย ๕ ๘ ๕ สเจ อานนฺท มหาปชาปติ โคตมี อิเม อฏฺฐจ
 ฌรฺชฺชเม ปฏฺฐิคฺคณฺหาติ สา วสฺสา โหตุ อุปสมฺปทาติ ๕

อถโข आयสฺมา อานนฺโท ภควโต สฺนฺตฺติเก อิเม อฏฺฐจ ฌรฺชฺชเม อฺุคฺคเหตฺวา เยน มหาปชาปติ
 โคตมี เตนฺอุปสงฺกมฺมิ อุปสงฺกมิตฺวา มหาปชาปติ โคตมี เอตทโวจ สเจ โข ติวํ โคตมิ อฏฺฐจ ฌรฺชฺชเม
 ปฏฺฐิคฺคณฺหยาสิ สา ว เต ภวิสฺสติ อุปสมฺปทา ๕

เอวณฺจ ปน วตฺวา เถโร อตฺตนา อฺุคฺคหิตฺตนิยาเมเนว อฏฺฐจ ฌรฺชฺชเม มหาปชาปติโคตมฺิยา
 อโรเจสิ ๕ ตโต มหาปชาปติ โคตมิ อานนฺท เถรเมว เอตทโวจ เสยฺยถาปิ ภาเนตฺต อานนฺท
 อิตฺถิ วา ปฺริโส วา ททโร ยฺวามณฺชนชาติโกสิ สณฺนโถ อุปปลมฺมาลํ วา วสฺสิกมฺมาลํ วา ลภิตฺวา
 อฺุภโหติ หตฺถเอหิ ปฏฺฐิคฺคเหตฺวา อฺุคฺคตมฺมํ เต สิริสฺสมิ ปตฺติจฺจาเปยฺย เอวเมว โข อหํ ภาเนตฺต อานนฺท
 อิเม อฏฺฐจ ฌรฺชฺชเม ปฏฺฐิคฺคณฺหามิ ยาวชฺฉิ ฌนฺตฺติกมฺมณฺเอยติ ๕ อถโข อานนฺโท ภควนฺตํ
 อุปสงฺกมิตฺวา อภิวาเทตฺวา เอวมาห ปฏฺฐิคฺคหิตฺตา ภาเนตฺเต มหาปชาปติโคตมฺิยา อฏฺฐจ ฌรฺชฺชมา
 อุปสมฺปนฺนา ภาเนตฺเต มาตุจฺจชาติ ๕ เอวํ ภควา มหาปชาปติโคตมฺิยา อฏฺฐจ ฌรฺชฺชเมหิ ปพฺพชฺชณฺจ
 อุปสมฺปทณฺจ อทาสี ๕ ตสฺสา ปพฺพชา จ อุปสมฺปทา จ อโหสิ ๕ ตโต ปฏฺฐจาย ยโสธฺราราปฺมุชา
 กุลจาริกา ภควโต สฺนฺตฺติเก ปพฺพชฺชิสฺสุ ๕ อยํ ปณฺจมวสฺสา กถา นิฏฺฐิตา ชินฺนิทานเนน ๕

๑๖. สำนุดเถรนิพพานกถา

อิทํ ปุเรติ อิมํ ชมฺมเทศนํ สตุถา เขตวเน วิหรนฺโต สานฺุ นาม สามเณรํ อารพุก
กเถสิ ฯ

โส กิร เอภิสฺสา อุปลิกาย เอกปุตฺตโก อโหสิ ฯ อถ นํ สาทรรกาลเยว ปุพฺพาเชสิ ฯ
โส ปุพฺพชิตกาลโต ปฏฺจาย สีลวา อโหสิ วุตฺตสมฺปนฺโน ฯ อจาริยุพฺพชยาอาคณฺตุกานํ วุตฺตํ กตเมว
โหติ ฯ มาสสฺส อฏฺฐ ทิวเส ปาโถว อฏฺฐาย อุทกมालเก อุทกํ อุปฏฺฐจาเปตฺวา ชมฺมสฺสวณฺคํ
สมฺมชฺชิตฺวา ทีปํ ชาเลตฺวา มชฺฐสฺสเรน ชมฺมสฺสวณํ โฆเสติ ฯ ภิกฺขุ ตสฺส ถามํ ฌตฺวา
ปทภาณํ ภณฺ สามเณรเวติ อชฺเชสนฺติ ฯ โส มยฺหํ ทนฺยํ วาโต วา รุชฺชติ กาโส วา พารชฺชิตฺติ
กณฺจิจิ ปจฺจาหารํ อกตฺวา ชมฺมาสนํ อภิรุทิตฺวา อากาสคฺจํคํ โอตาเรนฺโต วิย ปทภาณํ วตฺวา
โอตเรนฺโต มยฺหํ มาตาปิตฺูนํ อิมสฺมี ภณฺเย ปตฺติทมฺมิตฺติ วทติ ฯ ตสฺส มนฺุสฺสา มาตาปิตฺูนํ
ปตฺติยา ทินฺนภาวํ น ชานนฺติ ฯ อนนฺตรตฺตภาเว ปนฺสฺส มาตา ยกฺขินี หุตฺวา นิพฺพตฺติ ฯ สาท
เทวดาหิ สทฺธิ อากณฺตุวา ชมฺมํ สุตฺวา สามเณเรณฺ ทินฺนํ ปตฺติ อณฺุโมทามิ ตาดาทิ วทติ ฯ
สีลสมฺปนฺนา จ นาม ภิกฺขุ สเทวกสฺส โลกสฺส ปิยา โหนฺติ ตสฺมา สามเณเร เทวดา สลชฺชชา
สคารวา มหาพฺรหฺมานํ วิย อคฺคิกฺขนฺธํ วิย จ ตํ มณฺเณนฺติ ฯ สามเณเร คารเวณฺ ตณฺจ ยกฺขินี
ครุกํ กตฺวา ปสฺสนฺติ ชมฺมสฺสวณฺกฺชสมาคมาทิสฺสุ สานฺุมาดาติ ยกฺขินียา อคฺคาสนํ อคฺโคทกํ
อคฺคปิณฺฑทํ เทนฺติ ฯ มหฺเสกฺขาปิ ยกฺษา ตํ ทิสฺวา มคฺคา โอกกมฺนฺติ อาสนา วุฏฺฐนฺติ ฯ

อถ โส สามเณโร วุชฺฉิมนฺวาย ปริปกฺกนิหฺริโย อนภิรติยา ปิพิโต อนภิรตี วิโนเทตุํ
อสกฺโกนฺโต ปฺรพฺพเทสฺนชฺช กิลิฏฺฐจฺฉินฺวาสนปารูปโน กสฺสจฺจิ อนาโรเจตฺวา ปตฺตจฺฉิรมาทาย เอกโก ว
มาตุ ชฺร อคฺมาสิ ฯ อุปาสิกา ปุตฺตํ ทิสฺวา วนฺทิตฺวา อาห ตาด ตวํ ปุพฺเพ อจาริยุพฺพชยาเยหิ
วา ทรรสามเณเรหิ วา สทฺธิ อิทฺทคจฺฉนฺสิ กสฺมา เอกโกวาสฺสิ อชฺช อคฺโคตฺติ ฯ โส อุกกณฺฉิตภาวํ
อาโรเจสิ ฯ สทฺธา อุปาสิกา นานปฺปการเณ ชรราวเส อาทิโนวํ ทสฺเสตฺวา ปุตฺตํ โอวทมานापิ
สณฺญาเปตุํ อสกฺโกนฺตี อปฺเปว นาม อตฺตโน ชมฺมตฺตายปิ สลฺลกฺเขยยาติ อณฺุโยเชตฺวา ติฏฺฐ
ดาต ยาว เต ยาคฺคฺกตฺตํ สมฺปาเทมิ ยาคฺคํ ปิวิตฺวา กตมตฺตคฺกิจฺจสฺส เต มนาปานิ วตฺถานิ
นีหริตฺวา ทสฺสามิตฺติ วตฺวา อาสนํ ปณฺญาเปตฺวา ว อทาสิ ฯ นิสฺสีทฺติ สามเณโร ฯ อุปาสิกา
มุหุตฺเตเนว ยาคฺชชฺชกํ สมฺปาเทตฺวา อทาสิ ฯ อถ สาท ภาตฺตํ สมฺปาเทสฺสามิตฺติ อวิทฺูเร นิสฺสินฺนา
ตณฺุชฺเช ไรวติ ฯ ตสฺมี สมเย สาท ยกฺขินี กนฺ ญฺ ไซ สามเณโร กจฺจิจิ ภิกฺขาหารํ ลภติ โนติ
อวชฺชชฺชมานา ตสฺส วิพฺภมิตฺตคามตฺตาย นิสฺสินฺนภาวํ ฌตฺวา มา หเว ไซ เม เทวตานํ อนนฺเตร
ลชฺชํ อุปฺปาเทยฺย คจฺฉามิสฺส วิพฺภมเน อนนฺตรายํ กริสฺสามิตฺติ อากณฺตุวา ตสฺส สรีเร
อริมฺุจฺจิตฺวา ทิวํ ปวิวตฺเตตฺวา ภูมียํ ปาเตสิ ฯ โส ยกฺขีหิ ปวิวตฺเตหิ เขเพณ ปคฺชรรนฺเตน ภูมียํ
วิปฺพนฺติ ฯ อุปาสิกา ปุตฺตตสฺส ตํ วิปฺปการํ ทิสฺวา เวเคนาคนฺตุวา ปุตฺตํ อาลิจฺจิตฺวา อูรฺุ
นิปชฺชาเปสิ ฯ สกฺลคามวาสีโน อากณฺตุวา พลิกมฺมาทินิ กรีสุ ฯ อุปาสิกา ปนฺ ปรีเทวมานา
อิมา คาถา อภาสิ

๑. จาตุทฺทสี ปณฺจทสี ยาจ ปกฺขสฺส อฏฺฐมฺมิ
ปาริหาริยปกฺขณฺจ อฏฺฐจฺจคฺคฺสสมาคตํ

- ๒. อุโปสถ์ อูปวสนุติ พฺรหฺมจริยํ จรณฺติ เย
 น เตหิ ยกฺขา กิฬฺหนฺติ อิติ เม อรหฺตํ สุตํ
 สาทานิ อชฺช ปสฺสามิ ยกฺขา กิฬฺหนฺติ สาณฺหาติ ๕
- อุปาสิกาย วจนํ สุตฺวา
- ๓. จาตุทฺทสี ปณฺจทสี ยา จ ปกฺขสฺส อฏฺฐมํ
 ปาริหาริยปกฺขณฺจ อฏฺฐจฺจคฺคสฺสมาคตํ
 - ๔. อุโปสถ์ อูปวสนุติ พฺรหฺมจริยํ จรณฺติ เย
 น เตหิ ยกฺขา กิฬฺหนฺติ สาหุ เต อรหฺตํ สุตฺนฺติ
- วตฺวา อาห
- ๕. सानํ ปพฺพุทฺธํ วชฺชชาหิ ยกฺขานํ วจนํ อิทํ
 มากาสิ ปาปกํ กมฺมํ อาวิ วา ยทิ วา โร
 - ๖. สเจ ตฺวํ ปาปกํ กมฺมํ กริสฺสสสิ กโรสิ วา
 น เต ทุกฺขา ปมฺุตฺยตฺถิ อุปจฺจาปิ ปฺลาเยตฺถิ ๕

เถวํ ปาปกมฺมํ กตฺวา สกฺกนฺตสฺส วิย อุปฺปตฺติวฺวา ปฺลาเยตฺถิ เต โมกฺโข นตฺถิ
 วตฺวา สา ยกฺขิณี สามเณรํ มุณฺจํ ๕ โส อกฺขิณี อุมฺมิเลตฺวา มาตฺรํ เกเส วิกฺกริยนฺตํ อสฺสสนฺตํ
 โรทฺมานํ สกฺลคามาวาสิโน จ สนฺนิปตฺเตทิสฺวา อตฺตโน ยกฺเขน คหิตฺถา ว อชานนฺโต อหํ ปพฺเพ
 ปิเจ นิสฺสินฺโน มาตา เม อวิทฺุเร นิสฺสิทิตฺวา ตณฺฑุเล โหวิ อิทานิ ปนฺมทิ ภูมียํ นิปนฺโน กิ นุ โข
 เอตฺนฺติ นิปนฺนโก ว มาตฺรํ อาห

- ๗. มตํ วา อมฺม โรทฺนฺติ โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ
 ชีวณฺตํ อมฺม ปสฺสนฺติ กสฺมา มํ อมฺม โรทฺสีติ ๕

อถสฺส มาตา วตฺถุกามกฺกิลเสกฺกามे ปหาย ปพฺพชิตฺสส ปฺน วิพฺพมณฺตถํ อากมฺเน อาทึนํ
 ทสฺเสนฺติ อาห

- ๘. มตํ วา ปฺตฺต โรทฺนฺติ โย วา ชีวํ น ทิสฺสติ
 โย จ กามे จชิตฺวาน ปฺนราวตฺตเต อิช
 ตํ วาปิ ปฺตฺต โรทฺนฺติ ปฺน ชีวํ มโต หิ โสติ ๕

เอวณฺจ ปน วตฺวา ชฺรราวาสํ กุกฺกุลสทิสฺสเจว นรกสทิสฺสจ กตฺวา ชฺรราวาเส อาทึนํ
 ทสฺเสนฺติ ปฺน อาห

- ๙. กุกฺกุลา อุพฺภโต ตาต กุกฺกุลํ ปตฺติตฺตุมฺจฺฉสิ
 นรกา อุพฺภโต ตาต นรกํ ปตฺติตฺตุมฺจฺฉสีติ ๕

อถ นํ ปฺตฺต ภาทํ ทว โหตุ มยฺมปฺน อยํ โน ปฺตฺตโก ทฺยหฺมานเคหา ภาณฺหํ วิย
 นีหริตฺวา พุทฺธสฺสเน ปพฺพชิตฺโต ชฺรราวาเส ปฺน ทฺยหิตฺตุํ อิจฺฉติ อภิวาถ ปฺริตฺตายถ โนติ
 อิมมตฺถํ กสฺส อุชฺฌาปฺยาม กํ นิชฺฌาปฺยามาติ ทีเปตฺตุํ อิมํ คาถมาห

๑๐. **อภิธาตว กททนต์** **กสฺส อชฺฐมาปยาม เส**
 อาทิตตานิหฺมฺ ภาณํ **ปนฺน ทยฺหิตฺตุมิจฺจสฺสิติ ๕**

โส มาตริ กเถนฺติยา สลฺลภฺเชตฺวา นตฺถิ มยฺหํ คิหิภาเวน อตฺถโถติ อาห ๕ อถสฺส
 มาตา สาธุ ตาตาทิ ตฺวฺจฺจา ปณฺีตโภชนํ โภเชตฺวา กตฺวสฺสสฺสิติ ตาตาทิ ปุจฺจิตฺวา
 ปรีปฺนฺณวสฺสภาวํ ฌตฺวา ติจีวรํ ปฏฺิยาเทสฺสิ ๕ โส ปรีปฺนฺณปตฺตจิวโร อฺปสมฺปทํ ลภฺิ ๕

อถสฺส อจฺริปสมฺปนฺนสฺส สตฺถา จิตฺตนิคฺคเห อฺสฺสาหํ ชเนนฺโต จิตฺตํ นามตฺตํ
 นานารมฺมณฺสฺส ทึฆรตฺตํ จาริกํ จริ ตํ อนิคฺคณฺหนตฺสฺส โสตฺถิภาโว นาม นตฺถิ ตสฺมา
 องฺกุเสน มตฺตตฺตฺถิโน วีย จิตฺตสฺส นิคฺคณฺหนเน โยโค กรณฺีโยติ วตฺวา อิมํ คาถมาห

๑๑. **อิทํ ปฺเร จิตฺตมจฺริ จาริกํ**
 เยนิจฺจกํ ยตฺถกามํ ยถาสฺขํ
 ตทชฺชหํ นิคฺคหิสฺสามิ โยนิโส
 หตฺถิ ปภินฺนํ วีย องฺกุสคฺคาโหติ ๕

ตสฺสตฺถโถ อิทํ จิตฺตํ นาม อิตฺโต ปฺเร รฺูปาทีสุ อารมฺมณฺสฺส รากาทีนํ เยนาภาเรน อิจฺจติ
 ตสฺส วเสน เยนิจฺจกํ ยตฺถกามํ กาโม อฺปฺปชฺชติ ตสฺส วเสน ยตฺถกามํ ยถา วิจฺรนฺตสฺส สฺขํ โหติ
 ตเถว วิจฺรณฺโต ยถาสฺขํ ทึฆรตฺตํ จาริกํ จริ ตํ อชฺช อหํ ปภินฺนํ มตฺตํ หตฺถิ หตฺถาจฺริยสงฺขาโต
 เจโก องฺกุสคฺคาโห องฺกุเสน วีย โยนิโสมนสิกาเรน นิคฺคณฺหิสฺสามิ นาสฺส วิตฺถกฺกมิตฺตํ ทสฺสามิติ ๕

เทสนาวसानเ สานฺนา สทฺธิ ฆมฺมสฺสวนาย อฺปสงฺกมฺนตฺนํ พุณฺํ เทวตฺนํ ฆมฺมาภิสฺมโย
 อโหสิ ๕ โส จายสฺมา เตปิกํ พุทฺทวจฺจํ อคฺคณฺหิ ๕ มหาฆมฺมกฺกโก หุตฺวา วสฺสสฺสตํ จตฺวา
 สกฺลชฺชมฺพุทฺธิปํ สงฺโฆภเวตฺวา ปรีนฺิพฺพายีติ ฆมฺมปทสฺส เตวีสติเมนาภวิทฺเตปญฺจมํ สานฺสามเนรวตฺถํ ๕

ตตฺถ จาตฺตทฺทสฺสิ ปญฺจทสฺสิ ปกฺขสฺสชาติ สมฺพนฺโฆ ๕ อจฺจนฺตสฺสโยเค เจตฺตํ อฺปโยคฺวจฺจํ ๕
 ยาว ปกฺขสฺส อฏฺฐมิตฺติ ตนฺหิตฺติ วจฺนเสโส ๕ ปาฏฺิหาริกปกฺขชาติ ปฏฺิปปฏฺิหาริกปกฺขญฺจ จาตฺตทฺทสฺสิ
 ปญฺจทสฺสิ อฏฺฐมิตฺติ ยถากมฺ ๕ อาทิตฺโต อนฺตฺโต จาติ ปเวสนนฺิพพมนวเสน อฺปสฺสธสฺส
 ปฏฺิปปฏฺิหาริกปกฺขญฺจ เตรสฺสิ ปาฏฺิปทสฺสตฺตมิตฺติ นวมิสฺสุ จาติ อตฺถโถ ๕ อฏฺฐจฺจนฺตสฺสมาหิตฺตฺติ
 ปาณาติปาตา เวรมณฺีอาทิตฺติ อฏฺฐหิ องฺเคหิ สฺสุจฺจ สฺมาหิตฺตํ สมฺนฺนาคตฺ ๕ อุตฺตรา วิมานฏฺจกฺกา ๕
 จาตฺตทฺทสฺสินฺหิตฺติ จ ปญฺจาทสฺสินฺหิตฺติ อจฺจนฺตสฺสโยเค อฺปโยคฺวจฺจํ ๕ น อตฺถนฺิพพหิตฺตาคเห ยาว
 ปกฺขสฺส อฏฺฐมิตฺติ อิทํ ปนฺน ปจฺจตฺตวจฺจํ ๕ ยาว ปกฺขสฺส อฏฺฐมิตฺติ ตถฺจ ปกฺขสฺส อฏฺฐมิตฺติ
 ปโยเค อฺปโยคฺวจฺจํ อาเนตฺพุทฺ ๕ สทฺทฺนิตฺติ ตทฺธิตฺ ๕

๑๓. **มหาปชาปตีโคตมีเถรีนฺิพพานกถา**

- ๑. **พุทฺธวีร นโม ตยตฺถุ** **สพฺพสฺสตฺตานมฺตฺตม**
- โย มํ ทฺกฺขา ปโมเจสิ** **อณฺณํ จ พฺหุํ ชนฺ ๕**
- ๒. **สพฺพทฺกฺขํ ปรีณฺณาตํ** **เหตุตฺถนฺหา วิสฺสิตา**
- ภาวิทฺฏจฺจคฺโก มคฺโค** **นโรโร ฝุสิโต มยา ๕**

- ๓. **มาตา ปุตโต ปิตา ภاتا อวยกา จ ปุเร อหุ**
 ยถากุจจ์ อชานนุติ สังสรหิ อนิพพิส ๕
- ๔. **ทิวโจ หิ เม โส ภควา อนุติโมย สมุสสุโย**
 วิกชิโณ ชาตีสสารโ นตถิ ทานิ ปนพุกโว ๕
- ๕. **อารทฐวิริเย ปหิตตเต นิจจ์ ทพฺพปรุกเม**
 สมตเต สวเก ปสฺส เอสา พุทฺธาน วนฺทนา ๕
- ๖. **พหุหนํ วต อตถาย มายา ชนยิ โคตมํ**
 พฺยาธิมรณตฺนฺหานํ ทุกฺขชนฺธํ พฺยปฺนาทึ ๕

อิติ เถริคาถาย มหาปชาปติโคตมิเถรียา วุตฺตา สคาถาโย ธมฺมสงฺคาทเกหิ ฉกฺกนิปาเต สงฺคีตา ๕ พุทฺธวิริ นโม ตฺยตฺถุตฺติอาทิกกา มหาปชาปติโคตมียา กถา ๕

อยมฺปิ กิร ปทุมุตฺตรสฺส ภควโต กाले หํสวตฺตีนคเร กุลเคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ธมฺมํ สฺนฺนฺตี สตฺถาวํ เอกํ ภิกฺขุณี รตฺตณฺณํ อคฺคกฺุจฺจเน จเปนฺตํ ทิสฺวา อธิการกมฺมํ กตฺวา ตํ จานนฺตํ ปตฺถเตตฺวา ยาวชฺฉิ ทานาทินิ ปุณฺณานิ กตฺวา กปฺปสฺตสฺสทสฺส เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรฺตฺวา กสฺสปสฺส จ ภควโต อนฺตเร อมฺหากณฺจ ภควโต พุทฺธสฺสญฺเฒ โลก พาราณสิยํ ปณฺจณฺเฑ ทาสิสฺตานํ เขฎฺฐจิกา หุตฺวา นิพฺพตฺติ ๕ อถ สว วสฺสฺสนายิกสมเย ปณฺจ ปจฺเจกพฺพุเช นนฺทมุลกปพฺพการโต อธิสฺปนฺเน โอตริตฺวา นคเร ปิณฺฑาย จริตฺวา อธิสฺปนฺนเมว คนฺตฺวา วสฺสฺสนายิกสมเย กุฎฺฐิยา อตฺถาย หตฺถกมฺมํ ปริเยสนฺเต ทิสฺวา ตา ทาสีโย จ ตาสํ อตฺตโน อตฺตโน จ สามิเก สฺมาทเปตฺวา จงฺกมฺนาทิปริวารสมฺปนฺนา ปณฺจ กุฎฺฐิโย กาทเรตฺวา มณฺจปิจฺปาณียปริโภชนียภาชนาทินิ อฺปฺภูจเปตฺวา ปจฺเจกพฺพุเช เตมาสํ ตตฺถเวว วสนตฺถาย ปฏฺิณฺณํ กาทเรตฺวา วารภิกฺขํ ปฺภูจเปสฺสุ ๕ ยา อตฺตโน วารทิวเส ภิกฺขํ ทาทุนํ สกฺโกติ ตสฺสา สยํ สกฺเคหโต นีหริตฺวา เทติ ๕ เอวํ เตมาสํ ปฏฺิษฺศคฺคิตฺวา ปวารณาย สมฺบตฺตาย เอกกํ ทาสี เอกกํ สากฺกํ วิสฺสชฺชาเปสิ ๕ ปณฺจสากฺกสฺตานิ อहेสฺสุ ๕ ตานิ ปริวตฺตาเปตฺวา ปณฺจณฺเฑ ปจฺเจกพฺพุชานํ ติจีวรานิ กตฺวา อทาสี ๕ ปจฺเจกพฺพุชานํ ตาสํ ปสฺสนฺตึนฺเวยว อากาเสน คนฺธมาทนปพฺพตํ อคฺมํสฺ ๕

ตาปี สพฺพา ยาวชฺฉิ กุสฺลํ กตฺวา เทวโลเก นิพฺพตฺตีสฺ ๕ ตาสํ เขฎฺฐจิกา ตโต จริตฺวา พาราณสิยา อวิหฺวเร เปสฺการคามे เปสฺการเขฎฺฐจกสฺส เคเห นิพฺพตฺติตฺวา วิญฺญุตํ ปตฺวา ปทุมวติยา ปุตฺเต ปณฺจสฺเต ปจฺเจกพฺพุเช ทิสฺวา สมฺปิยายมาณา สพฺเพ วนฺทิตฺวา ภิกฺขํ อทาสี ๕ เต ภตฺตทิจจํ กตฺวา คนฺธมาทนเมว อคฺมํสฺ ๕ สปิ ยาวชฺฉิ กุสฺลํ กตฺวา เทวมนุสฺเสสฺส สฺสรนฺตี อมฺหากํ สตฺถุ นิพฺพตฺติโต ปุเรตฺรเมว เทวทหนคเร มหาสฺปฺพพฺพุทฺธสฺส เคเห ปฏฺิสนฺธี คณฺหิ ๕ โคตมํติสฺสา โคตฺตาคตฺเมว นามํ อโหสิ ๕ มหามายาย กนิฏฺฐภคินี ๕ ลกฺขณปาจกาปิ อิมาสํ ทฺวินฺนมฺปิ กุจฺฉิยํ วสิตา ทารกา จกฺกวตฺติโน ภวิสฺสนฺตึติ พฺยากรีสฺ ๕ สฺพุทฺโธทนมหาราชาวยปฺปตฺตกาเล เทวปี มงฺคล กตฺวา อตฺตโน ชรํ อภินฺสิ ๕

อปรภาเค อมฺหากํ สตฺถริ อฺปฺปชฺชิตฺวา ปวตฺติตฺตปวธมฺมจกฺเก อนฺุพฺเพน ตตฺถ ตตฺถ เวเนยฺยานํ อนฺุคฺคหํ กโรนฺเต เวสาลี อฺปนฺิสฺสาย กุฎฺฐาคารสาลาเย วิหรนฺเต

สุทโธทนมหาราชา เสตจฉนตตสสุ เหฏฐจา อรหตตํ สจฉนิกตวา ปรินิพฺพายี ๕ อถ
มหาปชาปติโคตมํ ปพฺพชิตฺตคามา หุตฺวา สตถารํ เอกวารํ ปพฺพชฺชํ ยาจมานา อลภิตฺวา
ทฺติยวารํ เกเส ฉินฺหาเปตฺวา กาสายานิ อจฺฉาเทตฺวา กลหวิวาทสฺสุตฺตนฺตเทสฺสนาย ปริโยसानเ
นิกฺขมิตฺวา ปพฺพชิตฺตคามานํ ปณฺจสฺตานํ สกฺยกุมารานํ ปาทปริจาริกาทิ สทฺธิ เวสาลี คณฺตฺวา
อานนฺทตฺถเกวํ สตถารํ ยาจาเปตฺวา อฏฺฐหิ คุรุสมเมหิ ปพฺพชฺชณฺจ อุปสมฺปทณฺจ ปฏฺิลภี ๕
อิตฺรา ปน สพฺพปาปี เอกโต อุปสมฺปนฺนา อหฺลํ ๕ อยมตฺถ สงฺเขโป ๕ วิตฺถารโต ปเนตํ วัตฺถ
ปาลีโย อาคตเมว ๕

เอวํ อุปสมฺปนฺนา ปน มหาปชาปติโคตมํ สตถารํ อุปสงฺกมิตฺวา อภิวาเทตฺวา เอกมฺนฺตํ
อฏฺฐจาสิ ๕ อถสฺสา สตถา ฐมฺมํ เทเสสิ ๕ สา สตถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฐจันํ คเหตฺวา
ภาวนมฺนุญฺจณฺตํ น จิรสฺเสว อภิณฺญาปฏฺิสมฺภิทาปริวารํ อรหตตํ ปาปุณฺนิ ๕ เสสา ปน
ปณฺจสฺตา ภิกฺขุณฺโณ นนฺทโกวาทปริโยसानเ ฉพฺภิณฺญา อหฺลํ ๕ อถกทิวสํ สตถา เขตฺวเน
มหาวิหารเ อริยคณฺมชฺฐเเม นิสฺสนฺโณ ภิกฺขุณฺโณ จานนฺตเร จเปฺนโต มหาปชาปติโคตมํ วัตฺถณฺณ
ภิกฺขุณฺโณ อคฺคภูจฺจเน จเปสิ ๕ สา ผลสฺสฺเชน นินฺพฺพานสฺสฺเชน จ วิตฺตินาเมเนตี กตณฺญตฺตาย จตฺวา
เอกทิวสํ สตถุ คุณฺทาภิตฺถวณฺปพฺพกอุปการกวิภาวนามุเชน อณฺณํ พฺยากรโธเนตี

- ๑. พุทฺธวีร นโม ตฺยตฺถ สพฺพสฺตฺตานมุตฺตม
โย มํ ทฺกฺขา ปโมเจสิ อณฺณํ จ พฺหุํ ชนฺ ๕
- ๒. สพฺพทฺกฺขํ ปริณฺญาตํ เหตุตฺถนฺหา วิโสสิตา
ภาวิตฺถจฺจคฺโก มคฺโค นิโรโธ มุสิโต มยา ๕
- ๓. มาตา ปุตฺโต ปิตา ภาตา อยฺยกา จ ปุเร อหุ
ยถากุจฺจํ อชานนฺติ สํสรฺหํ อนินฺพฺพิสํ ๕
- ๔. ทิฏฺฐโห หิ เม โส ภควา อนฺติโมยํ สมุสฺสโย
วิกฺขิโณ ชาติสฺสโร นตฺถิ ทานิ ปนฺพุกโว ๕
- ๕. อารทฺธวีริเย ปหิตตฺเต นิจฺจํ ทพฺพปรกฺกเม
สมตฺเต สวเก ปสฺส เสา พุทฺธาน วนฺทนา ๕
- ๖. พหุณฺหนํ วัต อตฺถาย มายา ชนฺยิ โคตมํ
พฺยาธิมรณฺตุนฺหานํ ทฺกฺขนฺธํ พฺยามานฺหิ ๕

อิมา คาถา อภาสิ ๕

ตตฺถ พุทฺธวีราติ จตฺสจฺจพฺพเชสฺสุ วีร ๕ สพฺพพฺพทฺธา หิ อุตฺตมวีริเยหิ จตฺสจฺจพฺพเชหิ วา
จตฺพฺพิชฺสมมฺปฺปชานวีริยนิปฺผตฺติยา วิชิตฺวิชยตฺตา วีรา นาม ๕ ภควา ปน วีริยปารมิปาริปุริยา
จตฺรงฺคสมนฺนาคตวีริยาธิฏฺฐจฺจเนน สาติสยจตฺพฺพิชฺสมมฺปฺปชานกิจจณฺนิปฺผตฺติยา ตสฺสา จ
เวเนยฺยสนฺตฺตานเ สมมเทว ปติฏฺฐจาปิตตฺตา วิเสสโต วีริยยุตฺตตฺตาย วีโรติ วัตฺถพฺพตํ อรหติ ๕
นโม ตฺยตฺถตฺติ นโม นมกฺกาโร เต โหตุ ๕ สพฺพสฺตฺตานมุตฺตมาติ อปทาทีเกเทสฺสุ สตฺเตสฺสุ
สีลาทิกฺุณฺเหหิ อุตฺตมภควา ๕ ตเทกเทสํ สตฺถุปการคฺณํ ทสฺเสตฺถ โย มํ ทฺกฺขา ปโมเจสิ
อณฺณณฺจ พฺหุํ ชนฺนฺติ วัตฺวา อตฺตโน ทฺกฺขา ปมุตฺตภาวํ วิภาเวเนตี สพฺพทฺกฺขนฺติ คาถมาห ๕

ปุ่น ยโต ปโมเจสิ ตั วฏฏทุกข์ เอกเทศน ทสเสนติ มาตา ปุตโตติ คากมาห ๕ ตตถ
 มาตา ปุตโตติ อาทิมหิ ยสมิ ภเว เอกสส มาตา อโหสิ ๕ ตโต อณณสมิ ภเว ตสเสว ปุตโต
 ตโต อณณสมิ ภเว ปิตา ภาคา อหุติ อตุโธ ๕ ยถากุจจ อชานนุติติ ปวตติเหตุอาทึ ยถากุจ
 อนวพชณนุติ ๕ สัสรีหิ อนิพพิสนุติ สัสารสมุทเท ปติฏจ อวินุทนต์ อลภนุติ วา ภวาทิสู
 อปรารุปรุปรตติวเสน สัสรี อหนติ กถนุติ อาห มาตา ปุตโตติอาทึ ๕ ยสมิ ภเว เอตสส
 มาตา อโหสิ ตโต อณณสมิ ภเว ตสเสว ปุตโต ตโต อณณสมิ ภเว ปิตา ภาคา อหุติ อตุโธ ๕
 ทิฏโจ หิ เมติ คากายปิ อตตโน ทุกข์โต ปมุตตภาวเมว วิภาเวติ ๕

ตตถ ทิฏโจ หิ เม โส ภควาติ โส ภควา สมมาสมพุทโธ อตตนา
 ทิฏจโลกุตตรธมมทสเสน ฌาณจกขุณา มยา ปจจกขโต ทิฏโจ ๕ โย หิ ธมมํ ปสฺสติ
 โส ภควนุตํ ปสฺสติ นาม ๕ ยถาห โย โข วุกฺกสิ ธมมํ ปสฺสติ โส มํ ปสฺสตีติอาทึ ๕
 อารทฐวีริเยติ ปคฺคหิตวีริเย ๕ ปหิตตเตติ นิพพานํ เปสิตจิตเต ๕ นิจจํ ทพฺพปรกุกเมติ
 อปตตสฺส ปตติยา ปตตสฺส เวปุลลตถาย ผลสมมาปตตตถาย จ สพฺพกาลํ ติรปรกุกเม ๕ สมคฺคเคติ
 สีลทิฏฺฐิสามณฺเณน สัหตภาเวน สมคฺเค ๕ สตถุเทศนาย สวณฺเณน ชาตตฺตา สาวเก อิเม
 มคฺคกฺกา อิเม ผลกฺกาติ ยถาวโต ปสฺสติ ๕ เอสา พุทฺธาน วนฺหนาทิ ยา สตถุ ธมมสัรวุกฺตสฺส
 อริยสาวกานํ อริยภาวุกฺตสฺส จ โลกุตตรธมมสฺส อตตปจจกขทิกิริยา เอสา สมมาสมพุทฺธานํ
 สาวกพุทฺธานณฺจ วนฺหนา ยถาวโต คุณนินฺนาตา ๕ พฺพุนํ วต อตถายาติ โอสานคากายปิ
 สตถุ โลกสฺส พฺพูปการตึเยว วิภาเวติ ๕ ยํ ปเนตถ อตถโต น วิภตตี ตํ สุวิญญเญยเมว ๕

อถกทา มหาปชาปติโคตมี สตถริ เวสาลิย วิหรนฺเต มหาวเน กุฎาคารสาลาเย สยํ
 เวสาลิยํ ภิกฺขุณฺสปสฺสเย วิหรนฺตี ปุพฺพณฺหสมยํ เวสาลิยํ ปิณฺหาเย จริตฺวา ภตฺตํ ภูมฺขิตฺวา อตตโน
 ทิวากฺกาเน ยถาปริจฺจินฺนกาลํ ผลสมมาปตติสฺสเชน วีตินาเมตฺวา ผลสมมาปตติโต วุฏฺฐาย อตตโน
 ปฏฺฐิปตตี ปจฺจเวกฺขิตฺวา โสมนสฺสชาตา อตตโน อายุสงฺขารา อาวชฺเชนฺตี เตสํ ชีณภาวํ ฌตฺวา
 เอวํ จินฺเตสิ ยนฺนุนาหํ วิหารํ คนฺตฺวา ภควนฺตํ อนฺุชานาเบตฺวา อตตโน มโนภาวนีเย จ เถเร
 สพฺเพว สพฺพหุมฺจริเย อาปฺจุจิตฺวา อิเชว อากนฺตฺวา ปรินิพฺพาเยยฺยนฺติ ๕ ยถา จ เถริยา เอวํ
 ตสฺสา ปริวารกฺตานํ ปณฺจณฺมปิ ภิกฺขุณิสฺตานํ ปริวิตกฺโก อโหสิ ๕ เตน วุตฺตํ อปทานे

- ๗. เอกทา โลกปชฺโชโต เวสาลิยํ มหาวเน
 กุฎาคารเรสุ สาลาเย วสเต นรสารถิ ๕
- ๘. ตทา ชินฺสฺส มาตฺจฺฉา มหาโคตมี ภิกฺขุณี
 ตธีเยว ปุเร รมฺเม วสี ภิกฺขุณฺสปสฺสเย ๕
- ๙. ภิกฺขุณีหิ วิมฺตฺตาหิ สเทหิ สห ปณฺจหิ
 รโหคตฺยา ตสฺเสว จิตตสฺสาปิ วิตกฺกิตํ ๕
- ๑๐. พุทฺธสฺส ปรีนิพฺพานํ สาวกคฺคยคฺคสฺส วา
 ราหุลานนฺทนนฺทานํ นาหํ ลจฺฉามิ ปสฺสตีตุํ ๕
- ๑๑. พุทฺธสฺส ปรีนิพฺพานา สาวกคฺคยคฺคสฺส วา
 มหากสฺสปนนฺทานํ อาณนฺทรานุทฺธาน จ ๕

๑๒. ปฏิภจจาญสงขารุ
คจเจยฺย โลกนาถน
๑๓. ตถา ปญจสถานมฺปิ
อาสิ เขมาทิกานมฺปิ
๑๔. ภูมิจาโล ตทา อาสิ
อุปสุสยาริวตฺถาโย
๑๕. วิลปนฺดา สกรุณฺ
สพฺพา ภิกฺขุณีโย ตาหิ
๑๖. นิปฺจจ สิริสา ปาเท
ตตฺถ โดยลวาสิตฺตา
๑๗. สา จลา จลิตา ภูมิ
ปริเทวา จ สฺยฺยนฺเต
๑๘. ตทา อโวจ สา สพฺพ
ตโตปิ สพฺพา อาหฺสู
๑๙. ยทึ เต รุจิตํ อยฺเย
นิพฺพานิสฺสาม สพฺวาปิ
๒๐. มยฺ สหาว นิกฺขนฺตา
สหาเยว คมิสฺสาม
๒๑. นิพฺพานาย วชนฺตีนํ
สทฺ สพฺวาหิ นิคฺคณฺฉิ
๒๒. อุปสุสเย ยาริวตฺถา
ภิกฺขุณีนิลยสฺเสทํ
๒๓. น ชรา มจฺจุ วา ยตฺถ
ปิเยหิ น วิโยโคตฺถิ
๒๔. อวีตฺราคา ตํ สุตฺวา
โสภณฺญา ปรีเทวีสุ
๒๕. ภิกฺขุณีนิลโย สฺยฺโย
ปภาเต วิย ตาราโย
๒๖. นิพฺพานํ โคตฺมึ ยาทิ
นทิสฺเตหิว สท
๒๗. รถิยาย วชนฺติโย
ชรา นิกฺขมฺม ปาเทสุ
- โอสขชิตฺวาน นิพฺพุตี
อนุญฺญาตา มहेสิหา ฯ
- ภิกฺขุณีนํ วิตฺถกิตํ
เอตฺเทว วิตฺถกิตํ ฯ
- นาทิตา เทวทฺนทฺทฺทฺ
เทวตา โสภปฺปีตีตา ฯ
- ตตฺถสฺสูนิ ปวตฺตยฺ
อุปนฺตฺวาน โคตฺมึ ฯ
- อิทํ วจนมฺพฺรํ
มยฺมยฺเย รโหคตา ฯ
- นาทิตา เทวทฺนทฺทฺ
กิมตฺถํ นฺน โคตฺมึ ฯ
- ยถาปริวิตฺถกิตํ
ยถาปริวิตฺถกิตํ ฯ
- นิพฺพานํ ปรมํ สิวํ
พฺพฺพานุญฺญาตปฺพฺพเก ฯ
- ชราปิ จ กวาปิ จ
นิพฺพานํ ปฺรมฺตฺตมํ ฯ
- กึ วุชฺชามิติ สา วทํ
ภิกฺขุณีนิลยา ตทา ฯ
- เทวตา ตา ชมนฺตฺ เม
ปจฺฉิมํ ทสฺสนํ มม ฯ
- อปฺปิเยหิ สมากโม
ตํ วชฺชียํ อสงฺขตํ ฯ
- วจนํ สฺคฺตฺรสา
อโห โน อปฺปญฺญาตา ฯ
- ภูโต ตาหิ วิหา อยํ
น ทิสฺสนฺติ ชิโนรสา ฯ
- สเตหิ สทฺ ปญฺจหิ
คจฺจตา ปญฺจหิ สาครํ ฯ
- ทิสฺวา สทฺธา อุปาสิกา
นิปฺจจ อิทมฺพฺรํ ฯ

๒๘.	ปสีทสุสุ มหาโกเค ตยา น ยุตตะ นินพพาดุ	อนาถาโย วิหาย โน อิจจัญญา วิลปีสุ ตา ๫
๒๙.	ตาส์ โสภปหานตถ์ รุทธิเตน อลั ปุตตะ	อโวจ มธูร์ คีร์ หาสกาโลยมชชช โว ๫
๓๐.	ปริณญาต มยา ทุกขั นิโรธ เม สจฺจิกโต	ทุกขเหตุ วิวชฺชิตโต มคฺโค จาปี สุภาวิทโต ๫
๓๑.	ปริจฺฉินฺโณ มยา สตถา โอหิตโต ครุโก ภาโร	กตํ พุทฺธสุสฺส สาสนั ภวเนตฺติ สมฺมุตา ๫
๓๒.	ยสฺสสตถาย ปพฺพชิตา โส เม อตฺถโธ อหุปฺปตฺโต	อคารสมานคาริยั สพฺพสัโยชนกฺขโย ๫
๓๓.	พฺพุโร ตสฺส จ สทฺธมฺโม นินพพาดุ ตาว กาโล เม	อหฺโน ยาว ติฏฺฐติ มา มํ โสจถ ปฺตฺติกา ๫
๓๔.	โกณฺฑนฺตญานนฺทนนฺทาทิ สุชิตโต สหิตโต สงฺขโม	ติฏฺฐนฺติ ราหุโล ชินฺ หตทปฺปา ว ติตฺติยา ๫
๓๕.	โอภูกากวํสสุสฺส ยโส นหฺนุ สมฺปตฺติ กาโล เม	อฺสุสฺสิตโต มารมทฺทโน นินพฺพานตถาย ปฺตฺติกา ๫
๓๖.	จิริปฺปฏฺติ ยั มยฺหิ อานนฺทเกริกาโลยั	ปฺตฺติตํ อชฺช สิชฺชมเต กั โว อสฺสุหิ ปฺตฺติกา ๫
๓๗.	สเจ มยิ ทยา อตฺถิ สทฺธมฺมฏฺฐิตฺติยา สพฺพา	ยทิจตฺถิ กตตฺถญฺตฺตา กโรถ วิริยั ทพฺพหุ ๫
๓๘.	ถินฺ อทาสิ ปพฺพชฺชั ตสฺมา ยถาหิ นนฺทิสฺสุสฺ	สมพฺพุโร ยาจิตโต มยา ตถา ตมฺนฺตฺติฏฺฐถ ๫
๓๙.	ตา เอวมฺนุสาสิตฺวา อฺเปจฺจ พฺพุทฺธั วนฺทิตฺวา	ภิกฺขุณีหิ ปฺรฺกฺขตา อิทํ วจนมพฺุริ ๫
๔๐.	อหิ สฺคตเต มาตา สทฺธมฺมสุชฺท นาท	ตฺวํ จ วิริ ปิตา มม ตยิ ชาตามฺหิ โคตม ๫
๔๑.	สัวทฺธิโตยั สฺคต อานนฺทโย ฐมฺมกาโย	รูปกาโย มยา ตว มม สัวทฺธิโต ตยา ๫
๔๒.	มฺหุตฺตํ ตณฺหาสมณั ตยาหิ สนฺตมจฺจนฺตํ	ชีร์ ตฺวํ ปายิตโต มยา ฐมฺมชีร์ หิ ปายิตา ๫
๔๓.	พฺพนฺนารกฺขเน มยฺหิ ปฺตฺตคามิตฺติโย ยาจั	อนโณ ตฺวํ มหามฺุเน ลภนฺติ ตาทิสฺสุ สฺตํ ๫

๔๔. มนุชฌาตาทินรินุทานัน ยามาตา สา ภวณณเว
 นิมุคคาห์ ตยา ปุตต ตาริตา ภวสาครา ๕
๔๕. รวโณ มาตา มหะสีติ สุลภัน นามมิตุณิน
 พุทฺธมาตาติ ยัน นามเ เอตฺ ปรหมทูลลภัน ๕
๔๖. ตณจ ลทฺธ มหาวีร ปณิธานัน มมฺ ตยา
 อนุภัน วา มหนุตฺ วา ตํ สพุทฺ ปรุติตฺ มยา ๕
๔๗. ปรินิพุพาตุมิจฺจามิ วิหาเยมฺ กเขวฺร
 อนุชานาหิ เม วีร ทุกฺขนุตกร นายก ๕
๔๘. จกุกฺกุกฺสธชาภิณฺเณ ปาทะเทหิ ปณามัน เต
 ปาเท กมลโกมเล กริสฺสํ ปุตตเปมฺหํ ๕
๔๙. สุวณฺณราสิสงฺกาสํ สวีริ กุรุ ปากฺกั
 กตฺวา เทหํ สุทฺธิจฺจนฺเต สนฺตํ คจฺจามิ นายก ๕
๕๐. ทวตฺตํ สลฺกขณฺุเปตํ สุปฺปภาลจฺกตํ ตัน
 สณฺุจคฺคฺฆนาเว พาลกุกฺ มาตจฺจัน ทสฺสยํ ชินฺ ๕
๕๑. มุลลารวินฺทสงฺกาเส ตรฺกฺษาทิจฺจสฺปฺเป
 จกุกฺกุกฺเต ปาทตเล ตโต สา สิริสา ปติ ๕
๕๒. ปณฺมามิ นราทิจฺจ อาทิจฺจกฺกุลเกตฺกํ
 ปจฺจิมะ มรณฺเ มยฺหํ น ตํ อิกฺขามฺหํ ปุณ ๕
๕๓. อิตฺติโย นาม โลกคฺค สพุทฺโทสากรามตา
 ยทฺธิ โก จตฺติ โทโส เม ขมสฺสํ กุรฺณากฺร ๕
๕๔. อิตฺติกาณณจ ปพุทฺชํ ยมฺหํ ยาจิ ปุณฺปุณฺ
 ตตฺถ เจ อตฺติ โทโส เม ตํ ขมสฺสํ นราสภ ๕
๕๕. มยา กิกฺขุณฺิโย วีร ตวานุณฺเณย สาสิตา
 ตตฺถ เจ อตฺติ ทฺนฺนํ ตํ ขมสฺสํ ขมาริติ ๕
๕๖. อกฺขนฺเต นาม ขนฺตพุทฺ กิ กเว คฺคณฺุสเน
 กิมุตฺตรํ เต วกฺขามิ นิพุพานาย วชนฺุติยา ๕
๕๗. สุกฺเช อนุเน มม กิกฺขุสงฺฆะ
 โลกา อิตฺติ นิสฺสริตฺตํ ขมนฺเต
 ปภาตกาเล พุยสนฺนคฺคตานิ
 ทิสฺวาน นียยาติ ทิ จนฺทเลชา ๕
๕๘. ตเทตรา กิกฺขุณฺิโย ชินคฺคํ
 ตาราว จนฺทานุคฺคตา สฺเมรฺ

- ปทกฺขิณํ กตฺว นิปฺจฺจ ปาทะ
 จิตฺตา มุขฺหนตฺตํ สมฺกฺกิตฺถมาณา ๫
 ๕๙. น ติตฺตติปฺพุทฺทํ ตว ทสฺสเนน
 จกฺขุํ น โสตํ ตว ภาสิเตน
 จิตฺตํ มมํ เกวลเมกเมว
 ปปฺปยุยฺย ตํ ฐมฺมรเสน ติตฺตติ ๫
๖๐. นทโธ ปริสายํ เต วาทิตฺตพฺพปหาริโน
 เย เต ทกฺขณฺติ วทณฺิ ฐณฺญา เต นรฺปฺงคว ๫
๖๑. ทิฆงฺคฺลึ ตมฺพนเช สุกฺเก อายตปฺณฺหิเก
 เย ปาทะ ปณฺมายนฺติ เตปิ ฐณฺญา คุณฺนุธร ๫
๖๒. มธฺรฺรานิ ปทฺฐจฺานิ โทสคฺคฺมานิ หิตานิ จ
 เย เต วากฺยฺยานิ สฺกฺณนฺติ เตปิ ฐณฺญา นรฺตฺตม ๫
๖๓. ฐณฺญาหนฺเต มหาวิโร ปาทปฺชฺนตปฺปรา
 ตินฺณสฺสํสารกฺนฺตารา สุวาเกยฺน สิริมฺโต ๫
๖๔. ตโธ สาทฺ อนฺุสาเวตฺวา กิกฺขุสงฺขมฺปิ สฺพุทฺธา
 ราหุลาณนฺทนฺทเท จ วนฺทิตฺวา อิทมฺพุโร วิ
๖๕. อาสิวิสาทยสเม โรคฺวาเส กเพฺวโร
 นิพฺพิณฺณา ทุกฺขสงฺฆาญฺเ ชรามรณโคจโร ๫
๖๖. นานากลิมลากิณฺเณ ปฺรายนฺตเต นิริหเก
 เตน นิพฺพาทฺตฺมิจฺจามิ อนฺุมนฺยถ ปฺตฺตกา ๫
๖๗. นนฺโท ราหุลกทฺโท จ วิตโสกา นิริสวา
 จิตฺตาจลา ธิตี วิโร ฐมฺมตมฺนุจฺินฺตยฺ ๫
๖๘. อิริตฺตฺถุ สงฺขตํ โลลํ อสาร์ กทฺลุปมํ
 มายามรีจิสทิสฺ อิตฺโร อนฺวภูจิตฺ ๫
๖๙. ยตฺถ นาม ชินฺสฺสายํ มาตฺตจฺจาทฺ พุทฺธโปสิกา
 โคตมึ นินฺนํ ยาทิ อนฺิจจํ สฺพุทฺสงฺขตํ ๫
๗๐. อานนฺโท จ ตทา เสโข กนฺนิฏฺโธ ชินฺวาจฺจโล
 ตตฺถสฺสฺสนฺนิ กโรนฺโต โส กรุณฺมํ ปฺริเทวติ ๫
๗๑. ภาสฺนฺตึ โคตมึ ยาทิ นฺน พุทฺธโรปิ นิพฺพุตฺติ
 คจฺจติ น จิเรเนว อคฺคิ วิย นิรินฺธโร ๫
๗๒. เหวํ วิลาปฺมานํ ตํ อานนฺทํ อาทฺ โคตมึ
 สฺตฺติสาครคฺมฺภีโร พุทฺธโรปฺภูจฺานตปฺปรี ๫

๗๓. น ยุตต์ โสจิตุ ปุตต
 ตยา เม สรณํ ปุตต
๗๔. ตยา ตาต สมชฌิภูโจ
 มา ปุตต วิมโน โหหิ
๗๕. ยํ น ทิฏฐํ ปุราณะหิ
 ตํ ปทํ สุกุมารีหิ
๗๖. พุทฺธสาสนปาเลตา
 ตตถ คจฺจามหํ ปุตต
๗๗. กทาจิ ฌมฺมํ เทเสหฺโต
 ตทาหํ อาสีสวาจํ
๗๘. จิรํ ชิว มหาวีร
 สพฺพโลกहितตถาย
๗๙. ตํ ตถาวาทินิ พุทฺโธ
 น เหวํ วนฺทียา พุทฺธา
๘๐. กถํ จรหิ สพฺพญญ
 กถํ อวนฺทียา พุทฺธา
๘๑. อารทฺธวีริเย ปหิตตเต
 สมคฺเค สาวเก ปสฺส
๘๒. ตโต อุปสฺสยํ คนฺตวา
 สมคฺคํ ปรีสํ นาโถ
๘๓. หนฺทาหํ ปรีนิพฺพิสฺสํ
 เอวาทํ จินฺตยิตฺวาน
๘๔. ปรีนิพฺพานกาลํ เม
 ตโต โส สมนฺุญฺญาสิ
๘๕. กิลเสา ฌาปีตา มยฺหํ
 นาคิวั พนฺธนํ เจตฺวา
๘๖. สุวาคตํ วต เม อาสิ
 ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺตตา
๘๗. ปฏฺิสมฺภิกทา จตฺสฺโส
 ฉฬภิกฺกยา สจฺจิกิตา
๘๘. ถีนํ ฌมฺมาภิสฺมเย
 เตสํ ทิฏฺฐิปปฺหฺนตถํ
- หาสกาเล อุปฺภูจฺิเต
 นิพฺพานํ ตมฺุปากตํ ๕
- ปพฺพชฺฺชํ อนฺุชานิ โน
 สฬโล เต ปรีสฺสโม ๕
- ตติฏฺฐิกาจริเยหิ จ
 สตฺตวาสฺสาหิ เวทิตํ ๕
- ปจฺจิมํ ทสฺสนํ ตว
 คโต ยตถ น ทิสฺสเต ๕
- ชิปี โลกคฺคฺนายนโก
 อโวจํ อนฺุภมฺปิภา ๕
- กปฺปิ ติฏฺฐจฺ มหามฺุเน
 ภวสฺส อชฺรามโร ๕
- มมํ โส เอตทพฺุริ
 ยถา วนฺทสิ โคตมํ ๕
- วนฺทิตพฺุพา ตถาคตา
 ตํ เม อภฺุชานิ ปจฺจจฺิโต ๕
- นิจฺจํ ทพฺุพรภฺุกเม
 เอตํ พุทฺธาน วนฺทนํ ๕
- เอภิกทาหํ วิจินฺตยิ
 โรเธสิ ติกวณฺุตโค ๕
- มา วิปตฺติตมทฺุทสํ
 ทิสฺวาน อสิสฺตตมํ ๕
- อาโรเจมิ วินายกํ
 กาลํ ชานาหิ โคตมํ ๕
- ภวา สพฺุเพ สมฺุหตา
 วิหฺรามี อนาสวา ๕
- พุทฺธเสฏฺฐสฺส สนฺุติเก
 กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ๕
- วิโมภฺุชาปิ จ อฏฺุจิเม
 กตํ พุทฺธสฺส สาสนํ ๕
- เย พาลา วิมตี คตา
 อิทฺฐิ ทสฺุเสหิ โคตมํ ๕

๘๙.	ตทา นิปจจ สมพุทฺธ อิทฺธี อเนกา ทสฺเสสิ	อุปปตฺติตฺวาน อมฺพริ พฺพุธานุญญา ย โคตมึ ๫
๙๐.	เอกิกา พฺพุธา อาสิ อาวิภาวํ ตโรภาวํ	พฺพุธา เจกิกา ตถา ติโรกฺกทฺทํ ตโรนคํ ๫
๙๑.	อสชฺชมานา อคมา อภิชฺชมาเน อุกเก	ภุมมิมฺปิ นิมุชฺชถ อคคฺฉิ มหิยา ยถา ๫
๙๒.	สกุณิว ตถากาเส วสํ วตฺเตสิ กาเยน	ปลฺลงฺเกน กมึ ตทา ยาว พฺพุทฺหมนิเวสนํ ๫
๙๓.	สิเนรุ ทณฺฑํ กตฺวาน สมฺมัลลํ ปรีวตฺเตตฺวา	ฉตฺตํ กตฺวา มหามหึ ธารยํ จงฺกมึ นเก ๫
๙๔.	ฉสฺสูโรทยกาเลว ยฺคุนฺเต วิย ตํ โลกํ	โลกญฺจาภาสิ ฐมิกํ ชาลามาลากุลํ อกา ๫
๙๕.	มฺจุจลินฺทํ มหาเสลํ สาสปราริว สพฺพพานิ	เมรุมฺลนทนต์เร เอเกนคฺคณฺหิ มฺกุจฺจินา ๫
๙๖.	องฺคุลคฺเคน ฉาเทสิ จนฺทสุรฺรสฺสฺสานิ	ภากรํ สนฺนิสากรํ อาเวพฺมิว ธารยิ ๫
๙๗.	จตฺตฺสาครโตยานิ ยฺคุนฺตชฺลทาการํ	ธารยิ เอกปาณินา มหาวสฺสํ ปาวสฺสถ ๫
๙๘.	จกฺกวตฺตึ สปริสํ ครุลํ ทฺวิรํทํ สีนํ	มาปยิ สา นกตฺตเล วินทนต์ํ ปทสฺสยิ ๫
๙๙.	เอกิกา อภินิมฺมิตฺวา ปฺนุ อนฺตรธาเปตฺวา	อฺปฺเปเมยฺยํ ภิกฺขุณีคณฺ เอกิกา มฺนิมฺพฺรวิ ๫
๑๐๐.	มาตฺตฺจฺฉา เต มหาวีร อนฺุปฺปตฺตา สกํ อตฺถํ	ตว สาสนนการิกา ปาเท วนฺทามิ จกฺขุม ๫
๑๐๑.	ทสฺเสตฺวา วิวิธํ อิทฺธี วณฺทิตฺวา โลกปชฺไซตํ	โอโรหิตฺวา นกตฺตลา เอกมฺนตํ นิสฺสิทึ สา ๫
๑๐๒.	สา วีสวสฺสสติกา อลํ เอตฺตาวตา วีร	ชาติยานํ มหามฺุเน นิพฺพายิสฺสํมิ นายก ๫
๑๐๓.	ตทาติวิมฺหิตา สพฺพา อโวจฺยเย กถํ อาสิ	ปริสา สา กตฺตชฺลึ อตฺถิทฺธิปรกฺกมา ๫
๑๐๔.	ปทฺมุตฺตโร นาม ชินो อิโต สตสฺสสฺสมฺหิ	สพฺพทฺมเมสฺสุ จกฺขุมมา กปฺเป อฺปฺปชฺชิ นายโก ๫

๑๐๕. ตทาทิ หัสวติยิ ชาตามจุกุเล อหุ
 สพุโปการสมบุเน อิทูเช คีเต มหทุเน ๫
๑๐๖. กทาจิ ปิตฺนา สทฺธิ ทาสีคณปรุกขตา
 มหตา ปรีวารเณ ตํ อุเปจจ นราสกํ ๫
๑๐๗. วาสวํ วिय วสุสนุตฺตํ ฐมฺมเมฆมนาสวํ
 สรทาทิจจสทิสสิ รัสสิมาลากุลํ ชินํ ๫
๑๐๘. ทิสฺวา จิตฺตํ ปสาเทตฺวา สุตฺวา จสฺส สุภาสิตํ
 มาตฺจจํ กิกฺขุณี อคฺเค ฐเปนุตํ นรนายกํ ๫
๑๐๙. สุตฺวา ทตฺวา มหาทานํ สตฺตาทิ ตสฺส ตาทิโน
 สสงฺฆสฺส นรคฺคสฺส ปจฺจยานิ พุทฺธิ จ ๫
๑๑๐. นิปจฺจ ปาทมฺูลมฺหิ ตํ จานมกิปตฺถยิ
 ตโต มหาปฺริสตี อโวจ อธิสฺสตฺตโม ๫
๑๑๑. ยา สสงฺฆํ อโกเชสิ สตฺตาทิ โลกนายกํ
 ตมํ กิตฺตฺตยิสฺสามิ สุนฺหาถ มม ภาสโต ๫
๑๑๒. สตฺสทสฺสโต กปฺเป โอยุภากกฺกุลสมฺภโว
 โคตโม นาม โคตฺเตน สตฺถา โลเก กวิสฺสตี ๫
๑๑๓. ตสฺส ฐมฺเมสุ ทายาทา โอรสา ฐมฺมนิมฺมิตา
 โคตมึ นาม นามเณ เหสฺสตี สตฺถุสวีกา ๫
๑๑๔. ตสฺส พุทฺธสฺส มาตฺจจฺจา ชีวิตาปาลิกา อยํ
 รตฺตตฺถยฺญนญจ อคฺคตฺตํ กิกฺขุณีนํ ลภิสฺสตี ๫
๑๑๕. ตํ สุตฺวาน ปโมทิตฺวา ยาวชิวํ ตทา ชินํ
 ปจฺจเยหิ อุปฺภูจิตฺวา ตโต กาลํ กตา อหํ ๫
๑๑๕. ตาวตีเสสุ เทเวสุ สพุพกามสมิทฺธิสุ
 นิพุพตฺตา ทสฺหฺงเคหิ อญฺเฆ อภิกวี อหํ ๫
๑๑๖. รูปสทฺเทหิ คนฺเเวหิ รเสหิ มุสเนหิ จ
 อายุนาปี จ วนฺณเณน สฺุเชน ยสฺสาปี จ ๫
๑๑๗. ตเถวาริปปเตยฺเยน อธิคฺยห วิโรจหนํ
 อโหสิ อมรินฺทสฺส มहेสิ ทยิตา ตหิ ๫
๑๑๘. สํสาเร สํสรนฺตฺตีหิ กมฺมวายุสมเวริตา
 กาสิกรณฺโณ วิสเย อชายี ทาสคามเก ๫
๑๑๙. ปณฺจทาสสตาหฺนา นิวสนฺติ ตหิ ตทา
 สพุเพสํ ตตฺถ โย เชฏฺโฐ ตสฺส ชายา อโหสํ ๫

๑๒๐.	สยมกฺุโน ปณฺจสตา เต ทิสฺวาน อหํ ตฺกุจฺจา	คามํ ปิณฺฑาย ปาวิสุํ สห สพฺพาทิ ฌาตฺติ ๕
๑๒๑.	กตฺวา ปณฺจสตัดํ กุญฺี ติจิวฺรานิ ทตฺวาน	จตุมาเส อปฺปจฺหุํ สํสริมฺห สสามิกฺา ๕
๑๒๒.	ตโต จุตฺตา สพฺพปาปิ ตา ปจฺฉิเม จ กเว ทานิ	ตาวตีสํ คตา มยํ ชาตา เทวทเห ปุเร ๕
๑๒๓.	ปีตา อณฺชชนสฺกุโก เม ตโต กปิลวตฺตฺตฺสุมิ	มาตา มม สฺลฺกฺุชฌนา สฺทุโรทฺทนฆรํ คตา ๕
๑๒๔.	เสสา สกฺุยฺกฺุเล ชาตา อหํ วิสิฏฺุจฺจา สพฺพาสํ	สฺกฺุยานํ ฆรมาคฺมุ ชินฺสฺสาปาทิกฺา อหุํ ๕
๑๒๕.	มม ปฺตฺโตติทินิฏฺุขมฺม ปจฺฉานํ ปพฺพชิตฺวาน	พฺพุโร อาสิ วินายโก สเตหิ สห ปณฺจหิ
๑๒๖.	สาгийнํหิ ธีรานิ เย ตทา ปุพฺพชาติยํ	สห สนฺติสฺสุขํ มุสิ อมฺหากํ อาสุํ สามินฺ ๕
๑๒๗.	สหปฺปณฺณสฺส กตฺตาโร มุสิสุ อรหตฺตฺนฺเต	มหาสมยการกา สุคเตนาณฺกมฺปีตา ๕
๑๒๘.	ตเตตรา กิฏฺุขฺุณิโย สงฺคตา วิย ตาราโย	อารุหิสฺสุ นกตฺตลํ วิโรจิสฺสุ มหิทฺธิกา ๕
๑๒๙.	อิทฺุธี อเนกา ทสฺเสสุํ กมฺมาโร กนฺกสฺเสว	ปิลนฺธวิกตี ยถา กมฺมณฺณสฺส สฺสุสิฏฺุชิตฺ ๕
๑๓๐.	ทสฺเสตฺวา ปาฏิเหรานิ โตเสตฺวา วาทิปวฺร	วิจิตฺตานิ พฺหุณี จ มุณี สปฺริสํ ตทา ๕
๑๓๑.	โอโรหิตฺวาน คคฺนา อนฺุณฺญาตา นรคฺเคน	วนฺทิตฺวา อีสฺสตฺตมํ ยถาฏฺุจฺจาเน นิสฺสีทิสฺสุ ๕
๑๓๒.	อโหนฺกมฺปีกา อมฺหํ วาสิตา ตว ปฺปณฺเณหิ	สพฺพาสํ จิร โคตฺมี ปตฺตา โน อาสวกฺุชฺยํ ๕
๑๓๓.	กิลฺสา ฌาปีตา อมฺหํ นาคิว พนฺธนํ เจตฺวา	ภวา สพฺเพ สมฺมูหตา วิหฺราม อนาสวา ๕
๑๓๔.	สฺวาคตํ วต โน อาสิ ติสฺโส วิชฺชา อนฺุปฺปตฺตา	พฺพุทฺเสฏฺุจฺจสฺส สนฺตฺติเก กตํ พฺพุทฺสฺส สาสนํ ๕
๑๓๕.	ปฏฺิสมฺภิกฺา จตฺสฺโส ฉพฺภิณฺญา สจฺฉิกฺตา	วิโมกฺุชาปี จ อฏฺุจฺิเม กตํ พฺพุทฺสฺส สาสนํ ๕

๑๓๖. อภิธัส จ วสี โหม
เจโตปริยญาณสุส
๑๓๗. ปุพฺเพนิวาสํ ชานาม
สพฺพาสวปริกฺษีณา
๑๓๘. อตฺถ ฌมฺเม จ เหนฺรุตฺเต
ฌานํ อมฺหํ มหาวีร
๑๓๙. อสฺมาภิ ปริจฺฉินฺโณสิ
อนุชานาหิ สพฺพาสํ
๑๔๐. นิพฺพายิสฺสาม อิจฺเจวํ
ยสุส ทาหิ จ วั กาลํ
๑๔๑. โคตมฺีอาทิกา ตาโย
วณฺทิตฺวา อาสนา ตมฺหา
๑๔๒. มหตา ชนกาเยน
อนุสํยายี โส วีโร
๑๔๓. ตทา นิปฺติ ปาเทสุ
สเหตฺราหิ สพฺพาทิ
๑๔๔. อิทํ ปจฺฉิมํ มยฺหํ
น ปฺน อมตาการ์
๑๔๕. น จ เม วณฺทหนํ วีร
สมฺมุสฺสีสุสฺติ โลกคฺค
๑๔๖. รูเปน กิ ตวาเนน
สพฺพํ สงฺขตเมเวตํ
๑๔๗. สา สห ตาหิ คนฺตฺวาน
อทุตฺมปลฺลงฺกมาภุชฺช
๑๔๘. ตทา อุปาสิกา ตตฺถ
ตสฺสา ปวตฺตํ สุตฺวาน
๑๔๙. กเรหิ อูรํ ปหนฺตา
โรทหนฺตา กรุณํ รวํ
๑๕๐. มา โน สรณฺเท นาเถ
นิปฺติตฺวาน ยาจาม
๑๕๑. ยา ปธานตฺมา ตาสํ
ตสฺสา สีลํ ปมชฺชนฺตี
- กิพฺพาย โสตฺธาตฺยา
วสี โหม มหามฺเน ๕
กิพฺพจกฺขุ วิโสธิตํ
นตฺถิ ทาหิ ปฺนพฺภวา ๕
ปฏฺิภาเน จ วิชฺชติ
อุปฺปนฺนํ ตว สนฺติเก ๕
เมตฺตจฺจิตฺตา หิ นายก
นิพฺพานาย มหามฺเน ๕
กิ วกฺขามิ วทหนฺติโย
มณฺณถาติ ชิโนพฺุริวิ ๕
ตทา ภิกฺขุณฺิโย ชินํ
วฺุฏฺจาย อาคมฺีสุ ตา ๕
สท โลกคฺคนายโก
มาตฺตจฺฉํ ยาวโกฏฺจกํ ๕
โคตมฺี โลกพฺนฺธฺโน
ปจฺฉิมํ ปาทวณฺทหนํ ๕
โลกนาถสุส ทสฺสนํ
ปสฺสีสุสามิ มุชฺ ๕
ตว ปาเท สุโกมฺเล
อชฺช คจฺฉามิ นิพฺพุตี ๕
ทิกฺุเจ ฌมฺเม ยถาตเถ
อนสฺสาสิกมิตฺตํ ๕
ภิกฺขุณฺุปสฺสยํ สกํ
นีสฺสิทิ ปรมาสเน ๕
พฺุทฺธสฺสาสนวจฺฉลา
อุเปสฺสุ ปาทวณฺทิกกา ๕
ฉินฺหนฺมฺูลา ยถา ลตา
โสภณฺญา ภูมิปาติตา ๕
วิหาย คมิ นิพฺพุตี
สพฺพาย โย สิริสา มยํ ๕
สทฺธา ปณฺญา อุปาสิกา
อิทํ วจนมพฺุริวิ ๕

๑๕๒. อํลํ ปุตุตา วิสาเทน मारपासानुदुतिना
 อนิจจํ สงขตํ สพุพํ วิโยคนุตํ จลาจลํ ๫
๑๕๓. ตโต सा ता विसुसुखित्वा प्रमखमानमुत्तमं
 तुदियणज तुदियणज समापखुखि जत्तुत्तगं ५
๑๕๔. आकासायतनणजेव विण्णानणजयातनं तगा
 आकिण्णं नेवसण्णणज समापखुखि यगागुग्गं ५
๑๕๕. प्रणिलोमेन णानानि समापखुखित्तु क्कोत्तमि
 यावता प्रमं णानं त्तो याव जत्तुत्तगं ५
๑๕๖. त्तो वुग्गयाय निपुपायि तीपज्जिव निरासावा
 ग्गुमिजाโล महा आसि नग्गसा विखुत्ता पत्ति ५
๑๕๗. पनातिता तुणुक्किโย प्रितेविसु तेवता
 पुप्पुप्पुग्गुच्चि ज क्कणा ओक्किवसुत्त मेत्थि ५
๑๕๘. ग्गम्भिโต मेरुराखापि रुग्गकखुग्गे यगा नग्गो
 सोक्केण जात्तितीनेव विरโว आसि साक्कोरो ५
๑๕๙. तेवा नाकासुरा पुरहुमा संविक्कาค्कहिंसु त्तखण्णे
 อนิจจา वत्त संगขारा यถायं विलयं कत्ता ५
๑๖๐. या जेमं प्रिवारिसु सत्तु सासनकारिका
 तायोपि ओणुपाथानา तीपसिखा विय निपुत्ता ५
๑๖๑. हा योका विप्पโยคนुता हानिज्जं सพุपसंगขत्तं
 हा खीवित्तं विनासन्तं ओจ्जाสิ प्रितेवणा ५
๑๖๒. त्तो तेवा ज पुरहुमा ज โลกम्ममानुदुत्तनं
 กาลानुरुप्पि กุพुพणत्ति ओपेतวา ओสิสत्तुत्तमं ५
๑๖๓. त्ता आमन्तयी สत्तถา आนहुत्तं सुत्तसाक्करं
 คจ्जनันहुत्त นีเวเทहि กิกขุन्हं มาตु นีพุत्ति ๫
๑๖๔. त्तทานहुत्तो นีรานहुत्तो ओसुสुणा पुण्णโลจ्जे
 คคคเรน สเรणाห समाकज्जनहुत्तु กิกखโว ๫
๑๖๕. पुพुพत्तकुखिणपจ्जासु ओत्तตราय ज सन्तुत्तिगे
 सुण्हत्तु กาสित्तं मय्हं กิกखโว सुक्कोत्तरसा ๫
๑๖๖. या वत्तथियि पयत्तेन सरिรั पจ्जिमिं मुणे
 सा โคत्तमि कत्ता सन्तुत्ति ตाराव सुริयोत्ते ๫
๑๖๗. พุพุพมาตาปิ ปण्णत्तुत्ति จปยิต्วา คตาสम्मं
 น ยत्तถ ปण्णจเนत्तोत्तिปิ त्तत्तถ ทกขत्ति นายโก ๫

๑๖๘. ยสุสตุถิ สุกเต สทุธา
พทุธสุส มาตุ สกุการ์
๑๖๙. สทุธฐฐาปี ตํ สตุวา
เกจิ พทุธฐฐาภาเวน
๑๗๐. กุฎาการเว เรเร รมเม
มญจกํ สมารโปสุ
๑๗๑. จตุตาโร โลกपालา เต
เสสา สกุกาทิกา เทวา
๑๗๒. กุฎาคารานิ สพุพานิ
สรทาทิจจวณณานิ
๑๗๓. สพุพา ตาปี ภิกขุณีโย
เทวานํ ขนฺธมารุฬุหา
๑๗๔. สพุพโส ฉาทิตํ อาสิ
สตารา จนฺทสุรา จ
๑๗๕. ปฎากา อสุสิตาเนกา
โอบคคากาสปทุมา
๑๗๖. ทิสฺสนฺติ จนฺทสุริยา
มชฺฌํ คโตปี จาทิจโจ
๑๗๗. เทวา ทิพฺเพหิ คนฺเฑหิ
วาทีเตหิ จ นจฺเจหิ
๑๗๘. นาคาสฺรา จ พฺรหฺมาโน
ปฺุชฺยีสฺสุ จ นียฺยนฺติ
๑๗๙. สพุพಾಯ ปฺุรโต นีตา
โคตมํ นียฺยเต ปจฺฉา
๑๘๐. ปฺุรโต เทวมนฺุชา
ปจฺฉา สสาวโก พุทุโธ
๑๘๑. พุทุธสุส ปรีนิพฺพานํ
โคตมํ ปรีนิพฺพานํ
๑๘๒. พุทุโธ พุทุธสุส นีพฺพานे
พุทุโธ โคตมินีพฺพานे
๑๘๓. จิตกานิ กริตฺวาน
คนฺธจฺจนฺณวิภินฺณานิ
- โย วา สิสฺโส มหามฺุเน
กโรตุ สุกโตรสฺ ๕
- สีมมาคจฺฉํ ภิกขุโว
เกจิ อิทฺธีสุ โกวิทา ๕
- สพุพโสณฺณเมเย สุก
ยตุถ สตุตาสิ โคตมํ ๕
- องฺุเสหิ สมธารยฺ
กุฎาคารे สมคฺคหฺ ๕
- อาสุํ ปญฺจสฺตานีปี
วิสสกมฺมกฺตานิ หิ ๕
- อาสุํ มญฺเจสุ สายิตา
นียฺยนฺติ อนฺุพฺพุพโส ๕
- วิตาเนน นกฺตุตลํ
ลญฺฉิตา กนฺกามยา ๕
- จิตกา ปฺุพฺผกญฺจกา
มหิยา ปฺุพฺผมคฺคตํ ๕
- วิขฺขลนฺติ จ ตารกา
น ตาเปสิ สสี ยถา ๕
- มาเลหิ สฺุรกีหิ จ
สงฺคิตฺตีหิ จ ปฺุชฺยํ ๕
- ยถาสตุติ ยถาพลํ
นีพฺพุตํ พุทุธมาตฺรํ ๕
- นีพฺพุตา สุกโตรสฺ
สกุฏตา พุทุธโปสิกา ๕
- สนาคาสฺรพฺรหฺมกา
ปฺุชฺตถิ ยาทิ มาตฺุยา ๕
- เนทิสํ อาสิ ยาทิสํ
อติอจฺฉริยํ อหุ ๕
- โนปฺติยาที ภิกขุโว
สาริปฺุตฺตาทิกา ยถา ๕
- สพุพคนฺธมฺยานิ จ
ฉापฺยีสฺสุ จ ตา ตีหิ ๕

๑๘๔.	เสสภาคานิ ทยหีสู อาหนุโท จ ตทาโวจ	อฏฐี เสธานี สพพโส สังเวชนกั วโจ ๕
๑๘๕.	โคตมี นิธน์ ยาดา สงเกตุ พุทธนิพพาน	ทยทญจสุสา สรีรังก น จิเรน ภวิสสติ ๕
๑๘๖.	ตโต โคตมิธาคูนิ อุปนาเมสิ นาคสุส	ตสุสา ปตตคตานิ โส อาหนุโท พุทธโจทิต ๕
๑๘๗.	ปาณินา ตานิ ปคคยห มหโต สารวณตสุส	อโวจ อีสิตตโม ยถา รุกขสุส ติฏฐโต ๕
๑๘๘.	โย โส มหตตโร ขนุโธ ตถา ภิกขุขนิสงฆสุส	ปลุชเชยย อนิจจตา โคตมี ปรินิพพุตา ๕
๑๘๙.	อโห อจจริย มยห สารีรมตตเสสาย	นิพพุตตายปิ มาตุยา นตถิ โสภปริททโว ๕
๑๙๐.	น โสจिया ปเรส ส ปริวชชิตสนตาปา	ติณณสสารสาครา สีติฏฐตา สุนิพพุตา ๕
๑๙๑.	ปณทิตาสี มหาปณญา รตตณญู ภิกขุขนิ	ปฏุกปณญา ตเถว จ สา เอว ชาเรถ ภิกขโว ๕
๑๙๒.	อิทฐีสู จ วสี อาสิ เจโตปริยญาณสุส	ทิพพาย โสธธาดุยา วสี อาสิ จ โคตมี ๕
๑๙๓.	ปุพเพนิวาสมณญาสี สพพาสวปริกษีณา	ทิพพจกขุ วิโสธิต นตถิ ตสุสา ปนพุกโว ๕
๑๙๔.	อตถธมฺมนิรุตตีสู ปริสุทฺธ อหุ ญาณ	ปฏิกิภาเน ตเถว จ ตสุมา โสจนินา น สา ๕
๑๙๕.	อโยฆนหตสเสว อนุปพพุตสนตสุส	ชลโต ชาตเวทโส ยถา น ฌายเต คติ ๕
๑๙๖.	เอว สมฺมา วิมุตตานิ ปณญาเปตฺถ คติ นตถิ	กามพฺพโรฆมตาริน ปตฺตานิ อจล ปท ๕
๑๙๗.	อตตทปฺปา ตโต โทถ ภาเวตฺวา สตฺตโปชฌมฺเ	สตีปฏฺจานโคจฺรา ทฺกขสุสฺสนตฺถิ กริสฺสธาคี

อิตถํ สุทฺถิ มหาปชาปตีโคตมี ภิกขุขนิ อีมา คากาโย อภาสิตถาคี ๕ มหาปชาปตีโคตมี
คากายาวณณนา สมตฺตทา ๕

๑๔. ทพพมลุลปุตตตเถรนิพพานกถา

เอวมเม สุตฺถิ เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหฺรติ เวพฺพเน กลนฺทกนิวาเป ๕ อถ ไช
อายุสมฺมา ทพฺโพ มลุลปุตฺโต เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควํตํ อภิวาเทตฺวา

เอกมนต์ นิสิตี ๕ เอกมนต์ นิสินโน โข อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปฺตุโต ภควนฺตํ เอตทวโจ
ปริณิพฺพานกาโล เม ทานิ สุกคตานิ ๕ ยสฺสทานิ ตฺวํ ทพฺพ กาลํ มณฺณสีติ ๕

อถ โข อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปฺตุโต อฏฺฐายาสนา ภควนฺตํ อภิเวทตฺวา ปทกฺขิณํ
กตฺวา เวหาลํ อพฺภุกฺคณฺตฺวา อากาเส อนฺตลิกฺเข ปลฺลงฺเกน นิสิตี เตโชธาคฺคํ สฺมาปชฺชิตฺวา
วฏฺฐหิตฺวา ปริณิพฺพายี ๕ อถ โข อายสฺมโต ทพฺพสฺส มลฺลปฺตุตฺตสฺส เวหาลํ อพฺภุกฺคณฺตฺวา
อากาเส อนฺตลิกฺเข ปลฺลงฺเกน นิสิติตฺวา เตโชธาคฺคํ สฺมาปชฺชิตฺวา วฏฺฐหิตฺวา ปริณิพฺพตฺตสฺส
สรีรฺสฺส ฉายมานสฺส หยฺหมานสฺส เนว ฉาริกา ปณฺณายติ น มสิ เสยฺยถาปิ นาม สฺปปีสฺส วา
เตลสฺส วา ฉายมานสฺส หยฺหมานสฺส เนว ฉาริกา ปณฺณายติ น มสิ เอวเมว อายสฺมโต
ทพฺพสฺส มลฺลปฺตุตฺตสฺส เวหาลํ อพฺภุกฺคณฺตฺวา อากาเส อนฺตลิกฺเข ปลฺลงฺเกน นิสิติตฺวา
เตโชธาคฺคํ สฺมาปชฺชิตฺวา วฏฺฐหิตฺวา ปริณิพฺพตฺตสฺส สรีรฺสฺส ฉายมานสฺส หยฺหมานสฺส เนว
ฉาริกา ปณฺณายิตฺถ น มสีติ ๕ อถ โข ภควา เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทฺธานํ
อุทฺทาเนสิ

- ๑. **อเกทิ กาโย โรธา สญฺญา เวทนาสีติริหฺสฺ**
 สพฺพา วุปฺสมิํสุ สงฺขารา วิญฺญาณํ อตฺถมคฺคมาติ ๕

อุทฺทาเน อฏฺฐมวคฺเค อิมํ ทพฺพสฺสฺตํ ๕

เอวเมว สฺตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เซตฺวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อารามे ๕
ตฺตร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ ภิกฺขุไวติ ๕ ภทฺนเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุสฺสํ ๕
ภควา เอตทวโจ ทพฺพสฺส ภิกฺขเว มลฺลปฺตุตฺตสฺส เวหาลํ อพฺภุกฺคณฺตฺวา อากาเส อนฺตลิกฺเข
ปลฺลงฺเกน นิสิติตฺวา เตโชธาคฺคํ สฺมาปชฺชิตฺวา วฏฺฐหิตฺวา ปริณิพฺพตฺตสฺส สรีรฺสฺส ฉายมานสฺส
หยฺหมานสฺส เนว ฉาริกา ปณฺณายิตฺถ น มสิ เสยฺยถาปิ นาม สฺปปีสฺส วา ฉายมานสฺส
หยฺหมานสฺส เนว ฉาริกา ปณฺณายติ น มสิ เอวเมว ภิกฺขเว ทพฺพสฺส มลฺลปฺตุตฺตสฺส เวหาลํ
อพฺภุกฺคณฺตฺวา อากาเส อนฺตลิกฺเข ปลฺลงฺเกน นิสิติตฺวา เตโชธาคฺคํ สฺมาปชฺชิตฺวา ปริณิพฺพตฺตสฺส
สรีรฺสฺส ฉายมานสฺส หยฺหมานสฺส เนว ฉาริกา ปณฺณายิตฺถ น มสีติ ๕ อถ โข ภควา
เอตมตฺถํ วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ อุทฺธานํ อุทฺทาเนสิ

- ๒. **อโยชนหตฺสฺเสว ชลโต ชาตเวทสฺส**
 อนุพฺพปฺสนฺตสฺส ยถา น ฉายเต คติ
- ๓. **เอวํ สมฺมาวิมฺุตฺตานํ กามพฺนโรชนตารินํ**
 ปณฺญาเปตฺตุ คติ นตฺถิ ปตฺตานํ อจลํ สุขนฺหิตํ

อุทฺทาเน อฏฺฐมวคฺเค ทสมํ ทพฺพสฺสฺตํ ๕ นวเม ๕ อายสฺมาติ ปิยวจฺนํ ๕ ทพฺโพติ
ตฺสฺส เถรฺสฺส นามํ ๕ มลฺลปฺตุโตติ มลฺลราชสฺส ปฺตุโต ๕

โส หิ อายสฺมา ปทฺมุตฺตรสฺส ภควโต ปาทมฺมฺเล กตานิินฺหาโร กปฺปสฺตสฺสฺส
อุปฺจิตฺปญฺณสฺสจฺโย อมฺหากํ ภควโต กาลे มลฺลราชสฺส เทวียา กุจฺฉิยํ นิพฺพตฺโต กตาทิการตฺตา
ชาติยา สฺตตฺวสฺสสิกฺกาเลเยว มาตาปิตโร อุปฺสงฺกมิตฺวา ปพฺพชฺชํ ยาจิ ๕ เต จ ปพฺพชฺชิตฺวาปิ
อาจารํ ตาว สิภฺขตฺถุ สเจ ตํ นาภิรมิสฺสตี อิเชว อาคมิสฺสตีติ อนฺุชานีสุ ๕ โส สฺตถาโร

อุปสงกมิตวา ปพพชฺช ยาจิ ๕ สตถาปิสุส อุปนิสฺสยสมฺปตฺตี โอลเกตวา ปพพชฺช อนุชานิ ๕
ตสฺส ปพพชฺชชสมเย ทินฺนโสภาเทน ภวตฺตยฺ อาทิตฺตํ วิย อุปฺภฺจาสิ ๕ โส วิปสฺสนํ ปฏฺจเปตวา
ชฺรคฺเคเยว อรหตฺตํ ปาปฺมฺนิ ๕ ยงฺกิญฺจิ สวาทนํ ปตฺตพฺพํ ติสฺโส วิชฺชา จตฺสฺโส ปฏฺิสมฺภิทา
ฉอภินฺญา นวโลกุตฺตรธมฺมาติ เอวมาทิกํ สพฺพํ อธิคฺนฺตวา อสฺสิตฺยา มหาสวาทสฺส อพฺภนฺตโร
อโหสิ ๕ วุตฺตณฺเหตํ เตน อายสฺมตา มยา โข ชาตฺยา สตฺตวสฺเสน อรหตฺตํ สจฺฉนฺตํ ยงฺกิญฺจิ
สวาทนํ ปตฺตพฺพํ สพฺพนฺตํ อนุปฺปตฺตํ มยฺยตฺตอาทิ ๕

เยน ภควา เตนฺอุปสงกมิตฺติ โส กิรายสฺมา เอกทิวสํ ราชคฺเห ปินฺชทาย จริตฺวา ปจฺจมาภตฺตํ
ปินฺชปาตปฏฺิกุกฺกนฺโต ภควโต วตฺตํ ทสฺเสตฺวา ทิวาฏฺจानํ คนฺตวา อุกกมฺภโต อุกกํ คเหตุวา
ปาเท ปกฺขาลेतฺวา คตฺตานิ สฺสิตฺติ ภควา จมฺมชฺชนฺตํ ปณฺญาเปตฺวา นิสฺสินฺโน กาลปริจฺเจทํ ภควา
สมฺปาตฺตํ สมฺปาชฺช ๕ อถายสฺมา ยถากาลปริจฺเจทํ สมฺปาตฺตํ โวฏฺฐหิตฺวา อตฺตโน อายสฺงฺขารเ
โอลเกสิ ๕ ตสฺส เต ปริกฺขิณฺนา กติปฺยมุหฺตฺติกา อุปฺภฺจหฺสิ ๕ โส จินฺตฺเตสิ น โข เมตํ ปฏฺิวูป
ยมฺหํ สตฺถุ อนาโรเจตฺวา สพฺรหมจาริหิ จ อวิทฺโต อิธ ยถานิสฺสินฺโน ว ปรีนฺิพฺพายิสฺสามิ
ยนฺนฺนาหํ สตฺถารํ อุปสงกมิตฺวา ปรีนฺิพฺพานํ อนุชานาเปตฺวา สตฺถุ วตฺตํ ทสฺเสตฺวา สาสนสฺส
นินฺยยานิกภวาทสฺสนตฺถํ มยฺหํ อิทฺธานุภาวํ วิภาเวนฺโต อากาเส นิสฺสิทิตฺวา เตชฺชธาตํ สมฺปาชฺชิตฺวา
ปรีนฺิพฺพายเยยฺยํ เอวํ สนฺเต เย มยิ อสฺสทฺธา อปฺปสนฺนา เตสมฺปิ ปสาโท อุปฺปชฺชิสฺสตี ตทสฺส
เตสํ ทิฆรตฺตํ หิตาย สฺขายาติ ๕ เอเวจฺจ โส อายสฺมา จินฺตฺเตตฺวา ภควนฺตํ อุปสงกมิตฺวา สพฺพนฺตํ
ตเถว อกาลิ ๕ เตน วุตฺตํ อถ โข อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปฺตฺโต เยน ภควา เตนฺอุปสงกมิตฺตอาทิ ๕

ตตฺถ ปรีนฺิพฺพานกาโล เมตฺติ ภควา มยฺหํ อนุปาทิสฺเสสฺย นินฺิพฺพานธาตฺยา ปรีนฺิพฺพานกาโล
อุปฺภฺจิตฺโต ตมฺหํ ภควโต อาโรเจตฺวา ปรีนฺิพฺพายิตฺตุกาโมมฺหิตฺติ ทสฺเสตี ๕ เกจิ ปนาหุ น ตาว เถโร
ชินฺนฺโณ น จ คิลานํ ปรีนฺิพฺพานาย จ สตฺถารํ อาปฺุจฺฉตี ตตฺถิทํ การณํ เมตฺติยภฺมชฺคา ภิกฺขุ
ปฺพเพ มํ อมฺูลเกน ปาราชิกเณ อนุทฺธฺเสสฺสุ ตสฺมึ อธิกรเณ วุปฺสนฺเตปิ อุกโกสนฺติเยว ๕ เตสํ
สทฺทหิตฺวา อณฺเณปิ ปฺุถฺชฺชานา มยิ อการวํ ปรีภวณฺจ กโรนฺตี ๕ อิมณฺจ ทฺกฺขภารํ นีรตฺถกํ
วทิตฺวา ก็ ปโยชนํ ตสฺมาหํ อิทานิเยว ปรีนฺิพฺพายิสฺสามิตฺติ สนฺนิฏฺจานํ ภควา สตฺถารํ อาปฺุจฺฉตี ๕
ตํ อการณํ ๕ น หิ ชินฺนฺสวา อปรีกฺขิณฺเณ อายสฺงฺขารเ ปเรสํ อุปฺวาทาทิภเยน ปรีนฺิพฺพานาย
เจเตนฺตี วายมนฺตี น จ ปเรสํ ปสฺสชาติเหตุ จิรํ ตินฺนฺจฺฉตี ๕ อถ โข สรเสเนว อตฺตโน
อายสฺงฺขารสฺส ปรีกฺขยํ อากเมนฺตี ๕ ยถาห

๔. นาทิกงฺขามิ มรณํ นาทิกงฺขามิ ชีวิตํ
 กาลณจ ปฏฺิกงฺขามิ นินฺิพฺพิตํ ภตโก ยถาติ ๕

ภควาปิสุส อายสฺงฺขารํ โอลเกตฺวา ปริกฺขิณฺภาวํ ฆตฺวา ยสฺสทานิ ตฺวํ ทพฺพ กาลํ มณฺณสฺสตี
อาห ๕ เวหาสํ อพฺุภุคฺคฺนฺตฺวาติ อากาสํ อภิอุคฺคฺนฺตฺวา เวหาสํ คนฺตฺวาติ อตฺโต ๕ อภิสทฺทโยเคน
หิ อิทํ อุปฺโยควจฺฉนํ ๕ อตฺโต ปน ภุมฺมวเสน เวทิตพฺโพ ๕ เวหาสํ อพฺุภุคฺคฺนฺตฺวา ก็ อากาสีตี
อาห อากาเส อนุตฺลิกฺเข ปลลฺงเกน นิสฺสิทิตฺวาติอาทิ ๕ ตตฺถ เตชฺชธาตํ สมฺปาชฺชิตฺวาติ
เตชฺชกฺลิณจตฺตฺถชฺฉมานสมฺปาตฺตํ สมฺปาชฺชิตฺวา ๕

เถโร หิ ตทา ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา ติกฺขชฺคฺตํ ปทกฺขิณํ กตฺวา เอกมณฺตํ จิโต ภควา
 กปฺปสฺตสทฺสสฺสํ ตุมฺเหปि สทฺธิํ ตตฺถ ตตฺถ วนฺโถ ปุณฺณานิ กโรฺนโถ อิมเมวตถํ สนฺธาย อกาสิ
 สุวามตฺโต อชฺช มตฺถกํ ปตฺโต อิํ ปจฺฉิมทสฺสนนฺติ อาห ๕ เย ตตฺถ ปุณฺณชนภิกฺขุ โสตาปนฺนา
 สกทาคามิโน จ เตสุ เอกจฺจानํ มหนฺตํ การุณฺยํ อโหสิ ๕ เอกจฺเจ อาโรทนปฺปตฺตา อหฺลํ ๕
 อถสฺส ภควา จิตฺตวารี ฌตฺวา เตนหิ ทพฺพ มยํ ภิกฺขุสํฆสฺส จ อิทธิ ปาฏิหาริยํ ทสฺเสหิตี
 อาห ๕ ตาวเทว สพฺโพ ภิกฺขุสงฺฆโม สนฺนิปติ ๕ อถายสฺมา ทพฺโพ เอโกปิ หุตฺวา พหุชา โหตี
 ติอาทินา นเยน อาคตานิ สวากสาธารณานิ สพฺพานิ ปาฏิหาริยานิ ทสฺเสตฺวา ปฺน จ
 ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา อากาสํ อพฺภุคฺคหฺตฺวา อากาเส ปจฺวี นิมฺมินิตฺวา ตตฺถ ปลงฺกนฺ นิสินฺโน
 เตชฺชกสิณสฺมาปตฺติยา ปริกมฺมํ กตฺวา สฺมาปตฺตี สฺมาปชฺชิตฺวา ฐฏฺจาย สรีริ อวชฺชิตฺวา ปฺน
 สฺมาปตฺตี สฺมาปชฺชิตฺวา สรีริชฺฌาปนเตชฺชชฺคฺตํ อธิฏฺฐหิตฺวา ปรีนึพฺพายิ ๕ สห อธิฏฺฐาเนน
 สพฺโพ กาโย อคฺคินา อาทิตฺโต อโหสิ ๕ ชเนเนว จ โส อคฺคิกปฺปวฏฺฏจฺานคฺคิ วิย อณฺมตฺตมฺปิ
 สงฺขารคตํ มสิมตฺตมฺปิ ตตฺถ กิณฺจि อนวเสเสนโถ อธิฏฺฐจฺานพฺเลน ฌาเปตฺวา นึพฺพายิ ๕ เตน
 วุตฺตํ อถ โข อายสฺมา ทพฺโพ มลฺลปฺตฺโตติอาทิ ๕

ตตฺถ ฐฏฺจหิตฺวา ปรีนึพฺพายีติ อิทธิจิตฺโตติ ฐฏฺจหิตฺวา ภวฺงคฺจิตฺเตน ปรีนึพฺพายิ ๕
 ฌายมานสฺสชาติ ชาลิมานสฺส ๕ ทยฺหมานสฺสชาติ ตสฺเสว เวจฺนํ ๕ อถวา ๕ ฌายมานสฺสชาติ
 ชาลาปวตฺตติกฺขณํ สนฺธาย วุตฺตํ ๕ ทยฺหมานสฺสชาติ วิตฺถจิจตฺงการกฺขณํ ๕ ฌาริกาทิ ภสฺมํ ๕ มสีติ
 กชฺชลํ ๕ น ปณฺณายิตฺถาติ น ปสฺสิตฺถ ๕ อธิฏฺฐจฺานพฺเลน สพฺพํ ชเนเนว อนฺตรชฺายิตฺถาติ อจฺโถ ๕
 กสฺมา ปน เถโร อุตฺตริมฺนุสฺสธมฺมํ อิทธิปาฏิหาริยํ ทสฺเสสิ นนฺุ ภควตา อิทธิปาฏิหาริยกรณํ
 ปฏิกฺขิตฺตนฺติ น โจเทตพฺพเมตํ คิหิณํ สมฺมุชา ปฏิกฺขิตฺตตฺตา ๕ ตถจ โข
 วิกฺุพฺพนวเสน น ปเนวํ อธิฏฺฐจฺานวเสน ๕ อัย ปนายสฺมา ฐมฺมสามินา อาณตฺโต ว ปาฏิหาริยํ
 ทสฺเสสิ ๕ เอตมตถํ วิทิตฺวาติ เอตํ อายสฺมโถ ทพฺพสฺส มลฺลปฺตฺตสฺส อนฺุปาทา ปรีนึพฺพานํ
 สพฺพการโถ วิทิตฺวา ตทตฺถปรีทึปนํ อิมํ อฺุทานํ อฺุทานสิ ๕

ตตฺถ อเกทิ กาโยติ สพฺโพ ฐฏฺุปาทายปฺปเกโท จตฺสนฺติรูปกาโย ภิกฺขุ อนวเสสโถ นสฺสิ
 อนฺตรชฺายิ อนฺุปฺตฺติชฺมมตํ อาปชฺชิต ๕ นิโรธิ สญฺญาติ รุปรายตนาทิลโจจรตฺาย รุปรสญฺญาทิลเกทา
 สพฺพาทิ สญฺญา อปฺปฏฺิสนฺธิเกน นิโรเชน นึรฺุชฺฌิ ๕ เวทนา สีตทิวีสฺสุ สพฺพาทิ วิปากเวทนา
 กิริยเวทนาติ สพฺพาทิ เวทนา อปฺปฏฺิสนฺธิกนิโรเชน นึรฺุชฺชตฺตา อณฺมตฺตมฺปิ เวทนาทรธสฺส
 อภาวโถ สีตทิวีตา อหฺลํ กุสลากุสลาเวทนา ปน อรหตฺตผลกฺขณฺเวยว นึโรธํ คตา ๕ สีตทิวีสฺสุตีปิ
 ปจฺนติ ๕ สนฺดา นึรฺุชฺชา อหฺลํ อจฺโถ ๕ ฐปฺสมีสฺสุ สงฺขาราทิ วิปากกิริยปฺปเกทา สพฺเพปิ
 ผสฺสาทโย สงฺขารกฺขณฺฐมฺมา อปฺปฏฺิสนฺธิกนิโรเชเนว นึรฺุชฺชตฺตา วิเสเสน อฺุปฺสมีสฺสุ ๕ วิญฺญาณํ
 อตฺถมาคมาติ วิญฺญาณมฺปิ วิปากกิริยปฺปเกทํ สพฺพํ อปฺปฏฺิสนฺธิกนิโรเชเนว อจฺถํ วินาสํ อฺุปฺจฺเจทํ
 อคมา อคจฺฉิ ๕

อิตติ ภควา อายสฺมโถ ทพฺพสฺส มลฺลปฺตฺตสฺส ปณฺจณฺนมฺปิ ชนฺธานํปฺุพฺเพเวว
 กิเลสาภิสงฺขารุปาทานสฺส อนวเสสโถ นึรฺุชฺชตฺตา อนฺุปาทาโน วิย ชาตเวโท อปฺปฏฺิสนฺธิกนิโรเชน
 นึรฺุชฺชภาวํ นิสฺสาย ปีตีเวควิสฺสฏฺุจํ อฺุทานํ อฺุทานสิตี ๕ นวมสฺตฺตวณฺณนา นึฏฺุจิตา ๕

ทสเม ๕ ตตร ไช ภควา ภิกขุ อามนุเตสึติ ภควา ราชคเห ยถาภินันด์ วิหริตวา
ชนปทจาริกัม จรณโต อนุกกเมเน สวาทถึ ปตวา เซตวเน วิหรณโตเยว เยสั ภิกขุณั อายสมโต
ทพพสฺส มลลปุตตสฺส ปรีนิพฺพานั อปจจกขั เตสั ตั ปจจกขั กตวา ทสเสตฺตุ เยปิจ
เมตฺตติยภุมชเกหิ กเตเน อภฺยูเตเน อพฺภาจิกฺขณเเน เถเว คารวรหิตา ปุณฺธุชฺชนา เตสั เถเว
พหุมาณุปฺปาทนตฺถณฺจ อามนุเตสึ ๕

ตตถ ตตรราติ วจนสณฺญาปเน นิปาตมตฺตํ ๕ ไชติ อวธารणे ๕ เตสฺ ตตรราติ อิมินา
ภควา ภิกขุ อามนุเตสึติ เอเตสั ปทานั วุจฺจมานตํเยว ไชเตติ ๕ ไชติ ปน อิมินา อามนุเตสึเยว ๕
นาสฺส อามนุเตเน โกจิ อนุตราโย อโหสิติ อิมมตฺถํ ทสฺเสติ ๕ อถวา ๕ ตตรราติ ตสฺมี อาราเม ๕
ไชติ วจนาลงฺกาเร นิปาโต ๕ อามนุเตสึติ อภาสิ ๕ กสฺมา ปน ภควา ภิกขุเยว อามนุเตสึติ
เชฏฺฐจตฺตา เสฏฺฐจตฺตา อาสนนฺตฺตา สพฺพากาลั สนนฺนิตตฺตา ฐมฺมเทสนาย วิเสสโต
ภาชนนฺตฺตา จ ๕ ภิกฺขุไวติ เตสั อามนุตนาการทสฺสนั ๕ ภทฺทเทติ อามนุติทานั ภิกขุณั
การเวเน สตถุ ปฏฺวีจฺจนทานั ๕ ตตถ ภิกฺขุไวติ วทฺทโต ภควา เต ภิกขุ อาลปติ ๕ ภทฺทเทติ
วทฺทตา เต ปจฺจาลปนฺติ ๕ อปิจ ภิกฺขุไวติ อิมินา กรุณาวิปฺผารโสมฺมททยสฺสนิสฺสิตฺตปฺพพฺงคเมเน
วจนเน เต ภิกขุ กมฺมฏฺจानมนสิการฐมฺมปจฺจเวกฺขณาทิโต นีวตเตตฺวา อตฺตโน มฺุขาทิมฺุข
กโรติ ๕ ภทฺทเทติ อิมินา สตถฺริ อาทฺรพหุมาเนการวทีปนวจเนเน เต ภิกขุ อตฺตโน สฺสฺสฺสฺสตี
โอวาทปฏฺิกคฺคหการวภาวณฺจ ปฏฺวีเวเทเนติ ๕ ภควโต ปจฺจสฺสโสมฺมตฺติ เต ภิกขุ ภควโต วจนั
ปติอสุสฺสั สฺสฺสฺสฺสตี ชเนสฺ ๕ เอตโหวจาทิ ภควา เอตํ อิทานิ วกฺขมาณั สกัลลํ สฺสฺสฺสตี
อภาสิ ๕ ทพพสฺส ภิกขุเว มลลปุตตสฺสชาติ อนนฺตรสฺสฺสฺสเต วุตตตฺถเมว ๕ เอตมตฺถนุติอาทิสฺสึ
อปฺพุพฺ ๕ นตฺถิ อนนฺตรสฺสฺสฺสเต วุตตฺถนเยเนว เวทิตพฺ ๕

คาถาสฺ ปน อโยฆนหตฺสฺสชาติ อโย หนฺยณฺติ เอเตนาติ อโยฆนั กมฺมารานั อโยกฺกุณฺ อโยมฺกุณฺ
จ ๕ เตน อโยฆเนเน หตฺสฺส ปหตฺสฺส ๕ เกจิ ปน อโยฆนหตฺสฺสชาติ ฆนอโยปิณฺฑํ หตฺสฺสชาติ
อตฺถํ วทฺทติ ๕ เอวสทฺโท เจตฺถ นิปาตมตฺตํ ๕ ชลโต ชาตเวทโสติ ฉายมานสฺส อคฺคิสฺส ๕
อนาทเว เอตํ สามิวจัน ๕ อนุปฺพุพฺพสนฺตฺสฺสชาติ อนุกกเมเน อุปสนฺตสฺส วิชฺฌาตสฺส นีรฺุทฺทสฺส ๕
ยถา น ฉายเต คตฺตีติ ยถาสฺส คติ น ฉายติ ๕ อิทํ วุตฺตํ โหติ อโยมฺกุณฺจิกฺกุณฺฑาทินา มหตา อโย
ฆเนเน หตฺสฺส สหตฺสฺส กัสมฺภาชนาทิคตฺสฺส วา ชลมานสฺส อคฺคิสฺส ตถา อุปฺปนฺนสฺส วา สทฺทสฺส
อนุกกเมเน อุปสนฺตสฺส วา สทฺทสฺส อนุกกเมเน อุปสนฺตสฺส สฺวูปสนฺตสฺส ทสฺส ทิสาสฺส น กตฺถจิ
คติ ปณฺณายติ ปจฺจยนิโรเธเน อปฺปฏิสฺสณฺธิกนีรฺุทฺทจตฺตา ๕ เอวํ สมฺมา วิมุตฺตานนฺติ เอวํ สมฺมา
เหตุนา ฉายเนเน ตทงฺควิกฺขมฺภานวิมุตฺติ ปุพฺพกเมเน อริยมคฺเคเน จตฺถิปี อุปาทาเนหิ อาสเวหิ จ
วิมุตฺตตฺตฺตา สมฺมา วิมุตฺตานัน ตโตเอว กามพฺนฺธสงฺขชาติ กามโฆมํ ภโวจาทิเกทํ อวสิฏฺฐโอมณฺจ
ตริตฺวา จิตฺตฺตา กามพฺนฺธโฆมตารินั สฺสฺสฺสฺส ปฏฺวีปฺสฺสมภิตสพฺพกิเลสวิปฺผนฺนิตตฺตา กิเลสภิสงฺขาร
วาเตหิ จ อกมฺปนียตาย อจลั อนุปาทิสฺสณฺนิพฺพานสงฺขชาติ สพฺพสงฺขารูปสมํ สฺสฺส ปตฺตฺตานั อธิคตฺตานั
ชฺีณาสวานัน คติ เทวมนุสฺสชาติเกทาสฺ คตฺตีสุ อยั นามาติ ปณฺณายเปตพฺพตาย อภาวตฺตา ปณฺณายเปตฺ
นตฺถิ น อุปฺลพฺภติ ๕ ยถาวุตฺตชาตเวโท วิย อปณฺณตฺติกภาวเมว หิ โส คโตติ อตฺถโ ๕

พฺรปาฬีสาวกนิพฺพานัน นิฏฺฐิตํ จุทฺทสวตฺถุ